

Universitätsbibliothek Wuppertal

Titi Petronii Arbitri Satyricon qvae supersunt

Petronius <Arbiter>

Trajecti ad Rhenum, 1709

Dissertationes et præfationes variæ, de vita scriptis Titi Petronii Arbitri

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-744](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-744)

DISSERTATIONES
ET
PRÆFATIONES
VARIÆ,
DE VITA ET SCRIPTIS
TITI PETRONII ARBITRI.

D. JOAN. LISTHIO,
SECRETARIO ET CONSILIARIO CÆSAREÆ
MAJESTATIS, AMICO VETERI SUO
JOAN. SAMBUCUS PAN.

SYLVLAM hanc Satyricam, eruditam, & variam, adeoque ob fictas narratiunculas, nec vulgaria imitationis poeticæ quædam exempla, insignem, rekturam, ac pæne integram ad te mitto. Nam cum ante annos XLV. de unico exemplari manuscripto Lutetix impressa esset, & nulla linea sine mendis, aut aliquo defectu legeretur: hortatu Pulmani, viri doctissimi, qui aliquot Hadriani Junii, (quem honoris, & amicitix causa, eruditionisque nomino) observationes, atque etiam suas mihi ostenderat, cum vetusto meo codice diligenter contuli, integras paginas addidi, loca præter alios plus quam quinquaginta restitui, ut nihil ad sensum, & auctoris probitatem in his reliquiis lector sit requisitus. Hanc opellam tibi vovi, meque, ut facis, redamare ne desinas. Viennæ, 1564. in festo Martini.

PETRONII ARBITRI VITA.

Petronii Arbitri vitam describere in tanta temporum obscuritate perdifficile est. Ne tamen nihil dicamus, Petroniam gentem Romæ inlustrem inuenio. Nam Petronius Volusianus Consul fuit impe-

rante Gallieno, anno Christi 262. Eodem aut paullo ante tempore floruisse nostrum non dubito. Nam ex hoc fragmento satis apparet reip. Rom. à Christianis Principibus nullam dum factam fuisse mutationem. Meminit *crucis* & etiam *judicum ex equestri ordine* sumptorum; ridet & *formulas judiciorum*. Deinde testimonia ex eo proferunt Terentianus & Macrobius. Illum ego cum Gyraldo Cypriani; hunc Prudentii facio æqualem. Aliorum autem argumenta refellere non est locus. *Disertum* vocat Petronium Maurus; nam & ex libello hoc videtur versatus in declamationibus; posteaque se contulisse ad hoc Satyricum scribendi genus, Lucianum, seu potius Lucium Apuleium imitatus. Nam & *Luciana improbitatis*, & *Psyche* (de qua Apuleius) meminit. Scripsisse etiam de Massiliensibus, ait Servius; & his versiculis indicat Sidonius:

Et Massiliensium per hortos
Sacri stipitis Arbiter colonum,
Hellepontico parem Priapo.

Quibus locis confirmari videtur vulgi opinio, hunc Massiliensem existimantis fuisse: quanquam, ut dixi, Petronia gens Romæ fuerit nobilissima, cum & Turpiliani, Mamertini, Septimiani, & Volusiani, omnes ex hac gente fuerint Consules: quicquid sit, nos vul-

garem opinionem secuti sumus. De isto autem opere, lector, ipse sis arbiter, & vale.

IO. TORNESIUS D. LEBEO JC. S.

ANNO superiori, cum per aliquot menses hic subsisteres, & me semel atque iterum Petronium, quem typis jam tum destinabam, legere atque relegere summo studio videres, quæ tua facilitas humanissima est, haud gravare me occupatissimum in eo negotio, & de illo te officio rogantem, adjuvisti in conferendo ejus Satyrico cum sex exemplaribus, quæ tum ad manum fuerunt. Horum primarium & vetustissimum in membranis descriptum nactus sum à clarissimo viro, cui nos, & quotquot Musas, Musarumve filios & alumnos in honore habent, tantum debemus, quantum vix dici potest. Alterum, quod imitandum meis operis tradidi, fuit h hominis doctissimi, & amicitia mihi conjunctissimi, cujus vigiliis si nos aliquando fruemur, innotescet ejus singulare judicium ac doctrina, præsertim si quæ in Plinium ac Theophrastum incredibili diligentia commentatus est, in lucem exire patiatur. Tertium fuit Antverpiense, quod Sambucus publico donavit. Quartum, editio Parisiensis jam olim vulgata. Ad me illam quidem misit insignis hujus ætatis c Jurisconsultus, quem ob eximiam erga me benevolentiam diligo, & ob raram omnium scientiarum cognitionem, veneror. Cætera, fragmenta fuerunt. Meum quoque laborem valde levarunt Josephi Scaligeri Catalecta, viri proculdubio eruditione præstantissimi, à quo præclara multa speramus, vel ingeniis felicissimis nondum compta, quamvis amplissimam jam gloriam consecutus sit ob ea perspicacissimi judicii sui monumenta, quæ diutius latere noluit. Ulum etiam me fragmentis veterum Poëtarum ingenue profiteor, quæ collegit Henricus Stephanus, typographorum nostri temporis citra controversiam & invidiam princeps. Cæterum, prioribus hujus Satyræ foliis jam formis excussis, priusquam obtinuissem exemplar, cujus primo loco supra mentionem feci, gnæviter illud conferendum putavi cum iis, quæ jam expressa fuerant: & quæ nobis prætermissa digna visa sunt oculis studiosorum, in calce libri iudicanda & adnotanda censui: & ne quid desideraretur, quod industria fidesque

mea præstare posset, quæ in Catalectis Josephi Scaligeri legi præter ea, quæ habebantur in nostris exemplaribus, ea proximo folio exhibui. Cum autem maxime cuperem nostram editionem alicujus nomine patrocinioque tutam prodire, te unum elegi, cui dicarem; haud totam quidem: nam ea tui juris pars est, in qua castiganda & purganda, operam sedulo navasti: sed reliquum illud, quod mihi vindicare non immerito liceret, ob molestissimam operam, quam in eo restituendo & emaculando suscepi ac pertuli. Hoc ergo quaecumque est, tibi nuncupo, & ut ab amico hilari fronte accipias, obnixè precor. Vale. Lugduni, a. d. 11. Kal. Maij. Anno 1575.

LILIUS GREGORIUS GYRALDUS
FERRARIENSIS

D E

PETRONII ARBITRI VITA.

Ab Eudæmone & Libanio non longe aberrat Petronius, Arbitr dictus, & Massiliensis à plerisque existimatus. Hic Satyricum opus varium, & (ut sic dicam) miscellum composuit. Cujus licet fragmenta ad nos tantum pervenerint, eademque parum castigata, multæ tamen eruditionis hominem fuisse facile cognoscimus: nam in taxandis moribus cum acri, tum festivo maxime, & joci serâ miscentem videmus. Quo tempore vixerit, quodve institutum vitæ seclatuo fuerit, haud sane compertum: in declamationibus tamen versatum, ex iis, quæ extant, eliciamus. In Quintiliani quidem enarrationibus, literatores d quidam antè Quintilianum floruisse suspicantur. Sed Placidus Lactantius illum vult Statio posteriori, ut a quo versus sumpserit, & suis inseruerit, ut illum,

Primus in orbe Deos fecit imor.

Petronii certe versus in testimonium à Grammaticis veteribus asseruntur, Terentiano, Servio, Fulgentio, aliis. Non parum, mea quidem sententia, hi à veritate absunt, qui hunc ipsum Petronium eum esse non modo putarunt, sed literarum etiam monumentis mandarunt, qui Bononiensium sanctissimus fuerit Antistes, cujus præclara pietatis monumenta in re Christiana nostris in Annalibus traduntur. Talis sunt igno-

a Jacobus Cajacius, JC. b Jacobus Dalecampius, Medicus. c Franciscus Roardus, JC.
d Quinam isti Enarratores? Legitur Raphael Regius Volaterranus Enarrationes, Laurent. Valla Castigatio-
nes, Bartholinus Pinus Lusitanus Enarrationes, Jodoc. Badius Ascensius Explanations, Petr. Mosellanus An-
notationes, Joh. Sichardus Varias lectiones, Joach. Camerarius Recognitiones, Petrus Gelandius Argumen-
ta Capitum, in Quintiliani Institutiones edidisse, antequam Gyraldus hac scriberet. Nam ceteri Enarratores eo
fuerunt posteriores, nempe Guilielmus Philander, qui Castigationes, Jacob. Lodoicus Strebans Compendium, Jo-
nas Philologus Epitomen, Stephan. Riccius Annotationes ex doctorum virorum scriptis collectas (cujusmodi
nuper dedit Daniel Pareus Philippi F. Davidis nepos, juvenis doctissimus Patre avoque dignus) Petr. Ramus Di-
rinctiones, Adrian. Turnebus (ut putatur) Notas, in easdem Quintiliani Institutiones, concinnarunt. At Pet.
Pitbaeus Præfationes, Persevaldus Bellinghenius Catinatus Adnotationunculas, Petr. Erodius Andegavensis Scholia,
in solas Declamationes fecerunt. Quem autem ex istis omnibus innuat Gyraldus, non quo decernere, cum nullus
nunc sit ad manum. Quæ causa est, cur verba eorum, quibus Petronii faciunt mentionem, non licuerit inter hæc
testimonia referre. LUNDOR.

ignorantiae, ut sic dicam, sipario recentes nostri scriptores obiecti, ut pro sanctissimo & integerrimo, impium & nefarium Deorum cultorem aliquando nominent. Non alium, quam Petronium Arbitrum, significari putarim illis Apollinaris hendecasyllabis:

Ette Massiliensiam per hortos

Sacri stupis Arbitrator colorem,

Hellepontiacum parem Priapo.

Scriptit etenim Petronius lascive admodum & impudice, ut ex ipsis fragmentis facile cognoscimus. Sed & de Massiliensibus eum scripsisse, testis est Servius Maurus. Quin & eum, Macrobius ait, fictis casibus amatorum argumenta fabulaeque scriptitasse.

P. GUIRANDI ALOSIANI JC.

EPISTOLA.

ARNAUDO GUIRANDUS.

Scriptit Anno 1590.

VENIT Petronius novae editionis in manus. Tu petis, ut mittam: & quasi querendo, quæris quid de Arbitro arbitrer. Placet, & tædet dicere. Placet, quia multa placent: nam sive defæcati sermonis puritiam spectes, merus lepos: sive priscas negotiorum formulas, multæ & elegantes. Tædet, quia pleraque quorum me tædet: seu quæ abominor prorsus. Vis enim illas venerandæ antiquitatis gemmas legere? Has necesse est quæras in putore, seu stercore rabidi & nefandi illius Cupidinis: cujus foedissimæ facies, imo fæces, in ejusmodi quæstu tibi elucebunt. Proh Christiani pudoris candorem! Et hoc vidit Lipsianus a Doula, b hoc Richardus: illius Præcidanea, hujus Notæ librum exornant? At improbanda non approbant. Esto. Sed quid vetabat, turpia expungere? Hæc si demas, dicent, quid reliqui fiet? Verum, inquam, quid impediēbat, pro Gitone Gitonam repone? Hei mihi! quam pessimo exemplo talia luce donantur: & quam carissimo precio hæc vetustatis reliquæ, & cineres nobis emuntur. Quotus enim quisque est, qui ejusmodi ne quidem antea cogitata, semel tamen lecta stupefactus non admiretur: & inter admirationem & incrudelitatem fluctuans ad aliquid turpe cæca quadam cogitatione ebrius non pelliciat? Erubescant igitur, qui talia legenda exhibent. In exercentes insurgant leges, armentur jura gladio ultore. Vel potius, d

Flamine qui terras terras & fulmine torres,

Fulmine fac subito talia monstra peti.

Modestius ibi c Linocerus post phaleucos longè minus turpes, addit: *Cætera, nisi eloquenti Timantis silentio, dicere pudor non sustinet.* Quid tandem? ais. Amica sermonis elegantia, amici sales, amica veterum monumenta: sed amicior naturæ honos, quem Christianus pudor æmulatur. Prisci nostræ fidei lumine quasi hoc sibi suo quali jure arrogabant. Nos

alio jure utimur: & cum naturam, tum rationem optimas sequimur duces.

Hoc etiam te moveat, Arnaude, quod in eodem codice extat *Lusus in puella lacrymas*: isque adhuc incerto autore. Exstant oculi, non flammeoli, & sereni: sed nubili, lippi, & parum pristini honoris retinentes. Exstant: sed ita pro derelicto, ut eos nulus commendatione vel tantilla dignetur. In re natura sua foedissima non tam detergenda, quam detegenda toti lincei: rem casu deturpatam, alioqui mundissimam, nescio quo fastidio delicatuli contemnunt. Quales quales attamen mitto, ut eos conferas cum illis a se multis in locis restitutis. Num autem distinctione nostra cum principium, tum cætera aliquantillum elucidentur, tu videbis. Vale.

EX ROBERTI TITII BURGENSIS

Prælectione II. in Catullum, superiori Epistola opponenda.

Q UOD eundem obscenitatis insimulant, ævi culpa ea fuit, in quod ille incidit, velut ex Horatio, Tibullo, Propertio, Catullo, aliisque sciri potest. Vtrum hæc obscenitas nulli prorsus impedimento esse debet, quò minus hunc Poëtam plurimum diligamus, atque ipsius plerasque descriptiones frequenter lectitemus, ac, quantum possumus, imitari conemur. Pluribus enim atque iis quidem nitidissimis ingenii, venustatis, elegantiae, doctrinae luminibus interlitæ sunt atque perspersæ. Nihil autem prohibet, quo minus bonos medicos imitemur, qui ex venenatis etiam vel herbis vel animalibus utilia pharmaca persæpe conficiunt, &, quod optimum sit, fecernunt è singulis, ac vel insigniter perniciofa temperamentorum beneficio sanitati perquam commoda reddunt. Quinetiam virtus magis adhuc elucet è vitiorum quasi tenebris evoluta. Unde factum fuisse reor, ut Homerus, qui prudentem atque omnibus virtutibus exaggeratum Ulysses fingere voluit, illi & Phæacum delitias, & Cycres delinimenta objecerit, & Cyclopum pericula proposuerit. Memorant Psyllos in Africa, Marfos in Italia, & qui Ophiogenes vocantur in Insula Cypri, cum quidam eorum arbitrantur suppositum esse aliquem in stirpe, admoveere consuevisse, ut pungat colubra; si non sit, mori, cum pupugerit; si de gente sit, vivere: atque Exagonem quandam ex familia Ophiogenum, cum Romæ Legati munere fungeretur, à Consulibus in dolium serpentium conjectum experimenti causa, circummulgentibus linguis miraculum præbuisse. Hujuscemodi pericula atque experimenta, velut lapis Lydius aurum, ita solida virtute præditorum virorum animos indubitanter explorant. Sed nos fucato quodam virtutis colore leviter aspersi causas undique aucupamur nostram culpam in alios derivandi, & consulto quasdam rationes, quæ veritatis levem modò speciem atque imaginem præ se ferunt,

[li 3]

ita

a Janus Doula Nordovix. b Christophorus Richardus Biturix. c Geofredus Linocerus Vivariensis.

ita complectimur, ut ab eis nullo pacto nos divelli patiamur. Petronius tamen hanc fallam quorundam persuasionem jampridem confutavit, cum cecinit;

Quid me restricta spectatis fronte Catones,

Damnatisque nova simplicitatis opus?

Sermonis puri non tristis gratia ridet:

Quodque facit populus, candida lingua refert.

Et, quoniam fortasse non magnam in ejus testimonio, qui crimen aliquod à se amoliri studet, subesse auctoritatem quispiam existimaverit, operæ precium fuerit Catullum audire ita loquentem;

Nam castum decet esse pium poetam

Ipsam, versiculos nihil necesse est.

Et Ovidium de eadem re;

Crede mihi, distant mores à carmine nostri,

Vita verecunda est, Musa iocosa mihi.

Sed & Martialis inquit;

Lasceva est nobis pagina, vita proba.

Ausonius quoque vir Consularis, & antiquorum morum, priscæque gravitatis, ac Divi Paulini amicitia in primis clarus, ait in eandem sententiam;

Nostri simul certant variis epigrammata nugis,

Stoicus has partes, has Epicurus agit.

Salva mihi veterum maneat modo regula morum,

Ludat permissis sobria Musa joci.

Quod argumentum pluribus deinde prosequitur epistola ad Paulinum, cum Centone nuptiali conjuncta; neque non item L. Apulejus Apologia pro se ipso priore. Ac notum est illud D. Adriani in Voconium suum;

Lasceus versus, mente pudicus erat.

Denique si quid bonis moribus non consentaneum scripsit Petronius, illud certe mihi non scripsit, qui ab eo, tanquam à scopulo, diligenter cavebo. Neque tamen par est, ut paucorum gratia, tam bellæ scriptiones penitus abjiciantur, quomodo nec messorum quidem manipulos omnes protinus abjiciunt, propterea quod avena, lolium, atque alia hujusmodi frugum vitia spicis admista sint: alioqui nec Lucretius legeretur, nec Horatius, nec Ovidius, nec Martialis, nec ullus denique Poëta, qui hactenus summo in honore habitus sit. Sed nec Oratores quidem attingere fas erit, cum vix quemquam reperias, qui non aliquid, quod bonis moribus utcumque officiat, suis scriptis inferuerit, &c.

IN PETRI PITHOEI I.C. CONJECTANEA

De Petronio arbitro

PATISSONII PRAEFATIO.

† P. S.

Scriptis Anno 1575.

Remitto ad te Petronium tuum, immo nostrum, immo jam omnium. Adieci etiam, ut iracun-

† *Pithoeo Salutem.*

dia tua ingratisimo isto cumulo expleri posset, * Notulas tuas, Perfide inquires, & loqueris? Pone tu potius supercilium, atque audi. Non meministi quæ Magnus Basilus de utilitate ex hujusmodi scriptoribus capienda monet? Memini, ais, & probo: Sed Petronii obscenitas, spurcicies, &, ut uno verbo dixerim, nequitia ea est, ut ne Lampaci quidem ferri publice posse videatur. At tu, ô bone vir, & Anacreontem, & Catullum, & Val. Martialem Coquum, ceterosque ejus ordinis, etiam à pueris in schola decantari audis, nec irasceris. Hos tibi, credo, communis jam usus tolerabiliores fecit, faciet hunc quoque cæteris aliquando minus improbum videri. Quanquam ego quidem nec spurciciem istam tam accuratam laudo, & ut ab hac religiose omnes caveant, serio moneo, &, quantum possum, magna voce denuncio. Utantur modo fruanturque viri boni arbitratu, dum ne quid eorum culpa deterius fiat. Quod ad me attinet, hoc testor, hoc adfirmo, id mihi potius animi fuisse, Latinæ elegantiae Arbitrum, quam aut Neronis, aut Silii Petronium edere. Atque utinam tam salacem, & Venerem hominem omnibus post hac infibulare liceat, quod forsitan ausuri sunt illi, qui, ut Plauti verbis dicam.

Petroni nomen induunt verveci sectario.

Mihi quidem certe castrare non libuit, ne quod imperitis istis sectoibus & mangonibus accidit, simul & evirarem & occiderem. Bene vale, atque irasci tandem desine. CAL. MAN. M. D. LXXV.

DE PETRONIO ET EJUS SCRIPTIS,

VETERUM AUCTORUM LOCI.

Aut valde me conjectura fallit, aut hic ipse est Petronius, de quo Tacitus lib. xvi. Annal. sic scribit:

C. Suetonio, L. Telefino Coss intra paucos dies eodem agmine Annaeus Mella, Cerialis Anicius, Rufus Crispinus, C. Petronius cecidere. Et cum de cæteris dixisset, de Petronio subjicit: Illi dies per somnum, nox officiis & oblectamentis vita transigebatur, utque alios industria, ita hunc ignavia ad samam protulerat: habebaturque non ganeo & profigitor, ut plerique sua baurientium, sed erudito luxu. Ac dicta, factaque ejus quanto solutiora, & quandam sui negligentiam præferentia, tanto gratius in speciem simplicitatis accipiebantur. Proconsul tamen Bithynia, & mox Consul vigentem se ac parem negotiis ostendit: dein revolutus ad vitia sem vitiorum imitationem inter paucos familiarium Neroni assumptus est elegantia ARBITER, dum nihil amœnum & molle affluentia putat, nisi quod ei Petronius approbavisset. Unde invidia Tigillini, quasi adversus amulum & scientia voluptatum potiorem. Ergo crudelitatem Principis, cui cætera libidines cedebant, adgreditur, amicitiam Scævini Petronio objectans, corrupto ad indicium servo, ademptaque defensione, & majori

* *Varietatem lectionum.*

jori parte familia in vincula raptā. Forte illis diebus Campaniam petiverat Caesar & Cumas usque progressus, Petronius illic attinebatur. Nec tulit ultra timoris aut spei moras: neque tamen praeceptis vitam expulit, sed incisas venas, ut libitum, obligatas, aperire rursus, & alloqui amicos non per seria, aut quibus constantia gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate anima & sapientium placitis, sed levia carmina & faciles versus. Servorum alios largitione, quosdam verberibus affectit. Inuit & vias, somno indulsit, ut quanquam coacta mors, fortuita similis esset. Ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem, aut Tigillinum, aut quem alium potentium adulatus est: sed flagitia Principis sub nominibus exoletorum seminarumque & novitate cujusque stupri perscripsit, atque ob signata misit Neroni, fregitque annulum, ne mox usus esset ad faciendam pericula. Ambigenti Neroni quoniam modo nocturnum suarum ingenia nescerent, offertur Silitia matrimonio Senatusris baud ignota, & ipsi ad omnem libidinem adscita, ac Petronio perquam familiaris. Agitur in exilium tanquam non siluisset qua viderat, pertruleratque, proprio odio. Haecenus Cornelius.

Atqui C. Plinii codices quidam, ut & Plutarch. in lib. de discr. amic. & adulat. Titum vocant. Sic in lib. xxxvii. Nat. hist. scriptum est: T. Petronius Consularis moriturus, invidia Neronis principis, ut mensam ejus exheredaret, trullam murrinam C C C. H. S. emptam fregit.

Petronius alius, cujus Tacitus idem meminit libris xiv. & xv. est Petronius Turpillianus. Sic enim apud ipsum legendum est lib. xv. Ann. ex Plutarcho. Eum vero non sub Nerone, sed sub Galba periisse certum est ex lib. i. Hist. Petroniorum familia Equestris fuit. meminitque Plinius lib. vi. P. Petronii equestris ordinis & praefecti Augustalis sub Augusto ipso. Ex qua etiam familia fuisse verisimile est Petronios, quorum Gennadius presbyter Massiliensis honorifice meminit in libro de viris illustribus. Sed & Flavius, Sabinus, Probus, Maximus, Primulus, aliosque, quorum non apud scriptores modo, sed in ipsis lapidibus monumenta restant: itemque illum, qui iussu Caracallae ante templum Divi Pii occisus à Spartiano traditur. Sed & jureconsultum Petronium, ad quem leguntur Sollii Sidonii Epistolae plures.

Sane Petronium Arbitrum Domitiani tempora praecessisse ex eo etiam intelligitur, quod ejus Terentianus Maurus meminerit: si modo Terentianus is est, quem suo tempore Siensem rexisse Martialis testatur. Isigitur, quisquis tandem fuit, Petronii sic meminit, cum de dimetro jambico claudio agit:

Horatium videmus

Versus tenoris huius

Nusquam locasse iuges,

At Arbitrarius disertus

Libris suis frequentat.

Et paulo post de sexta tome Hendecasyllabi:

Nunc drussio, quam loquimur, edes
Metrum, quo memorant Anacreonta
Dulces composuisse cantilenas.
Hoc Petronius invenitur usus,
Et plures alii: sed iste versus
Quali compositus Tome sit, edam.
Fuerunt segetes meum laborem.

Aurel. Macrobius Theodosius lib. i. Commentat. in Somnium Scipionis: Fabula, quarum nomen indicat falsi professionem, aut tantum concilianda auribus voluptatis, aut adhortationis quoque in bonam frugem repleta sunt. Audium mulcent, velut Comedia, quales Menander ejusque imitatores agendas dederunt: vel argumenta fictis casibus amatorum referta, in quibus vel multum esse Arbitrum, vel Apuleium nonnunquam luisse miramur. Hoc totum fabularum genus, quod solas aurium delicias profertur, è sacrario suo in nutricum cunas sapientia tractatus eliminat.

C. Sidonius Apollinaris Arvernorum Episcopus in carmine ad Magnum Felicem:

Non Licinius hic Lucretiusque est,

Non Turnus, Memor, Ennius, Catullus,

Stella, & Septimius, Petroniusque

Idem in Narbone:

Et te Massiliensium per hortos

Sacri spiritus Arbitrator colonum

Hellepontico parem Priapo.

Ubi illi Massiliensium hortis (ut hoc obiter dicam) non tam mihi Arbitri patriam significare videntur, quam mores, qui ex Plautino proverbio, & Athenaei historia notati sunt.

Fabius Planciades Fulgentius libro i. Mytholog. Licet mulierum verbalibus undis & caustidici cedant, nec Grammatici mutant, Rhetor taceat, & clamorem praeco compescat, sola est Satyra qua modum imponit surventibus. Scilicet Petroniana fabit Alburia: hac enim adludente & Plautina Saurea dominatus obdormit, & Sulpicilla Ausoniana loquacitas deperit, Sallustianaque Sempronia, quamvis praesens sit, melos raucescit.

In veteri libro Desloratorum, qui fuit Johan. Biturigum Ducis, non usque adeo vetusto, Petronii frustra hanc inscriptionem habent: Petronii Arbitri Afranii Satyrici. quod probare non possum. Nam ut quae de Afranio Quintilianus scribit, inquinasse eum argumenta foedis puerorum amoribus mores suos factum, de hoc quoque Petronio dici posse videatur, longè tamen alium ab Afranio fuisse certum est.

Sunt & qui de Petronio dictum illud scribant:

Lascivus versus, mente pudicus erat.

Quod tamen D. Adrianum de Voconio poeta amico suo scripsisse, testis est Apuleius Apologia. Ceterum nihil puto ad hunc Petronium pertinere, quod Rhabdell Volaterr. lib. xviii. Comm. sic scribit: Petronius Arbitrator Poeta, cujus aliqua de medicina versibus conscripta ad nos pervenerunt.

Sane Petronium quendam Diodotum de Medicina scripsisse, Plin. auctor lib. 20. c. 8.

In veteri exemplari bibliothecæ Vaticanæ sequens Epigramma Petronii fragmentis quibuldam præfixum dicitur, Julio Romano Auctore.

*Petronii carmen divino pondere currit,
Quo juvenum mores arguit atque senam.
Quare ille * prasa gaudet lasciva puella,
At quoque delicias frigida sentit anus.
Nam * iter divi scripsitque Neronis amictu
Arbiter arbitrio dictus & ipse suo.*

PETRI DANIELIS AURELII, JC.

PRÆFATIO.

Mirum est, qui Petronium in lucem emisserunt, nihil dum certi de illius ætate prodidisse, ante quos Lilius Giralduus hac in re valde allucinatus est, secutus Placidum Lactantium Statii Interpretem, qui Statio posteriorem facit Petronium, ut à quo sumperit hoc hemistichium, & suis versibus inferuerit;

Primus in orbe Deos fecit timor.

Sed jam constat Neronis temporibus vixisse è Corn. Tacito, qui in Nerone vitam ejus describit: cui addendum, quod scribit Plinius Natur. hist. lib. 37. cap. 2. *Petronium virum Consularem Neronis invidia moriturum, ut mensam ejus exheredaret, trullam murbinam CCC. sestertis emptam confregisse.* Tacitia autem beneficio restitutum est Petronio CAII prænomen, TURPILIANI cognomen, ARBITRI agnomen: denique ejus aras, studium, dignitas & mors innotescit. Quidam tamen putant eundem Petronium Neronis *Arbitrum* ab officio sic appellatum, & notitiæ atque dignitatis nomen in Aula Principis fuisse, quod ut credam sine auctore adduci adhuc non potui. *Turpiliani* verò cognomen & *Taciti*, & aliorum auctorum testimoniis satis clarum est. Unde & Senatus-consulti Turpiliani quidam auctorem volunt Petronium, quum Neronis temporibus Consulatum gessit, cum C. Junio Cæsonio Pæto. Certè eo tempore Legem Juniam Petroniam de libertate tulere C. Junius Cæsonius & Petronius Turpilianus COSS. Anno videlicet DCCCXIII. ut si dissonantes pares judicum existerent sententiæ, pro libertate pronunciaretur, l. 24. *De de manumissionibus.* Petroniam quoque de servis tulisse fertur idem Petronius Turpilianus COS. eodem anno DCCCXIII. ne dominis potestas esset ad bestias depugnandas suo arbitratu servos tradere: ut ei, qui jure viri delatum adulterium non peregisset, nunquam postea deferre hoc crimen permitteretur. Filium reliquit Petroniam, cujus in Vitellio meminit Suetonius, Vitellii scilicet uxoris, ex qua & filium Petronianum altero captum oculo suscepit.

De scriptis ejus fragmentum tantum ad nos pervenit ex Satyrarum opere, quod in libros divisum fuisse credibile est; nisi fallunt veteres Glossarii, qui subinde Petronii testimonia citant & advocant è libro primo *Satyrarum*. Sic citatur in verbo, *Excelsissimus*: sic etiam in hoc versu,

Et thymbra veteres, & passis uva racemis,

Quin & in Veteri Glossario S. Benedicti Floriacensis habetur hic locus desumptus è Petronio Arbitro libro xv. *Sed video te totum in illa barere tabula; qua Troja balosm ostendit:* qui tamen in excusis extat fragmentis. Ex quo apparet, Petronii scripta magna ex parte concidisse: quæ, ut opinor, multa erant in mulierum ineptiis levitatæque ridenda & exprimenda, utpote qui argumentis (ut ait Macrobius) fictis amatorum casibus refertis multum se exercuerat. Puto etiam suppressa fuisse propter nimiam obscenitatem & argumenta lasciviis plena. Flagitia enim Neronis sub nominibus exoletorum fæminarumque, & novitate cujusque stupri perscripsisse, & obsignata misisse Neroni ex supra citato Taciti loco & auctoritate constat: putantque nonnulli ea esse ipsa, tam quæ nunc extant, quam quæ ampliora quibuldam doctis & antiquitatis studiosis videre licuit: sed an ea sint, valde addubito. Ejusmodi quidem scripta Mimos appellare vetustas consuevit, quod magna ex parte stuprorum actus contineant; & Petronium ipsum Mimographum fuisse non præter fidem est, licet hoc nomen speciali privilegio Laberio tributum sit. Verosimile tamen est, huic operi Satyrarum nomen impositum ob maledicentiam & carpta Neronis vitia, tum etiam propter variorum pœnas, tum quasi per Satyræ aspersionem, rerumque ridicularum & pudendarum narrationem. Hujus etiam Arbitri esse pleraque, quæ de Priapo extant Epigrammata, mihi probabile est.

Fertur & alter Petronius (ne quem fortè fallat) de re grammatica nonnihil scripsisse, cujus auctoritate utitur Særgius in Commentariis ad editionem secundam Donati, itemque alter Grammaticus: hic, dum *Quirites* & *Quiritem* nominativo & accusativo singularibus, rectè dici, ille, dum *Classica a calando, id est, vocando dicta esse tradit.*

Ad extremum hoc prætereundum non puto, quid hac editione à nobis præstitum sit. Pleraque Petronii non tantum emendata & conlata cum veteri codice eruditi cujusdam amici nostri, cujus ope & beneficio magna ex parte restituta & aucta sunt hæc fragmenta, sed & sparsos undique Petronii locos diligenter opera in unum & coactos exhibemus. Atque utinam, qui plura habent magna studiosorum fraude invisa, speciosis quamlibet coloribus non tam diu retineant, aut Catullum (si possint) & Martialem cum cæteris quoque eodem carcere damnent. Verùm ne diutius querer, facit M. Anton. Muretus, vir undecumque doctissimus, quem audio ex vetustissimo & integerrimo codice Petronii editionem omnium absolutissimam publicè parare, quo nômimo studiosi omnes illi meritò plurimum, ut à quo benignè & liberaliter in communem Reipubl. literariæ utilitatem erogatum sit, quod ab aliis invidiosè suppressum fuerat, debebunt.

CLAUDII BINETI BELLOVACENSIS IC.

P R Æ F A T I O

CL. BINETUS LECTORI S.

SCitè L. Gyrardus eorum putidam opinionem arguit, qui Petronium, lascivioris nequitiae auctorem, Bononiensium sanctissimum Antistitem somniant. Nec dissimili ferè periculo hallucinantur, mea sententia, qui Aufonio Consulari cognominem quandam Burdigalensium Episcopum substituant. Næ verò omnium scitissimè vir nostræ ætatis quam plurimis peritis antistes, qui Petronium non quidem antistitem (nisi, qui Veneris libidinumque pervigiis & sacris præset, sic appelles) sed ex Tacito conceptissimis verbis Neroni elegantiae arbitrum fuisse adscitum ostendit, verissima conjectura. Ego & illius sententiam confirmabo epigrammate Julii cujuldæ, quod Romæ in Vaticana Bibliotheca cum Petronii fragmento descriptum legi. Illud corruptum licet & inelegans, ut historicum tamen testimonium, adscribam.

Petroni carmen divino pondere currit,

Quo juvenum mores arguit atque senum.

* *Quare ille præsæ gaudet lasciva puella,*

At quoque delicias frigida sentit anus.

Nam riber divi scripsitque Neronis amictu

Arbiter, arbitrio dictus & ipse suo.

Ubi pro, amictu, quis non videt, vel cæcus, si modo aures & mentem habeat, legendum esse, amictus? At ne quid dissimulem, Petronii Arbitri aliorumque Epigrammatum bonam partem ex Bibliotheca Ecclesiæ Bellovacensis habui: quæ cum veteri Isidori Etymologico connexa erant. Unde patet, Goveanum alicubi illud ad Juliam, cujus initium est,

Me nive candenti, &c.

legisse, & ut inauditum aliis, duobus versibus minus, quibusdam commutatis, audaci nimium parodia imitatum esse. Inveni & illud Florentiæ inter ἀδελφα quædam, ut jam cujus non sit dubitare non debeam. Auctorem non adfirmo, judicabunt docti. Cæterum judicio amicorum illa cum apud neminem hætenus reperiri posse, nisi precario à me possideat, crederem: ut testes mihi sunt clarissimi viri, Jac. Cujacius, Jos. Scaliger, Ludovicus Castaneus prudentissimus juxta & doctissimus Regis ad Summum Pontificem Orator, M. Antonius Muretus, Achilles Statius, & Aldus Manutius, quibus ea isto ordine ostendi. Has, inquam, delicias, eorum consilium sequutus, diutius situm & tincas pati non permisi, plura editurus, si, quæ deposita apud me jacent, medicum inveniant. Et hæc bona fide omnia. At perfide nunc, inquis, qui tæs tuum cum his puris nummis in solutum obtrudis. Fateor, sed scis incontinentissimum Poëtarum genus in morbo periculum quærentium, fal-

lor, nec enim Poëta dici velim, ne, ut Eumolpus Petronii, alio quàm Orphei miraculo in caput meum moveam, & concitem lapides iracundiæ tuæ. Verùm & hoc aloës & absynthi bolos, si vis, ut ægrotis sit, deglubere facillimo negotio poteris, quos prius veteris elegantiae melle, & priorum epigrammatum sapore involvas & contingas. Bene vale.

PROLEGOMENA

CAP. I.

ΟΜΟΛΟΓΟΥΜΕΝΑ

SIVE DE

T. PETRONIO ARBITRO

Elogia & Testimonia.

Plutarchus Charoneus lib. Πῶς αὐτὸς διακρίνει τὸν κόλακα τῆ φίλης:

Ἡ τῶς ἀσάτης καὶ πολυτελεῖς ἐῖς μικρολογίαν καὶ ῥυπαρίαν ἐκιδέχεται, ὥσπερ Νέρωνα Τίτος Πετронίος.

Servius Maurus Honoratus Commentar. in lib. III. Aeneid.

Hoc autem in Petronio lectum est.

Idem Comment. in XII. Aeneid.

Nomina in TOR communia sunt, ut hic & hæc balnear: licet Petronius usurpaverit, balneatricem dicens.

Lucretius Placidus Comment. in Statii Thebaid. lib. II.

Primus in orbe Deos] Ut Lucanus; Quæ finxerunt. Et Petronius Arbitr istum secutus, &c.

B. Hieronymus Stridonensis epist. ad Demetr.

Concinnatulos pueros & calamistratos, & peregrini muris olentes pelliculas, de quibus illud Arbitri est; Non bene olet, qui bene semper olet, quasi quædam pestes & venena pudicitiae virgo devitet.

Furius Publicus Fulgentius l. 1. Mytholog.

Denique hujus rei non immemor Petronius ait.

Idem lib. II. in Tantalos.

Hanc fabulam Petronius breviter exponit, dicens, &c.

Idem lib. de Continentia Virgiliana.

Unde & Petronius in Euscio ait.

Cl. Marius Victorinus Afer Artis Grammat. lib. III. de duobus Ionicis Sotadeo & Sotadico.

Hujus tenoris ac formæ quosdam versus Poëtas Lyricos carminibus suis indidisse cognovimus, ut & apud Arbitrum invenimus, cujus exemplum, &c.

Idem lib. IV.

Metrum erit Anacreontion; siquidem eo frequentissime usus sit, sed & apud nos plerique, inter quos Arbitr Satyrico ita: &c.

[K k]

Fa-

† Id est, tua Epigrammata, quæ sc. in fine suæ editionis adiecerat.

Fabius Fulgentius Planciades de Prisco sermone.

Unde & Petronius Arbiter ait, &c.

Isidorus Episcopus Hispalensis Etymolog. lib. V. cap. XXXVII.

Petronius aliter existimat, dicens, &c.

Diomedes Artis Grammat. lib. III.

Et illud hinc est comma, quod Arbiter fecit tale: &c.

Sergius in Donati Artem secund.

Cujus nominativus erit hic Quirites, ut dicit Petronius.

Priscianus Casariensis lib. VIII.

Communia vero esse defendit, tum natura ipsius sensus, tum veterum non improbanda auctoritas: à qua quæ potuimus è diversis colligere libris, exempla proferamus. Petronius, &c.

Idem lib. XI.

Malta ex hujusmodi verbis inveniuntur apud antiquissimos participia præteriti temporis, tam activam quam passivam significationem habentia, ut meditor, &c. Sic etiam amplector, amplexus. Petronius, &c.

Helenius Acron Comment. in Horatii Epod. V.

Petronius, ut monstraret forentem; Pollice, ait, &c.

Pompejus in Arte.

Ait Petronius, hic Quirites, numero singulari.

Joannes Episcopus Saresberienensis in Polycrat. sive de Nugis Curial. lib. III. cap. VII.

Hoc ipsum Arbiter noster ingemiscit, etsi alterius videatur induisse personam.

Idem eod. lib. cap. VIII.

Fere totus mundus ex Arbitri nostri sententia minimum videtur implere, ad a. comœdiam suam quodammodo respiciens.

Idem lib. VIII. cap. XI.

Non quidem solus est in mulierum ineptiis ridendis aut exprimeendis Petronius. Scribit B. Hieronymus, quia totæ Euripidis tragœdiæ in mulieres maledictæ sunt, &c.

M. Conradus de Mure Canonicus Thauricensis in Fabulario.

Philosophus est sapientiæ amator, naturaliumque rerum & secretorum delectator, &c. Hic quoque Poëtarum scriptoribus historiarum, nomina multorum quoque miscet Philosophorum, &c. Plautus, Pedius, Pherecides, Periander, Persius, Petronius, &c.

B. Vincentius Episcopus Beluacensis, Specul. hisfor. lib. b. XX. cap. XXV.

Eodem tempore fuit Petronius Bononiensis c. Ita

a. An Satyricam hanc? b. Vet edit XXI. c. For. Galliz, centius, ut ex operis ejus præfatione patet,

liæ Ecclesiæ Episcopus, vir sanctæ vitæ & monachorum studiis ab adolescentia d. excitatus. Hic scripsisse putatur vitas Patrum monachorum Ægypti, quem velut speculum ac normam professionis suæ monachi amplectuntur. Legi, inquit Gennadius, sub ejus nomine in ordinatione Episcopi ratione & humilitate plenum tractatum, quem lingua eleganter ostendit non ipsius esse, sed, ut quidam dicunt, patris ejus Petronii, eloquentissimi & eruditissimi in secularibus literis viri. Nam & Præfectum pratorii se fuisse in ipso tractatu designat. Mortuus est Theodosio & Placido Valentiniano regnantibus. e. ACTOR. De quodam libro Petronii partim metrico, partim prosaico, pauca hæc moralia, quæ sequuntur, excerpta notavi. PETRONIUS.

*Quid faciunt leges, ubi sola pecunia regnat,
Aut ubi paupertas vincere nulla potest?*

Jam nunc judicium nihil est nisi publica merces.

*Tutius est parvo are rem perditam recuperare, quam
in ambiguam litem descendere.*

Periculosum est alienis interesse secretis.

Non bibit inter aquas poma aut pendentia carpit

Tantalus infelix, quem sua vota premunt.

Divitis hac magni facies erit, omnia cernens

Qui tenet, & sicco conquirat ore famem.

Heu heu nos miseros, quam totus homuncio nil est,

Nil erimus cuncti, postquam nos auferet orcas.

Ergo vivamus, dum licet esse bene.

Omnes operti oculis bona sua computant.

Cum fortuna manet, vultum servatis amici,

Cum cecidit, turpi vertitis ora fuga.

*Raram facit mixturam cum sapientia forma. Ego sic
semper & ubique vixi, ut ultimam quamque lucem,
tanquam non redituram, consumerem. Quid non commune est,
quod natura optimum fecerit? Nescio quo modo bona mentis est soror paupertas. Nihil tam arduum est,
quod non improbitas extorqueat. Ingeniosa gula est.*

Ad pradam strepitumque lacri suffragia vertet.

Venalis populus, venalis Curia primum,

Ipsaque majestas auro corrupta jacebit.

Quarrit se natura, nec invenit, omnibus ergo

Scorta placent, fractique nervi serpere gressus,

Et laxi crines & tot nova nomina vestis.

Quisquis habet nummos, secuta navigat aura,

Fortunamque suo temperat arbitrio.

Carmina componit, declamat, concrepat omnes

Et peragit causas, fitque Catone prior.

Parva loquor, quidvis nummos præbentibus opto.

Eveniet, clausum possidet arca Fovem.

O maxima rerum.

Et merito pietas homini mitissima virtus.

B. Ar.

d. For. exercitatus. e. Pro, AUCTOR, id est, ipse Vincentius, ut ex operis ejus præfatione patet,

B. Antoninus Archiepiscopus Florentinus in Summa Historiar.

Hujus liber ad manum non est. Adducit & ipse Petronium, sed in eo lapsus, quod Bononiensem Episcopum cum Vincentio constituerit.

Jacobus Magni Eremita S. Augustini Autistodorensis, Sopholog. lib. V. cap. XIII. lib. VI. cap. XVIII.

Juxta illud Petronii.

Idem lib. VI. cap. XII.

Nam, teste Petronio; *Ingeniosa gula est.*

Pomponius Sabinus Comment. in Virgilio Cirin.

Post eum Divus Claudius quatuor manufectas (scil. tigres) in caveis aureis, in circo: quarum meminit Petronius, cum ait: &c.

L. Domitius Brasenius Lucanus Rev. memorabil. lib. IV. cap. I.

Quartilla apud Arbitrum Petronium ait; &c.

Editor Lipsiensis in frontispicio.

Petronius Arbitr Poeta Satyricus.

Et deinde.

Petronii Arbitri Satyra, in qua vitia Romanorum reprehenduntur, incipit.

In fine.

Finis Petronii Arbitri in Satyra integra. Impresum Liptzgk per Jacobum Thanner Herbipolensem, Anno salutis nostrae 1500.

Petrus Crinitus de Honest. discipl. lib. IV. cap. XIII.

Legebamus nuper Venetiis ego & Joannes Venetus Petronii Arbitri Satyricon opus contra declamatores: in quo cum alia multa nos magnopere affecerunt, tum illud praecipue carmen, in quo de pavone & ciconia ludens, &c.

Joannes Baptista Pius Commentar. in Fulgentii Mytholog.

Petronius festivus poeta elegantissimusque Satyras Varronis more scripsit, quarum fragmentum (vorsa & prosa oratione scriptum, nostro in armario continetur.

Idem Annotat. Posterior. cap. XLVIII.

Petronii Arbitri opusculum aureum manus eruditorum versant, imo fragmenta operis aurei, in quo contendit Petronius effugere ab omni verborum vilitate, sumereque satagit voces à plebe semotas, ut fiat illud,

Odi profanum vulgus & arceo.

Hunc auctorem plura scripsisse, quam existit, ostendit Fulgentius Placiades, quaedam in Mythologiis suis advocatis, quae non comparent. In his, Dii boni,

* An Mediolanense, quod hanc & Germanicam editionem praecessit.

reliquis quanta sit librariorum incuria, quivis vel mediocriter eruditus noscere potest.

Editor Parisiensis Reginaldus Chalderius in frontispicio.

Petronii Arbitri, quatenus extare comperitur, Satyrae fragmentum, cujus vel hoc unum distichon, quod nemini doctiorum non est in ore, aestimatio nem indicat & pretium.

Quisquis habet nummos, secuta naviget aura, Fortanamque suo temperet arbitrio.

Et in calce.

Hæc ad * exemplar, quod unicum habuimus, excusa sunt. Quisque pro suo arbitrio & eruditione, quod sibi displicet, restituat. Parisiis pridie Cal. Majas, Anno M. D. XX.

Conradus Gesnerus Tigurinus, Medicus ac Philosophus, in Bibliotheca.

Petronius Arbitr, Massiliensis à plerisque existimatur, Satyricum opus varium composuit, cujus licet fragmenta ad nos tantum pervenerint, eademque parum castigata, multae tamen eruditionis hominem fuisse facile cognoscimus, &c. Vide plura apud Lil. Gyraldum de Poëtis Latinis. Joannes Alexander Brassicanus emendavit, & Annotationibus illustravit, pauloque antea, quam obiret, Joanni Oporino excudendum transmisit.

Idem ibidem.

Joannes Alexander Brassicanus, vir de bonis literis optime meritis, multos ante id tempus nusquam excusos auctores typographis publicandos exhibuit, quorum plerisque praefationes suas adjunxit: ut, opera Eucherii, Graeca Geoponica Constantini, Salviani Episcopi librum de vero judicio & providentia Dei, Petronii Arbitri Satyras, quibus etiam Scholia adjecit.

Adrianus Turnebus Adversarior. lib. II. cap. XX.

Hæc ego è Petronio Memmii V. C. descripsi, quem domi sub fera & claustro habet, ne quem foris obsecenus & lascivus scriptor impura sua petulantia contaminet.

Idem lib. XIX. cap. VI.

Petronius Arbitr venustatem orationis suae inquinavit spurcissimis amoribus.

Idem lib. XXVI. cap. V.

Expurgare mendas Petronii, id esset, omnes littoris algas legere, omniaque maris ejectamenta.

Gerartus Falkenburgius Noviomagus Epist. ad Doufam.

Pulmannus remittit tibi Petronium cum scenore, quem quando Plantino visum erit recudere, fiet in

[Kk 2]

co

eo honorifica tui mentio: interea de carmine illi præfigendo cogitabis. Antverpiæ, iv. Kal. April. c15.
15. LXIX.

Janus Doufa P. ad Falkenburgium Responsione.

Ad Petronium quod attinet, gratulor nobis aliquid fuisse opellæ illius pretium; ita eum pulchre mihi & quidem cum fœnore remisit Pulmannus tuus, ut nihil jam ultra ipsi ad summum felicitatis cumulum deesse existimem, præter typos Plantini nostri & Gallianæ Memmianæ Bibliothecæ exemplar, quod utinam Pithœus nobis invidere abstineat diutius. Interim de carmine illi, uti postulas, præfigendo operam dabimus, ne editionem moretur.

Obertus Gifanius JC. Ind. Lucretian. in CASUS.

Proferam unum ex Petronio, in quo superioribus mensibus operam aliquam posuimus, non eam tamen, quam cuperemus; in eo igitur, ut alia multa, ita & hoc restituendum puto.

*Jacobus Durantius Casellius JC. Variar.
lect. lib. I. cap. V.*

Apud Petronium Arbitrum multa sunt impudica, fateor, & quæ ipse iniquis oculis animoque legeret iniquo. At ipsum idcirco dari æternis tenebris oblivionique sempiternæ, qui fieri potest? Illum, Venus, ab oblivionis periculo sanctum tectumque facias, qui in te oranda nullas dicendi veneres, nullas prætermisit elegantias. Væ Gothico sæculo! quo non modo capite minutum est Romanum Imperium, verum etiam litteræ ad internecionem occisæ. Per hocce tempus liberales artes velut nube quadam obductæ sunt, non solum Bibliothecæ ritu, sepulchrorum, clausæ, verum etiam incendio flammisque consumptæ. Væ quoque Cassianis quibusdam Monachis! qui cum sine tentigine ac prurigine Petronio dare operam non possent, illi lascivienti & luxurianti penem sustulerunt. Vellem quidem, ipse prætextatis verbis abstinisset, & rebus aliis conscribendis capitale ingenium, & graphicam eloquentiam occupasset, sane disertorum apud Latinos familiam duceret. At Neronis sævitæ id ascribo, cujus ulciscendi causa sub exortorum & cinædorum spurcis figmentis incestas & execrabiles libidines palam fecit. Qui hoc non intellexere, illi velut impudico & propudioso nebuloni fibulam imposuerunt, quasi ille Juvenale fuerit impudicior, qui easdem res eodem ore prosequutus est. Desiderabatur ipse non ita diu, sed P. Pithæus & Cl. Binetus Romanæ Majestatis optimi vindices fecere, ac ipsum vel amisum desideraremus, vel corruptum & inquinatum contemneremus. &c.

*M. Antonius Delrio Jesuita Commentar. in
Seneca Medeam, vers. 14.*

Petronius Arbitrator obscenus alioquin & paganus; quem nollem Div. Antoninus in Summ. Histor. & alii quidam cum S. Petronio Episcopo confudissent: nam

refellit Satyra, Arbitri Sambuci & Pithœi studio edita, in qua versus illi, quos homini huic beato adscribunt errore gravi.

Josephus Scaliger Commentar. in Priapeia.

Hoc distichon est singulare epigramma. Neque dubito, quin ex Satyrico Menippeo Petronii acceptum fuerit. Nam alia ad hujus intelligentiam opus sunt, quæ, ut verisimile est, in prosa sua tractabat Petronius.

*Josias Simlerus Canonicus Tigurinus in Additio-
nibus ad Biblioth. Gesneri.*

Petronii Arbitri Massiliensis Satyrici fragmenta restituta & aucta è Bibliotheca Joannis Sambuci Antverpiæ Plantinus. Extant etiam ejus Satyrarum fragmenta in Bibliotheca Petri Pithœi.

Janus Gulielmus Plautin. quæst. in Epidio. c. 4.

Non de nihilo Petronium amas, P. Pithœe, vernulæ & Latinæ urbanitatis purissimum fontem. Nam floralia sacra quod celebrat sine furore atque fallaciis, more Romano, non tam severi esse debemus, ut, quod in aliis ferimus, quia necesse est, in hoc uno damnemus, qui illis apertior fortassis est, at non inhonestior. Recte tu, qui huic Arbitro æquissimus arbiter fuisti, & sententia tua vitam illi salutemque reddidisti, &c.

Idem in Mostellar. cap. IV.

Te consulo, A. Oisele, quem arbitri studiosum opinor, vel quia mundissimi in sermone nitoris est, vel quia ab amicissimo tibi homine (scil. P. Pithœo) in lucem & cognitionem eruditorum retractus.

Justus Lipsius Antiquar. lect. lib. I. cap. IIX.

Petronii Arbitri fragmenta pauca habemus, scriptoris terli & venusti, &, nisi quod in re illa voluptatum nimis Latine interdum loquatur, cætera laudati. Ejus pro parte emendandi caput hoc scripsimus,

Idem lib. III. quo conviviorum ritus proponuntur.

Prodeat & testis Petronius, in cujus amœnissimis Satyris viginti locis Gyton quidam Frater Olenii nominatur.

Idem Epistolæ. quæstion. lib. III. Epist. II.

Ut in vita, sic in studiis juvat severitati adpersa comitas. Ea causâ frequenter soleo à gravioribus libris animum, quasi in ludum, mittere ad scriptores amœniores. Quo in numero Petronium repono; quidquid dicant isti frontis severæ. Et tua fide, P. Pithœe, vidistis? quidquam venustius, argutius, post natas Musas? Non ego; abesset tantum nuda illa nequitia: qua tamen nihil offendor; jocime delectant, urbanitas capit: cætera nec in animo, nec in moribus meis, magis labem relinquunt; quam olim in flumine vestigium, cymba. Ut vina apposita vinosum movent; inivinium, ut antiqui loquebantur, non movent.

vent: Sic ista animum jam ante improbum fortasse incitent; casto & castigato non adhaerent. Et sunt tamen intra Musæos homines, qui hunc scriptorem fuisse velint; à quibus nos certe, mi Pithoe, dissentimus. Mæx sententiæ testes has Notas do; quæ cuiusmodi illæ, non nisi ab eo, qui cum cura legerit, eruantur.

Idem lib. V. Epist. XIX.

Immensum tibi, Pithoe, Petronius debet: liceat & mihi, si fas est, venire in partem nominis tui, &c. *Robertus Titius Brugensis Assertionum lib. VII. cap. IV.*

Nam Petronius, multo potior auctor, inquit.

Joannes Jacobus Frisius Canonicus Tigurinus in Biblioth. Chronolog. A. D. 490.

Terentianus Maurus contemporaneus Alphio Avito, Septimio, Petronio, & Aurelio Apollinari.

Hieronymus Commelinus Catalogo suorum libror. manuscriptor.

Petronius de Mida Rege, & a ænigmata versibus conscripta.

Conradus Ritterbusius JC. Notis in Phadrum.

Eadem causâ, &c. Petronii Arbitri elegantissimum Satyricon ita nobis laceravit, ac detruncavit, ut vix Orpheum mulieres Thraciæ, vel Pentheum Bacchæ discerperint miserabilius.

Ulysses Aldrovandus Medicus Ornitholog. lib. XIV. cap. XVII.

Haud me latet, capum à Petronio Poëta antiquissimo Gallum dici.

Albericus Gentilis JC. in Virgilian. lect. locum ex Petronio citans ad Filium ait.

Audi virum acrem, & stomachi Lycidæ nostri.

Isaacus Casaubonus de Satyra lib. II. cap. II.

Petronius Arbitrator cur opusculum suum, quo Neronis & aliorum Procerum flagitia horrenda, non minore flagitio publicavit, Satyricon potius, quam Satyram interibere maluerit, frustra fortasse quaesierimus: neque est tanti.

Idem lib. II. cap. IV.

Petronii libellus mera est Saturia Varroniana, ut suo loco dictum; ipse tamen Satyricon sive Satyricon maluit inscribere; quomodo Commentarium dicitur pro Commentario libro; Apologeticus pro Apologetico libro: at qui Satyricon titulum Petronii libris imposuerunt, ii sine dubio Græcam vocis Satyræ originem spectant; cuius rei nunquam auctori venisse in mentem pro certo habeo.

Guilhelmus Barclaius Pater in Euphormionis Lusini Satyricon.

His elementis instructus adolescens, ut primum in-

• Forte Petronii Afranii.

grata Romanæ linguæ initia evasit, statim ad amœnitatem Ciceronis traducendus est. Mox in omnes passim authores evagetur licentius studium, nec Petronio, Livio, Sallustio, &c. pigeat miscuisse Ciceronianam dictionem.

Franciscus Raphelengius junior, in præfat. sua editionis Petronianæ.

Nos commoditati tuæ consulendum rati, persuaderi nos passi sumus, ac proinde tantum non justum Commentarium in amœnissimæ eruditionis, & eruditissimæ festivitatis Auctorem tibi damus.

Michael Piccartus Philosophus Altorphinus Periculator. Criticor. cap. 17.

Vere Arbitrator elegantiarum est Petronius, quicquid Catones contradicant, & bonorum manibus terendus, licet Hellepontiaci par sit Priapo, ut ille cecinit.

I. R. in Consutatione Fabula Burdoniana, pag. 305.

Primum illud in numerum procedat: Petronium Josephi delitias. Magnum sane crimen; quod tamen adeo verum est, ut Josephus postquam ab hinc annos xxxvii. Valentia Cavarum illum auctorem ex membranis Cujacii descripsit, vix unam paginam illius inspexerit. Quo modo ergo delitiæ ejus liber ille fuerit, quem post tam longinquum tempus revivere dignatus non sit? Et tamen eum isti amphitheatrici latratus non adeo deterrent, ut, si totus Petronius in membranis exstaret, pigeret eum describere. Si enim is scriptor indignus est, qui teneræ ætati committatur, at non dignus, qui pereat tamen. Quare non objecerunt Martialem, Catullum, alios, apud quos

Nomen adest rebus, nominibusque pudor?

Quis veterum Poetarum plus obscenitatis, impuritatis, flagitiorum, professus est, quam docet POENITENTIALE BURCHARDI? Quot sunt, qui ignorarent multa, quæ ibi leguntur, nisi ex ipso didicissent? Ridicula magis, an impudens contumelia? Quot possent huc adferri, nisi hæc rideremus potius, quam in illis confutandis vel momentum temporis terere vellemus?

Erycius Puteanus Melchiori Haimensfeldio Goldasto, serio amico, S. D.

... In Petronio quoque cum fructu publico eris: emacula, & florem illum Latini oris purum putumque repræsentat. Scæna quædam scelerum, non nego, in hoc scripto: sed quam intueri cum fructu, certæ virtutis sit; vibex ipse titulus, quo tam enormem eluviem severus Arbitrator proscribit. Plerumque mortales ab oculis auribusque removemus, quæ peccamus. Atqui ista alieni ævi vitia sunt, tunc quoque reprehensa: quid si & nostri? Morum maculas Christiani videant, ad quas redierunt: si reprehendi nolint.

[Kk 3]

nolint, saltem in schemate corrigantur. Ego sic censeo.

CAP. II.
ANTIÆGOMENA,
SIVE
AUCTORITATUM, QUÆ PETRONIANIS EDITORIBUS OBJECTARI
SOLENT, RESOLUTIO.

PRODUXIMUS testimonia, quibus Petronius non tam veniam meretur, quam innocentiam ab intentatis criminibus vindicat: neque nos ad vocationem ejus apud quemvis competentem judicem porro subterfugimus. Quanta enim putes in illo confidentia sit, in quem illud elogium unicum complurima consentiunt hominum sæcula, & omnium gentium consciscunt erudita oracula, elegantæ Latinæ primarium fuisse arbitrum, & morum Romanorum disertissimum censorem? At propter immemorabilem obsoletitatem, inquit isti simulatores, viri gravissimi eum damnamandum judicant. Quinam autem isti? Augustinus, ajunt, Patres Concilii Tridentini, Beza, Guirandus, alii. Agite, sultis, quamvis jam & priores editores, viri nec ipsi non gravissimi, Sambucus, Pithæus, Binetius, Douza, Wouwerius; & quos modo in testimonia citavimus, abunde responderint, nominatos tamen testes, Prætor sic volente, propius examinemus.

D. Augustini verba sunt lib. I. Confession. c. XVI. *Non omnino per hanc turpitudinem verba ista commodius discuntur, sed per hac verba turpitudine ista confidentius perpetratur. Non accuso verba quasi vasa electa atque pretiosa, sed vinum erroris, quod in eis nobis propinabatur ab ebriis doctoribus, &c.* Hæc purissimus ille Pater post bene multam in lascivos Poetas investivam: quibus non tam Petronium petit, quem mihi unquam in scholis prælectum non quisquam everserit, quam Plautum, Terentium, Ovidium, Juvenalem, Persium, Statium, quos pueris proponi ab impuris magistris non ferendum esse ait. Ite nunc, simulatores, & fideite judicio vestro impuri, qui hos Poetas, quos sanctissimus iste Doctor perpetuo exilio à scholis relegavit, pueris vestris adhuc nascentibus instillare consuevistis.

Concilii Tridentini decretum nihil aliud vult, quam id genus scripta pueris esse interdicenda. Idem & nos volumus; quin jubemus, ac decernimus. Quid enim pueris cum Petronio? cujus illi scopum non magis attendent, quam plebejus idiota Aristotelis Metaphysica. Et ad vitia hæc ætas quam virtutes prior, non ducenda est ad hos scopulos, ne temere & infructu illis à Sirenibus suffocetur. Equidem scelestissimus sit, oportet, qui Petronium pueris sumat interpretandum: nequissimus, qui proponat legendum: pharmacus, cujus magisterio pudor illorum

periclitetur. Nec injuriæ Emundus Richerius, Sorbonæ Theologus, in Obsterice animorum, cap. IV. num. 4. conqueritur: *Ut jam non mirari oporteat, quare juvenus ad libidinem prona, sed quomobrem non longe vitiosior sit: quippe quæ Poëtarum quorundam carminibus, & Petronii operibus igni aeterno devovendis, quasi Divorum Pauli Epistolæ, Ambrosii Officiis, vel Augustini Confessionibus, impune, libere, gloriose utatur.* Verum oportune commodeque subjicit: *Sed me censere dico, Poetas illos & auctores emungendos, non mutilandos: mundandos, non evirandos: velandos, non castrandos, esse: hoc est, ut à Concilio Tridentino est sanctissime constitutum, viris ad legendum, non pueris ad interpretandum esse concedendos, &c.*

Petri Guirandi J.C. hæc sunt verba: *Hei mihi! quam pessimo exemplo talia luce donantur: & quam carissimo pretio hæc vetustatis reliquia, & cineres nobis emantur.* Quotus enim quisque est, qui ejusmodi ne quidem antea cogitata, semel tantum lecta, stupefactus non admiretur, & inter admirationem & incruelitatem fluctuans ad aliquid turpe, caca quadam cogitatione, ebrius non pelliciat? Erubescant igitur, qui talia legenda exhibent. Cui meam vicem respondeat vir & judicio & verecundiâ Guirando multo præstantior. Is est Just. Lipsius, qui super Petronio in hæc verba, quæ tamen, etiam supra posuimus, placet hic repetere, P. Pithæo J.C. rescripsit: *Nuda illa nequitia nihil offendor; joci me delectant, urbanitas capit: cetera nec in animo, nec in moribus meis magis labem relinquunt, quam olim in summe vestigium, cymba. Ut vina apposita vinosum movent, invinium non movent: sic ista animum jam ante improbum fortasse incitent; casto & castigato non adhareant.* Et sunt tamen inter Musæos homines, qui hunc scriptorem fuisse velint; à quibus nos certe dissentimus.

Theodorus Beza Vezelius præfat. Homil. de Resurrect. Domini, ad Ordines Belgii scribit: *Duo sunt, de quibus peto etiam atque etiam, ut mihi scis sit pro animi vestri aequitate vobiscum agere. Unum, ut in tanta & nunquam satis laudanda cura, quam excitandis Ecclesiæ seminariis impenditur, diligenter prospicere velitis, ut quam accuratissime fieri poterit, maxima cum fide & diligentia lingua illa sancta doceatur.* Deinde ut impurissimorum illorum & abominandorum spurcissimorum scriptorum, veterum & recentium, lectio severissime interdicatur, & in omnibus vestris dissonibus quam longissime à bonarum artium & disciplinarum scholis repellatur. Sunt enim illa juventuti, in vera pietate erudienda, & sanitati morum, à teneris etiam annis haurienda, proprie consecrata. Constat autem, & experientia ipsa jam pridem ostendit, illorum scriptorum turpissimorum lectione, quibus vel ipsa virtus contaminatur, juventutem ad turpissima quævis cogitanda excitari, & ita sensim ad ea tandem exercenda impelli, haud secus ac si in ganeris & mediis laparum lustris educarentur: & fortasse nulla re magis ira Dei in Christianum orbem excitatur; quam hujusmodi sordium impurissima tracta.

tractatione: & tamen istud tam turpe dictu & factu longo jam abusu passim non invaluit modo, sed etiam maxime excelsit. & commendatur, nescio quo pervestiganda omnis antiquitatis praeceptis: cum tamen earum rerum memoriam, qua non modo nihil nos adiuvant, sed & contraria deteriores nos efficiunt, jam pridem obdutam, oblitam & abolitam esse oportuerit. Quibus verbis sunt qui putent Scaligerum & Douzam designari; quorum ille amatorios poetas, hic etiam Petronium, notis illustrarunt. Sed ignorent mihi veracundissimi viri manes, nonne ipse Beza est, qui Martialem, Petronio nihil castiorem poetam, mel merum dicitare solitus est? asserit Raphaël Eglinus ejus discipulus in ea, quam selectis Catulli carminibus praefixit, epistola. Et quam avide lubenterque mel illud linxerit, res eloquitur. Nemo enim existimatur ad honestatem carminis Bilbilitani propius accessisse. Unde liquido constare videtur, non aliam Bezae mentem fuisse, quam istis, quos minus dudum diximus; nimirum Milesios auctores, ut viris permisso, ita adolescentulos eorum lectione esse prohibendos.

Nec aliud D. Basilii iudicium fuit de scriptis Gentilium; quæ in nostrum usum quomodo vertenda, tanquam spolia Ægyptiaca, vel D. Augustinus recte riteque te monuerit. Et oppido quam eleganter D. Hieronymus in ea ad Oratorem Roman. Quæris, inquit, cur in opusculis nostris sacularium interdum literarum exempla ponamus, candoremque Ecclesia Ethnicorum sordibus polluiamus? responsum breviter habeto. Nunquam hac quæres, nisi te Tullius totum possideret: si scripturas sanctas legeres, & earum interpretes obmisso Vultacio evolveres. Nam & in Moysi, & in Prophetarum voluminibus, & epistolis Pauli quadam de libris Gentilium assumpta sunt. In Deuteronomio quoque Domini voce precipitur, mulieris captivæ radendam esse caput & supercilia, omnesque pilos & ungues corporis amputandos, & sic eam habendam conjugio. Quid ergo mirum, si ego etiam sapientiam propter eloqui venustatem & membrorum pulcritudinem de ancilla atque captiva Israelitidem facere cupio? Et si quod mortiferum est idololatria vel voluptatis, erroris & libidinum, praeido & abrado, mixtusque purissimo corpori immaculatos Domino Sabbath filios ex ea genero? Cui Jo. an. Saresberienfis Episcopus, congruentissimis hinc verbis insigniter acclamat: a. Quod sic hoc ipsum patienter admittitur, ea, qua à Philosophis gentium publica utilitatis gratia scripta sunt, audiri quid prohibet? Quaecumque enim scripta sunt, inquit Apostolus, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus. Similiter Martin. Bucerus, vir singularis pietatis, ingenii unici, & dexterrimi iudicii, Enarration. in D. Matthæi Evangel. extremo cap. xi. De ea parte prophetia, qua per omnia secula, & apud quolibet identidem sese exerunt gentes, tum per insomnia, tum per portentia, tum per instinctum quandam & afflatum divinum, deni-

que de imposturis & fallaciis in his, tam hominum, quam demonum, praeferit legere M. Tullii libros de Divinatione; nihil enim negligendum, quod Domini donum esse liquido constat. Eximia autem Dei dona esse tot egregios libros, quibus multa adeo rerum, hoc est, operum Domini, cognitio continetur, qui dubitat, is parvam indubie rationem habet providentia Dei: sine cuius singulari beneficio haud factum est, quod hi libri per tot secula, & infinitos casus servati ad usque nos pervenire. Et iterum Comment. in Psal. i. Neque profana omne genus scripta, quum locus & tempus fuerit, lectione dedignabimur. Si enim vere ille scripsit, non esse librum tam malum, ex quo non possit aliquis fructus percipi, & fructum nullum nisi Dei verba adferant: certe Dei verba contempserit, qui vel Ethnicorum Poetarum scripta in totum repudiet: quanquam utiliora ex his deligi conveniat, qua nimirum Dei in creaturis suis bonitatem certius indicant, & de virtutibus parius praeipiunt. Audin' tu harum Satyrarum indemnatum fructum? & quæ ex illis delibanda, excerptaque ad Christianam institutionem conferenda sint? At enimvero obijcient illi rursus, Petronium non de virtutibus pure, sed de vitiis impure, spurcissime & flagitiose præcipere. Bona verba, quæso. Petronius Satyrice flagitia atque facinora hominum Satyrice perstrinxit.

Id isti vituperant factum; atque in eo disputant;

Contaminari non decere fabulas:

Faciunt na intellegendo, ut nihil intellegant,

Qui, cum hunc accusant,

Lucilium, Varronem, Horatium, Juvenalem, Persium, Sulpitium, Lucianum, Apulejum, accusant, quos hic noster partim auctores habuit, alios æmulatores. Veruntamen b. quas illi nobis obscenitates narrant?

Utinam ne in nemore Edeno, obscenitatibus

Insectum ab imo, humanum cecidisset genus,

Utinam ne in vita, in hominum usu ac consuetudine universa, in adibus, in viciis, in compitis nostris, obscenitatum plena omnis! Utinam ne in animis, in praeordiis omnium obscenitatum stabulum! cur non lenam potius dico & sentinam perennem? Hic, hic, expurgato opus est. Hic plenis caulis exhausto opus. Nam quid politura, quæso te, speculi ngas, ubi in facie scditas insedit? Speculum expurgas: ab ore maculas, verrucas, lentiginem, lepram quin amoves? Inspicendo in speculum tæmet, ut es, vides: formosus formosum, deformis deformem. Spectari, audire talis, qualis es, non vis? Deformitatem è corpore elue; foeditatem expelle animo. Hæc magistrorum honestissimi simul atque doctissimi ad mascarpiones Jesuitarum non inidonea responsio fuit, quam hoc loco repeteremus. Qui paribus fere tibiis concinit Laurentius Ramirez de Prado Nobilis Hispanus, in Hypomnem. ad Martialis Amphitheatr. epigr. xxv. ad Raderum Jesuitam ejus poetæ castratorem; Age, vir honestissime, qui sciebas ea esse

a. Policrat. lib. 3. c. 1. b. Verba sunt Martini Heynecii in epist. Terentio præposita.

inhonesta? quod legeram, inquis, cur legisti, vir tanta sanctimonia? & si legisti, cur nobis invides eam lectionem? Ego vero pati non possum superciliosos istos censes, qui nequitias Martialis nobis adimunt, sibi relinquunt. Satiuss fuisse, sanctissime vir, ut totum Martialem intactum reliquisses, ne scilicet purissima manus deligendis epigrammatibus & interpretandis inquinaretur. Et Joannes Gerson, Cancellarius Parisiensis, & in Sanctis à nonnullis repositus, quum in sermone, a habito in Concil. Remensi, de impudicitia perorans in hæc exclamat: *Credite, quia providendum esset omnino cum effectu & discretione contra tantam familiaritatem in cubilibus, & alibi, quam exercent parentes utrique cum utraque progenie, & affines cum affinis in adolescentia, senesque cum junioribus, tam in Religione, quam in Scholis, & alibi. Dubitaverim prorsus, si non deteriores mores trahunt aliquando pueri & puella hac occasione in parentum domiciliis, & Religio-num & scholarum contuberniis, quam facturi erant in prostibulis lenonum vel meretricum.* Sed quæ obscenitates in Petronio? Meretricemne ducere? ad scortumne alludere? aut heram adulterari? anne medium puerum amplecti? aut virginem deflorare? Credo hæc sunt obscenitates istæ; quas, vulgo fieri solitas, ita pudenter, nude, & simpliciter reprehendit Petronius, ut mihi videatur quasi penitentiam agere sermonis sui, secretoque rubore perfundi, quod ea vitia infectetur, quæ ne ad cogitationem quidem admittere severioris notæ homines debeant: ita studiose & cum industria cavit, ne oblitus verecundiæ suæ non abstinere à spurcis & turpibus earum partium appellationibus, quas ne nominare quidem inter res serias fas est. Quid ergo peccavit, si pravos populi mores & consuetudines vitio turpissimi Domini fœdas & inquinatas redarguit? Numnam non præoccupavit ipse, & sagacissimo ingenio contumelias vestras odoratas his elegantissimis versibus elusi?

Quid me constrieta spectatis fronte Catones,

Damnatique mea simplicitatis opus?

Sermonis puri non tristis gratia ridet:

Quodque facit populus, candida lingua refert.

An Neronis, Domitiani, Eliogabali facinora honestioribus verbis circumloquuntur Suetonius, Dio Cassius, Lampridius, B. Orosius, Xiphilinus Patriarcha Constantinopolitanus? c. De vitis dissertio seu disputatio duplex est. Una, qua ad vitia homines allicimus suasionibus, exhortationibus ac lenociniis: ut qui amare docent nostra ætate, pro dolor! etiam potare, qui amatoriam ludunt, ut juvenum mentes veluti inebrient, quales impudici Poeta. Ea dissertio vitiosa ac detestanda, maxime homini Christiano, plus etiam illis, qui juvenuti ut magistri præstant. Altera est dissertio de vitis: ut ea detestemur ac execremur: imo quoties de eis sit mentio, ut ab eis dehortemur, ab eis absterneamus, & execremur. Hæc dissertio neutiquam reprehendenda est:

multi enim sancti viri ac Doctores, quemadmodum de virtutibus scripserunt, ita è regione de vitis copiose disseruerunt. Itaque Casarum refert vitia Suetonius, in odium illorum monstrorum id facit, ut ea scilicet fugiamus ac evitemus: imo cogitemus in quanta cecitate fuerint periti illi nebulones: & multo magis in quanta stupiditate mundus, qui talia portentosa dignatus est ullo honore: cum nihil illis tetius ac magis abominabile fuerit. Hæc Glareanus pro Suetonio, qui Casarum flagitia libero dicendi genere executus est. Cur non nos eadem pro Petronio, qui gemina & appropria Neronianorum turpitudines insecutus est? Cur non pro ipso D. Paulo Apostolo, qui eadem pari libertate commemorat & inculpat? Joannes Saresberienfis Episcopus de Nugis Curial. lib. III. cap. XIII. longum de lenonibus ac mollibus, usque formosorum sermonem his verbis excusat: *Verum hæc abominatio, non tam ostendenda est, quam conspuenda, pudereque eam Nugis nostris esse insertam, nisi eandem Apostolus, Romanis scribens, verbis manifestius expressisset, dicens: quia semina eorum immutaverunt naturalem usum in eum, qui est contra naturam, & masculi, relicto naturali usu femina, exarserunt in desideriis suis in invicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, ut darentur in sensum reprobum, facerentque quod minime conveniret, & vitis universis obnoxii indignationem Dei, & omnium panarum in se aculeos provocarent.* Et tunc quidem in auribus Romanorum hoc tuba Apostolica conclamabat, quando impiissimus Imperator Nero luxuria savientis puerum Sporum exectis testicularis in muliebrem naturam transformare conatus est. Et Fratres Ordinis Prædicatorum, qui eum apud Christianos locum invaserunt, quem olim apud Gentiles obtinebant Poeta & Satyrici, in tractat de Turcis: *Quasitum extitit de gravi infectione populi Christiani, quoad prædicta vitia (Sodomitica) an videlicet tam gravis infectio ex negligentia officii prædicationis contingeret, dum ipsi Prædicatores gravitatem hujus vitii fidelibus non proponerent? Quasitumque ulterius extitit, an propter simplices & innocentes expediret Prædicatoribus, sub silentio pertransire de hujusmodi vitis differendo? Responsum fuit, quod quia officium prædicationis est præcipuum in Ecclesia ad extirpationem vitiorum & plantationem virtutum, si gravitas hujus vitii fidelibus ardentem proponeretur, ut quia videlicet pro vindicta clamat ad cælum, &c. Ad secundum quasitum responsum fuit, quod omnino sub silentio pertransire non expediret, etiam propter quoscunque innocentes, multiplici ratione. Primo, quia videmus, quod tales innocentes etiam ex Diabolica suggestionem continuo seducantur absque auditione verbi Dei, & declaratione illorum vitiorum. Unde utrisque, tam reit, quam innocentibus expedit, tali declaratione verbi Dei. Secundo ad hoc nos admonet Scriptura, prout est illud: *Si non annuntiaveris iniquo iniquitatem ejus, sanguinem ejus de manu tua requiram.* Et iterum; *Clama, ne cesses;**

a. Dominica secunda post Pascha patit. 2. considerat. 3. provif. 4. b. Id est, Monasteriis. c. Verba sunt Henrici Lothii Glareani præfat. in Sueton.

cesses; annuncia populo meo scelera eorum. Ratione etiam concludebatur. Nam Apostolus Paulus expressissime loquitur ad Roman. 1. de huiusmodi vitiis, & sicut cuncta alia scripta ipsius necessario predicantur, ita & praefens hac materia, cum non sit data distinctio inter suas doctrinas, quare videlicet una magis debeat esse predicabilis quam altera. Ad hoc est Gregorius in Moralibus; Sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiscretum silentium in errore relinquit. Et hæc pro Petronio brevis quædam veluti apologia esto, quæ necessario præmunenda fuit, ut & iudicii præcipitationi caveremus, & malevolorum simul maledictis responderemus. Nunc videamus, cujus Philosophi rationem opinionemque Petronius sit secutus.

CAP. III.

CUI SAPIENTIÆ STUDIO PETRONIUS DEDITUS FUERIT.

Sunt qui Petronium adserant disciplinæ Stoicæ sectaneum fuisse; quibus cum hæc fragmenta, tum alia, quæ memoraturus sum, bonâ fide refragantur. Quid enim sibi velle dicent illos versus, quos in Stoicorum avaritiam aperte fudit?

*Ipsi, qui Cynica traducunt tempora scena,
Nonnumquam nummis vendere verba solent.*

Mihi videtur non oblique Senecam carpere, cujus suspectum in gubernatione Cæsaris regimen, tanquam venale & ambitioni pervium, sed Aulicorum, uti fas existimare, calumniis. Quis enim has in tanta potentia unquam effugit? Nec ambigo, quin sribulculum ex invidia inter utrosque existerit, quod Petronii mentionem in suis officiosis Seneca scriptis, nec liberalis aut parvus in amicis collaudandis, suppresserit. Ego existimo, nec opinione fallor, Petronium sectâ Epicureum fuisse. Idque ita esse, uni autumo, rebus necessariis evincam. Principio dum Epicurum vocat *patrem veri*, id est, auctorem & doctorem veritatis, seu veræ justæque rationis & disciplinæ institutorem.

Ipsæ pater veri doctus Epicurus in arte

Fussit, & hanc vitam dixit habere Deos.

quam adoream, nisi discipulus & sectator, haud temere Epicuro tribuisset. Tum deinde ex præceptis atque doctrinis Epicureis passim interspersis, quod genus dogmatis amplexus fuerit, assatim elucescit. Contende sis Epicuri dicta, quæ ab Diogene Laërtio & Auctore Vitæ Philosophorum referuntur, cum Petronianis istis fragmentis, & dices me verum dicere. Ego verba pono ad compendium, & longiores logos alibi cædam. Quos vero errores accepit

Epicuri de grege porci,

nobisque imbibendos propinavit, consilium est silentio non præterire. Notavi mihi tria præcipue, quæ in erroribus Epicuri recensentur. Primum est, Deos res humanas non curare, sed otiosos residere in coelis, valde occupatos in nihil agendo, ut ille ait, Hinc

ab Epicureis falsè ridentur superstitiosi, qui Deum timore, tanquam pueri nocturnis terculamentis & occurfaculis afficiantur. In quos superstitiosos & Petronius panxit epigramma non illepidum;

Primus in orbe Deos fecit timor: ardua coelo

Fulmina cum caderent.

Alterum, in voluptate summum bonum esse situm. Quo pertinet illud;

Ergo vivamus, dum licet estque bene.

& huic similia. Tertium, animas cum corporibus interire. Cujus erroris quamvis non superest ullum in his fragmentis manifestum vestigium, satis in morituro apparuit. Nulla ei cura animæ, nullum à sophorum placitis alloquium, sed contra ea immortalitatis irrisio & contemptus. Catio & interpretor ita Tacitum exsertim scribentem: *Audiebatque referentes, nihil de immortalitate anima, & sapientium placitis, sed levia carmina & faciles versus.* Scilicet ut se masculum Epicureum esse probaret, motus illos & ægritudinem temperans, constantem animi quietem & voluptatem, in qua summum bonum collocasse modo memoravimus, dissimulavit. Et hæc tibi ex tripode dicta puto. Atque nunc meâ comitate ac virtute fiat, ut T. Petronius Arbiter T. Lucretio Caro in civitate Epicuræ, quam usque solus oberravit in Latium, comes & inquilinus civis ex decreto detur. Nos de summâ Satyrici porro videamus.

CAPUT IV.

ARGUMENTUM ET MYTHOLOGIA
HUIUS SATYRICI.

Petronius, auctore Tacito, in his Satyris vitia gentis togatæ sub nominibus exoletorum feminarumque perscripsit & notavit; præcipue autem flagitia Neronis Imperatoris incessit, cujus ad exemplum orbis tum Romanus erat compositus, ut verum experiamur, quod vulgo dici amat; *Qualis Rex, talis grex.* Petronio, qui præcipuum in Aula Cæsaris inter domesticos principis locum tenuit, coævus exstitit (haud scio an non & notus) D. Paulus Apostolus, admirandæ illius & diviniissimæ epistolæ ad Romanos auctor, ex cujus principio, quæ verba videntur summam totius huius Satyrici complecti, ea verba juvat appingere. *Femina eorum* (inquit) *immutaverunt naturalem usum in eum, qui est contra naturam. Similiter autem & masculi, relicto naturali usu femina, exarserunt in desiderii suis in invicem, masculi in masculos turpitudinem operantes: & mercedem, quam oportuit, erroris sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea, quæ non conveniant, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, susurrones, detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obedientes, insipientes,*

incompositos, sine affectione, atque sedere, sine misericordia. Qui cum iustitiam Dei cognovissent, non intellexerunt, quoniam qui talia agunt, digni sunt morte: & non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. Hæc ille: quibus verbis qui volet planum & perspicuum habere interpretem, ei ego unicum hunc Petronium dedero: nec omnino vanum est magni cuiusdam Theologi dictum, caput primum ad Romanos sine Petronii Satyra intelligi non posse. Addo etiam caput XIII. in quo à commemoratis vitiis Romanos in hunc modum dehortatur; Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Sicut in die bonæ ambulemus; non in commensationibus & ebrietatibus, non in tubilibus & impudiciis, non in contentione & amulatione: Sed induimini Dominum Jesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desideriis. Nec Romanorum tantum scelera Petronius, sed & Græcorum tangit & exagitat, dum more palliatorum Comicorum, pleraque in Græca urbe gesta confingit. Etiam idem Apostolus eadem quoque ipsissima in Græcis notavit. Sic enim ad Galat. cap. 5. scribit; Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitia, contentiones, amulationes, ira, rixa, dissensiones, secta, invidia, homicidia, ebrietates, comestiones, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Et 1. epist. ad Corinth. cap. VI. Jam quidem omnino delictum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis injurias accipitis? quare non magis fraudem patimini? Sed vos injuriam facitis & fraudatis: & hoc fratribus. An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: neque fornicarii, neque idolis servientes, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt. Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis, in nomine Domini nostri Jesu Christi, & in Spiritu Dei nostri. Porro in Petronii fragmentis (nam optimam partem desideramus) primum bonarum artium professores mordet, tanquam ingenuæ & liberalis juventutis corruptores. Dein procuratorum forensium & advocatorum calumnias & rapacitatem taxat. Tum in Sacerdotum infandas libidines invecus, transitum ad luxum convivorum facit, quem sub Trimalchionis nomine ac lautitiis perstringit. Hinc de sceleratâ pedagogorum nequitia parentes serio monens, accusatâ artificum inertia præhendit publicarum balnearum turpitudinem. Postmodum negotiatorum mercatorumque, hoc est, eorum, qui solas extruere divitias curant, fortunas exponens, obiter animadvertit in seminarum levitatem. Tandem castigato lasciviarum mulierum insano amore, quo peregrinos adolescentes ambire ultro, & donis consuecunt laceffere, in imposturas ac fraudes exulum, & natale solum vertentium, quibus hospites

suos & creditores, dum amplos peregrini census & patria jactitant vestigalia, circumscribunt, stilum exa-cuit. Insaniam denique testatorum notat, qui turpes, impudentes & nefarias testamentis adjiciunt conditiones, quorum flagitii flagrantia à Jureconsultis etiam improbat. Et hæc tantum reliqua sunt hujus Satyrici capita: cetera injuria temporum nobis in-vidit.

CAP. V.

SATYRARUM INTERLOCUTORES.

Encolpius,	ἐγκόλπιος,	fabularum Dux.
Ascyrtos,	ἄσκυρτος,	adulescens.
Agamemnon,	ἀγαμέμνων,	scholasticus.
Gnithon,	γνήθων,	puer.
Quartilla,	*	Priapi sacerdos.
Plyche,	ψυχή,	ancilla.
Pannychis,	παννυχίς,	puella.
Embascicetas,	ἐμβασικέτης,	cinædus.
Trimalchio,	τριμαλχίων,	dives.
Carpus,	*	servus.
Menelaus,	μενέλαος,	scholasticus.
Lycurgus,	λυκούργος,	
Bumolpus,	βυμόλπος,	poëta.
M. Manicius,	*	
Bargates,	βαργάτης,	servus.
Licas,	λικας,	mercator.
Tryphæna,	τρυφάνα,	uxor.
Ælius,	αἰσιός,	
Corax,	κόραξ,	tonfor.
Chrysis,	χρύσις,	ancilla.
Circe,	κίρκη,	amica.
Doris,	δωρίς,	amica.
Proscelenos,	προσελένης,	anus.
Poliænus,	πολιάνος,	idem qui Encolpius.
Enothea,	εἰνόθεια,	Priapi sacerdos.
Endymio,	ἐνδύμιον,	puer.
Philumena,	φιλώμηνη,	meretrix.
Gorgias,	γόργιας,	advocatus.
Albutia,	*	amica.

Nominum rationes in notis traduntur. Id enim quam studiosissime observavit Petronius, ut quas personas introduxit, earundem convenientes exprimeret mores, notasque similitudines, &, ut Rhetores vocant, τὸ πρέπον diligenter ubique persequeretur. Porro quæ in his fragmentis nullas dicendi partes habent, non puto fuisse πρόσωπα καθὰ, sed earum interlocutiones temporum injuria periisse.

JOANNIS A WOUWEREN

HAMBURGII

DEDICATIO.

VIRO ILLUSTR

JOSEPHO SCALIGERO

Jul. Cæsaris Fil.

JOANN. A WOUWEREN.

S. D.

Fama sublimis, eruditione nobilis, nobilitate illustris Josephus Scaliger, Aristippum saltare coactum in purpurâ dixisse scribit Laërtius: καὶ γὰρ ἐν βασιλευμένῳ ἐστὶν ὁ σάφρων ὁ διαφθαρτέρευ. Putabat nimirum probum & virtuti addictum nullis lenociniis delectari, aut corrumpi posse. Quam vellem hanc vocem pressius advertissent tristiores isti, qui hunc scriptorem, quem damus, non tantum infamem fecerant, sed perpetuis tenebris æternæque oblivioni damnarant, præpostero mehercules pietatis obtentu. Atqui utinam ille ignis intepuisset! nunc gravius est incendium per omnes regiones sparsum diffusumque, ut nec mare huic extinguendo: sunt enim severioris notæ homines, quibus satis non est, ne quidem ad cognitionem hunc scriptorem admittere; sed renatum ex parte, nonnulli monstrum clamare, more majorum comburendum aut diis sacrandum; alii porro proscribere, vinctum in ergastulum & carnificinam dare, imo quem evirant, prorsus occidere, adeo ut plura parata supplicia, quam membra. Peristi, miser, periisti, vel iudicio, tuo, vel illorum præjudicio. Jacet præterea atque occisa libertas. Quis enim quæso tantis cervicibus qui contra tendat? Quis tantis humeris Atlas, qui tot majorum montes sustineat, ut saltem tralaticia humanitate languentem erigat? Quamquam præclari viri, postquam convertissent mentem ad Arbitrum omnis elegantiae, nullum recusarunt periculum, quod salutis spem ostenderet; itaque in carcerem & ergastulum datum vindice dextrâ veræ libertati asseruerunt, eonfossam togatorum spiculis, velut ex inferis reduxerunt; equidem, denuo audere facinus dignum Censorum notâ, imo tunicâ molestâ merito est: nunquam enim inauditum & indefensum Petronium dirissimâ tristorum conspiratione damnari patiar. Itaque ut decretoriis armis pugnem, quid in eo accusent, dicant, quæso, clarius. Opus novæ simplicitatis, seu, ut illi malunt, nequitias & accuratam spurcitiam? Velim sane tam candide ad mentem admittant, quam simpliciter ab eo scriptum sit, magisque accusent libidinem Principis, cuius flagitia sub nominibus exoletorum foeminarumque perscripsit. Demodocus apud Phæacas Martis & Veneris collusiones cantabat, non quod vitis adularetur, sed ut cauterium adhiberet libidini, similia eorum moribus ingerebat; credo vel solo recogitatu improbos mores erubuisse. Atque quid causæ cur Juvenalem,

diligentissimum luxuriæ interpretem non accusent, qui eadem & sæpe gravius profecutus? Quid dicam? hunc non solum legi, sed in sinu gestari, ne irascuntur quidem. Aristophanem, Anacreontem, Catullum, Martialem, totamque illam cohortem publice prostitui, tum pueris in ipsis Minervæ sacriis præcantari patiuntur. Quæ ergo dementia est huic salutem negare, cum iis vitam concedamus? Sane nescio quis fatalis morbus veteres tenuerit, ut pudicitiae sacra multoties profanare ipsis suave: taceo quam frequentes scopuli in Poëtarum scriptis, quos castæ mentes facile declinant, improbæ minime, taceo quam obvix cantiones, haud dissimiles illis, quas Ulißes nisi alligatus prætervehi noluit, ad quas jam olim proborum aures occalluerunt; improbi vero non facile sonum istum excutiant, imo prosequitur & diutius hæret; haut aliter affecti, quam ii, qui symphoniam audierunt, in quorum animis durat illa modulatio, atque ex intervallo recurrit. Solonem petulantes versus scripsisse, Platonem amatorie luisse, D. Hadrianum versu lascivum fuisse, refert Madaurensis Philosophus, qui, cum ejusdem criminis infimulatus, aiebat se in vita philosophum, in epigrammatis amatorem. At arguunt & urgent, judiciorum spiculis reum Petronium, ejus nequitiam palam prostare nudam; facinus me hercules dignum proseriptione. Sed crimen excuso, ut ille olim Platonis versus petulantiores, scilicet tanto pudicitius composuisse, quanto apertius; Namque id genus omnia occultare peccantis, promulgare ludentis est. Quanquam quid attinet veritatem per interpretem quærere? Si verum amamus, multa in his scriptis, quæ menti impudicæ proluvium ad omne genus nefandæ libidinis. Sed ut apes ex omnium arborum satorumque floribus liquamen confingunt dulcissimum, araneæ venenum: ita probis, in quorum animis ne minimum quidem sui vestigium relinquit hæc scriptio, mel: improbis, quibus inhaeret, venenum. Quid utilitatis ex hujusmodi scriptoribus capiendum, viri sancti jam olim monuerunt. Viderit si forte qui hic omnino nudas ineptias putabat, quas proprias poëtarum affirmat philosophia, qui solas aurium delicias profitentur, & dulces nectere fabulas anne frustra sit. Sane in scurrilibus his jocis præcepta sapientiae, non solum in vita utilia, sed necessaria. Jam vero quis tam superciliosus, quem tot amabiles lusus, joci, & urbanitas tota non flectat? Magna pars, ait Plinius, studiorum amoenitates quarimus. Suadeo deduce oculos, atque huc diverte, peream nisi omnia tam venuste docta, ut non tantum ingenium alant, sed infinitam voluptatem & jucundissimum adferant oblectamentum. Denique quem non capiet oratio ista pudica, non maculosa, non turgida, sed naturali pulchritudine exurgens, ornata hoc ipso, quod ornamenta neglexerit, quam tam facilem, tam probe temperatam in toto Latino frustra quæras, is mihi omnino mortuus, aut elephantis corio circumtectus videtur. Dicam, ne ejus manes obmutescent. Quam alti sublimisque spiritus poëta, specimen

men reliquit, cupiens probare posteritati, se novisse viam, quæretur ad carmen, imo se in Heliconem venisse ingenti lumine literarum inundatum. Sed ut in gemmis & lapidibus sæpe navi, nec proinde omnino viles: ita in hoc scriptore labes haud paucæ, quæ tamen totum minime deturpant. Bene olim Naso, qui aiebat decentiorem esse faciem, in qua aliquis nævus. Cæterum dic mihi, quis tam improbæ mentis, qui spurcitiam istam non palam damnet? ego sane hoc ajo, hoc testor, id potius animi cum aliis fuisse, elegantia & omnis lepōris, non Neronis nequitia Arbitrum edere, tantum ut omnes religiose caveant, ne quod deliquitum morum integritas ex frequenti hujus tractatione patiat, serio hortor. Sed profecto nimis multa oratio est. Neoptolemus Ennianus malebat paucis philosophari. Quidquid ergo est, tibi Vir Illustr. Josepho Scaliger, cujus incomparabilem eruditionem, ingenium supra mortales prius defessi sunt homines laudando (usurpabo illud Salustii ad Cæsarem) quam ipse gloria digna faciundo, Petronium Arbitrum a me recognitum, & animadversionibus illustratum dicare libuit. Pompejus, cui ex virtute cognomen Magni accesserat, cum theatrum, arcem turpitudinum, extruxisset, veritus memoriæ suæ censoriam animadversionem, Veneris ædem superposuit: ita ego illustris nominis tui titulo damnatum hoc opus prætexui; atque haud fallit augurium; vivat, vivat diutius per æternum hoc nomen. Tu vero Vir. Ill. patere, exiles quasdam stricturas tui splendoris Petronium illuminare: nam & sol radios suos in loca deformia defert, nec inquinatur. Te quidem in excelsis fastigio generis & eruditionis positum, religiose adiri debere scio. Verum & Diis lacte fit, nec putem ulli vitio fuisse eos colere, quoquo modo posset. Itaque ne toties ad hoc templum gratis accedam, laborem tenuem & exiguum obtero, veri legitimeque muneris obsequium, quod meæ quidem temeritati haud recuso accedere; tamen si non prorsus fastidias votivam hanc tabellam, nominis tui templo dicatam, in cœlum abire videor. Vale Vir Illustr. Lugduni Batavorum c. 15. xcv.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Curanti mihi novam Petronii editionem, animus principio fuit haud pauca adicere, quo nova luce hunc auctorem suffunderem, nescio qua levi ductus infania: cum jam laboraret in fine opus, conenderemque, quid alii ante me (nam Parisiensis Edit. sero nimis in manus meas venerat) nihil mihi residui, præter exiles quasdam ineptias, quæ vel cuivis in facili congerere: continuo severa objurgatione me reprehendens, cœpi velle refragari, consilium mutare, imo prorsus abjicere; tum demum illam vocem oraculi existimans, quam toties alii insusurrassent; actum me scilicet acturum, commentaturus in scriptorem tradu-

ctum tot tantorumque ingeniis. Equidem fatebor tibi simpliciter, serio pœnituit stultitiæ meæ, tandem nonnulli instantia urgere, exsolverem, quod inconspicua sollicitatione promississem; compulsum denuo adgredi, quod ex desperatione deterueram. Itaque * quod ad solet apud prudentes viros esse, in operibus elaboratis judicatio restrictior, in subitaneis vena prolixior: idem hic spero; totum enim hoc proxima & repentina fœtura natum, quod vereor, monstrum Tethys ipsa jurabit haud ablui posse omnibus undis. Cæterum nullius hortamina tantum apud me potuissent, ut auderem hoc facinus, nisi dulce cum plerisque, qui ante me in hoc campo *difficiles habuere nugæ*, dicam quod sentio, in quibusdam illorum vix risum, in quibusdam vix somnum teneo: satis non fuit illis nihil dicere, sed etiam lacera pleraque, & disrupta religare, pro nefas! infelicissima & fallaci manu; adtexere præterea nescio quas carminum quisquilias, ne ineptissimis dignas, pro quis me hercules; si in auctione venirent, neque Afranius nauci daret; ea Petronii adseverare, quid aliud quis dixerit, quam insaniam? tamen parum abest, quin audeant pallidi isti & jejuni concinnatores. Credite, hoc artificium vobis perit. Lector, ignore ridenti. Atqui uinam vere errarent; qui calumniantur hoc scriptionis genus. Pace quorundam liceat dixisse, studii hujus dignitatem perdiderunt; miris enim artibus suis effecerunt, ut totum enervaretur & caderet. Primum genus illorum, qui circa litterarum apices digladiantur, quibus litterulæ immutatio triumphi, fastidiosa natio; si quid tale etiam aliis in mente, clamant furta, plagia, & tot nomina criminum graviorum; si quid forte imprudentius exciderit (ut maxime lubricum hoc scribendi genus, nescio an quis unquam sine lapsu evaserit) conqueruntur ut de vi publica, delictum usque ad mortem; si quid in medio relinquant, ne vel hac via offensam incurras, quod omnia præripueris, protinus paratum illud Vellei: *Quid aliud quam nimium occupatum dicam, quem vel mendum vocis sefellit, aut hoc vel illo loco somnus obrepfit?* Jam tot ambitus sermonum per sententiarum tormenta, verba ipsa calamistrata tam apte posita, ut jurares de singulis illos ivisse in consilium. Dic mihi, anne fanaticus iste medicus, qui, dum urit & secat, lentis ductibus agit? simplex illa mundicia, quæ sine cerussa & fuce, tum constricta brevis propria hujus materiæ, ubi res contenta doceri. Si qua nota melior, quanto præfamine illa exprimitur, parturiunt quod peperere, *habens artificium, quoprius perfunderant, quam edoceant*; primo cum audieris, haud ante gnarus quid nascatur, grande aliquo animo volvas: at cum offenderis, deus bone, ridebis illico fastum: litterulæ mutatio est, aut syllabæ transpositio. Sunt qui diaria texunt actuum, qui eloquentiam ostentant in alienis laudibus. Porro in profligandis adversariis usque ad fastidium & invidiam nimii; non tanti constitit Pompejo victoria; de subaurestatione alienæ scientiæ,

* Apuleji verba initio de Deo sent. Similiter loquitur Mellerus spicileg. 10. præfat.

tiae, ut ait Plinius, famam sibi aucupantur; quibus instar mortis, si videant alibi clarum oriri sidus, ple-
rosque figuratis perstringunt laudibus: novum mali-
ciae genus, laudare quod accusas, haud ostendunt vul-
nera, sed insiliunt scriptorem, cui manus commodaba-
bunt, si alius tangat, injuriam suam putant, cum ip-
si vix decem annis abortum faciant: miramur, quod
horum libri lectorem inveniant: nam legentium con-
tumelia sunt, quos putant optimi cujusque convitiis
gaudere. Reliqua sino prætersuere, ne in fastidium
adducta videantur; satiusque mea tegere, quam alio-
rum vicia indagare. *Accusamus saepe quod facimus, & con-
tra nos desertim vitia nostra invehimur*, ait D. Hie-
ronymus. Sane his moribus medicinas dicere, cum
ventis litigare arbitror: Hippocratis potius tomentis,
quam monitis aliorum indigent. Nos exsequemur re-
liqua propositi. Plerisque is morbus familiaris, ut
tanta in operibus suis promittant, propter quæ me-
rito vadimonium deferri posset. At cum intraveris,
dii deæque quam nihil in medio invenies. Non est
quod te ante rem suspensum teneam, aut vana spe
ductem: nihil damus nisi frivola quæque & levia, aliis
contempta potius, quam non visa. Ita sane oportuit
post tam curiosæ diligentiae viros, qui uberem messiem
ex hoc agro collegerunt; idem nos voluisse, licet non
adsecuti, abunde pulerum atque magnificum, omnis
hic triumphus illorum, nos armillis & hasta donari
ferio recusamus. Itaque legendi modum hic ponas
licet, aut huic

exarationi

Districum bonus applicare theta.

Vulnera coacta prorsus, quæ ut scopuli aliorum quo-
que acumina fregerunt, rescindere non libuit, ne no-
vas plagas incuterem. Quæ ordini obstreperent, le-
ctorisque intentionem dispargerent, malui differre,
dum plenius in hunc scriptorem melius nactus exem-
plar; Itaque fraudi non erit, si intacta multa relin-
quam, equidem *si bonus est Lector, quæ omisi non oblata
nobis, sed præterita existimet*. At mihi nunc aggres-
suro venia opus erit (sæva enim & infesta virtutibus
tempora) quam ut benigne indulgeas obtestor. In-
dubie sapius peccaturus, quippe qui homo & adhuc
juvenis. Cæterum placebo tibi, *si me culpam emen-
dare permiseris*. Hoc te rogo, lector.

EJUSDEM PRÆFATIO IN VA-
RIORUM IN P. ARBITRUM OBSERVATIO-
NES AB SE DIGESITAS.

Scripta est hac epistola Anno 1595.

Annus ferè *XXCV. postquam renatus Petronius,
sed pro nefas tam ruptus, & multifariam trunca-
tus, ut potius informe pecus ex matris visceribus ex-
cisum, quam legitimus foetus. Itaque docti viri, pu-
blico bono nati, continuo dilaniata & dispersa ejus
membra cum cura conquiverunt, fracta & luxata
obligarunt, quorum acumen, & feliciter curiosas ma-

nus expertus Arbiter, ut anguis, convertit corium
& ævum. Quam damus, editio septima est, ea ut
purior & amplior prodiret, imò ne quid omnino de-
esset, votum & animus mihi fuit. Quidquid igitur
emendationum & explicationum ad Petronium perti-
nentium, apud nostri ævi præclaros viros sparsum,
excerpsimus, digessimus & hoc fasciculo comprehen-
dimus, quo in promptu essent, & velut sub uno ocu-
lorum ictu. Selegimus autem necessaria; nam omnia
adjicere nec libuit, nec per formam libelli licuit.

CASP. BARTHIUS

Nob. Clarissimoque Melchiori

GOLDASTO AB HEIMENSFELT.

Petronium Arbitrum gaudeo tandem à te percensi-
tum VCL. & amicissime. Multa in eo olim ego
disputavi, multa in aliorum Animadversiones animad-
verti. Omnia nunc dispuxi usque ad mancas has
Notas, quas tibi jugulandas mitto, potius ne pro-
misso meo desim, quam ut operæpretium in iis me
fecisse arbitrer. Gratulor autem & tibi famam, & ju-
ventuti egregium suum, quod genuino nitori tandem
abs te restitutus lepidissimus scriptor in ora virum exi-
bit. Ego nihil pro tempore quæro, nisi ut nomen
meum expungam, quod in tabulas relatum, & à clari-
tate nominis tui splendorem adolescentiæ meæ mutuo-
r. De reliquis tu videris. Qui ab immortalis hoc Charitum
pullo nunquam perituram famam habebis. Salve ab eo
qui tibi commendatus esse cupit, tæque admiratur.

T. PETRONII ARBITRI

VITA.

LOTICHII

In tanta temporum obscuritate, vitam PETRONII
scribere difficile est, partim, quod quidam eun-
dem Romanum fuisse adserunt, quod Petronia gens
illustris Romæ extiterit, è qua PETRONIUS Volust-
anus Consul fuit, imperante Gallieno, Anno Christi
cclxii, quo eodem tempore, aut paulò antè, flo-
ruisse hic PETRONIUS putatur: partim, quod alii
eundem Massiliensem fuisse scribunt: è quorum cata-
logo videtur esse Apollinaris, Gesnerus, & alii. Plu-
res autem, quo ad nomen, fuerunt PETRONII,
scil. PETRONIUS hic ARBITER; PETRONIUS
Rhetor; PETRONIUS, Episcopus Bononiensis, alias
Grammaticus; PETRONIUS Ascanius; PETRONIUS
Indicius; PETRONIUS Venustianus; PETRONIUS
Antigonus Pisarenensis; PETRONIUS Hilarius Pisau-
rensis; PETRONIUS Apollodorus, Pontif. Rom. &c.
Sed, inter cæteros, Plinius libr. Histor. natur. xxxvii.
cap. ii. PETRONII ARBITRI in sequentibus com-
meminit: T. PETRONIUS (ait) *Consularis moriturus,
invidia NERONIS Principis, ut mensam ejus ex-
habedaret, trullam murrinam trecentis sestertiis emptam
fregit*

fregit. Taciti, verò beneficio restitutum est PETRONIO Cui prænomen; Turpiliani cognomen; Arbitri agnomen. Quidam contrà putant, eundem PETRONIUM NERONIS Arbitrum, ab officio sic appellatum, & dignitatis nomen in aula Principis fuisse, quod tamen auctores vix putant credibile. PETRONIUS interim Turpilianus temporibus NERONIS, cum C. Junio Cæsario Pato, Consulatum gessit: undè Lex Junia Petronia, itemque Senatus-consultum Turpilianum. Præterea Epicurea secta, quoad vitæ studiique genus, PETRONIUS hic ARBITER discipulus magis fuisse perhibetur, quam Sæcra, cum ira invehatur in Sticos:

Ipsi qui Cynica traducunt tempora coena,

Nonnunquam nummis vendere verba solent.

Contrà sic idem Epicurum, patrem veri, pronunciat.

Ipsè pater veri doctus Epicurus in arte

Fassit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Tres autem Epicuri istius cardinales memorantur errores; quorum primus est hic: Deos res humanas non curare, sed otiosos in coelis stertere, valde occupatos in nihil agendo. Hinc apud Epicureos ridentur superstitiosi, qui quidem Deum timore ita terreantur, tanquam pueri nocturnis terribilamentis, aut spectris. Cujus sententiæ ipse PETRONIUS fuit, sicut è sequentibus innotescit:

Primus in orbe Deos fecit timor, ardua coelo

Fulmina cum caderent. —

Alter erat iste: In voluptate summum bonum versari, ut hinc evidens:

Ergo vivamus, dum licet, estque bene.

Tertius his accedit: Animas cum corporibus simul perire: qui quidem error insignis moribundo in PETRONIO conspicuus fuit, dum, referente Tacito: audiebat ille referentes nihil de immortalitate animæ, & sapientum placitis, sed levia carmina, & faciles versus: quasi dicat, eundem PETRONIUM immortalitatem animæ ludibrio potius habuisse, quam credidisse.

Et hæc de PETRONII hujus Satyrici vita, non nisi multa obscuritate involuta. Qui plura desiderat, adeat ipsos auctores, qui passim in Satyricum nostrum commentati sunt. Sequens autem Terrastichon vitæ ARBITRI in Bibliotheca nostra Poëtica destinavimus, quod hic asseribere non pigeat:

Polluit obscenos PETRONIUS inter amores

Doctiloquum vena prosperioris opus.

Nomine sic citbara vates fuit ARBITER & re;

Turpes tolle jocos; cætera purus eris.

a. De hoc Episcopo, qui diversus longe est ab Arbitro nostro, videri possunt Eucherius Lugdunens. in *Parænetic. ad Valerian. Gennadium Massiliensis de Scriptoribus ecclesiasticis. cap. 41.* Leo Magnus *Epistol. 52.* Honorius Autissiodorens. *de Scriptor. ecclesiasticis. cap. 41.* Antoninus Florentinus *Chronicon. part. 2. tit. 11. §. 5.* Non rectè Cardinal. Baronius in *Not. ad Martyrolog. Roman. iv. Non. Octobr.* eum confundit cum Petronio Jureconsulto, cujus non semel. Meminit Sidonius *ad Martyrolog. Roman. iv. Non. Octobr.* eum confundit cum Petronio Jureconsulto, cujus non semel. Meminit Sidonius *ad Apollinatis in Epistol. Videatur Vita S. Petronii ab Sigonio restituta apud Laur Surium de Probat. Sanctior. viris tom. 3. ipse Sigonius in Commentar. de Reb. Bononiens. Sixtus Senensis in Bibliothec. Sanct. libr. 4. Erasmus Roterodam. in Schol. ad Eucherii Parænetic. Postlewinus Soc. Jes. in Apparatu sacro, verb. Hieronymus. Rotweydyus in Not. ad Vitas Patrum, Andr. Rictus 4. Critici Sæcra cap. 3. LUNDORP.*

MICHAELIS CASPARIS LUNDORPII

*Francofordiani Moenigenæ, Historici
& Philologi*

OMOLOGOUMENA,

ID EST

*Elogia, Testimonia, & Judicia veterum
recentiumque Scriptorum*

DE

T. PETRONIO ARBITRO,
& ejus scriptis.

B. Hieronymus Stridonensis *Epistol. ad Demetriad.*

Cincinnatulos pueros, & calamistratos, & peregrini muris olentes pelliculas, de quibus illud Arbitri est: *Non bene olet, &c.*

B. Benedicti Abbatis Floriacensis *Glossarium.*

Excelsissimus dicitur à Petronio in 1. Satyrarum.

B. Antoninus Archiepiscopus Florentinus in *Summa Historialis, sive Chronicon. part. 2. tit. 11. cap. 2. §. 5. ubi de S. Petronio Bononiensi.*

Vincentius in *Speculo historial. lib. 21. cap. 25.* sic ait: De quodam libro Petronii partim metrico, partim prosaico, hæc moralia excerpta notavi.

Quid faciant leges, &c.

Joannes Trithemius Abbas Spanbaimensis de *Scriptoribus Ecclesiasticis.*

a. Petronius Episcopus Bononiensis, conversatione Monachus, in divinis Scripturis valde doctus & eloquens, & non minus sanctitate quam scientia reverendus, qui multis in vita & post mortem miraculis coruscavit, sicut in ejus historia legitur. Scripsit inter cætera de *Vita Sanctorum Patrum lib. 1. De Ordinatione Episcopi lib. 1.* & alia nobis incognita. Moritur sub Theodosio & Valentiniano, anno Domini cccxxxv. indictione xiii.

A Janus Parrhasius Neapolitanus *Commentar. in Claudian. de Raptu Proserp. lib. 1. p. 67.*

Eumolpus apud Arbitrum ait: *Non verno persona cantu &c.*

Editio Veneta, cujus primum folium in meo exemplari abscissum est. in calce habet:

Impressum Venetiis per Bernardinum Venetum de Vitalibus, anno Domini mcccxcix. die xxiii. mensis Julii.

Phil.

Philippas Beroaldus, Commentar. in Cicer. Tusculan. quæst. lib. 5.

De qua est Petronii Arbitri ille versus dignus memoratu.

Franciscus Floridus Sabinus.

Quotusquisque hodie vivit, qui non sibi censuram in scriptores, quasi à Diis immortalibus demandatam, arbitretur? Ut enim de aliquibus toleretur iudicium, quisnam hoc tempore de Cicerone, Livio, Salustio, Tacito, Terentio Varrone, Corn. Celso, Plauto, Terentio, Virgilio, Horatio, Lucretio, Ovidio, Catullo, Tibullo, Propertio, Petronio, cæterisque similibus, aliquid in sinistram partem, sine magno scelere decernere audeat? Quorum scripta orbi probatissima semper fuere, & à nullo adhuc satis digne laudata.

Joannes Alexander Brassicanus J.C. & eques Aularius, Exemplar, quod manu ejus propria exaratum habemus, ita inscripsit:

Petronii Arbitri, Scriptoris antiqui & valde boni, quæ quidem extant reliqua, recens à pluribus mendis, beneficio vetustissimi exempli, vindicata, & quoad ejus fieri potuit, restituta; adiectis Scholiis utilibus, nec minus eruditis. *Αναγνώστη:*

Μικρὰ μὲν ἔργα τὰ δ' ἔστιν ἔχει δ' ἡδὺν ὁππῶν ὡς πόδιον ἐν κηρῶς, ὡς ἰόν ἐν ταλάροισ.

Concilium Tridentinum in Regula Indicis librorum prohibitorum.

Libri antiqui, qui res lascivas seu obscenas ex professo tractant, narrant, aut docent, ab Ethnicis conscripti, propter Sermonis elegantiam & proprietatem permittuntur: nulla tamen ratione pueris prælegendi erunt. Deinde in ipso Indice inter libros vetitos reponitur:

Petronius Arbitrator in Satyra.

Ptolemaus Flavius Anconitanus in Conjectaneor. & observationum Centuria, cap. xc.

Dulcis Poëta usurpat Petronius Arbitrator.

Petrus Nannius Alcmarianus lib. 1111. Miscellaneor. cap. ult.

Est adhuc aliud genus Satyræ, à Petronio Arbitro frequentatum, quod partim carmine, partim soluta oratione constat.

Ioachimus Camerarius Senior in Epistol. ad Brassicanum.

Petronii Satyricon elegans est: sed flagitia & turpitudinem nefariam proponit, ad cujus cognitionem terri debent animi piorum, consideratione horribilis iræ divinæ, qui contemptum & neglectiorem veritatis tam atrociter ultus fuit, ut in tantos errores, & talia peccata homines delabi sineret: in quorum mores hæc tanta & tam fœda immemorabilia vitia invaderent, quibus quidem civitates & imperia tandem interierunt.

Michael Neander Soraviensis Physica Philosoph. part. 11. pag. 358.

Petronii Arbitri elegantes versus, quos nuper Guilhelmus Canterus & Schedis antiquis protulit, tales sunt &c.

Adrianus Turnebus Adversar. Lib. VIII. cap. XVIII.

Versus sane quam amoeni & elegantes extant Petronii Arbitri de ciconia: sed, quod inter nos dicere liceat, *coralistræ*, in eis quid sibi velit, nullo modo assequor.

Josephus Justus Scaliger Comes a Burden, lib. 1. epist. xxxi. ad Pet. Piræum.

Illud etiam te rogo, Soradicum illud Petronii, ut apponas in fine Catalectorum nostrorum, sub titulo MISCELLA PETRONII: ubi spatium ei reliquimus: & si me amas, addes aliquid commentationuculæ tuæ ad lectorem &c. Carmen longum Petronii, statim post epistolam Lucani collocari volumus. *Et mox ibidem:* De Petronio tuo etiam aliquid expecto. *Et epist. xxxii. ad eundem:* Auximus Catalecta nostra plus quam centum poematis, quæ antehac nunquam excusa fuerunt, & quorum multa sunt Petronii. Id quod iudicatum prius è stilo, postea versibus quibusdam, qui jam editi sunt, confirmatum fuit. Tantum sumus *φίλτροι* in iudiciis nostris: & ignoscas philautiæ sive stultitiæ meæ.

Idem Commentar. in Priapeja diversor. Poëtar.

Scripserunt hujus argumenti Poëmatia plures veterum, Catullus, Tibullus, Ovidius, Petronius Arbitrator, alii. Itaque ex illorum epigrammatis totus hic liber concinnatus est, & conflatus ab eo, qui epigramma libro præposuit &c. Sane Petronium hujusce argumenti & nominis quædam luisse auctor Sidonius:

Jacobus Nicolaus Loënsis Medicus, Miscellan. epiphyllid. lib. IV. cap. I.

Ne quis ab Isidoro confectum putet, sciat Petronii Arbitrum ante eum hoc litteris mandatum reliquisse. Quod etsi in his fragmentis, quæ hodie circumferuntur, Petronii non exstat, citante tamen Joanne Salesberienfi (quem vulgo Architrenium vocant) in opere suo, quod Polycratium appellat, Petronius hujusmodi tradidit. Verba ejus auctoris, etsi hominis doctioris magis, quam disertis, non veritus sum apponere.

Petrus Maturus Presbyter Societatis Jesu Lugdunensis, in Annotation. ad B. Antonini Florentini Chronic. part. 2. tit. 1. cap. 11. §. 5.

Ex Petronio Arbitro hæc desumpta sunt, quæ habet Vincent. lib. 20. cap. 25.

Justus Lipsius Iscanus, Commentar. in Taciti Annal. lib. xvi.

De C. Petronio] Quem viri docti eum censent, cujus

cujus fragmenta hodie purissimæ impuritatis. De quo etiam delibero; sicut & de prænominis, quod apud Plinium lib. 37. cap. 2. *Titus* est, itemque Plutarchum libello Πᾶς ἂν τις διακρίνει τὸν κόλακα τῷ φίλῳ.

*Christophori Richardi Bituricensis JC. Præfatio.
Patissonio S.*

Petronii Arbitri Satyricon, sane eruditissimum, relegi, ac tuæ imprimis voluntati satis facere dum cupio, nonnulla obiter adnotavi, quæ, si tibi digna prælo tuo videbuntur, excudes. Memineris tamen me conjecturis ejusmodi non plustribuere quam somniis, quæ neque natura sua, neque conjectoris ingenio, sed casu aliquando vera solent evadere. Vale. Cal. Decemb.

a. *Carolus Scribanus Societ. Jesu in Amphitheatro honor. libr. 111. cap. v.*

Audi alterum cæli terræque contemptorem b Capaneum, (Primus in orbe Deos fecit timor) provocantemque non jam Reges, sed Deum ipsum. &c.

Marcus Velsus Duumvir Augustanus Rer. Augustanar. lib. v.

Petronii arbitrarías secures faciliè hebetamus; nec enim Augustalitatís insignis, sed ad ostendendum mirificum Trimalcionis nomen Regium, aut triregium verius, &c.

*Georgius Thomsonus Andreapolitanus Scotus in Vindice veritatis advers. Justum Lipsium
lib. 11. cap. 11. pag. 108.*

c Sanctissimi viri opusculum pietate refertum fortè habebat in pera Episcopus, Petronii Satyricon; quo educto, & aperto obtulit se hemistichium:

- - Placitone etiam pugnabis amor? &c.

Janus Doufa Fil. Conjectaneor. & Notar. in Catull. cap. 1.

Sed ab ultima nocte ad viduam transeamus, quam ex sequenti Carmine (Catulli) in Satyricon suum transtulit idem ille eruditæ luxuriæ arbiter.

Marcellus Donatus Medicus, Dilucidation. in Spartiani Adrian. pag. 1081.

Petronius describens accubitus molliissimum omnium Malchionum &c.

Isaacus Casaubonus Commentar. in Persii Prolog.

Petronius Arbitrator Persio æqualis.

Joannes à Wouwer Hamburgius in tract. de Polymathia cap. 1. de sua Petronii editio ne scribit.

Nuper exactis pueritiæ annis, ductus amabili infania, passus sum frangi famæ meæ florem editione abortivi libelli, qui mihi quasi tentanti vadum futuri favoris præmissus, infelicibus auspiciis prælusit. Quibus studiis exceptus fuerit non scio, neque scire magni feci, cum in ejus editione non meam ambitionem,

aut gloriæ aucupium, sed commune rei litterariæ commodum spectarim: Equidem jam securus famæ quasi in soporem lapsus quiescebam, sed turbant constantiam meam perversa quorundam judicia, quibus si stamus, profecto intererat infelicem foetum nunquam nasci. Sed cum mihi excidit illa ætate, quæ capere non potest, quàm grave posteritatis judicium, & alioquin parum sollicita, quid tristiores isti probent, vel supercilio suo proscribant, jacta jam alea satius duxi tollere deformem foetum, quàm alienæ misericordiæ impie exponere; præsertim cum ii, qui nos lacescunt, plumbeis pugionibus pugnent; quos rectè, si quid sentio, descripsit Aristides in orat.

περί τῆ παραφθίμου. cuius verba ideo libentius usurpo, quod ea tot sæculis antè de hujusmodi hominibus, non tam præmeditata oratione dixisse, quam sacro instinctu agitatus, velut vaticinio, effudisse videatur: οἱ πλείω μὲν, inquit, σολοικίζουσιν, ἢ φθίγγουσιν ὑπεροῶσι ἢ τῶν ἄλλων ὅσοι αὐτοῖς ὑπεροῶσθαι προσήκει, καὶ τὴν μὲν ἄλλαν ἐξτάλλουσιν, αὐτὰς δὲ ἐδιδάσκοντες ἡλπίσαν, καὶ στυγνέουσιν μὲν τὴν ἀρετὴν, ἀκούσι δὲ ὅτι πᾶσι διδόντες ἢ τοῖς ἄλλοις, ὃ τῶν πραγμάτων κατεργασίας, ἀλλὰ φθονοῦντες ὅτι αὐτοὶ πρῶτον ὃ δύνανται: Qui sapientius inconditè loquuntur, quàm os aperiant; alios contemnunt ipsi maxime despiciendi; in alios sollicitè inquirunt, in se verò nunquam. Virtutem, quam non exercent, commendant. In aliis improbant ea, quæ ipsi quidem non damnant, sed quod paria facere non possunt, invident.

Omnes interim Veneres & Gratiæ, quæ ipsos aut infœcunda senticeta deseruerunt, lasciviam & errorem appellant, quorum ferreo ori nullæ fidiculæ pudorem extorquebunt, in aliis accusantes, quod suum vellent, si per naturæ Genium liceret. Prævaricatores aliorum peccata abdita & latentia infami elogio ventilant, & minus cautæ ac simplici innocentie vitorum præconem conducunt; cum ipsos proprii pudoris decoctores ulceribus & porrigine obfisos scæda flagitiorum scabies jam olim depascat. Stultitia est ex verborum propinquitate de ipsis rebus conjecturam facere. Sed arguenda erant verba illorum, qui factorum sunt innocentes. At te fugere potuit, ais, illud Plinii: Narrantem similem esse facienti. Ergo tam difficilis venia levis errati. Admonere nos debuerat lenitatis humanitas majorum, quos prope Mercurii statuam Gratiarum imagines collocasse Plutarchus prodit. Favendum scilicet delictis illorum arbitrabantur, quos ingenii amore lapsos constabat. Quanto enim hi proniores errori, tanto paratior iis apud omnes venia, & ignoscendi studium esse debet. Sed profecto oblitus sum mei, qui hæc verba tam indigne perdam, cum ineptissimos homines mores sui satis ulciscantur.

Gasp. Sciopius Francus, Consiliarius Pontificius & Casareus, &c. Verissimil. lib. 1. cap. 14.

Multi esse apud auctores non protrita vulgo loquendi genera, & quæ, cum nobis minus familiaria accidunt, & stupor noster elegantiam illorum non adde-

a Alias Clarus Bonarscius. b Qui fulmine ictus ob Deorum contemptum perit. c Ironice sic vocat Petronium.

quitur, statim in medicinam rapiamus, pridem ab aliis demonstratum est, & ipse nunc duobus Petronii Arbitri locis, scriptoris elegantis, Jupiter! & tersi, ostendere conabor.

Idem ibid. lib. II. cap. XIV.

Otiosi superioribus hebdomadis, ego inquam & v. cl. Ignatius Hanniel cum Nobilissimo juvene Johanne de a Bredow Eq. Marchico, Petronii Satyricon temporis causa legebamur. In eo ut quicque nobis in mentem venerat, ad oram editionis Douficæ, quam beneficio cl. Rittershusii Altorphio habebamus utendam, (nec enim ejus notæ libri ad has oras se penetrare solent) adnotavimus. Et earum quidem conjecturarum, quæ tunc in solidum misi, nonnulla heic proponere volui.

Idem in Admonition. ad lectorem in calce eorum. Verisimil.

Neque etiam dissimulare debui, cum jam ad exordium opus hoc spectaret, adlatam ad me fuisse novam Petronii Arbitri editionem, omnium illam multo emendatissimam & pulcherrimam, cujus architectus Johannes à Wouweren, juvenis, ut apparet, ingeniosissimus, in uno atque altero loco idem pene mecum cogitavit. *Rursus ibid.* Reperio in Petronio vicinam, in Catullo vero eandem plane emendationem cum illa, quam multo ante ipsi Giphano, & Generoso juveni Gundaccaro Baroni à Tannberg &c. amico meo suavissimo, forte mecum in Museo meo cœnantibus, b proposueram. &c.

Idem in Scaligero Hypobolimo pag. 12. b. de Theodoro Beza.

Parisiis Genevam pervolavit, & ad Calvinum Totus se recepit, eique mox rebus ipsis, ut plurimum sibi crederet, Totum se approbavit; quo pacto possent ea, quæ inquinatissimis, sive, ut vos Arbitri Sacrilex loqui consuevit, officiosis illis suis manibus in Novum Testamentum exaravit, hanc nefariam ejus impudicitiam non redolere?

Et pag. 9. b. Sed Aristoteles quoque in VII. Politicor. cum turpia omnia, & in quibus vel obscenitas vel improbitas inest, cujusmodi e Jambos & Comœdias esse ait, procul à conspectu puerorum, & adolescentum removere jubet, quod ex loquendo, audiendo & videndo turpia, turpiter quoque faciendi licentiam consequi dicat.

Pag. 22. b. Existimabam prius te fato tantum esse Polyæni illius Petroniani, quod his ille versiculis complorat; Me quoque per terras, per cani Nereos aquor. &c.

Pag. 183. Sed pluri esse tibi video unum Petronium, quam mille Tullios.

Pag. 298. Sed tu gratus scilicet in Doufam esse voluisti, qui non solum præclaras illas in Petronium No-

tas ediderit, ex quibus pæderastian non minus, quam ex ipso Petronio, discere adolescentes possint.

Denique pag. 282. Cum pater tuus obscenos & immemorabiles Ausonii, Martialis, Petronii similiumque Poëtarum versus negarit à Critico censendos, atque adeò ne legendos quidem omnino, aut audiendos, sed detestandos & flammis expiandos, & pro signis Priapi, atque adeò pro libris honori ejus scriptis, Sanctorum imagines à nobis habendas esse contenderit: tu exortus es, homo sanctissimus, & castitatis ac pudicitie exemplar, atque specimen, qui non modò illum ipsum censura Patris tui notatum Ausonium, sed hocetiam Burdigalensi Triphallo nihilo deterius mutoniatos, Catullum, Tibullum, Propertium, & Priapejorum versuum scriptores, magna temporis curæque impensa à te recensitos, castigatos, nec pœnitendis (ut gloriaris) commentariis illustratos emittere, & adolescentibus commendare auderes. Hoc, satis scio, nullo modo patri tuo probare posses. &c.

Arnoldus Clapmarus, Bremensis Saxo JC. in Nobili triennio, p. 28.

Hunc (Homerum) leges, & releges cum Theocrito & Virgilio, Horatium cum Pindaro, Lucretium & Manilium, cum Arato & Musæo, Hesiodo & Oppiano, Catullum & Propertium cum Callimacho & Anacreonte, Senecam cum Euripide, Æschylo, & Sophocle, & reliquos veteres Poëtas, ante aliquot annos à Stephano editos, Ennium, Lucilium, Laberium, Afranium, Pacuvium, Petronium, Varronem &c.

Ludovicus d'Orleans Parisiensis JC. in Cogitationibus ad Taciti Annales lib. v. pag. 831. col. 1.

CAJO PETRONIO] Qui dictus est Arbiter Neronianæ eloquentiæ; interversor naturæ, & lucernarius. Vivebat enim ad lucernas, de die dormiebat. Quod hodie multi faciunt castrenses bardocuculi. Est de eo epigramma, tractum ex bibliotheca Vaticana. Cæterum non idem est C. Petronius, & T. Petronius, de quo Plinius lib. xxxvii. c. 11. Nam T. Petronius mori non est jussus, sed C. Petronius, qui heic moriturus sub Nerone ostenditur. SUPRA PAUCA REPETENDA SUNT) De C. Petronio supra pauca repetenda sunt; id est, scribendum est de Petronio paulò amplius, quàm paucitas expetat. PROCONSUL TAMEN BITHYNIÆ) Qualis fuerat ante cum Catullus Poëta, uterque vitæ mollioris.

Idem ad lib. II. Annal. pag. 231. col. 2.

Inter Romanos elegans scriptor, Petronius Arbiter, illam vestem sericam vocat eleganter *ventum textilem*. *Rursus pag. 317. col. 2.* Sic Arbiter ille nequitiarum. *Iterum pag. 316. col. 2.* Sed magis Arbiter ille prostibulatis. *Denique ad lib. XI. pag. 604 col. 1. Pe-*

[M m]

a Cui Petronium exposuit in Academia Altorphina, & Phrases dictavit elegantiores. b Petronianæ lectiones in convivio propositæ. c Id est, Mimos. d Alias Aurelianus dictus.

1. Petronius Arbiter hoc eleganti versu describit tempus istud.

Fridericus Taubmannus Francus, Notis in Plauti Truculent. act. III. sc. III.

Elegantes sunt Publii Mimi versus apud Petronium Arbitrum, quos appingam.

Matthaeus Raderus Societatis Jesu, Comment. in Martialis. lib. VIII. Epigram. III.

Musa ad Martialem:

*At tu Romano lepidos sale tinge libellos,
Agnoscat mores vita legatque suos.*

quos tamen ita describit, ut parcat personis, exponat vitia. Hoc Petronius facit, petulantius tamen.

Thomas Dempsterus à Muresk Baro Scotus JC. in Paralipomen. ad Rosini Antiquit. Roman.

Petronius Arbiter candidus, tersus, suavis, in omnibus mirandus, modo absit obscenitas.

Joannes Savaro Arvernus JC. & Praef. in Notis ad Sidonii Carm. IX. v. 264.

De Petronio plura congesse veterum elogia, qui in eum notas texuerunt, quas consule.

Janus Gruterus in a Explanation. in Plauti Amphitruon. Prolog.

Festivissimus Poëta Petronius Arbiter Satyrico.

Christophorus Beyssius Parisiensis, in sua editione Petroniana de anno MDCI. pag. 135.

Quandoquidem video inter eruditos convenire, ex iis, quæ in Priapum leguntur inter Catalecta veterum Poëtarum, nonnulla hujus esse Petronii, visum est ea adjicere, simul & alia quædam non dissimilis argumenti.

Martinus de Roa, Hispanus Societatis Jesu, Singularium locor. lib. VI. cap. XVII. de Petronio scribit.

Sed ego nec tam religiosus sum in auctore non tam religioso, nec tam sacrosancta duco illius scripta, ut non putem licere, quod in sanctioribus licuit, mutare syllabam, aut etiam dictionem, modò probabili conjectura id fiat, & lux auctoribus afferatur.

Emundus Richerius, Sorbonæ Theologus, in Obsterice animor. cap. IV. num. 4.

Utinam non mirari oporteat, quare juvenus ad libidinem prona, sed quomobrem non longè vitiosior sit; quippe qui Poëtarum quorundam carminibus, & Petronii operibus igni æterno devovendis, quasi Divorum Pauli Epistolis, Ambrosii Officiis, vel Augustini Confessionibus, impunè, liberè, gloriòse utatur.

^a Exstant manuscr. apud v. et. Suffrid. Sixtinum Amstelrodamens. ^b Videatur Julius Nigrone Societ. Jes. in Dissertation. de Lectione librorum amatorior. Francisc. Sacchinus Soc. Jes. in Orat. de Ratione libror. cum profectu legendor. & de vitand. morib. nox. lect. Laurent. Gambara de perfect. poëtor. rat. & cur abstinendum sit à Script. Poëmatum turp. aut falsor. &c. Savaro Not. ad Sidon. lib. 3. epist. 13. in fin. ^c Invehitur in eos, qui omnia suum studium in legendo, emendando & interpretando Plauto aut Petronio consumunt.

tur. *Max subicit. b* Sed me censere dico Poëtas illos & auctores emungendos, non mutilandos; mundandos, non evirandos; velandos, non castrandos esse: hoc est, ut à Concilio Tridentino est sanctissimè constitutum, viris ad legendum, non pueris ad interpretandum esse concedendos &c.

Daniel Heinsius Praefat. ad Lector. in Maximi Tyrii Dissertationes.

Plautus aut Petronius ætatem occupant, Philosophia sordet & squallet.*

Eusthatius Swartius Bavaro-Palatinus, Analector. lib. II. cap. IX.

Juvat & unico præstantissimoque elegantiarum Arbitro horam, & in antecessum levicula quædam dare, (dum ultimam recipiat manum, quam cum Indice operosissimo adornamus, nova editio) cum hodie ferè nullum placeat ingenium, quod in eo non sategerit.

Petrus Scriverius Lugdunensis Belga, Prolegomen. ad Senecam Tragic.

Video Epigrammata quædam de exilio, quod Seneca primo Imperii Claudiani anno subiit, ex Schedis Pithæanis deprompta, &c. Quædam Senecæ, quædam Petronii, aut alius possunt videri.

Johannes Norwegus Synglesiensis Hassus in Promtuariorum Grammatico, in Nomenclatore varior. autor.

Petronius Arbiter, Massiliensis à plerisque existimatus, Satyricon opus varium composuit; cujus licet fragmenta ad nos tantum pervenerint, eademque parum castigata, multæ tamen eruditionis hominem fuisse, facile cognoscimus, &c. Vide plura apud Geraldum de Latinis Poëtis. Alexander Braccianus fragmenta illa emendavit, & Annotatiunculis illustravit, pauloque antequam obiret, Joan. Oporino excudenda transmisit. Petronii Arbitri Massiliensis Satyrici fragmenta restituta, & aucta è Bibliotheca Joannis Sambuci, Antverpiæ, Plantinus, &c.

Fridericus Lindenbrogius JC. Hamburgius Notis in Catalecta ad Lucani Panegyricum:

Apud Petronium in convivio Trimalcionis chrystallinae sunt tesserae, cujus verba digna sunt, quæ adscribantur.

Sethus Calvisius Lipsiensis in Chronologis. Anno Christi LXVI.

Inde in Tacito longa series recensetur clarissimorum virorum, quos Nero occidit; inter quos etiam est Petronius Poeta, qui voluptatibus plerumque totus

tus mersus fuit. Interdum tamen se vigentem & negotiis parem ostendit; idem etiam proconsul in Bithynia fuit.

Christophorus Besoldus JC. in Dissertat. de Republ. curand. cap. II. in princ.

Adde elegans Petronii carmen de mutatione Reipublicæ Romanæ.

Idem in Dissert. de Educatione, studiis literarum, peregrinatione, &c. cap. v. num III. in fine.

Sic & contra declamatores, ac pro naturali eloquentia, festivè pugnat Petronius in princ. Satyr.

Caspar. Barbius eques Saxo, Adversarius. lib. VII. cap. v.

Obscenissima atque impurissima meretrix Quartilla apud Petronium introducit de se loquens, ut vitia seculi illius narrationibus fictarum personarum vera proponuntur in eo Satyrico. Et statim; Sunt vero, qui poetica levitate, aut Satyrica licentia Petronium tale quid finxisse potius, quam veræ rei gestæ narrationem proposuisse opinentur: quibus ego penitus seorsum sentio. Talia enim erant secreta illa nocturni Neronianarum, quæ literis prodidit Arbitrator, ad quæ depingenda ingenio illo luculento perpetram abusus est, & nefario instituto, nisi quod vituperat potius & detestatur, quam describit, quæ narrationis jucundæ effigie proponit: Rursum ibidem: Idem disertissimus scriptor, Petronius nimirum, (nam quæ turpia in eo sunt, adeo nuda omni ambitu, ut ipsamet se condemnent) ævi Illatini magnis ingeniis adeo familiaris fuit, ut nonnullorum scripta vel solus, vel cum paucis aliis Latiniora fecisse sit credendus. In his est sacratissimus Episcopus, prudentissimus Princeps, & ingenio memoriaque admirabilis dissertator Joannes, Saresberienfis cognomine; cujus phrasis cum aliquando adeo similis hujus Arbitri stylo atque acumini sit, merito nos suspicio habet, plurima subesse proposito Episcopi servientia, quæ revera non ab ipso, sed à Neronianæ Aulæ secretario sint concepta.

Idem lib. XLVI. cap. XVIII.

Is scriptor spurcus & obscenus, scripsit turpes libidines, incestaque facinora Neronis sub personis adscititiis, ita tamen, ut mores etiam Quiritium per figuras & historias tangat.

Idem Commentar. in Augustin. de Civit. Dei lib.

I. cap. IX. ad verb. Facinorum immanitatem, p. 2919. col. 2.

Alia facinorosa libidinis, multis recenset Seneca, multis abominatur Salvianus, & Satyrici veteres, inter quos Petronius Arbitrator scelerate ingenii sui felicitate abusus, Neronis flagitia mixto genere utroque dicen-

di, non minore licentia scripsit, quam ille patravit. Qui scriptor non video, cur tanti sit, ut juventuti non modo non è manibus excutiat, sed laudetur insuper, & imitatione dignus habeatur, à viris gravitatem adeo etiam stricte professis, ut ex aliis scriptoribus demant, ad quæ in isto legenda & evolvenda lectores suos ablegant; alii vero, horum alioquin velut adversarii, etiam Commentariis insuper illustrent; in quorum secta & me fuisse, sane egregie nunc poenitet. Quid enim est absurdius, quam vel propter monita, sententiasque unam & alteram, talem pestem in sinu gerere, in qua non tam verbis, quam ipso argumento blasphemetur Deus, & Ethnica flagitia fiant Christianis familiariora. Non, ajunt, scripsit hoc sine. At vereor, ne multis eo sine legatur. At non solus. Verum ceteris blandior & nequior. Quod quantumvis secus etiam sese haberet, scandali tamen immanis occasio vel in sordidissimis verbis spernenda est, ne dum in furo eloquentiæ, obductis venenosis, & plane perditorum hominum talibus scriptis. Fateor & hoc ipso me Commentario istum nequitæ magistrum pro teste producere. Sed ideo hæc scribo, ut, quo sine id faciam, notum sit; minime equidem, ut eum commendatiorem faciam, sed ut utar tanquam eo, quem malim è memoria omni sublatum, quam per me factum notioem.

Anonymous in Resolutionib. magistralib. question. quodlibeticar. Cardinali Richelieu dedicatar. anno MDCCXXV. Septemb. 17. quest. 2.

Author libelli, *Miroir du temps passé*, estne Petronii Arbitri pronepos, an a Alfinus aureus, an Luciani Charon, an Erasmi Dialogista, an spiritus Calvinii?

Janus Rutgersius, Regia Suecor. Majestatis legatus apud ordines Hollandia, &c. in Consultatione Fabula Burdoniana, pag. 305.

Primum illud in numerum procedat; Petronium Josephi delitias. Magnum sane crimen, quod tamen adeo verum est, ut Josephus, postquam abhinc annos XXXVII. Valentis Cavarum illum auctorem ex membranis Cujacii descripsit, vix unam paginam illius inspexerit. Quo modo ergo delitiæ ejus liber ille fuerit, quem post tam longinquum tempus revifere dignatus non sit? Et tamen eum isti amphitheatrici latratus non adeo deterrent, ut, si totus Petronius in membranis exstaret, pigeret eum describere. Si enim is scriptor indignus est, qui teneræ ætati committatur, at non dignus, qui pereat tamen. Quare non objecerunt Martialem, Catullum, alios, apud quos

Nomen adest rebus, nominibusque pudor?

Quis veterum Poëtarum plus obscenitatis, impuritatis, flagitiorum, professus est, quam docet POENITENTIALE BURCHARDI? b Quot sunt, qui

[Mm 2]

igno-

a Apuleii scil. b In quam rem videndus Bernardin. Ochinus I. Apolog. cap. 8. & Pet. Molinæ de Monarch. temporal. Pontif. Rom. lib. I. cap. 4. num. 17. ubi de Thomæ Sanchez, Disputation. de Matrimonio, & Cardin. Toleti Instru. Sacerdotum, &c.

ignorarent multa, quæ ibi leguntur, nisi ex ipso didicissent? Ridicula magis an impudens contumelia? Quot possunt huc adterri, nisi hæc rideremus potius, quam in illis confutandis vel momentum temporis terere vellemus?

Bartholomæus Schobinger Sanctigallensis JC. in Epistol. ad Goldastum de anno MDCIII.

Petronii Satyricon accepi, & lubenter avideque perlegi. Rursum mihi in memoriam revocavit ea, quæ flagitiosum eundem ad modum in Italia geri tum audivi, cum eam frequentarem. Renata Petronii tempora dicas, atque adeo ipsos revixisse Encolpios & Alcyltas, si, quæ Romæ gesta scio, commemorem. Sed pudor vetat, quamvis testes advocare possem Gemmingenum & Rottenstenium, quorum ille postea in Vindelicum, hic Vangionum Præsulem ac Principem electus fuit, olim uterque sociennus & familiaris meus in Italia, & ipsa adeo Roma. Heu quanta ibi labe, & corruptela castæ nostræ juventutis! quanta injuria ætati tenellæ! O quanta objurgatione digni sunt parentes, qui puros suos pueros in id lupanar detrudunt. Præstaret potius universos Germanos obmutescere, quam ut tanto cum periculo, hoc est, animæ corporisque dispendio, non valde necessaria illa lingua ab iis comparetur: Nec fortassis de nihilo est, Antichristi tempora in Neroniano illo schemate nobis adumbrari. Jam tum Ablavius Consul Romanus de suorum temporum nequitia querebatur;

Saturni aurea sacra quis requirat?

Sunt hæc gemmea, sed Neroniana. &c.

Joannes Philippus Pareus in Oda ad Goldast.

Quæ dira, amabo, pestilens luis
Petronianam vexat urnam?

Arbiter heu maculis onustus
Nunc virginealem pæne licentiam
Salesque castæ nequitie æmulos
Occultat, haud ulli legendus,

Tu nisi Philyrides peritus

Sinceriores particulas ope

Pravis recisis pervigili tua

Integritati tradidisses

Deposita modo & inventustæ, &c.

M. Gothardus Arbusius Dantiscanus, Schola Francofordiana ad Moenum corrector, in Eleg. ad Goldast.

Melpomene ut vidit Goldastum scripta Petronii
Apta legi doctis reddere velle viris, &c.

*Caspar Conradus Silesius, Philosophus & Medicus
Vratislaviensis, Prosopograph. Melica.
millenar. III.*

Petronius Arbiter Massiliensis, Poëta Satyricus.

Arbiter arbitrio vulgi lascivior audit,

At juvenum hic mores arguit atque senum,

Joan. Petrus Lotichius Medicus Francofordianus ad Moenum, Bibliotheca Poëtic. part. IV. in princ.

Polluit obscænos Petronius inter amores

Doctiloquum venæ prosperioris opus.

Nomine sic Cithæræ vates fuit Arbiter & re:

Turpes tolle jocos, cætera purus erit.

Laurentius Pignorius Presbyter Patavinus, Symbolar. epistol. libro, ep. XLII.

Superfedeo à citandis Varronis, Plinii, Petronii que verbis; qui sanè pauculis versibus Græcorum in describendarum Tabularum conatibus palmam eripuit.

Et Epistol. XLIV.

Benio ego suas voces (ut cum Petronio dicam) reddere decrevi.

Felix Osius Professor Patavinus, in Notis ad Albertini Mussati Histor. de vita Henrici VII. Imp. lib. I. rub. II. pag. 51. col. I.

Senecæ adstriplatur ejus æqualis Petronius Arbiter in Satyrico.

M. Georgius Draudius Ecclesiastes Ortenbergensis in Weieraargia, in Bibliotheca Classica, sive Catalogo Catalogorum Nundinali, in Libris historicis, tit. Romanorum vitia, p. 1256. postrema editionis.

T. Petronii Arbitri, Historici Romani, Satyricon, sive de vitiis Romanorum, nunc adjectis omnibus, quotquot reperiri potuerunt, doctissimorum virorum Notis & Observationibus. Francofurti, apud Aubrios in 8.

Ibidem tit. Satyricon: T. Petronii Arbitri, Equitis Romani, Satyricon, cum Petroniorum fragmentis, noviter recensitum, interpolatum, auctum. Lugduni apud Paul. Frellon, 1615 in 8. & ibid. apud Jacob. Marcum 1618. in 12. & Francofurti apud Wechel. in 8.

Idem in Libris Poëticis, tit. Fragmenta, pag. 1538. Petronii Arbitri Satyrici Fragmenta ab Alexandro Bracciano emendata & illustrata Annotationibus Basilæ apud Oporin. & Antverpiæ apud Plantin. & ex ejusdem officina cum variorum Notis, anno 1591. in 12.

Ibid. tit. Poëmata, p. 1574. Petronius Arbiter ex Bibliotheca Theodori Palmanni, apud Hieronym. Commelin. in 8.

Ibid. tit. Satyræ, p. 1589. Petronii Arbitri Satyrici, ejusdemque fragmentorum nova editio, Lugduni Batavorum apud Elzevir. & apud Joan. Maire, 1622. Cum uberioribus Commentariorum instar Notis apud Raphelengium 1602. in 12. Accessit Sulpitiæ Satyræ de Edicto Domitiani ex recognitione Jani Doufæ, Lugduni Batav. 1583. Antverpiæ apud Plantin. 1596. in 12.

Jani Doufæ pro Satyrico Petronii Arbitri Præcidenorum libri tres: Lugduni Batav. 1587. in 8.

T. Petronii Arbitri, Equitis Romani, Satyricon cum Petroniorum Fragmentis, noviter recensitum, interpolatum & auctum. Accesserunt seorsim Doctorum

rum Annotationes, Scholia, Observationes, Conjecturae, Notae, &c. Francofurti apud Aubrios & Clementem Schleich, 1621. in. 8.

TESTIMONIA

DE

PETRONIO ARBITRO,

Ejus vita, Scriptis, &c. quae in Lundorpianis Omissa sunt.

Fasti Capitolini A. V. C. 812. Olymp.
210. C. N. 62.

C. Caesonius Pætus, * C. Petronius Turpilianus.

* Tres sub Nerone Augusto Petronii vixisse memorantur, omnes Consulares, T. Petronius, C. Petronius Arbitrator, & Petronius Sabinus Turpilianus; quorum postremus tantum in Fastis Consulatus legitur; ceteri duo praetermissi sunt, non modo in Capitolinis ab Onuphrio Panvinio, Carolo Sigonio, Anton. Contio, &c. verum etiam Siculis Fastis à Sylburgio editis, nec non in Cassiodoro, Mariano Scoto, Temporario, ceteris Chronographis. Inde factum est, ut a plebisque Petronii isti confunderentur, & uni Turpiliano adscriberentur, quae tribus diversis assignanda erant. Quamquam & prater hos eodem tempore vixerit Petronius Aristocrates Magnes Philosophus, Aulo Persio, Poetae Satyrico familiaris, ut testantur Annæus Cornutus, Eilhard. Lubinus, & ceteri Persiani Scholiastæ.

Joannes Cuspinianus Medicus, Orator & Consiliarius
Maximiliani I. Imp. in Comment. in Cassiodori
Chron. A. V. C. 813. Olymp. 210. C. N. 62.
Imp. Neronis. 7.

Plus ET TURPILIANUS] A Tacito in XIII. appellatur Cos s. *Cæsonius Pætus & Petronius Turpilianus*. Sub quibus Consulibus idem scribit copiose, gravissimam cladem in Britannia acceptam; quæ quo pacto facta sit, illinc require. Post duo recenset insignia scelera: alterum Senatorum, alterum Servi. De hoc C. Petronio Turpiliano, qui cum in indignationem Neronis incidisset, moriturus testamentum conscripsit, * quo omnia flagitia Neronis continebantur, multa scribit Tacitus lib. XVI. lege diligenter.

* Confundit & iste Petronium Arbitrum cum Turpiliano. Quem errorem à Cuspiniano hausit Petrus Daniel IC. in Notis ad Petron.

Onuphrius Panvinus Veronensis, Ordinis Eremitarum D. Augustini, lib. 2. Fastorum, A. V. C.
DCCC. XIII. An. CH. LXIII.

Cajus Caesonius Pætus, Cajus Petronius C. F. Sabinus Turpilianus.

Idem in Commentar. lib. II. Fastor. Anno DCCCXIII.

Tacitus lib. XIII. Caesonium Pætum, & Petronium Turpilianum Cos. subicit. Liber Cuspiniani, & Cassiodorus Pætum & Turpilianum. De hoc ipso C. Petronio Turpiliano multa scripsit idem Tacitus lib. XVI. & Plinius. Extat antiquus Nummus ita in-

scriptus: SABINUS. TURPILIANUS. III. VIR. C. Caesonii Pæti Plinius & Dio meminerunt: utrorumque vero hæc vetus Inscriptio.

SILVANO. SANCTO. ET MERCVRIO.

ET. LIBERO. PATRI. SACRVM.

M. VAGVNTIVS. M. F. PAL. AVGVRIVS.

SVA. PECVNIA. D. D. III. IDVS. AVGVST.

PETRONIO. TVRPILIANO. ET CAESONIO

PAETO. COS

Desiderius Erasmus Roterodamus in Annotationib. ad
D. Hieronymi Epist. ad Demetriad. de Virginit. servanda.

Aut memoria lapsus est Hieronymus, aut versum hunc Martialis ab Arbitro Petronio mutuatus est. Extat enim apud Martialem in Nævolum.

Jobannes Glandorpius Monasteriensis in Onomastico
historia Romana.

P. PETRONIUS, Praefectus Aegypti, missus ab Augusto successor Cornelio Gallo, bellum gessit adversus Aethiops. De eo complura Strabo lib. 17. Dion lib. 54. Volaterranus in Anthropolog.

a. Qui non Publius, sed Cajus Petronius prænominatur à Dione lib. 54 & Xiphilino in Epitom. qui ait; *Ταῖς δὲ Περωνίῳ τῷ τ' Ἀρχιεπὶς Ἀρχόντος*, &c.

b. P. PETRONIUS, missus à Caligula successor Vitellio in Syria, teste Josepho lib. 18. cap. 15. Postea Legatus Claudii. Seneca in libello de Morte Claudii, veterem Claudii convictorem vocat, & hominem Claudiana lingua disertum, nisi forte is Praefidis Syriae pater fuit. Nam ante Claudium obisse mortem, indicat Seneca. Filium arbitror fuisse, qui moriturus, invidia Neronis, ut exharedaret mensam ejus, trullam murrinam CCC sestertius emptam fregit. Plinius lib. 37. cap. 16. De eodem Tacitus lib. 16. Plutarchus in libel. *πῶς αὖ τῆς διακρίσεως τοῦ κόλακα τῷ φίλῳ*. Philo de Legatione ad Cajum.

b. Etiam iste non Publius, sed Cajus Petronius vocatur Jo-
nando de Regnor. & tempor. success. cap. 68.

PETRONIUS PRISCUS exactus urbe sub Nerone. Tacitus lib. 15. Annalium.

c. T. PETRONIUS TURPILIANUS Consul sub Nerone anno Urbis conditæ DCCCXIII. Cæsus ut dux Neronis sub Galbæ in urbem ingressum. Tacitus lib. 18. & aliquot superioribus libris.

PETRONIUS SECUNDUS (ita enim vocatur d. ab Eutropio & Paeanio) Praefectus Praetorio sub Domitiano, collega Norbani, cædis illius confcius fuit, occisus postea à militibus.

PETRONIUS ARBITRATOR Poeta, Massiliensis à plerisque existimatur. Scripsit Satyras, opus varium & eruditum, cujus tantum fragmentis quædam ad nos pervenerunt. Lactantius Placidus Statius illum posteriorem vixisse tradit, ut ex quo quædam sumptur, ut est illud;

[M m 3]

Præ-

c. Alii est C. Petronius Turpilianus. d. lib. 8. Xiphilinus in Domitiano, Victorinus in Epitom. Caesar, cap. 12. Dia-

Primus in orbe Deos fecit timor. —

Gyraldus. Advocatur à Terentiano, Servio & Macrobio, irem ab Hieronymo in Epistol. ad Demetriad. de Virginitate servanda. Emendatorem & locupletorem fragmentorum Petronii editionem debemus Henrico Stephano; & longe melius operæ precium factum à Jano Doufa. Ibidem è Cl. Bineti & ipsius Doufæ sententia de auctoris hujus ætate paulo aliter: quippe quæ Neronis Imperium astruat, ut eundem cum P. Petronio, de quo supra, intelligas.

PETRONIUS MAMERTINUS & PETRONIUS SURA. cæsi sub Commodò. Lamprid. in Commodò.

PETRONIUS SEPTIMIUS Consul sub Commodò anno V. C. DCCCCXLII.

PETRONIUS JUNIOR occisus à Severo. Spartianus in Vita Severi.

PETRONIUS DIDIUS SEVERUS, pater Didii Juliani Imperatoris, qui Pertinaci successit. Spartian.

PETRONIUS occisus jussu Caracallæ ante templum Divi Pii. Spartian.

PETRONIUS MAGNUS Prætor Urbis, citatur à Triphonino, Pandect. 23. de Pact. dotilib.

P. PETRONIUS P. F. PAL. RUFUS cum Sallustia Phoebe filia, refertur in Memorabilib. Roman.

P. 317.

M. PETRONIUS ONESIMUS pater, M. PETRONIUS LICINIUS F. referuntur in Vetustis Inscriptionib. Urbis Romæ p. 291.

M. PETRONIUS PRIMULUS VI. vir Augustalis cum Petronia conjuge, in Memorabil. Italia p. 346.

M. PETRONIUS HERASIMIDICUS cum Petronia Primitiva, pag. 49.

PETRONIUS ANTIGENIDES, ibid. pag. 148.

C. PETRONIUS FABIUS FRONTO cum Quinta Restituta, pag. 65.

PETRONIUS THALLUS fidejussor cum aliis pro Aurelio Romulo, Pand. 46. L. 68. ex Paulo.

PETRONIUS PROBIANUS Præfectus Urbis sub Constantino, successit in Proconsulatu Africæ Eliano, cui apud D. Augustinum in Epistolis à Constantino & Licinio Augg. rescribitur.

PETRONIUS focer Valentis Imperatoris apud Ammianum lib. 26.

PETRONIUS PERPENNA MAGNUS QUADRATIANUS V. C. & Inlustris, Præfectus Urbis, Constantinianas thermas refecit, ut indicat inscriptio, quæ extat apud Volaterranum, & similiter apud Marlianum lib. 5.

PETRONIUS Præfectus prætorio Theodosii Junioris. vir doctus.

PETRONIUS ejus filius, Præsul BONONIENSIS, studiis & sanctitate clarus. Hujus ferebatur olim opus de Vita Monachorum, & aliud de Ordinatione Episcoporum, sed eruditius, quam ut ipsius esse videretur. Proinde patri ejus ascripserunt, maxime cum in eo opere testetur se Præfectum prætorio fuisse. Certe Episcopo filio nobilitatem tribuit. Eucherius Lugdunensis Epi-

scopus in Epist. ad Valerianum. Vide Gennadium.

PETRONIUS MAXIMUS V. C. Præfecturam Urbis curavit. Hæc inscriptio extat Romæ, Inscription. antiq. pag. 223. Hujus ex filia nepos MAXIMUS Valentinianum III. Imp. occidit anno V. C. MCCVIII. vicissim cæsus à Genfericho Rege. Nicephor. Callistus 29.

PETRONIUS DIODOTUS & PETRONIUS NIGER quærantur in * Chronologia Medicorum. Diodotus *Ἀντιόχου* scripsit. Citatur à C. Plinio lib. 20. cap. 8. & Dioscoride.

* Mich. Neander in Biblioth. universali, Paschalis Gallus Pisto in Biblioth. Medica, Israël Spachius in Nomenclat. Scriptor. Medicor. Joan. Georg. Schenkius in Bibliis Iatric.

PETRONIO Patre Consule natus est Honorius Pontifex.

C. PETRONIUS THREICION. Inscription. antiq. p. 56.

Richardus Montacutius Anglus in *Analectis Exercitation. ecclesiastic. exercit. 8. sect. 2.*

SUCCESSIT (Vitellio Syriæ Præfidi) * Petronius: an Sidem, de quo multa Tacitus Annal. 16. sane dubito. Missus est cum exercitu contra Judæos, anno Cæi secundo, ut gentem illam stirpis deleteret, quod imagines non admitterent Imperatorias. Multiplex hujus mentio apud Philonem in Legatione, & apud Josephum in Historiis. Ubi venit in Provinciam, & Cæsaris adimplere mandata cogitabat, Judæi se lamentis & luctui dedidere, agrorum cultura intermissa, neglectis rebus omnibus, jugula postremo offerebant ferianda. Quibus visis, Petronium Josephus ait in hæc verba prorupisse; *Vel Deo adjuvante, persuaso Cæsare, vobis & mihi vitam procurabo & salutem: vel si nolueris placari, libenter equidem vitam ipse meam pro tot milibus oppignorabo.* Sed cum dilatum hoc negotium ferret ægerime Cæsar, scripsit ad Petronium, *Mortem illi minitans, Cæsar, quod ipsius mandata executioni tradere tardasset. Sed contigit ut, qui literas istas portabant, treis integros menses violentia tempestatum detinerentur; alii interim, Cæi interitum nuntiantes prosperrima navigatione usi, illos prævenirent.* Hæc Josephus: qui Petronio Marsum successorem dat, Antiquitatum Judaic. lib. XIX. cap. VI.

* De hoc Petronio plura narrat Georg. Fabricius lib. 10. Viros illust. cap. 426. Tornielus in Annalib. ecclesiastic.

Janus Antonius Saracenus Lugdunus, Medicus Genevensis, in Scholis in Dioscoridem lib. 1. de Materia Medica, ad præfat.

Dioscorides Petronium & Diodotum, tanquam * diversos rei herbariæ scriptores commemorat. At Plinius tum lib. 20. cap. 8. tum etiam 25. cap. 9. unum & eundem Petronii Diodoti nomine designare videtur.

* Verba Dioscoridis sunt: *Περώνιος, Νίγηρ καὶ Διόδωρος, Petronius Nigæque & Diodotus: id est, uterque tam Nigæ, quam Diodotus. Non ergo duos diversos auctores* Dio.

Dioscorides facit Petronium & Diodotum, sed duos diversos Petronios; scilicet Petronium Nigrum, & Petronium Diodorum. Nec minus quam Saracenus, etiam Hermolaus Barbarus in hoc loco falsus fuit. Et forte ad alterutrum horum duorum Petroniorum spectant carmina illa de Medicina, quæ se vidisse Volaterranus testatur. Nam Petronii Arbitri esse nemo mihi umquam persuaserit.

Henricus Oraus Assenbeimensis Wedderavus in Nomenclatore scriptorum Ecclesiasticorum.

Petronius Episcopus Bononiensis, anno 427. al. 386. al. 370.

Petronius Abbas in Monte Cassino, anno 713. al. Petronii.

Johannes Gualiberius Belga in Chronico Chronicorum, lib. 2. in Bibliotheca Philosophorum, anno Domini 490. Zenone Imperatore, pag. 911.

Terentianus Maurus contemporaneus Alphio Avito, Septimio, Petronio Arbitro, & Aurelio Appollinari.

Idem in Bibliotheca Patrum, anno 370. pag. 697.

Petronius Bononiensis, Italicae Ecclesiae Episcopus, scripsisse putatur Vitas Patrum Aegypti Monachorum. Gennadius. Et Trithemius scribit, Historiam ejus adhuc se legisse. Obiit anno Domini 385.

Ex tumultu, quod posuit Petronio Antigenidi Hierus.

Johannes Meursius Professor Lugdunensis Animadversionum miscellar. lib. 3. cap. 18.

Petronii & ante temporibus, jam inventæ erant alia literarum formæ, teste Quintiliano lib. 1. cap. 7. inter quem & Petronium non adeo multum ævi interfuit, ut non earundem literarum formis uti potuerint.

Janus Gruterus JC. in Asini Cumani Fraterculo à Plauti Electis electo per Eustath. Suartium Palat. n. 101.

Vix offam istam canibus tuis objecisti, cum in continentem subnectis ex Petronio, lupanar Ascyli. O coelum! ô terra! Sed amitto verba. Erubescit enim ad ista nefanda ipse calamus.

Anonymus in orat. de Vulpe Scholastica, apud Casparum Dornavium Philosoph. ac Medicum, in Theatro Sapientiae Socraticae, pag. 556.

Venio ad ultimam Scholasticorum nationem in Oratorum & Rhetorum disciplinis, quos juvenutis cymbalum satis ignominiose compellavit Appion Grammaticus, quod certo furiarum genere inquietati, in scholis suis adolescentes stultissimos fecerint, nihiloque sapientiores, quam ii bene olent, qui in culina habitant. Quorum tyrones cum in scholasticis exercitiis, & fictitiis declamationum causis, in forum producti essent, clamorem, silentium, risum, cœlum ipsum pati non potuerunt. Horum igitur Col-

legia, ut ludus impudentiæ, L. Crasso & Domitio Censoribus, explosa & claudi iussa sunt: Gellius lib. 15. cap. 11. Ipsi vero homines habiti sunt abjectissimi & vilissimi mortalium: Turneb. lib. 2. Adversarius. cap. 5. Et fastidita est eorum disciplinæ ratio, cum diversa esset à forensibus causis, omninoque pro nugarum lerna eliminata est: Fabius lib. 2. cap. 10. lib. 5. cap. 2. Seneca lib. 9. Controversiar. proœm. Antoninus Imp. in Vita sua. Et hæc in nostris hominibus vix aliter geri observarunt, Caselius in Prodidascal. a Melch. Goldastus in Notis ad Hieroclem, Georg. Erhardus in b Symbol. ad Petron.

a. Idem tamen auctor in eadem Orat. pag. 555. col. 2. Notat in Hieroclis Facetias non Goldasto, sed Alberto Molnari adscribit.

b. Harum Symbolarum verus auctor est Michael Caspar Lundorpius, qui, quod esset Præceptor Classicus in Schola hujus Urbis, invidiam Scholarcharum Collegarumque suorum veritus, maluit more multorum nomen fingere, studiorum suorum honestati conveniens, quam famæ simul & functionis Scholasticæ periculum subire; quod eum Scriptorem illustrandum, licet summorum virorum consilio atque auctoritate, suscepisset, qui à discipulis suis & Scholasticis adolescentibus, propter Scholasticas leges non permetteretur. Id quod ipsemet in iterata editione, quam triplo jam auctiorem redditam adornabat, publice testaturus erat, ni eum pestis seu in ipso conatu & operis æmulo subito nuper sustulisset.

Melchior Goldastus Haiminsfeldius in Dissert. de Scriptis Petronii Arbitri cap. 2. pag. 27.

Concilii Tridentini Decretum nihil aliud vult, quam id genus scripta pueris esse interdicenda. Idem & nos volumus, quin jubemus ac decernimus. Quid enim pueris cum Petronio? cujus illi scopum non magis attendent, quam plebejus idiota Aristotelis Metaphysica. Et ad vitia hæc ætas, quam virtutes pronior, non ducenda est ad hos scopulos, ne temere & infructu illisa à Sirenibus suffocetur. Equidem scelestissimus sit oportet, qui Petronium pueris sumat interpretandum: nequissimus, qui proponat legendum: pharmacus, cujus magisterio pudor illorum periclitetur. &c.

Theodesius Berenicus Noricus, sive Matthias Berneggerus Historicus & Professor Argentinen-sis, in Tuba pacis pag. 360. in fin.

Plures (hoc elegantiarum Arbitri est) quæ perperam in juventute didicere, in senectute confiteri &c.

Caspar Barthius Hallensis Saxo in Notis ad T. Calpurnii Siculi Bucolica eclog. 2. vers. 32.

Optimus & singularis judicii Poëta Petronius. *Idem Adversarius, lib. VI. cap. I.*

Arbitrator nocturni voluptatumque Neronis,

Idem lib. XI. cap. XX.

Spurcus & obscœnus, sed ad pios etiam castosque illustrandos utilis auctor.

Tobias Magirus Angermundanus Marchicus, Professor Francofordia ad Oderam, in Polymnemonie, seu Florilegio loc. commun. in O-nomatologo Critico.

T PETRONIUS ARBITER Eques Romanus, inter paucos familiarum Neroni assumtus est, ELEGANTIAE ARBITER, dum nihil amœnum & molle affluentia putat, nisi quod ei Petronius approbavisset. Tacitus XVI. Annal. cap. 18.

Franciscus Torreblanca Villalpandus Cordubensis JC. in Granatensis curia regius Advocatus lib. II. de Magia cap. XIII. n. 18.

Ut non male apud Petronium magus gloriatur: &c. Perite quidem, & ex arte. Et lib. I. cap. xxv. n. 14. Unde recte in hunc modum Petronius Arbitr.

Jos. Anton. Gonsalvus de Salas in Præfatio II.

Fulcitur haut leviter hæc veritas divina illa D. Pauli Epistola ad Romanos, ubi, compar quum ille fuerit ætate Neroni, & Petronio, pariter adeo eademmet vitia exagitat ac recenset, ut capita I. & XIII. ejusdem Epistolæ, ex sententia quorundam eruditorum Theologorum, fere sine Petronii Satira non possint intelligi.

Hæc Illustris Dominus Gonsalvus transcripsit ex Goldasti Dissertat. de Scriptis Petronii Arbitri, cap. 4. in quo, prolatis D. Pauli Apostoli verbis, Goldastus subjicit: Quibus verbis qui volet planum & perspicuum habere interpretem, ei ego unicum hunc Petronium dederò. Nec omnino vanum est magni cujusdam Theologi dictum, caput primum ad Romanos sine Petronii Satira intelligi non posse. Adde etiam caput XIII. in quo à commemoratis vitiis Romanos deborsatur.

Idem in Præfatio I. in fin. de Petronio scribit.

Mortem obiit anno post Romam conditam DCCCXII. C. Suetonio Paullino, L. Pontio Telesino Coss. post Christum natum anno LXIII. biennio antequam Petrus & Paullus, Apostolorum corryphæi, Romæ paterentur.

Quæ & ipsa verba ex dicti Goldasti Inscriptione mutuatus est, quam ad præcorum imitationem: memoriæ T. Petronii Arbitri composuit, & Georg. Erhardus sive Mich. Casp. Lundorpius in limine suæ editionis posuit; quam inde Lotichius quoque & Theodorus de Juges mutuatis suis editionibus inseruerunt.

Daniel Otto JC. consiliarius Baronis ac Domini Geroltzbeckii, in Discurs. politic. de Majest. Imperii & Imperant. cap. I. num. 16.

QUOD vel maxime de Imperatore dicendum videtur, utpote qui Dominus orbis dicitur, sicut Petronius canit: Orbem jam totum &c.

Theodorus de Juges JC. Genevensis in Præfat. ad Petronii Satyricon in capita ab se dissectum.

ECqua enim Respublica, quod Regnum, quod Imperium felicitatem tantam, quantam Imperium Romanum sub Neronis quinquennio tantopere celebrato jugiter obtinuit. At enim tantum beneficium cum primis Senecæ Philosopho imputandum, quamdiu is Neronis præceptorem egit; & Burrho ejusdem Neronis Præfecto Prætorio: vice versa, ut hoc sublato, ita Senecæ potentia infracta, & bene gubernandi ratio simul infracta ad Tigellinum aliosque Tiberianæ & Cajanæ Aulæ reliquias, pervenit; Nerone ad eos converso & transfuga. Quare videre est, quantum intersit Principum fidos & virtutum amantes habere consiliorum participes, qui extrema potius pati non abnuant, quam à virtute desciscant. Quo sane in censu fuit Seneca noster, fuit & Papinianus: addere aulam & Petronium nostrum; qui, licet Neronis deliciarum Arbitr assumptus, tamen bene administratæ Provinciæ gloriæ reportavit, paremque se negotiis ostendit.

Hunc Petronium C. Plinius, Naturalis historiæ scriptor, Titum; Tacitus lib. 16. Annal. cap. 19. Cajum nuncupat: ut isti potius subscribam, validissimo hoc inter cætera argumento innitor; quod scilicet ex professo Tacitus Petronii vitam & obitum accurate descripserit, ut verosimile non fiat, Tacitum errasse in ejus prænomine, cujus vitam, mores, & obitum tam accurate referre instituit. Sic enim loco supra citato: De C. Petronio pauca repetenda. Forte illis diebus Cæsar Campaniam petiverat, & Cumas usque progressus, Petronius illic attinebatur: nec tulit ultra timoris aut spei moras, &c. Quin imo hoc ipsum Petronii Satyricon his verbis indicavit: Ne Codicillis, (quod plerique pereuntium) Neronem, aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus est, sed flagitia Principis sub nominibus exoletorum sœminarumque, & novitate cujusque stupri præscripsit, atque obsignata misit Neroni, fregitque annulum, ne mox usui esset ad faciendâ pericula. His, inquam, verbis indubie Tacitus Satyricon hoc Petronii indicare voluit. Quod quidem ad se missum per codicillos, promptum fuerat Neroni flammis abbolere: nihilominus tamen ad nos illi Codicilli pervenere, vel potius eorum fragmenta, quibus vitia Aulæ Neronianæ perstringit Petronius. Neque enim, ut artifex voluptatum illos scripsit Codicillos, vel ut mangnarius vel mango voluptatum, vel leno impurissimus, Gaditanas aut Memphitides puellas, aut quales media prostabant Suburra, oculis libidinantium subjiceret, ad excitandas & inflammandas libidines: sed Venusina lucerna, Satyrice tractare instituit exoletos, & spinthrias Neronianos: sicut & Seneca noster lib. I. Natural. quæstion. c. 16. proponit spurcissimum infandæ libidinis hominem, Hostium nomine, non imitandum, sed detestandum. Ideoque dixit Seneca: Occidendus & ad speculum immolandus. Sic enim lo-

cup

cus ille restituendus est. Itaque cum Petronius Aulam Neronianam infamem & spurcissimam describat, detestandam, non imitandam, proponit: Sybaritarum ferme more, qui servos ex industria vino obruebant, liberisque ostendebant, ut ita ebrietatem detestari discerent. Ingens interim est hæc Petronii, & laudanda libertas, qui Principis ipsius flagitia proscribere in animum induxerit; haud absimilis Agésilao, qui privatorum errata modeste tulit. Principum maxima omnia existimavit: quia ut Principes melius virtutem in populos proprio exemplo sanciant, quam vinculis, pedicis, manicis, ergastulis, legum sanctionibus & poenis: ita contra propriis flagitiis populum quam brevissime corrumpunt. Et ad summam non Petronius unus tantum, sed & alii quoque vitia Satyrice tetigerunt. Horatius, Seneca, Juvenalis, Persius, Martialis, hoc unum agere voluerunt, ut per hoc vitia & impurissimæ impuritatis homines, tanquam periculosissimos scopulos fugeremus. Neque audiendi Catones quidam, & Sabinæ frontis homines, qui dicant; *Quærere aliud debebas, quod ageres; crimen addisitur, dum videtur.* His enim ex epist. 14. lib. 4. Epistolar. Plinii Secundi respondere promptum est: *Erit eruditionis vestra cogitare, gravissimos & summos viros non modo lascivia rerum, sed ne verbis quidem abstinuisse.* Verum malo, ut ipse Petronius pro se respondeat: *Si vir fueris, non abibis ad spinthriam.* Sic enim legendum, non (ut vulgo legitur) *ad spurcam.* Si bene natus, bonis artibus imbutus, & veræ philosophiæ placitis instructus fueris, tanquam murex purissimæ castitatis piscis, non patieris corruptionem. Et ut Socrates ingressu suo carcerem purgavit, ita si quid à virtute alienum, & vitio adfuit, purgabit tua felix & bona indoles, Candide lector.

CASPARIS BARTHII
EQUITIS SAXONIS
DISSERTATIO
DE
PETRONIO,

An ejus Tolerabilis sit lectio, an verò abjicienda, ut volunt quidam de virtute locuti.

P R Æ F A T I O.

Non recipiam in me defensionem Dissertationum læ pene puerilis alicujus meæ, quam hoc capite proponam, de Petronio Arbitro, ea ætate judicium meum interrogatus, qua alios sequi debebam. Non quod magnopere me errasse in veritate tuenda existimem, sed quia omnino piget id defendere, quod

tum temporis placuit. Proponam autem ea hinc solum de causa, ut ne excidat aliquando mihi, quid tenerrima ætate senserim de talibus; quæ quidem ipsa excusare omnia facile poterit, nondum enim decimum quartum ætatis annum attigeram, cum eam describerem. Sic autem sonat ad verbum Dissertationula.

DISSERTATIUNCULA.

Varia de PETRONIO ARBITRO censorum hodiernorum esse judicia, Amicissime.... quotidiana evolutione libellorum non possum ignorare. Nichil enim editur, quod ad lectionem nostram, cum primum potest fieri potestas, non rapiatur. Qui scriptor si solus hoc infortunii seculo nostro ferret, sane meruisse videri poterat, cum elegantioris urbaniorisque nequitiae nemo ullus ab omni antiquitate ad nos venerit: iste autem adeo lacer & diffractus, ut tam miserabilis tam delicati hominis facies, si non excutere judicis rigorem, tamen inclementiam differre, & suspendere debuisset hæcenus videatur. Verum cum eadem illum pati videamus, quæ alii infiniti scriptores passi ante ipsum sunt hæcenus, & nunc etiam pati non desinunt, uni quidem isti non comparandi, cæteris vero, de suo cuique genere, etiam præferendi, communem ferens cum sodalibus suis sententiam, eorum deinceps censui mihi accensendus, vel hoc infortunii nomine deinceps videbitur. Illi vero omnes cum optima quæque de posteritate promeriti fuerint, adfuerit tamen jam sunt id præmii tolerare, quod stupori potius aut malignitati judicantium, quam ipsorum culpis adscribendum intra conscientiam suam idonei sibi testes, probaverunt. Ego vero, quid in tanto talium numero PETRONIO ejusque felicitati officere possit, nondum video, nisi quod nostra potissimum ætate tenebras plurimorum annorum evasit, & quodammodo de noctis mortisque ipsius mancipio, libertati redditus atque renatus est. Eam enim invidiam elegantiarum suarum impunitus luci restituere non potuit, quam magistri vulgarium ingeniorum nulli unquam generoso ignoverunt. Et in eo quidem, ut id potissimum adspiciam, quo illi decore maximè se magnos faciunt, & populo displicere omnes fabulas laborant, præter eas, quas ipsi aliquando finxerint. Itaque sanctitatem, ante cæteras virtutes, suam strictis in scriptores petulantioris argumenti stili demonstrare satagant; quam quidem & nos admirari æque atque unice suspicere libet, non enim aliter licet. At, joco semoto, talibus illi censuris, castitatem meram spirantibus, nec verò arbitrario jure, sed strictissimo, efficiunt, ut arbitremur nos, obtusioris quidem ingenii & naris non paullo, quam deceat, oberioris, non tam ambiciose eos quærere opinionem perpetuæ sanctitatis, quam fortassis nobis aliæ causæ persuasura fuissent. Simpliciter enim nos docent, longè plus ipsos de auctoritate existimationis suæ imbibisse, quam ante eos

[N n]

fecer.

fecerint ii homines, quorum familiaritati admissum olim fuisse Petronium animadvertimus. Et Hieronymi quidem, non suo tantum, sed omni Christiano aëro, manibus quod fuerit sanctius, ex lectione famave scriptorum, memoriam meam nihil subire potuit hactenus. Illæ etenim excluse cœtu cæterorum mortalium, ne quid erranti vulgo expositum attingerent, sacrarumque litterarum tractationem diurnam atque nocturnam rerum caducarum usu atque contactu conspurcarent, tamen ad ipsa Christi præsepia, locum omnibus locis toto mundo venerabiliorem, immò in ipsis externæ & Deo recedentis animi speculationibus atque meditationibus, Arbitri hujus jactare sententiam, & charitæ æternum (quatenus durabunt mortalia) victuræ infingere minimè dubitarunt. Quam quidem sanctissimi viri audaciam, vel, ut illi nostri vociferantur, impietatem, tot sanctæ & Christum medullitus anplexæ animæ imitari, & pro exemplo sequi non dubitaverunt: ignari videlicet fuerunt simplices illorum hominum animi, secuturum aliquando sæculum illud longo, prius tempore à Prophetis vaticiniis prædictum, quo omni culpæ suspitione majora censorum hodiernorum Collegia, damnatura exactissimo illo suo, & provocationis nescio, judicio forent veterum Paganorum non satis atque sancta monumenta; quorum tamen scribendorum finis non alius fuit, quam ut ostensa mortalibus vitia in abominationem eorum venirent.

Nemo enim, qui exstet quidem, Satyricus scriptor, quorum quidem hic solum scripta sentimus & loquimur, umquam alia intentione mentis sales suos mordaces commendavit memoriæ, quam ut mortalibus ea ratione horrorem malorum morum incuteret. Lacedæmonios aiunt, illos bonæ cordatæque vitæ amulantes primarios, singulis annis diem unum servis suis libertatem plenam indulgisse, eoquæ illos studio adegisse, ut eum diem non alio quoquam opere, quam effusis computationibus infunderent. Cum tot tam varia natione ingenioque mancipia vino jam turerent, patefecisse campum spatiosum ebriis, ut quo quisque vellet modo, corpus agitare, vocem intenderet, gessus differret, denique faceret & diceret quicquid libere. Hoc spectaculo gliscente, & nemine non furias vini medullas mentis expugnantis, mirificis & absurdis, & abominabilibus gestibus factisque & dictis excutere volente, & secundum easdem omnia faciente, admisisse liberos suos, ut quid vino virium in humanum ingenium foret, non dictis præceptisve audirent, sed visu & exemplo cernerent; & sobrietatem inde amare, ingurgitationes barbaras odisse discerent. Non alia ratione prudentissimi, & sapientiæ studiis plene pectora instructi, homines, cum ipsi procul ex arce mentis compositæ errores, & vitia mortalitatem vexantia, & differentia cernerent, neque non ipsi pars quondam eorum fuissent, licentia autem meliore potiti, velut ex alto & tuto loco palantia miserorum deliria inspicere; monitis salubribus quodam nectare sanctis, talia scripta ediderunt, quæ vitam perditorum

non tam dictis, quam exemplis exprimerent, nominibus fictis ad usum verorum inductis atque compositis; non raro ipsorum etiam Regum & Principum sceleratis actionibus non parcentes. Talis fuit veterum Græcorum Comœdia, ex qua prognata Satyrice poësis, Romanam tandem gravitatem salibus Atticis miscere institit.

Nec in Poësi hoc sapientium institutum stetit, venere in medium homines cordati excultique doctrinis, qui prosam quoque orationem vitis, ut per ea tempora gerebantur, describendis commodarent. Horum cum omni aëro exiguus fuerit numerus, comparatione quidem cæterorum, viris etiam sanctis, Christianæ antiquitatis horum studium adeo fuit gratum, ut dictæ eorum crebro mediis sanctis suis orationibus & commentationibus infererent. Scilicet quod ipsi quoque abominarentur vitia illa horribilia ex animo, & pectora omni genere nobilium, & honestarum disciplinarum adeo exulta haberent, ut de facili perspicerent, intentio hominum eorum tantum abesse ut mereretur incesse, ut maxima etiam commendatione meritis afficeretur, ut dicta ipsorum pro testimonio solida auctoritate usurparentur.

Utrumque horum, quæ doctissimis & sanctissimis horum hominum animo adfuisse, modo declaravi, abesse mihi videntur longissimè ab illis, qui, nulla ratione idonea in consilium adhibita, tale, genus auctorum veterum non vituperant solum, sed prorsus abolendum arbitrantur, quoniam nudo sermone de vitiis loquantur.

Et de PETRONIO quidem eo liberius judicare consueverunt isti censores, quod & ille solus exstet de iis, qui vitiorum immanitatem supra enarrata ratione, non carmine, sed prosæ dicendi genere spectandam exhibuit, & ipsi etiam consueverunt de eo sine omni consideratione dominium censendi sibi sumere, quod vulgo facile approbaturus sese sibi persuaderent. Loquuntur ergo & scribunt de hoc scriptore, abominabilem ideo & merito abolendum esse, quod omnia impuritatis priscæ velut secreta, coram oculis spectanda exhibeat. His nos de fine atque instituto auctoris sufficere posse existimo, quæ modo allata sunt.

Quod si alios contra se censores stare doceri non abnuunt, eccum ipsis Hieronimum, modo à nobis productum, qui non solum non abhorruit lectionem Arbitri, sed castissimo sermone, Christi virginibus morum, & vitæ universæ præcepta præscribens, hujus ejusdem testimonio, contra malos mores uti voluit. Non producam porro ad defensionem hujus vitio-facti rei alios majorum temporum scriptores: media ipsa ætas, omnibus Scholis jam Sophistis servientibus, omni jam liberaliori disciplina, sub tenebras Syllogisticarum redacta, hoc tali scriptore tantopere capta est, ut tot spretis aliis, Hieronymi nimirum auctoritatem secuta libenter, hujus & ipsa, cœtu egregii testis, dictis contra vitiorum fœditates pugnare quandoque voluerit: Non producam instar talium Joannem Carnotensem, quem Salisburiensem vocant, Episcopum; Ful-

Fulgentium, Isidorum, Vincentium, aliosque, quorum scripta seu gemmis Petronianis sunt Christianitatem suam interflata, Sidonium, Macrobius, Terentianum, tacebo; quorum tamen auctoritas Arbitri testimonio utitur. Horum enim scripta à viris doctissimis jamdudum rabularum latratibus objecta sunt. Et quid volunt sibi larvæ umbratiles illæ, tot seculis etiam præ aliis probatum ab sanctissimis & eruditissimis mortalium, scriptorem, quam primum, ipsorum ingratiss, publicum vidit, castraturus, aut prorsus terminis vitalibus eliminaturus? Hoc ergo adhuc unum facinus, ad consummationem suæ sanctitatis reliquum habent, post tot præclara aliorum scriptorum monumenta, miseris modis dilanciata atque decurtata, Petronium videlicet etiam ex viro tot seculis superfluo, ignavissimum, & prorsus omnibus ignotum conficere; dum virtutibus nimirum suis, hujus vitia extirpaturi sunt? Caveant enim vero, cavillis omnium dignissimi, tanta ambitione stoliditatis suæ secretum mundo litteratori patefacere; seque omnibus ipsos pro fatuis velle vendere? Nemo certe visurus non est, quid sub hoc lapide scorpionis delitescat.

Cum enim diversa duo sint omnino hominum piorum genera, alterum quod dolo atque fraude sanctitatem quampiam præ se ferat, atque ostentet; alterum candoris plenum, atque constanti mente veræ pietatis ardens, immobile ab allatrantibus undique vitiis, adeoque sine teste cupiens virtutis. Ostendant togati nobis, in utro horum genere censendos sese opinentur, qui inducti ea causâ, ut hominibus glaucomam suæ sanctitatis ob oculos obfundant, omnibus ostendendæ virtutis articulis imminant, & per emissarios suos occulta ei rei quæque expiscantur. Quæ quidem res ut in confesso est, ita nulla porro probatione indiget: probari tamen ex re nata facile posset, si quo pacto id nunc ageretur. Ipsi autem vel minima nos negatione inducere poterunt, ut liquido ipsis universam probemus.

Jam vero altera illa, de qua verba modo fecimus, hominum secta, quam penitus has talium nugas non moretur, eo aperte testata est, quod optima quæque ex famoso scripto feligens, contemnat cætera in eorum numero habere, quæ quacunque ratione animum lædere, aut mores impuritate narrationum possit attaminare. Eadem vero ea, quæ selectissima esse videt, prorsus ita familiaria sibi iterata lectione faciat, ut jam ipsa familiaritate cum gravibus & cordatis viris opus ante damnabile etiam, si tale quidem foret, omnem videatur amisisse turpitudinem. Qua quidem in re, vel ipsos peruelles nostros testes nuncupare non trepidamus, siquidem tantum tribuere poterunt sanctissimis viris, quorumque beata nomina quotidie sanctitatis celebrant, ut iis aliquid judicii etiam in hac re fuisse constentur. Et hæc, puto, satis poterant esse absolvendo ab igne vel impurissimo scripto, quodque in eum finem conditum sit, ut lectores opere ipso in nequitia retia intricet.

De ipso hoc Petronio nostro, & ejus infelicissimo fragmento, aliquid addere, non fuerit fortassis omnino extra oleas, quandoquidem à paucis commendatus liber ejus est, qui non aculeum aliquem in ejus invidiam ipsi laudationi injecerint: veriti videlicet censoriam tantorum heroum austeritatem, quos modo non ipso nomine nunc attigimus. Ego vero fateor, & ipsum me minime omnium delectari adeo nuda obscenitate, nec in eum unquam talia finem legisse, ut inde aliqua mihi vernilitatis stimuli moverentur. Si enim tale quid animi cui foret, sane plurimorum Christianorum exstant libri, & sane non minus magno supercilio, si frontem videas, quam esse volunt vel hi ipsi, qui tantas miserabili Petronio divitiis faciunt, ex quibus possis, vel semel perlectis, multo fieri nequior, quam si Satyricum hoc scriptum totum didiceris. Nec de recentis memoriæ solis auctoribus loquor. Unum mihi, inter veteres Christiani nominis defensores, Arnobium lege, scriptorem, quo ad verba & phrasim, prorsus inusitata & recondita doctrinæ, & ex quo infinita discas, vix ullibi præter ipsum exstantia. Male utatur oculis suis, qui, Petronio & isto collatis, videre non possit, numquam tam nude locutum esse Arbitrum, vitiorum exempla devitanda proponentem, quam Afer ille faciat, ob oculos ferens apertam eorundem confutationem. Liber sane Arnobii quintus de libidinum variis generibus, & secretis historiis, sine circuiu & præfatione, satis copiose & detracta omni velle, loquitur, ut Matris Deum obscenissimi famuli, & scenici agyrtæ, libidines non egerint planius, atque apertius exsecuti sint, quam iste earum hostis easdem describat. Et de cætero hic mos est omnium fere eorum, qui minime timent à vitiis inquinari, ut ea sine velo aut operimento, suis nominibus detestentur: ii autem contra, qui sibi ipsis vel experientia, vel suspitione non credunt, seque impares ducunt resistendi criminibus, ii extemplo ignes atque arma inclamant, sesquipedalibus convitiis proscindentes eos, qui sectæ ipsorum subscribere renuunt. Quod si hoc genus hominum vitia certo se effugere, aut illis resistere posse confideret, minime tantopere ab illis sibi metueret; nec ut insuperabilibus sese ipso excessu timoris submitterent. Quod si omnino aliquis, non satis rebus necessariis instructus, tantæ molliciei futurum se metuit, ut ab talibus Paganorum scriptis pectus suum conspurcatum iri persuasum habeat; age sibi caveat, ut liber, eo nomine, neque molliatur exitium contrariis, ut habeat, quæ etiam fugere & detestari possit. Boni vero & constantis ea solet esse natura, ut opponi sibi gaudeat exercendæ bonitatis & constantiæ suæ materiem, ne lassescat & flaccescat vigor virtutis ipso in usu, velut hoste opposito, strenuitas se in pectoribus militum acuit, & subjicit. Itaque, qui firmo se animo continet, causam neque ipse habet, ut delere velit criminum genus, quo internecione sublato, ejus etiam robur in bonis moribus viluerit, neque tantopere celebrabitur. Sic neque imbellis contra vitiorum insultatio-

tationem pectus velit deleta talia scripta; neque constantia pectus munitus tanti illa faciat, uti ipsius nomine minus sint celebria, minusque legantur à curiosis. Virtus nimirum ipsa, si spoliata fuerit oppositorum duello, nec quid malum sit, cuique inferenda contra tela agnoverit, & quo pacto ea ipsius boni in se excellentiam agnoverit? nullum est, nedum ut gloriosum sit, sine adversario praelium. Iners victor, qui sine sudore triumphat. Fortunæ aleam fortitudo superare non potest, si ejus iratæ vultum non viderit. Multum prodest ingenuæ pietati, aliorum scelera judicare posse. Exercentur nefaria in seculo cum justis, ut enitescat electione proborum mens iustifica, atque castis manibus virtutibus operata. Coactæ enim, & non studio suo confirmatæ virtutis nulla est gloria.

Haud dubie Dei omnipotentis singulari permissione atque indultu, extremo ævo in lucem reducta sunt talia scripta, per tot seculorum calamitates non extincta, ut discere posteritas possit, quanta in nocte Dei timorem contemnens mortalitas quondam vixerit. Nostræ quidem ætatis posteritas noctem præteritarum incusare minime cupit, claudit enim sponte sua, & claudere pugnat oculos, dei velut nimis pertæsa, nec in vestigiis perditorum mortalium cursum infelicitatis suæ sistit; ultra omnia priorum exempla peccare, & obscenitatem pro laude ducere, plerisque gloriæ putatur. Carent enim ut plurimum hodie viventes homines fundamento veræ pietatis, nec cor solide intus munitum timore Dei, & veritatis amore habent: sed in diem solis opibus parandis intenti vivunt, Deum & virtutem procul habent: hanc inane nomen, neque extra utilitatem quippiam valere autumant, illum nec esse credunt, aut omnino curam rerum terrestrium, & humanarum infra sese existimare. Stulti, qui non videant curam apud Deum nullam esse, sed gubernare omnia sola Deitate sua Numen illud, quod omnia miris rerum intervencibus, ad recti tamen ordinem, dirigat. Nobis sanè, apertis paullum cordis oculis, etiam à scopo ipso talium scriptorum, ad emendandos nimirum mores, recedere licet, & ex vitiorum ipsis etiam narrationibus emaculandæ vitæ monita & præcepta petere.

Quod si omnino fateamur, Paganorum multos, immemorabilia multa, atque scelestæ condidisse litteris, & ornata floribus eloquentiæ, etiam eo sine in lucem dedisse publicam, ut corrumperent animos simplicium: sanè perierint isti tales, ob hæc talia facinora. Ideo vero ego scripta ipsorum legere non abhorream, ut sciam propter quid tanto ingenio homines interierint, ut me instruant, mihi caveam, mihi exinde carior hanc, quam ut magistris vitiorum obsecundem, etiam minus doctis & eloquentibus, quoniam nec instructis tot copiis bonarum rerum credere me debeam. Adde quod pericula eorum, qui perierunt, prudentiorem me facere debeant ad vitanda mea;

cum nemo sit, qui per se cavere sibi satis possit; melius autem prudentia nemini comparetur, quam ab exemplis male rebus suis utentium. Exempla itaque damnatorum impiorum, præceptorum mihi loco sint, ad emendandam vitam meam, & saluti necessaria præstruenda. Quo alium merito damnatum esse duco, id ego numquam equidem commissurus sum, quamdiu quidem mihi constitero, & sanæ mentis fuero. Profecto vero scripta talia specula sunt clarissima poenarum, quibus inspectis admoneri debemus, vitiorum obsequia quantam vim suppliciorum trahant. Singula enim & universa tantæ impietatis facinora, certum est impunita à Deo evadere non posse. De cuius sanctitate & voluntate, si præcepta animo & confirmata esse scientia nobis, impossibile certè futurum est, non corrigi mores, etiam satis antea castos, vel ex his sceleribus & turpibus historiis, quilibet fortuna hoc est malitia mortalium, ludit in executione malignitatum suarum. Quod si animus, infestus criminibus, Dei judicia non cognoverit, is sanè vel à castissimis facilius ad facinus impelleretur, quam ab hujus generis scriptoribus. Odio enim habet utique monita salutaria, quæ cum invitæ leget, omnino vel contemnet, vel ad opprobrium eorum in vetitum nitetur. Quod quidem in dubio futurum duplex est de simplici peccato. At mens & nata & educata ad virtutem, generositate quadam ad gloriam & decus nitens, tum conscientia etiam roboratæ usui virtutis non adspiciabitur, nec poterit naturam vitiorum penitus cognoscere, ut, cum quibus monstris confligat, inspicere ea possit accuratius. Invidiosum igitur erit subducere infandum hostem explorationi melioris. Nemo imperator bellum parat, qui non cupiat, quatenus possit, vel cogitationes ipsas, nedum consilia adversi hostis resciscere: nec sumptibus ei rei nec labori parcat, nec ingenio, ad exploranda omnia, ut ipse damnum aliquod inferat, & inferri cogitatum ingenio avertat atque amoliat. Nobis autem, qui in cognitione malorum eorundem detestationem, atque adeo debellationem, etiam habemus, subducuntur adversariorum subtilissimi, ut ne eorum valeamus explorare calliditatem; quorum si semel in manus potestatemque veniremus, actum utique longè & dubio tempore de nostra foret incolumitate.

His omnibus nec trepidè, nec obscurè permotus, fateor & præmefero, PETRONIUM non alio dignum esse supplicii genere, quam quo habentur sodales ipsius, ejusdem census scriptores alii, quorum præcipui à viris æquè piis ac doctis ubique terrarum hodie leguntur. Et si cum istis dictis auctor esse nolim ignaræ juventuti, & immeditatæ, scriptorum hujus notæ quippiam, vel ad linguæ cultum, vel ad sapientiæ instructionem, proponi. Tenella enim ætas satis habet in Dei cognitione, & linguæ usibus mediocribus addiscendis, sese occupare, ad quæ ipsa etiam raro sine vi quadam & præcipientium importunitate summa adigi potest: in deteriora vero quavis cera fluxior, longe

ge prævenit ad nequitiam ingenia defendentium. Naturam quippe solam sequens, nec usu adhuc experta quantillam dulcedinem voluptatum quam immensa sequatur amarities. Sed ideo tamen penitus elidi, extra fines vitæ vitalis spiritus tot secula natos, non erit ingenui animi probare. Multa sunt in talibus, immo plurima omnino, quæ ignorare turpe sit viro erudito, quique antiquitatis notitiam talem profiteatur, quali sit opus ad declaranda, quæ in successibus temporum, & versionibus eruditiorum, spinosa atque duriora occurrunt.

Hoc vero longe consultius reat futurum, si non omnibus, tamen multis, arcere studeant à conversatione eorum adolescentes, qui talia cum ipsi patrant, tum in libris scripta, diris omnibus detestationibus exsecrantur. Quod genus mortalium sane perquam crebrum atque densum hodie invenire est. Nam quovisquisque est, qui auctoritatem aliquam habere velit, quin in iis * regionibus vitam aliquando egerit, ubi & quotidie hæc talia sunt, & palam tamen atque vulgo pessimis omnino modis ex libris veterum exculpuntur auctorum, in vita tamen relinquuntur; quoniam à majoribus descendunt perpetuo ordine ad liberos, qui parentum vestigiis insistentes, id demum liberum & licitum factu non esse censent, quod nesciunt fecisse alios. Ignorare autem non possunt, vitia fere nulla puniri, quoniam omnia quotidie patrari vident: rideri insuper eos, qui prudentiam & pietatem in libris querunt: iis autem vitiorum memoriam eximunt, qui ab aliis commissa diris incessant, ut illudant simplicibus animis, absterrendo eos velut à vetitis rebus, iis quorum ipsi magistri exercitiis infenerunt. At multo sane, mea quidem persuasione, & pro sapientia consultius, & pro vita beata sanctius, institutum foret, ordinem morum emendare prius, & ab rerum turpium usu abstracsum animum exercendis iustitiæ & innocentie addicere, quam persequi velle per maria & terras, stabula & cubilia fœdarum nequitiarum, earundemque ad vanum sanctimonie tumorem, & inanem castitatis ostentationem memoriam eradere ex libris antiquorum. Sed, quæ perfidia hodiernorum morum est, sceleratissime illud peccatur, quod sub ambitu pietatis committitur. Fatentur enim, qui sub hujus umbra facinoribus flagitiosis indulgent, conscientiam repugnare factis ipsorum, & turpitudini inhumanæ non sponte velum præbere virtutem. Quare etiam duplex reatus eos perturbat, flagitiorum videlicet prosecutio, & veritatis iustitiæque agnitarum contemptus atque illusio. In omnibus rebus primum ad innocentiam gradum facit simplicitas. Neque ulli ignoscitur æquius & facilius, quam qui candore suo deceptus, aliena culpa erravit. Sic etiam, qui naturæ ductum sequens, ignorat quid contra iustitiæ vigor postulet, impedit aliquando, quoniam peccare necesse est hominem natum, facilius veniam à communi necessitatis lege

impetrat. Qui vero cognitam habens malitiam vitiorum, iis tamen non abstinet, sed eo libentius peccat, quo magis invitus debebat, quoniam perspectum habeat ingenium criminum, ei utique optimo jure gravior poena incumbit: præcipue si ad hæc ejus auctoritatis est, ut exemplo ipsius ducantur alii. Hoc genere vereor, ne sint plerique magistrorum, qui scriptis vernilioribus ideo infesti sunt, quoniam tam prolixum usum habent malarum rerum, ut summa earum dulcedine afficiantur, eamque porro ipsam etiam invidiant aliis. Quo plerumque ordine peccant, qui ita sese vitiiis ingurgitarunt, ut retro pedem ferre non possint. Generosa vero & candida mens, neque ullius obstinationis in humanitatis erroribus vel conscia sibi, vel imperium umquam passura, nequaquam eo admittit veterum libidinum recensiones, atque historias, ut ad earum exempla peccare velit ipsa, sed teneorem perpetuum bonitatis, & generositatis suæ secum servans, ideo & malorum hominum scripta legere non fastidit, ut quanta etiam in eruditis pectoribus vitia regnent, perspicere valeat; neque satis esse disciplinis mentem instruere, sed usu ipso etiam servandam virtutis legem, neque dissonam vitam bonis præceptis vivendam; neque præcepta minus consistere in vitiorum fuga, quam virtutum obsequio, gnara. Ideoque ad nil sese fœdum inclinans, omnia sese inferiora censens, quæ constantiam captae virtutis convellere audeant.

Hanc ipsam autem, ut ad institutæ orationis finem veniamus, mentis excelsitatem, ignara veritatis calidius manifestandæ, eruditorum Priscorum sapientia etiam in contemptu omnium mortalium, & quidem non immerito, collocavit. Omnia enim ad finem eundem festinare videns, gloriam, ambitionem, opes, potentiam, voluptates, poenitentiam, curas ærunasque in vita perpetuas sequi, his deditos, omnibus momentis pendere; nullo non tempore agi, & ferri à domina instabili eorum bonorum, quæ ipsis utenda, ad incertum tempus tradita sint; institit vota, & curas, & libidines omnis vitæ contemnere, & pro nullius precii rebus æstimare. Ut vero eandem hanc suam æstimationem pluribus ostenderent, & miseratione generalis illius erroris, docerent velut de plano genus humanum, in quantis versaretur tenebris, libellos composuerunt, quibus, fictis & exco-gitatis personis, repræsentarent & expingerent velut potentium & fortunatorum in rebus humanis vecordiam, eamque, velut in tabella publice suspensam, omni posteritati ostenderent.

Horum ingenere fuisse PETRONIUM, ipsa ipsius mors testatur. Tam enim omnia mortalia contempsit, & pro ridiculis vanisque habuit, ut in ipsa etiam mortis vicinia jocaretur & cantillaret, velut in theatro, ludis spectandis exstructo, hætenus moratus, jam vero memoria ludicarum rerum hærente adhuc, cantillans, & animum præteritis fabulis reminiscendis oblectans.

Et

* Italiam utque Hispaniam intelligit.

Et hæc quidem cum summa sit sapientie humana, neque altius ejus curæ umquam subierint, quis nos jubebit solam eorum hominum auctoritatem potius sequi, qui scripta rapiti viri aboleri cupiunt, quam rationem ipsam, quæ utique nemini non persuadebit, alio omnino honore dignum esse hominem, tam bene de posteris mereri cupientem, ut ipso etiam vitæ suæ periculo non dubitaret evulgare, severissimi & libidinosissimi omnium mortalium Neronis flagitia: ut nimirum in suavi ipsius & eloquentia admirabili scriptione, velut in speculo, cernere posuerit ætas sequens, quousque bacchari valeat malitia humana naturæ, ubi in summo rerum fastigio fuerit aliquando collocata. Nos vero tanto intervallo abest, ut tam preciosum scriptum legere possimus integrum, ut vix centesimam ejus partem ad nos pervenisse, conjectura possimus adsequi: hanc vero ipsam etiam aboleri velle, cui tot barbara secula pepercerunt, quæ furialis, rogo, futura sit barbaria immanitas? Præcipue tantillo isti Fragmento, cum tot tamque ex mediis vitæ negotiis hauritæ insint sententiæ, tam suavia dicta, tam venusta, tam gravia etiam & concinnæ venustatis carmina, ut cum nobilissimis omnis ætatis ingeniis contendere hunc scriptorem merito omnes fateantur. Immensa sit materies, si diducere singula velim. Neque ego alium ordinem totius commentationis fuisse exillimo, quam ut recensita aliqua historia, ejus fuerit utilitas quopiam epigrammate, aut alioquin carmine demonstrata. Cætera non patitur nobilitas scripti alio, quam ei rei destinato opere exsequi. Nos vero à discendis multis insigniter bonis, quorundam crasse obscærorum malignitas non deterreat.

DON JOSEPHI ANTONII
GONSALII DE SALAS
AD T. PETRONII ARBITRI
SATYRICON
PRÆLUDIA.

Scriptor, ejus vita, Secta, Mors.

PRÆLUDIUM I.

OSTER SCRIPTOR est TITUS PETRONIUS ARBITER. Quid hic inculcem moleste Petronios alios? In Prænomine enim Auctores præcipue variant, nam *Cajus* Cornelio Tacito est, *Publius* Scholiastæ Juvenalis, *Titus* vero Plinio Secundo, & Plutarcho: quibus, duo quippe testes sunt, majorem fidem habuisse Viros doctos, constat manifeste. Quæstiunculam hanc jam olim disceptavit vir ille ad Musas & Veneres omnes factus, Justus Lipsius Commen-

tar. in lib. 16. Annal. Taciti, qui potest adiri. Nomen PETRONIUS agnoscunt omnes. *Petroniam* autem gentem antiquissimam fuisse, utpote quæ è Sabini oriunda, ex numis Veterum evincere. Antiquarii conati sunt. Cognomen denique ARBITER documento videlicet est, ut ab aliis tuto discerni, noster potestit Scriptor; nihilo minus tamen cum pluribus aliis recentioribus Petronius confundi, non potuit evitare. Videtur sane ab ingenio Tacitus innuere, cognomen illud accepisse Petronium; & forsitan ab ipso Principe: *Inter paucos*, ait, *familiarium Neroni adsumptus est, elegantia ARBITER, dum nihil amicum, & molle adfuerit putat, nisi quod ei Petronius adprobavisset.* Pariter etiam Julius Romanus, aut quisquis ille Epigrammaticus est, quodam Epigrammate:

ARBITER abritro dictus & ipse suo.

Nisi verius sit, de quo ego etiam delibero, ipsa veri cognominis significatione sat decenter Cornelium luisse. Sic laudant plures ex antiquis Grammaticis, puta, Terentianus Maurus, Lactantius Scholiastes Papinii, Marius Victorinus, Fulgentius Planciades, Diomedes, alii item B. Hieronymus, Macrobius, Sidenius Apollinaris, & Saresberienfis. Etenim operam omnino jam ludere sit, longam disputationem contexere de ævo Petronii: hoc est, An unus idemque ille sit, cujus Tacitus meminit, cum Auctore videlicet nostri Satyrici. Plura enim conspirant, ut diversi esse non videantur, quam quæ vel ingenti cum molimine strenuus oppugnator speret evertere. Latiuscule nos & interius prosequimur, ubi de ipso Satyrico agimus. Unicum tamen hic, quo offendi solent superitiosii Critici, necessum est, scrupulum remove. Arbitri ex Epigrammate hemistichion est:

Primus in orbe Deos fecit timor.

à quo postea indubie mutuatus Papinius 3. Theaid. ubi inquit verus Scholiastes: *Negat Deos ulli alia re celebrari, nisi timore mortalium, ut Lucanus:*

Quæ fixere timent.

& Petronius Arbitr isum secutus:

Primus in orbe Deos &c.

Aliunt igitur rō isum ad Statium referri, non ad Lucanum. Itaque Statio, qui sub Domitiano floruit, posteriorem Arbitrum subindicari. Eos autem cæcutire, videat vel Andabata galeatus, nam tunc potius, illum, diceret sat benè Latinus Grammaticus; nisi, istud, forsitan scripsit, Sententiam ipsam, placitumque intellegens. Ut autem sit illud, isum, ad Lucanum proximum referri necessarium, Lucanus vero etsi *Arbitro*, Poëmata tamen suo illum præcessit, ut notum est, nosque in Commentis nostris patefacimus. Sed quid jam comminiscuntur, postquam Terentianum constet, nostrum hanc semel Arbitrum advocasse; Terentianum vero Martialis ætate Syenenxisse, ipso testante; inquit Epigr. 86. lib. 1.

*Tam longe est mihi, quam Terentianus,
Qui nunc Niliacæ regit Syenen.*

Et

* Vide fam. Roman. Fulvii Ursini in Petronia.

Et Apollinaris Carm. 9. coævum, hoc est, haut nimis disparem Terentianum, quoque fecit Persii, Propertii, & Martialis; illum nempe inter plures illustres animas recensendo, qui haut nimis longo temporis intervallo inter se differebant. Ut desinant jam Viri eruditione nobiles eundem Maurum Grammaticum ad Constantinorum tempora deturbare, & cum Apuleio, Tertulliano, Cyprianoque Atris Scriptoribus committere.

Ast postquam Scriptorem agnovimus, ingenium ejus, ac fortunam propius inspicere, consentaneum. Sed quam adeptus felici fato sit egregium Historicum, qui tradere illum potuit immortalitati, ab ipso jure optimo vita ejus petenda nobis fuit. At pravi-um illud Plinii Junioris etiam ad Tacitum a usurpem, quum exitum Plinii Majoris vellet memoriam commendare; nimirum, Quod quamvis ipse Petronius plurima opera & mansura condiderit, multum tamen per petuitati ejus Taciti Scriptorum æternitas addet. Ipsum igitur in hunc modum audi narrantem L. 16. Annal.

Desur hoc illustrium virorum posteritati, ut quomodo exsequis à promiscua sepultura separantur, ita in traditione supremorum accipiant, habeantque propriam memoriam. Paucos quippe intra dies eodem agmine Annæus Mella, Cerialis Annicius, Rufus Crispinus, ac C. [reponendum T.] Petronius cecidere. Et post pauca ad Arbitrum redit. De T. Petronio supra pauca repetenda sunt. Nam illi dies per somnum, nox officis, & oblectamentis vita transgebat. Utque alio: industria, ita hunc ignavia ad jamam protulerat; habebaturque non ganeo, & profligator, ut plerique sua haurientium, sed erudito luxu. Ac dicta factaque ejus quanto solutiora, & quamdam sui negligentiam præsentia, tanto gratius in speciem simplicitatis accipiebantur. Proconsul tamen Bithynia, & mox Consul, vigeniem se ac parem negotiis ostendit, dein revolutus ad vitia, seu vitiorum imitationem, inter paucos familiarium Neroni adsumptus est, elegantia ARBITER, dum nihil amœnum, & molle adfluentia putat, nisi quod ei Petronius adprobavisset. Unde invidia Tigellini, quasi adversus amulum, & scientia voluptatum potiorum. Ergo crudelitatem Principis, cui cetera libidines cedebant, adgreditur, amicitiam Scævini Petronio objectans; corrupto ad indicium seruo, ademptaque defensione, & majore parte familia in vincula rapta. Fortè illis diebus Campaniam petiverat Cæsar, & Cumas usque progressus Petronius illic adinebatur. Nec tulit ultra timoris, aut spei moras; neque tamen præcepti vitam expulit, sed incisas venas, ut libitum, obligatas, aperiri rursum, & alloqui amicos, non per seria, aut quibus constantia gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate anima, & sapientium placitis, sed levia carmina, & faciles versus. Seravorum alios largitione, quosdam verberibus adfecit. Inuit & vias, somno indulgit, ut quamquam coacta mors, sortuita similis esset.

Ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem, aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus est: sed flagitia Principis sub nominibus exoletorum, seminarumque & novitate cujusque stupri perscripsit, atque obsignata misit Neroni; fregitque amulum, ne mox usus esset ad faciendâ pericula. Ambigenti Neroni, quoniam modo noctium suarum ingenia noscerent, offertur Siliâ matrimonio senatoris hanc ignota, & ipsi ad omnem libidinem adscita, ac Petronio perquam familiaris; agitur in exsilium, tamquam non siluisset, quæ viderat, pertuleratque proprio odio.

Mire enim mores, & ingenium ejus expressit, nos vero obiter nonnulla inlustramus. Illi dies per somnum, ait, nox officis, & oblectamentis vita transgebat. Quod ipsum de Alagabalo memoriam prodidit Lampridius, qui Neronis simia fuit. Observo equidem, pariter & Vespasiano probatam fuisse consuetudinem illam Petronii; innuit planè Plinius Nepos Ep. 5. l. 3. ubi de Avunculo ait: Ante lucem ibat ad Vespasianum Imperatorem, nam ille quoque Noctibus utebatur. Ubi nihil aliud, noctibus us, quam officis, & dierum actibus Noctes eidem transigi. Evincunt Suetonius, & Aurelius Victor, facemque ad Plinii historiam præferunt. Ille in Vespasiano c. 21. Ille de eodem sic verbis adhuc disertioribus: Institutum vero uniforme omni imperio tenuit. VIGILARE DE NOCTE, publicisque actibus absolutis, caros admittere. Inprimis enim Plinius ille fuit, itaque opportune tunc temporis Imperatorem adibat. Hocce autem Antipodas vitæ graphice Seneca noster descripsit Epist. 122. Sunt qui officia lucis, noctisque pervertunt: nec antea diducant oculos hesternâ graves crapulâ, quam adpetere nox capit. Qualis illorum conditio dicitur, quos natura (ut ait Virgilius) pedibus nostris subditos & contrario posuit.

Nosque ubi primus equis oriens adflavit anhelis,

Illis sera rubens accendit lumina vesper.

Talis horum contraria omnibus non regio, sed vita est. Viguit igitur mos ævo Neronis, ejusque in aulâ maxime. Quapropter ejusdem Noctes pluribus memoratæ; Juvenali:

Noctesque Neronis.

Tacito Ambigenti Neroni, quoniam modo Noctium suarum ingenia noscerent. Aptè omnino, nam oblectamentis Neroni quoque transgebantur. Nec aliter fieri potuit, quin pares omnino forent mores utriusque, Neronis, inquam, & Arbitri, si Arbitr ipse elegantia Neroni inter paucos adsumptus est; protulit & Tacitus de Petronio: Dein revolutus ad vitia, seu vitiorum imitationem. Ubi & Neronem carpit; ipse namque prius trajecerat & dierum actus noctibus, & nocturnos diebus. Imitatione enim vitiorum mire pellexerunt Antiqui insanos Principes. Insignis locus Lampridii est de Alagabalo, facitque unice ad Petronium: Erant amici improbi, & senes quidam, & specie Philosophi, qui caput reticulo componerent; qui

improba quadam pati, se dicerent; qui maritos se habere, jactarent. Quos quidam finxisse dicunt, ut illi fierent Vitiatorum Imitatione Cariores. Hisce & similibus delinimentis Principem adgressus, animum ejus adeo devinxit, ut nihil amoenum, & molle adluentia pararet, nisi quod ei Petronius adprobavisset. Ejus etiam blandientis urbanitatis vestigia apud Plutarchum exstant lib. Πῶς ἀντὶς διακρίνεις τὸν κόλακα τῷ φίλῳ. Ubi quum eruditus astus commemorat adsentantium, inter alia inquit: Ἡ τοῦ ἀσώτου αὐτοῦ πόλιν καὶ πολυτελεῖς αὐτοῦ μετ' ὀλογίας καὶ ὑπερβαίας οὐδὲν ἔστιν, ἀσπίρ Νέρονος Τίτῳ Πιτρώνῳ. At quum sumptuosus ac prodigis fordes obiciunt, nimiamque parsimoniam, ut Neroni fecit T. Petronius. Item Cornelius ait, Petronium fuisse Proconsulem Bithynia. Cave autem credas, Catullum pariter fuisse, quod ex ejus Epigrammate 10. adstruere, haud dubitavit recentior Taciti Interpres. Nec audiendus vir doctissimus, quum ait in Tacito corrigendum, Proconsul tamen Britannia, loco Bithynia, confundens videlicet Arbitrum nostrum cum Petronio Turpiliano, qui in Britannia Proconsul fuit; quum Turpilianum sub Galbâ, Auctore Tacito 1. Hist. Arbitrum verò sub Nerone constet periisse. Mox Consul, subdit Tacitus, id est, post Bithynia Proconsulatum; at indubiè Ordinarius non fuit, sed Suffectus menses aliquos. Suffectos enim Consules non solum veteres Fasti, sed ipsi Historici, qui res gestas exactè prosequuntur, silentio persæpe prætereunt. Consularem vero nominat Plinius lib. 37. cap. 2. Titus Petronius Consularis moriturus &c. Fuere etiam nomine tantum Consulari quidam dignitate donati. Ita Procopius: ὕπατος καὶ ἀμύνει μοῖον. Consul nomine solum vocatus; ut Senator Aufonius. Sic de se Idyllio 30.

*Curia me duplex, & uterque Senatus habebat,
Muneris exsortem, Nomine participem.*

Rèvera autem Consulem existimo fuisse Arbitrum, & adnuat Cornelius: Proconsul tamen Bithynia, & mox Consul, vigentem se ac Parem Negotiis ostendit.

Sed video apud Viros doctos in questione versari, Cui nam Sapientia studio Petronius fuerit addictus? Potior verò pars Senatus Musici Epicuri familia illum haut cunctanter adseruit, ajuntque hisce argumentis ita esse, necessario convinci. Quod in Epigrammate Pater veri apertè dicitur ab Arbitro Epicurus. Item quod Carmen illud condiderit:

*Primus in orbe Deos fecit timor, ardua coeli
Fulmina quum caderent, &c.*

Ubi ridere eum, adfirmant, superstitiosos, qui Deum timore tamquam pueri nocturnis terribulamentis, addiciuntur inaniter. Epicureorum namque dogma fuit, Deos immortales curam rerum humanarum non habere; itaque illum timere, supervacaneum. qui nec beneficiis optimos prosequi, nec improbos suppliciiis adficere, meditatur. Addunt, placito Epicuri, scilicet. In voluptate summum bonum situm esse, etiam adhæsisse, quum illum cecinerit versum:

Ergo vivamus, dum licet esse bene.

Ac denique, Animas cum corporibus interire, quæ & Epicuri sententia fuit, manifesto morituum subindicasse, dum nihil de immortalitate anima, verba Taciti sunt, & Sapientiam placitis, sed levia carmina, & faciles versus audierit referentes. Equidem autem intrepidus adfirmo, æque ac hominem Arbitrum fuisse, sic non esse Sectâ Epicureum. Quod clarius ut omnibus constet, discutiendæ nobis, leviter tamen, adversariorum rationes sunt. Sed primo nunc subit mirari, adeo disciplinam Epicureorum despiciatui adversarios habuisse, ut non animadverterint, minimè illam doctrinæ fuisse adprobationem, sed propriam adpellationem illius Sectæ parentis, ut suo loco nos in Commentis patefacimus. Deinde licet decreta plura Epicuri adprobavisset, vere non inducerent, ejus sectaneum esse. Quisnam, ego inquam, Antiquorum, ita ut Seneca, amavit, verum sese ac germanum Stoicum adprobare? nemo sane, licet ipsum haut excipias Zenonem, vel Chrysippum. Ille autem quid hic senserit, mecum audi Ep. 16. Non est quod mireris animum meum, ad hæc de alieno liberalis sum. Quare autem alienum dixi? Quidquid bene dictum est ab ullo, meum est. Sic quoque quod ab Epicuro dictum est. Et Ep. 21. postquam egregias ejusdem Philosophi sententias retulisset, subdit. Has voces non est quod Epicuri esse judices, Publica sunt. Quod fieri in senatu solet, facient dum ego in Philosophia quoque existimo. Quum censuræ aliquis, quod ex parte mihi placeat, jubeo illum dividere sententiam, ET SEQUOR. Immo munusculum, quod in quaque Epistola pendebat Lucilio, ut plurimum ab Epicuro mutuum sumebat. Tandem vero proferre volo eum, Epicuream disciplinam medullitus adprobantem; nihilominus tamen, masculum se cui libet probaturum Stoicum, nec minimum ambigentem; verba sunt ex libro de Vita beata Cap. 13. Mea quidem ista sententia est (invitis hoc nostris popularibus [Stoicis, puto] dicam) Sancta Epicurum & Recta præcipere, & si propius acceperis, Tristia. Dicat nunc adversæ partis antesignanus non nemo, hancce adorem, nisi discipulus & sectator, haut temere Epicuro tribuisset; tribuit & non semel magnus Cicero, quamquam totus totus Academicus fuit. Sed tempus jam urget devitandi secundum telum.

*Primus in orbe Deos fecit timor, ardua coelo
Fulmina quum caderent, discussaque moenia flammis,
Atque ictus flagraret Athos, mox Phoebus ad ortus
Lustrata deiectus humo, Lunaque senectus,
Et reparatus honos. hinc signa effusa per orbem,
Et permutatis disjunctis mensibus annus
Projecit vitium hoc: atque error jussit inanis,
Agricolæ primos Cereri dare messis honores:
Palmitibus plenis Bacchum vincere: Palemque
Pastorum gaudere manu. natat obrutus, omni
Neptunus demersus aqua: Pallasque cavernas
Vindicat. Et voti reus, & qui vendidit orbem,
Jam sibi quisque Deos avido certamine fingit.*

Ad 100. ecce totum hoc Epigramma est, non Epicureum. Minime namque Epicurus Deos inficiabatur, qui Librum *De pietate erga deos* scripsit, Laërtio & Cicerone testibus. Et passim ubi ejus memoria est apud Antiquos, divinam mentem agnoscere, numinaque memorare, animadvertitur. Inter laceras magni ædificii reliquias Carmen illud hodie rejectum est, quo autem ex Arbitri opere, quoque loco Satyrici depromptum sit, non comparet, pariterque haut comparere, qua mente deorum professionem, quam alias crebriter adeo intimat, ibi exsertim inficias ierit, ingenue fatendum est. Nam *ad 100.* Petronium fuisse, vel per somnium cogitare, ut ex ejus Scriptis conligere est, foret prorsus desipere. Deos autem eo in Epigrammate nullos esse, verbis disertissimis dicit, sed metu quemque sibi finxisse. Itaque Auctorem ac Parentem Deorum Timorem adfirmat, idque subinde appellat naturæ scilicet Vitium atque Errorum inanem.

Proiecit Vitium hoc, inquit, atque error jussit inanis, Agricolas primos Cereri dare messis honores.

Præmissis tandem clausulam addidit opportunam: *Jam sibi quisque deos avido certamine finxit.*

Neutiquam ergo ex adducto Epigrammate inferitur Petronium Epicureum fuisse. Verum inquirere etiam oportet, An Petronius juxta Epicuri placita hominum Religionem erga deos (quæ sententia est adversariorum) inficietur, etiamque deorum Providentiam. & præmittenda erit hic opportune inspectio scilicet conceptus, quem de utroque habuerit Epicurus. Seneca plene nobis promittit, ideoque locum ejus et si latiusculum excusabam l. 4. de benef. c. 19. *Deos nemo sanus timet*, inquit. Furor est enim metuere salutaria: nec quisquam amat, quos timet. Tu denique Epicure Deum inermem facis, omnia illi tela, omnem detraxisti potentiam, & ne cuiquam metuendus esset, projecisti ipsum extra metum. Hunc igitur septum ingenti quodam & inexplicabili muro, divisumque à contactu, & à conspectu mortalium, non habes quare verearis: nulla illi nec tribuendi, nec nocendi materia est. In medio intervallo hujus & alterius coeli desertas, sine animali, sine homine, sine re, ruinas mundorum supra se, circaque se cadentium evitat, non exaudiens vota, nec nostri curiosus. Atqui hunc vis videri colere, non aliter quam parentem: grato, ut opinor, animo. Aut si non vis videri gratus, quia nullum habet illius beneficium, sed te atomi? & ista mica tua sorte ac temere conglobaverunt, cur colis? Propter majestatem, inquis, ejus eximiam, singularemque naturam. Deos igitur consitebatur Epicurus, colebat, ac venerabatur, propter eorum tamen majestatem, ac eximiam naturam: at supersticiosos ac deorum meticulosos cultores deridebat. Utrumque hocce innuere Sextus Empiricus videtur verbis illis l. 8. adversus Mathematicos: *Ἐπίκουρος δὲ κατ' ἐνστάς, ὡς μὴ πρὸς τὰς πομπὰς, ἀπολείπει θεῶν ὡς δὲ πρὸς τὴν φύσιν τοῦ πνεύματος, ἔδωκεν.* Epicurus autem, ut nonnullis videtur, quod ad vulgus quidem adinet, relinquit Deum: quod autem admet ad rerum naturam, nequa-

quam. Diis enim Providentiam adimebat, exinque humanum genus ab deorum metu & religione vindicabat. Eleganter Himerius Sophista rem explicat, & Empiricum interpretatur Declamatione, ejus Epigraphæ, *Ἐπίκουρος, πρόνοιαν ἐκείνης λέγων, ἀσεβήτως φησὶν γεραίφει.* Epicurus, Providentiam negans, impietatis accusatur. Βαμὺς, inquit, ἐν ἀνθρώποις, ἀλλὰ μὴ τῶν ἰσθίων, ἰδιῶν, πρόνοιαν ἀνδρῶν δὲ ἢ βαμὺς ἰδρῶν ἀμελεῖται. ἡ δὲ φύσις ἐν ἰσθίοις, ἀλλὰ πᾶσας ἀνθρώπων. *Aras non evertisti? At eas frustra esse ostendisti, quum Providentiam à rerum natura tollis, ob quam aras exstruximus. Sacrificia nova non introduxisti? At omnia sustulisti.* Sexcenta equidem loca ex Græcis, & Latinis Philosophis in medium producere possem, ubi Divinam auferat Providentiam Epicurus ille dementissimus hominum; ideoque religiosos pariter exsecratur numinum observatores. Si Arbitrarius ergo valde se superstitiosum exhibuit, Divinæque Providentiæ nimium quantum observatorem, nequaquam Hercle Sectæ Epicureorum erit addicendus in posterum discipulus. Paucula loca Satyrici tantum in præsentia adtingam, totum namque refertum est Providentia deorum, hominumque pariter Superstitione. Adserit ergo Providentiam cap. 98. sub Eumolpi persona: *Immo, ni. Deus quidam, Humanarum rerum Arbitrarius, pendenti pæro excussisset indicium, elusus circa popinas errarem.* & cap. 106. clarius adhuc sub Lycæ: *Deos immortales Rerum Humanarum agere curam, puto, intellexisti, ô Tryphæna, nam imprudentes noxios &c. ac denique jam verba solum Quartillæ referam ex cap. 18. quæ semel conficiunt negotium: Nam neque Sacra quemquam vulgaturum, & si quod præterea aliud remedium ad tertianam deus illi monstrasset, adiuvaturus nos DIVINAM PROVIDENTIAM vel periculo nostro. Satis testimoniorum sunt de Divina Providentia. De Superstitione plura adhuc possemus proferre: at pleraque in Commentis nostris tempestiviter commemoramus: quare illuc te remittere, satis nunc sit. vide quæ notamus ad verba cap. 114. Et illum quidem vociferantem in mare ventus excussit &c. item quæ ad versiculos illos cap. 139.*

Me quoque per terras, per cani Nereos aquor, Hellepontiaci sequitur gravis ira Priapi.

Et alias sparsim. Nec diutule immorari licebit illi versui, quo ajunt profectum Arbitrum, in Voluptate summum bonum situm esse:

Ergo vivamus, dum licet esse bene.

Id enim, vix credas, serio ullum Virum doctum adseverare potesse. Hilaris tantum ac genialis est convivatoris invitatiuncula, ut & amicos concenas ad voluptatem quoquomodo adliceret paterfamilias; quod post mortis injectam in convivium memoriam erat creberrimo in usu, ut suo loco dicimus. Quod tandem proprio exemplo animæ interitum haut adstruxerit moriturus Petronius, inferius ostendimus, ubi de ejus Morte sermo nobis est. Dilui ergo jam, & ut arbitror, manifesto Epicureas maculas, quas inu-

rere hactenus Petronio Arbitro Adversarii conati sunt; abs gregeque Epicuri cultum admodum ac venustissimum ingenium, ubi indigne * Porcus audiit huc usque, nunc primum vindicavi. At vero si a me quaesieris, quamnam ergo disciplinam promiserit? hanc ego facile dicam. Aliquando putaram ad sensum suum ad Academicos deflexisse, nonnulla namque, quæ cum illis convenirent, apud ipsum offenderam. Sed quum captiosas disputationes, quaestiuiculasque eorum contortulas à quolibet animadverterem eleganti ac venusto ingenio abhorre, à Petronii vero præcipue verecundiam Platonis, postea respui; Stoicorumque Sectam consecratam, credidi rationi magis consentaneum esse. Stoicorum, inquam, qui iidem poene cum Cynicis, ut ait Cicero. 1. De Off. nam Utrumque dogmata fere convenire, indubium est; vita autem & cultu plane differebant. Inde Juvenalis Sat. 13.

*Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit
A Cynicis tunica distantia.*

Et plura alii. Jam vero de Arbitro nescio an sit aliquid memoratum, quod ab decretis Cynicorum, immo Stoicorum vel minimum dissentiat. Nota autem mihi ut illud consonet, quod negotium fortasse huc usque nonnullis tacebat: *Utiq; alios industria, ita hunc ignavia ad famam protulerat.* &c. Ac dicta, factaque ejus quanto solutiora, & quandam sui negligentiam præferentia, tanto grato gratius in speciem simplicitatis accipiebantur. Vitia autem ejus, seu vitiorum imitatio nec hilum hic obstant, quo minus se purum putum Stoicum exhibuisse videatur. Aliter certe in Aula flagitiosissimi Principis facere non potuit; præterquam quod & Stoici Principes, hanc secus ac reliquum humanum genus, variis fuisse morbis animi, ac naturæ olim obnoxii. Sextus Empiricus L. 3. *Pyrrhon. Hypotyp. Capp. 24. 25. Et L. 9. adversus Mathematicos*, nefaria eorum dogmata recenset, & potissimum Zenonis, & Chrysippi familiaris ductorum, quæ Arbitrum nostrum frugi Stoicum ac probatum poterunt deinceps reddere. Mitiora vero Seneca de illis prodidit, quem juvat audire de se quoque plusquam humiliter ac modeste profantem Cap. 18. De Vita Beata: *Hac non pro me loquor: ego enim in alto vitiorum omnium sum: sed pro illo, cui aliquid acti est. Aliter, inquit, loqueris: aliter vivis. Hoc per malignissima capita, & optimo cuique inimicissima, Platoni obiectum est, obiectum Epicuro, obiectum Zenoni. Omnes enim isti dicebant, non quemadmodum ipsi viverent, sed quemadmodum vivendam esset. De virtute, non de me loquor: & quum vitiis convicium facio, quum potuero, vram quomodo oportet. At hic progredieris urgere nos, & Arbitris, nec vita nec verbis pudicus fuit. Itaque potius protulit, quemadmodum ipse viveret, quam quemadmodum esset vivendum. Scriptaque ejus, hoc est, Satiricon, & si quæ alia, id manifeste adtestantur. Immo potius, inquam ego, ex an-*

tica oppositum. Ibi sane flagitia propalat, ut insectetur; vitia propudiosa depingit, ut puniat & ulciscatur acerbe. Hoc ipsum qui non sentit, à me sciat, nihil unquam sensurum de Arbitri mente, quod abunde, ubi *De Scriptis*, inferius ostenditur. Ceterum quid Stoicis magis familiare, quam id genus obscena scilicet loquendi licentia? Cicero celebri in illa Epistola ad Pætum L. 9. Familiar. ait. *Amo verecundiam, vel potius Libertatem Loquendi; atque hoc Zenoni placuit, homini me Hercule acuto: essi Academia nostra cum eo magna rixa est. Sed, ut dico, placet Stoicis suo quamque rem nomine appellare, ac deinceps pluribus id tota Epistola persequitur, quousque hinc eam claudit: Itaque testis verbis ea ad te scripsi, quæ Apertissimis agunt Stoici &c.* Et Lib. 1. De Offic. paria refert, quæ in eam sententiam ab eisdem contra verecundiam disputantur. Etenim præterea volo nonnulla eorum placita cum Satirico conferre, ut apertius omnibus jam constet de Arbitri Secta.

Næ Stoici deos esse, qui mundum administrarent, inprimis censebant; quique consulerent rebus humanis. *Negotiorum* & vocabant Providentiam; quæ 2. & 3. De Nat. Deor. & 4. De Finib. Cicero docet. Ut autem huic dogmati adfuerit Arbitr, satis putoliquere ex dictis adversus Epicureos.

Fatalem necessitatem plane etiam agnovit Petronius, pluriesque professus, pedibus in sententiam ivit Stoicorum, quam refert etiam Cicero Lib. De Fato. scilicet *Fato omnia fieri.* Porro Tusculana. 5. & l. 2. De Divinat. quid Stoicorum Fatum sit, latiuscule exponit; omnia verò cum Arbitro mire consentiunt.

Stoicorum erat etiam decretum, *Multa falsa esse, longeque aliter se habere, ac sensibus videantur*; quod & uberius in Lucullo disseruit Cicero, interque alia de Chrysippo illud testimonium ibidem dedit: *Sed quid eos colligam, quum habeam Chrysippum, qui fulcire putatur porticum Stoicorum? quam multa ille contra Sensus dissolvit?* &c. Suum verò in hac re sensum Arbitr illis versiculis exposuit:

*Fallunt nos oculi, vagique Sensus
Oppressa ratione mentiantur.
Nam turris prope qua quadrata surgit,
Attritis procul angulis rotatur.
Hyblaum refugit satur liquorem,
Et naris casiam frequenter odit.
Hoc illo magis, aut minus placere
Non posset, nisi lite destinata
Pugnarent dubio tenore Sensus.*

Credebant item, Visa quadam mitti à Deo, inquit etiam in Lucullo Cicero, velut ea, quæ in Somniis videantur, quaque Oraculis, Auspiciis, Extis declarantur. Hac enim ajunt probari à Stoicis, quos contra disputant. Quæ omnia exemplis in Satirico Arbitr adieruit. De Somniis illa sunt cap. 27. Et ideo medicinam Somno petii, jussaque sum vos perquirere, atque impetum morbi monstrata subtilitate lenire. Et cap. 104. Vi.

* Sic de se Horatius: *Quum ridere vales Epicuri de grege porcum.*

Videbatur mihi secundum quietem Priapus dicere, Encolpion quem quaris, &c. Et cap. eod. quod nonnihil & Oraculi habere videtur: Et mihi simulacrum Neptuni, quod Bais ter stylo notaveram, videbatur dicere. In navi Licæ Gitona invenies. Hocce enim Epicurus derisit, quem ideo opportune laudat, & effert Eumolpus, ut sic Encolpio, & Gitoni patrocinetur. Sin Neronem, quem Eumolpus repræsentat, subindicat tinctum Epicureorum hæresi, ut alibi dicimus, Istud vero exstat de Auspiciis cap. 112.

Hæc ubi personuit, de coelo Delphicus ales

Omina lata dedit, pepulitque meatibus auras.

Et hocce de Extis, cap. 137. Recluso pectore extraxit fortissimum jecur, & inde mihi futura prædixit.

Sordidum quoque placitum Stoicæ disciplinæ erat Crepitus aque liberos ac ructus esse oportere; sic Cicero memoriæ prodidit Epist. 22. lib. 9. Fam. Puto equidem, urbanus adeo homo, nisi eo placito fretus, in medium haut produceret tale flagitium mercenarii Eumolpi, & fors formosi pueri; maxime quum in balneo solum id sine dedecore apud Romanos esset permisum. Cicero ibidem: Suppedit, flagitium est: jam eris nudus in balneo, non reprehendes. Verba Arbitri sunt cap. 117. ubi de Corace loquitur: Nec contentus maledictis, tollebat subinde altius pedem, & strepitu obsceno, simul atque odore viam implebat. Ridebat contumaciam Giton, & singulos strepitus ejus pari clangore prosequabatur.

Stoica denique scita nota sunt, Urbanitatem esse virtutem, & Eloquentiam virtutem, ac Sapientiam esse. a Absurdum namque valde est, Stoici os triste ac severum cogitare, frontem caperatam, supercilium contractum, pariterque mores austeros ac difficiles fore, verba insuavia, & consuetudinem injucundam. Ex diametro namque omnia contraria sunt, ut sat liquet ex placitis. Itaque quum se Arbitræ præbet inprimis Urbanum, & aulicum; etiamque elegantem purissimæ Elocutionis architectum, in mere Stoici vivum exemplar Æternitatis in templo erit conlocandus.

Sed jam ad metam decursus, & Arbitri Mortem jam attingit Præludium. Ex ejus autem apud Tacitum descriptione, unde haut parvi momenti rationem sibi pro familia Epicureorum parabant Petroniani Interpretes, equidem jam pridem verum omnino Stoicum fuisse, conjectabam. Inquit Cornelius: Nec tulit ultra timoris, aut spei moras; neque tamen præceps vitam expulit, sed incisas venas, ut libitum obligatas, aperire rursus, & adloqui amicos, non per seria, aut quibus constantia gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate anima, & Sapientium placitis, sed levia carmina, & faciles versus. Servorum alios largitione, quosdam verberibus adfecit. Inuit & vias, somno indulsit, ut quamquam coacta Mors, fortuita similis esset. Omnia mihi constantem viri magni animum præseferunt, viæque & fati contemptorem egregium; & singillatim li examinatur in ipsa Stoicæ Philosophiæ statera; facient vel Catoni

ipfi satis, vel Epicteto. b Quid aliud quam vitæ contemptum prædicant illa verba: Nec tulit ultra timoris, aut spei moras? omnino sanè, Cæsar namque non jussit. Ne autem præcipiti morte obviam ivisse ejus cruciatibus, & impatientiæ videretur, parumque constantiæ suæ sisus esse, addit: neque tamen præceps vitam expulit, sed incisas venas &c. An aliter Thræseas Pœtus, an ipsius Seneca? Vincit tamen Noster morâ illâ spontaneâ, ut libitum obligatas, aperire rursus &c. quum magnus Seneca mortem adeo maturare cupiverit, crurum quoque & poplitum venarum incisione; ac subinde sevisque cruciatibus defessus, verba etiam Taciti sunt, orat provisum pridem venenum amicus promeret; adlatumque hausit frustra, ideoque postremo stagnum calida aqua intrent; quæ adhuc quum non sufficerent, Exin balneo inlatis, vapore ejus examinatus est. Præterea reliquit insuper Arbitræ novum sane extremumque suæ constantiæ, ac fortitudinis exemplum, ipsa nimirum, ut sic dicam, Constantiæ contemptione. Hoc est, ne vulgus, ut est ad deteriora promptum postidea crederet, famem ac memoriæ insignis Constantiæ captasse tanto in illo animi robore ac virtute, ut de Paulina Senecæ uxore tradidit Tacitus, Famam sociata cum marito mortis petivisse, in ipso exitus limine adlocutus amicos Petronius est, non per seria, aut quibus Constantia Gloriam petere videretur; audiatque referentes nihil de immortalitate anima, & Sapientium placitis, sed levia carmina, & faciles versus. At vero ut suam tandem illam maculam adleret antiphras, miramque animi tranquillitatem immortalitati commendaret, post ipsam venarum abruptionem, ea Taciti mens est, Inuit vias, somno indulsit, ut quamquam coacta Mors, fortuita similis esset. Narrationi enim illustri Historici quid addere, supervacuum, ideo filere, ac mirari fatius duximus. Sed eodemmet temporis, hoc addam in fine, indubie spectat, quod de Petronio etiam narrat Plinius Secundus Lib. 37. C. 2. Tirus Petronius Consularis Moriturus, invidia Neronis Principis, ut mensam ejus exheredaret, trullam murrhinam ccc. H-S. emptam fregit. Mortem igitur obiit Anno P. R. C. dcccxiix. C. Suetonio Paullino, L. Pontio Telephino COS. P. C. N. Anno lxxiix. Biennio antequam Petrus, & Paullus Apostolorum coryphæi Romæ paterentur.

DE

PETRONII ARBITRI SCRIPTIS,

ET INPRIMIS

DE SATYRICO.

PRÆLUDIUM II.

Virum illustri ingenio præditum, summa doctrina excultum, Poëticaque facultate divinum, plura

[O o 2]

a Cicero l. 3. Fam. Ep. 7. de Oratore lib. 3. b Senecam adi extremo lib. de Providentiâ.

ra opera condidisse, suspicari primum est. Argumento etiam sunt tot ejus Carmina, quae *ὁδονόμα*, quae *ὁδομαχία*, quae inter Catalecta veterum Poetarum sparsa reperiuntur; omnia namque e Satyrico divulsā ac discepta esse, ego haut facile credam. Idem in mentem Viris doctis jam olim venisse, equidem puto, quum in Adnotationibus ad Fulgentii Mythologiarum Libros a Joan. Baptista Pius perhibeat disertim. Ipsius autem Fulgentius Planciades, cui Petronius Arbitrator fuit valde familiaris, Libro De Virgiliana Continentia Opus Petronii, *Euscio* inscriptum, sive *Eusio*, ut alia exemplaria exhibent, laudat, exindeque profert elegans fragmenticulum: *Cerberus fons* *erat Caussidicus*. Fulgentius habet: *Unde Petronius in Euscio ait*; ubi Petrus Daniel tentabat, in *Eusio*. Adiectum etiam Doussa F. Spicilegium.

Idem Planciades Fulgentius Praefat. Lib. 1. Mythologicōn alius operis Petronii mentionem fecit, quod *Albucia* vocavit. Ejus, ajunt, amicam fuisse, ac *Carmen* de eadem *Amatorium* luisse; ego potius *Satiricum* carmen suspicer; quo etiam & mihi praere Mythologicus, licet corruptus, videtur: nam de Satira agit, quae sola modum, inquit, imponere potest verbalibus undis mulierum; quo loco & *Albucia Petroniana* meminit, cui cedere alias Virorum illustrium Satyras, fors innuit.

Deponam ego aegrotantia verba, ut si Machaon aliquis, aut Podalirius contigerit eis: *Sola & Satira, quae modum imponit furentibus* [mulieribus] *Scilicet PETRONIANA subit ALBUTIA*; hac enim adludente, & *Plautina Saurea dominatus obdormit*, & *Sulpicilla Ausoniana loquacitas deperit*, *Sallustianaque Semproniana, quamvis praesens sit, melos raucescit*. Sic locum ego interea concinnavi ex pluribus codicum scripturis variantibus. Valde enim *Albucia*, si illa *Albucilla* Taciti est, ut volunt Eruditi, multorum amoribus famosa, Satiricae descriptioni foret obnoxia; vide quae & de illa adrigimus Preludio sequenti.

Item, Joannes Episcopus Saresberienfis Lib. 3. De Nugis Curialium cap. 8. Arbitri *Comœdiam* citat verbis hisce: *Fere totus mundus ex Arbitri nostri sententia nimum videtur implere, ad COMOEDIAM suam quodammodo respiciens*. Forsitan erit, qui Satiricon subintelligere autumet; tum quod *Dramaticum* esse, patet, ut infra dicimus; tum quod *Maledicum*, conviciosum, ac petulans Scriptum sit. *Comœdia* enim antiqua, ut sciunt Docti, tota fuit in convitiis, & Satira mera. Forsitan alii de Satirico etiam Saresberiensem accipient, sed diversa ratione. Fuere namque olim, qui Speciem *Comœdiae* Satiram facerent. Sic S. Isidorus Lib. 3. *Duo sunt genera Comiorum, id est, veteres & novi. Veteres, qui & joco ridiculares existerunt, ut Plautus, Aelius, Terentius. Novi, qui & Satirici, à quibus generaliter vitia carpuntur, ut Flaccus, Persius, Juvenalis & alii. Hi enim delicta conspiciunt; nec vetabatur eis, pessimum*

quemque describere: nec cuiuslibet peccata, moresque reprehendere. Nescio autem, quam vera sit illa scenicae poëseos divisio; scio tamen, à Criticis malè ea propter accipi Isidorum; quo circa rem totam nos in medium relinquimus.

Isthæ sunt, quæ in præsentia succurrunt, memorata T. Petronii Arbitri opuscula præter Satiricon; de quo jam tempus urget instituere sermonem, quem habebimus duplicem. Primus materiem, hoc est, Argumentum complectetur; Secundus vero Formam. Nescio equidem, unde aptius, quam è Tacito ipso Argumentum eruere possimus. Ipse diserte in Vita ejus edocet, quæ verba & hic repetimus:

Ne Codicillis quidem (quod plerique pereunium) Neronem, aut Tigellinum. aut quem alium potentium adulatus est: Sed flagitia Principis sub nominibus exoletorum, seminarumque, & novitate cujusque stupri perscripsit, atque obsignata misit Neroni; fregitque annulam, ne mox usus esset ad faciendam pericula. Ambigenti Neroni quoniam modo nocturnum suarum ingenia notescerent, offertur Silia matrimonio senatoris haut ignota, & ipsi ad omnem libidinem adscita, ac Petronio perquam familiaris; agitur in exsilium, tamquam non siluisset, quæ viderat, pertuleratque, proprio odio.

Urbis ergo Romæ imaginem, præcipuè vero Neronis Aulæ, Satiricon representat, hoc est, flagitia horrenda fere omnium procerum, ac virorum illustrium; Principis maximè, & ejus domesticorum. Sub larva enim petulantissimi Scripti propudiosa Neronis historiam Petronius occulit, siquæ ævi turpitudines. Itaque illico ac mentem ego ad Arbitrum adplicui, subiit animadvertere, actiones impudicas Neronis ab ejusdem Historicis necessario petendas esse, ut sensa, locaque Satirici, alias tenebricosa, ac difficillima, inlustrari, & erodari possent utcumque. Sic nos fecimus, integramque historiam Neronis pervolvavimus; indeque faciem accendimus locis non paucis adeo hucusque caligine obductis, ut desperatio vel minimæ unquam lucis adipiscendæ, eos retro multos per annos prorsus ceperit. Res ipsa fidem faciet, nunc progredimur. Vides, inquam, uti Codicillorum, ut vocat Tacitus, Petronianorum argumentum unice cum Satirico conveniat, quod Petronii Arbitri nomine circumfertur; & quum cetera, Nomen puta Auctoris, Ætas, & alia pariter consentiant, nullus jam de Scriptore ac de Scripto dubitationi relinquitur locus. Fulcitur haut leviter hæc veritas divinâ illâ DIVI PAULI Epistolâ ad Romanos, ubi, compar quum ille fuerit ætate Neroni, & Petronio, pariter adeo eademmet vitia exagitat, ac recenset, ut Capita 1. & 13. ejusdem Epistolæ, ex sententiâ quorundam eruditorum Theologorum, fere sine Petronii Satyrâ non possint intelligi. Restat igitur tantum, ut ullus vel levissimus scrupus reliquus non sit, palam facere, quod Scripti nomen Tacito memoratum,

fci

scilicet, *Codicilli*, etiam optime quadret Petronii superstiti Satirico. Quod plane ego ex ipso Tacito evincam docente exsertim 14. Annal. ævo Neronis haut infuetum fuisse, id genus probrosa, & maledica Scripta *Codicillos* nuncupare: *Haut dispari crimine*, ait, *Fabritius Vejentio conscriptatus est, quod multa & probrosa in Patres, & Sacerdotes composuisset iis libris, quibus nomen CODICILLORUM dederat.* Ortum indubie, ex libertate ac licentiâ supremis tabulis, id est, testamentis & *Codicillis* concessâ, quod libri nempe illi ignominiosi adpellari consueverint *Codicilli*. Hoc etiam offendit nobis Tacitus ipse lib. 6. Annal. *Eo metu Fulcinius Trio ingruentes accusatores haut perpeffus, Supremis Tabulis Multa & Atrocia in Macronem, ac præcipuos libertorum Caesaris composuit, &c.* Senatus tamen jampridem inhibere tentavit, sed Augustus, teste Suetonio C. 56. *De inhibenda Testamentorum licentia ne Senatus quicquam constitueret, intercessit.* En aperte mos, & ejus origo, commodum jam ad reliqua secedimus. Addit Tacitus: *Atque obsignata misit Neroni, fregitque annulum, ne mox usui esset ad faciendâ pericula.* Unde & isthæc licet conligere; Primum, obsignatum misisse Satiricon, haut secus ac si Testamentum foret, tutius etiam ut sic ad Principem pervenire posset: plures namque pereuntium ex magna bonorum parte Imperatorem instituebant heredem; præterquam quod & Supremæ quodammodo Tabulæ illæ fuere, Quod haut incommode fieri etiam potuit, nam à Testatore tantum, testibus non adhibitis, nonnunquam Supremæ Tabulæ obsignabatur. Innuat Tacitus ipsius Lib. 15. Annal. Cap. 54. & 55. de Scevino loquens. Et fors, quod ait nunc Tacitus, *Obsignatas Neroni Arbitrum Tabulas misisse, haut inepte de Obsignatione capiendum, ac lini trajectione, quæ adinventâ primum est sub ipso Nerone, auctore Paulolibr. v. Sententiar. Tit. 25.* inquit etiam Suetonius in Nerone, Cap. 17. *Adversus falsarios tunc primum repertum, ne Tabulâ nisi pertusa, ac ter lino per foramina trajecto, OBSIGNARENTUR.* Deinde conligitur, suppressio vero nomine ad Principem misisse Petronium suum Satiricon; ac sub Eucolpio scilicet, ut paret, ipsum latitasse, & subinde Polyæno: ideoque annulum postea consulto, post obsignationem scilicet, fregisse, tradidit Cornelius, ne vel illud indicium Auctoris superesset etiam post ejus obitum. Subdit Tacitus: *Ambigenti Neroni quoniam modo notitiam suarum ingenta notescerent, offertur Silia, &c.* ac Petronio perquam familiaris, &c. Unde & edisco isthæc. Primo, quod *Codicillorum* Auctor Neroni innotuit, licet annulum fregerit, & nomen suum occultarit. Item, quod jam Neroni adsumptus Petronius non erat suarum elegantiarum Arbitr, nimirum postquam ad Principem Tigellinus detulit, Cumisque erat detentus, ut inquit Tacitus, quod haut parvum temporis spatium fuit; eoque conceptum Satiricon esse, conditumque, intelligere par est. Itaque jure optimo mirabatur Cæsar, quod flagitia suarum

noctium Petronio notescerent. Sed occurrit animo Silia eidem Arbitro familiaris; quæ quoniam videtur non siluisse, quæ viderat, pertuleratque, (Nam Cæsari erat ad omnem libidinem adscita) exilio punita tantum evasit ab immanissimâ ferâ. Ita & morsus cæteri, qui in reliquis fragmentis continentur, puta adversus Eloquentiæ professores, forenses advocatos, sacerdotum libidines, pædagogorum nefaria flagitia, equitum in balneis turpissimum delectum, feminarum adolescentes formosos ambientium levitatem, & lascivos amores, ac denique hereditarum rapacitatem ac fraudes, omnes pariter etiam ad Imperium Neronis spectant, qui mores eo temporis, si unquam alio, potissimum viguere; & hæcenus de Argumento.

In Forma autem tria considerabimus: Satirici *Originem*, *Progressum*, Formam usque nactum est, in qua tandem conquievit, & postremo *Nomen*. Sed ad *Originem*. Si Satiræ primæ Romanæ initium inquiremus, longè altius est, quam istius, de qua nobis instituta est dissertatio. Id vero nostrum non interest, nam licet varias illa primæva mutationes sit passa, nec minimum quid longo tempore cum nostrâ habuit commune: quo usque ad duas illas species pervenit, quas Quinctilianus recenset. Inde ergo nostræ Satiræ origo nobis ducenda necessario est. Ecce verba Fabii nostri ex Lib. x. Instit. Orat. Cap. 10. *SATIRA quidem tota nostra est, in qua primus insignem laudem adeptus est Lucilius, qui quosdam ita dedatos sibi adhuc habet amatores, ut eum non ejusdem modo operis autoribus, sed omnibus poetis præferre non dubitent.* Ego, quantum ab illis, tantum ab Horatio dissentio, qui Lucilium fluere lutulentum, & esse aliquid, quod tollere possis, putat. Nam & eruditio in eo mira, & libertas, atque inde acerbitas, & abunde salis. Multo est tersior ac purus magis Horatius, & ad notandos hominum mores præcipuus. Multum & vera gloria, quamvis uno libro, Persius meruit. Sunt clari hodieque, & qui olim nominabantur. ALTERUM illud est, & prius Satiræ genus, quod non sola carminum varietate mistum condidit Terentius Varro vir Romanorum eruditissimus. Manifesto separantur his verbis Duæ species Satiræ diversæ. Prior Species est ejus Satiræ, quam Lucilius excoluit, & quodammodo adinvenisse videtur. Horatius aperte dixit L. 2. Sat. 1.

Quum est Lucilius ausus

Primus in hunc operis componere carmina morem, &c. Etiam alibi. Altera Species est illius Satiræ, quam eximie Terentius Varro exornavit: Inventor autem fuisse videtur Ennius, seu Pacuvius. Idem ac Quinctilianus docet Diomedes L. 3. pressius tamen, sed non obscurius: *SATIRA dicitur carmen apud Romanos, non quidem [apud Græcos] maledicum, & ad carpenda hominum vitia Archæa Comædia characterē compositum; quale scripserunt Lucilius, & Horatius, & Persius. SED olim carmen, quod ex variis poematibus constabat, SATIRA vocabatur: quale scripse-*

vult Pacuvius, & Ennius. Ad Posteriores ergo Speciem pertinet Petronii Satira, ideoque de illa, altera prætermittitur, accuratè nobis agendum est. Ejus enim antiquius initium ego non invenio, quàm à Pacuvio, aut Ennio. De Pacuvio hodie obscuram satis memoriam habemus, de ejus vero Satiris nullam; ea propter convertendus erit stilus ad Ennium. Ejus Satiræ à Grammaticis præcis sæpe laudantur. Sextum librum Donatus citat ad Phormionem Terentii: sed Porphyrio vetus Horatii interpres ad Satiram 10. Lib. 1. ait, quatuor Satirarum libros ab Ennio relictos esse. Sed nihil mirum sane, quum prout in similes numerorum errores semper librarii fuerint. Quando vero natus Ennius, à Cicerone habemus: inquit in 1. Tuscul. Annis fere ccccx. post Romam conditam Livius fabulam dedit C. Clodio Cæci F. M. Tuditano Coss. anno ante natum Ennium, qui fuit major quàm Plautus, & Navius. Verum enim vero non solum Originem Satiræ nostræ discimus ex Diomede, sed Formam etiam, itemque ex Quinctiliano; ille: *Carmen, quod ex Varii Poematibus constabat, Satira dicebatur.* Ille: *Satira genus, quod non sola Carminum Varietate mistum condidit Terentius Varro.* Miscellum ergo exstitit opus illud, constans ex variis metrorum generibus; quod ex ipsis Ennii fragmentis, quæ apud Grammaticos reperiuntur, liquido patet. Ex lib. 3. Satirarum, sive ex 3. Satirâ exаметros versus proferunt, etiamque trimetros jambicos; & sic in aliis libris diversitas similis animadversa. Unde jam error Crinii erit manifestarius, qui, à Satirarum libros, ait, scripsisse Ennium quadratis versibus; cui haut dubio A. Gellius imposuit, quum L. 2. Cap. 29. dixit, quemdam *Æsopi apologum* Q. Ennium in Satiris scite admodum & venuste Versibus Quadratis composuisse. Habuerunt & Græci ejusmodi miscellaneæ scriptionis exempla nonnulla. Poëta quidam, Chæremon vocatus, ex multis versuum generibus mistis, Auctore Aristotele L. de Poëtica, Carmen quoddam contexuit, quod satis vel ideo opportune vocavit *Hippocentaurum*. Item Homerus in Margite (quod opus convitiosum fuisse, subindicat ibidem Aristoteles) teste Hephestione, jambicos aliis versibus miscuit; quod sic & Marius Victorinus prodidit L. 3. agens de quodam jambici genere: *Hoc genere versuum, ut supra diximus, primus usus est Homerus in Margite suo; nec tamen totum carmen ita digestum perfecti; nam duobus, pluribusve exametris antepositis istum subjiciens copulavit.* Verum nescimus, an exinde parentes Satiræ nostræ, Pacuvius, & Ennius exemplum sibi sumperint, certo autem scimus, posteris dedisse. Sed quum in dies res augeantur, & plurimum exornentur, accidit Satiræ, ut jam non solum ex diversorum generum versibus constaretur ab inferioris avi Poëtis; sed ex prosa oratione simulque versa, ut monstruosum Poëma, ipsa tamen varietate conspicuum, edere postea commenti sint; qui fuit Satira non minimus progressus. Similis vero scriptio-

nis antiquiorem auctorem Eruditi Terentio Varrone non agnoscunt. Jam ex Quinctiliano audivimus, qui luculentus hic nobis testis est: *Alterum illud, & prius Satira genus, quod non sola carminum varietate mistum condidit Terentius Varro, vir Romanorum eruditissimus.* Quorum verborum sensus est, Satiram, quam Varro excoluit, ipsam omnino esse, cujus inventorem Antiquitas, ut jam vidimus, Ennium profitebatur; aliter enim capere, scilicet antiquiorem esse Varronis Satiram Lucilianâ, temporum ratio non concederet, quum posterior natu Varro sit, quam Lucilius. Sed addit Fabius, quod non solâ carminum varietate mistum genus id Satirarum condiderit Varro, ut fecerat Ennius, sed cum metris etiam solutam orationem commiscuerit. Eâ in re Menippum Philosophum Cynicum imitatum fuisse, ipsemet Varro apud Ciceronem Academicis Quaestionibus disertim testatur: *Et tamen in illis veteribus nostris, quæ, Menippum Imitati, non interpretati, quadam hilaritate conspersimus, &c.* Idem insinuat Probus Grammaticus antiquus ad Sextam Eclogam Virgilii: *Varro Menippeus non à magistro, cujus aras longe præcesserat, nominatus: sed à societate ingenii, quod is quoque omnigeno carmine Satiras suas expolierat.* Ubi immerito accusatur à Criticis imperitiâ, quod videatur persuasisse sibi, Satiras scripsisse Menippum; quum revera ejus scripta nullus unquam Antiquorum Satiras vocaverit; quod ut ego libenter concedam, minime vero, haut secus ac Varronianas (& hic animus dubio procul Grammatici fuit) non posse jure merito Satiras appellari, qua argumenti petulantia, ac varietate, qua solui sermonis etiam & vincti commissione. Quod fuisse ingenium scriptorum Menippi, haut finit nos dubitare, ipsamet certe Varronis imitatio, quapropter & suas Satiras Menippeas nuncupavit. Omnia A. Gellius plane lib. 2. C. 18. *Servus ille Menippus fuit, cujus libros M. Varro in Satiris amulatus est; quas alii Cynicas, ipse adpellat Menippeas.* Et inde etiam ipse adpellatus Menippeus, ut supra Probus indicavit. Tuetur & non leviter Lucianus, dum Necyomantiâ Menippi charactèrem, quæ Eruditorum observatio est, exprimere haut oblique voluit; ibi Menippum introducit profanum, sermo ejus ex versibus, & prosâ contextus est. Verum enimvero nihil prorsus refert, quo minus parissime sint Menippeæ Varronis, & Menippi libri, quod proprii sint Varronis versus Satiris suis inserti, Menippi autem aliunde petiti. Ac præterea unde scimus nos, sæpius quoque cum prosâ versus proprios non miscuisse Menippum? nec scripta eius comparent, nec dixit nobis ex Vetustis, qui viderunt, ullus. Audimus tamen hodie venerandæ Antiquitatis testes non paucos proferentes, quàm ambiose Menippum exprimere, optaverit Varro. Itaque ego adfentiri non possum, quid vel minimum discriminis comminiscenti præter nomen, inter Varronis Satiras & opera ut plurimum Menippi. Nec materiam

utriusque scripta fuere diversa: carpere namque hominum mores, ac festivo hilaruloque stilo deridere, ambo sibi proposuerunt. hocce sane ex Varronis reliquiis liquido patet. De Menippo Laërtius ait: τὰ βιβλία αὐτοῦ [Μενίππου] πολλὰ κατὰ γέλωτα γέμει, καὶ τὶς τῶν τοῖς Μελεάγρον μὲν καὶ αὐτὸν γινώσκων. Libri ipsius multo risu referti sunt, non secus atque Meleagri, qui tempore ejus fuit. Ideo Strabo l. 16. σπεδογελῶν adpellat, hoc est, in ridiculis versantem, rerumque ridicularum studiosum, & pariter cum Meleagro componit. Testatur & Lucianus suis scriptis, nihil quippe ille habuit carius & antiquius, quam æmulari ingenium Menippilepidis suis Sermonibus, ac Dialogis pluribus. Cultor igitur Varro Satiræ hujus eximius, ea autem ut concinnavit forma, effinxit, que perstitit diu, quo longo temporis intervallo plures existisse illustres & famigerabiles Viros, qui Satiricos hujuscemodi libros scripserunt, ambigere delirium est. Sed vetustatis omnis depascentis injuria posteris invidit. Ad nos unus tantum aut alter pervenit magnorum hominum, ætate, eruditione, hæresi quoque Philosophica parium. Illi sunt L. Annæi Senecæ APOCOLOCYNTOSIS, & T. Petronii Arbitri SATIRICON. Sed ille brevis Ludus est de morte Claudii Cæsaris; hic vero, quem ad justum volumen Auctor perduxerat, avorum memoria adeo à blattis & tinea exesus, mutilus, & deformis adparuit, ut parens, si resurgeret, ut nothum & spurium fortum abdicare posset impune. Ex eo tempore vix reperiri poterit vir ullus ingenio & doctrina nobilis, cujus acumen & eruditionem Arbitr non exercuerit. verum, ut omnes homines sumus, non dii, impari admodum successu. Sed ad rem, nos putamus, huc ad censeari non posse Martiani Felicis Capellæ miscellum Satiricon: nam licet connubio illo pedestris & equestris Orationis cum Satira præcedenti conveniat, quum ab illa profusus natura sua, materia, & sine dissentiat, ad aliud scriptorum diversum genus erit revocandum. Rationem vero nominis infra adtingimus. Quod pariter & de Opere Boëtii *De Consolatione Philosophiæ* inscripto censendum erit. At hic præterire non licet, aptissimam esse hancce formam scriptionis ad expromendos animi sensus felleo cum sale; etiamque duplicis stili vires, ac nervos intendendos ingenii; duobus autem Satirographis illis, Senecæ, & Arbitro, alio præterea respectu forsitan adrisisse: eo, inquam, quod haberent prototypum illius Menippum, qui Cynicæ disciplinæ fuerat sectator egregius; unde & Varronis Satiræ pariter *Cynica*, ac *Menippeæ* vocatæ, ut supra didicimus ab A. Gellio. Itaque quum Satiras erant scripturi, illas nempe æmulari præ cæteris maxime Stoicos Philosophos decuisse, licet intelligere, una namque ac pene eadem doctrina Cynica & Stoica apud Antiquos habebatur. Ast ad Nomen tandem devenimus, ubi novissimum Ilaac. Casauboni Commentum tam de *Satira* originatione, quam de modo scribendi, sane quam videtur ad veritatem accedere. Vetustissimæ quidem poësi suæ valde cum ratione con-

gruit priscos, Romanos imposuisse Romanum nomen, non vero exoticum & peregrinum: quod à moribus rudis eorum primordii maxime abhorrebat. Itaque Romana vox *Satira*, & quidem antiquissima apud illos, ac proinde ante illud tempus exorta, quo Græcas disciplinas cum illarum acceperunt nominibus, eaque propter litteris etiam scribenda, Latinis, uti in pluribus codicibus pervetustis invenitur, nempe *Satura*, aut *Satira*, quod idem est, ut jam olim monuerunt Eruditi, haur secus atque *maxumus*, & *maximus*; *optimus*, & *optimus*, & alia quam multa. Cæterum *Satura* nomine quid primitus significaretur, cognoscitur ex Acron veteri interprete Horatii ad 1. Sat. Lib. 1. ubi docet, *Lancem illam, qua plena diversis frugibus in templo Ceresis insertur. SATURAM* adpellari. Idem Diomedes tradit Lib. 3. additque ideo à copia & saturitate rei *SATURAM* vocari. Exinde cœpit *SATURA* usurpari latius. Festus: *Satura* & cibi genus est ex variis rebus conditum. Et Varro, teste eodem Diomede, *Quoddam genus sarciminis, quod multis rebus refectum est, SATURAM* dicit, vocitari, & profert hocce ex 2. Lib. Plaut. *Quæst. SATURA* est, *uva passa & polenta, & nuclei pinei mulsio conspersi.* At quod magis ad nostrum scopum accedit, id Festi est: *Et Lex multis aliis legibus conferta.* illud sane tandem collimat, quod ejus abbreviator Paulus retulit: *SATURA* & genus carminis est, ubi de multis rebus disputatur. Ita & Acron ibidem: *Ergo & hoc Carmen propterea SATURAM* adpellaverunt, quia ita multis & variis rebus refectum est.

Tute jam vides, quam apte Varronianæ Satiræ, & pariter Petronianæ conveniat SATIRÆ vocabulum Romanum: nam quum Satira sit plurium videlicet rerum commistio, ubinam, quæso, mixtura major, quam in nostra Satira, & rerum, & multiplicis simul orationis est, ut antea ostensum? Pariter facit & ad aliam Satiræ speciem eadem adpellatio, sed quæ ad nos in præsentia ejus explicatio non facit. Ut enim maledicentiæ quoque Satirarum adpellatio ipsa quadraret, non defuit & erymi sui satis opportuna ratio. Addit Acro loquens de Satira poëmate. *Alii dicunt, quod ideo Satura [vel Satira] vocitata est, quod ita convitia & crimina hominum libere invadat, ut Satura, id est, ebrii solent homines diceris aut contumeliis adficere.* Aptè ergo sic à nomine *Satur*, Etymologia petita est, quod & noster D. Isidorus lib. 8. orig. c. 7. juvat his verbis ex Regio Codice emaculatis: *Aut à Saturis nomen tractum, qui multa habent ea, quæ per violentiam dicuntur.* Mire convenit Satiræ Romanæ dubio procul & isthæc originatione, utraque ejus species plane circa doctrinam morum, vitiorumque exagitationem versatur. SATIRICON, sive SATIRICUM Latina formatione opus suum Petronius inscripsit.

Cur autem potius, quam SATIRA, quæstio est ridicularia. Certe obsoletæ insolentesque inscriptiones, Auctores Satirarum potissimum perpetuo delectarunt. Sic & nonnullis aliis placuit *Elegidia*, & *Elegidaria* præ

præ Elegia non semel poemata sua adpellare. Sic Epigrammation adrisit potius quam Epigramma, & Apologeticus potius quam Apologia, & innumera alia. Ita & Martianus Felix cyclopediam suam, si vera est *πινυσαφά*, Satiricon vocavit: non tamen quod convitiosum esset scriptum, sed quod miscellum & varium, ut ipsemet in fine adtestatur. Dispersitum videtur in libros & Satiricum fuisse, nam sic veteres Grammatici laudant. Decimus quintus Liber, quod supra omnem fidem meo animo est, citatur in veteri quodam Lexico; & sic ab aliis Libri diversi. Utcunque autem res sit, majorem, certo certius est, & potiore operis partem periisse. Caterum nonnullæ in reliquiis, quæ supersunt, parum pudicæ (fatendum est) narratiunculæ offendentur dispersæ, & quæ fortassis castas aures haut immerito offendant. At me-Hercules sui ævi flagitiis, in quæ invehitur, illud potius quam impudentiæ suæ erit imputandum; etiamque ingenii Scriptoris præstantiæ, & incomparabili eloquentiæ. Ab eo enim minime res narrari, sed agi videntur; muniaque oculi sua, non aures obire. Ideo & non semel audiit *Disertus* ab Antiquis, & aliis quamplurimis elogiis passim decoratur.

DE SATIRICI PERSONARUM NOMINIBUS.

PRÆLUDIUM. III.

Vetus per aliquot retro sæcula obtinuit opinio, Comicos tantum Scriptores adigi debere, nomina Interlocutorum suarum Fabularum aliqua scilicet cum ratione excudere. Sic exsertim ad Adelpbos Terentii Donatus edocuit: *Nomina Personarum, in Comædiis duntaxat, habere debent rationem, & Etymologiam.* Ast, si verum amamus, neutiquam Grammaticus capiendus est restrictæ de Comicis tantum fabulis, immo potius de universa dramatica poësi, ubi vel Tragœdia ipsa excipiendi non est, licet Aristoteles proferat in Poëtica: *Ἐπί τῆς Τραγῳδίας τῶν γενομένων ὀνομάτων ἀντίστοιχα.* In Tragœdia vera Nomina retinentur, additque rationem. Subdit namque post pauca: *Ὅδ' μὲν ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς Τραγῳδίαις, ἐνταῖς ἐν μὲν ἢ δὴ τῶν γενομένων ἐστὶν ὀνομάτων, τὰ δ' ἀλλὰ ποιημένα. ἐνταῖς δ' ἐστὶν οἷον τῶν Ἀγῶνων.* *Ἄνδρες ὁμοίως γὰρ ἐν τῶν τὰ τε πράγματα, καὶ τὰ ὀνόματα πεποιήται, καὶ ἐστὶν ἡστορίαι εὐφραίνου.* Sed in Tragœdiis nonnullis unum atque alterum notum Nomen servatur, reliqua vero excogitantur: in nonnullis etiam nullam, sicut in Tragœdia Agathonis Flos cognominata, in qua nihilominus pariter res ipsa, & Nomina excogitata sunt, & tamen aequè delectant. Caterum certo certius est, Petronii Satiricum Poëma esse Dramaticum; qua imitatur, exprimitque hominum mores, qua item agentes inducit personas, varioque inter se conloquentes, licet Auctor ipse simul interloquatur in fabula, narretque quod plane Aristoteles in Poëtica tradidit, & prolixè ad illum variis in locis Interpretes. Dramatum igitur

lege coactus Arbiter fuit procudere, convenienti admodum cum ratione, & respectu, personarum Nomina. Maxime autem propter ipsam Satirici naturam; de ipso inquit Tacitus: *Ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem, aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus est: sed flagitia Principis sub NOMINIBUS exoletorum, seminarumque, & novitate cuiusque stupri perscripsit, atque ob-signata misit Neroni.* Hinc edilci, Satiram scripsisse Petronium, supra jam monuimus. nunc insuper addimus, conjici etiam, & confinxisse Nomina. Quid ergo decori eruditissimi & venustissimi Scriptoris magis adversaretur, quam temere aut fortuito illa confavisse? Amant indubie Satirica & Scommatica scripta larvas illas eruditæ Vocabulorum, quod vel mitiores Epigrammatistas olim haut fugit. Unde aperte jam illud Valerii nostri capiendum in præliminari Epigrammatum Epistola: *Spero me sequutum in libellis meis tale temperamentum, ut de illis queri non possit, quisquis de se bene senserit, quum salva infimarum quoque Personarum reverentia ludant; qua adeo antiquis Auctoribus desuit, ut NOMINIBUS non tantum veris abusi sint, sed etiam magnis.* Sub Nominibus ergo scite & argute confictis ludit in plures Martialis, immo, ipso adtestante, in omnes, quos infectatus est. Quorundam nos rationem quaesivimus jam olim, exinque consecimus Confectanea; aliorum nunc in Commentis Petronianis reddidimus. Undique ergo cogi videbatur Petronius ad erudita Vocabulorum Commenta. iraque haut dubium est, hac in parte politissimum Scriptum claudicare, minime illum passurum. Merito jam ideo parium erit in præsentia nostrarum sensa illa Auctoris reconditiora sedulo perscrutari.

Ex Athenæo enim libr. 14. conligere licet; ut Comica Nomina duarum tantum configerentur syllabarum, quod infimarum personarum videlicet forent; Tragica vero plurium, quod essent virorum illustrium: *φιλολογίας δ' ἢ καὶ Δημήτριος ὁ Πολιορκητής, ὡς φησι Φύλαρχος ἐν τῇ ἑκτῇ τῶν ἰσορῶν ὅς γε τῇ Λυσισμάχῳ ἀρχὴν καμικῆς σκηπῆς ἐδὲν διαφύγειν ἐλπίαν γὰρ ἀπ' αὐτοῦ πάντας διποσυχάβους τόντε Βίβην χλευάζων, καὶ τὸν Πάριν, μιν γίγες ὄντας παρὰ τῇ Λυσισμάχῳ, καὶ τινὰς ἐτίρους τῶν Φίλων, &c.* Fuit & Demetrius Poliorcetes ridiculorum studiosus, qui, ut scribit Phylarchus Libro sexto Historiarum, Lysimachi regnum diceret, nihil à scena Comica discrepare, quoniam ex ea prodirent omnes dissyllabis nominibus adpellati, Bithem irridens, Parin, & alios quosdam ejus amicos maxima apud Lysimachum auctoritatis, &c. Raro tamen Auctoribus prisca superstitibus invenimus id observatum; pariterque Arbitrum insuper habuisse, constat manifesto. Unde autem potissimum Comici servis adinvenirent scenicis Nomenclaciones, sic Helladius prodidit in Chrestomatia. *Ὅτι οἱ καμικοὶ τὸς δίκτας τὴν μὲν πλεονὰς τὸ γένος ἐκάλεσαν οἶον, σῦροι, καρλαιο, μέδαι, γίταν, καὶ ὁμοίως ἐκάλεσαν ὃ καὶ τὰ ἐξ ἐπιδίττων ὡς ἀπὸ τῶν χροματῶν μιν, πύρριαν, καὶ χαυδία.*

ἀπὸ τῆς τῶς καὶ παρμένονα, καὶ πῖτον, καὶ δρόμωναι·
ἐκάλει δὲ καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας, ἐν ᾗ αἰνέσαντο τὸν οἰκίστην. ἔ-
στι καὶ τὸς νυμφίους ἀνδρομάχον. *Comici* plerumque *servis*
nomen à natali solo induunt, ut *Syrum*, *Carionem*, *Mid-
dam*, *Getam*, & similia: partim ex adjunctis, ut à
colore quidem, *Pyrrhian*, & *Xanthian*: à moribus *Par-
menonem*, *Pisum*, *Dromonem*: item à die, quo emp-
tus est *servus*: unde & *Numenius* vocant. Aliter ve-
ro alii sapiusculè, ut sibi visum fuit. At enim nos
propius jam inspiciamus nostri *Satirici Nomina*.

ENCOLPIUS] Quum isthæc *Satiræ* species ad
Mistum genus *Pœmatum* referri debeat, in quo &
Auctor narrat, & aliorum introducit conlocutiones
(μικτὸν *Græci*, ut alias diximus, vocant) persona ne-
cessario *Scriptum* indigebat, quæ Auctoris munere fun-
gi videretur. Ejus ergo vicem subit toto in *Satirico*
Encolpius; nam licet post medium compareat, ejus
partes subripuisse *Polyænon*, ipse tamen ab *Encolpio*
diversus censendus non est; nomen vero ille commu-
tavit ob mimicum illud *Crotone* compositum figmen-
tum. Rectè omnino illi, qui scribunt *Encolpius*, nam
quibus potius *Euclipsus* sive *Euclipsus* jampridem adri-
sit, fors originationis habuere momenta, quæ nobis
inviderunt. In præscis namque lapidibus adserere, ita
nomen *scriptum* reperiri frequenter, nunquam vero
Encolpius, prorsus sane fuit sua fide abuti Majores:
nam aliter se rem habere, hoc est, rarerer admo-
dum *Euclipsus* inveniri, sæpius autem, in cognomini-
bus potissimum, *Encolpus*, facile cuilibet probabitur a-
nimadvertenti, notavitque jam ad *Martialem* suum
Scriberius Lib. 1. Ep. 31. Cæterum vel *Græcanico*
etymo præstans nostra scriptura est; habent veteres
Glossæ, *Ἐγκολπίω*, *insinuo*. Quod vere quidem de
se potuit *Petronius* prædicare; callida enim & erudita
morum suavitatem se penitus in *Potentium* animos insinua-
re consuevit, eorumque in sinu mira fuit acceptus be-
nevolentia. Plane innuunt *Taciti* illa verba: *Inter*
*paucos familiarium Neroni adsumptus est elegantia AR-
BITER, dum nihil amoenum & molle adfluentia pu-
tat, nisi quod ei Petronius adprobavisset*. Ejusdem
Encolpianæ virtutis in *Satirico* etiam vestigia reliqua sunt.
Eo spectat *Lyca*, & *Tryphænæ* haut semel erga ip-
sum repetita benignitas vel cum capitis periculo: *Cir-
ces* item, & *Chrysidis* adfectus ut de *Gitone* taceam,
Quartilla, aliisque. Ast in nominis hujusce significa-
tione locum fors habet & illud *Tibulli*:

Quid hoc novi est? quid ira nunciat Deum?

Silente nocte candidus mihi puer

Trepente quam jaceret abdatus SINU, &c.

Quo quid crebrius *Encolpio* contigit cum *Gitone* suo?
Ἐγκολπίω vulgo est, in sinu habere,

AGAMEMNON] *Rhetor* est, & eloquentiæ indu-
bi: præceptor; ideo *Magistrum* vocat, ut mea est sen-
te utia, *Trimalcio* cap. 1. v. Aptè vero *Regis* *Ag-
amemnonis* illum adpellatione insignivit, *Oratores* nam-
que & *Sophistæ Reges* olim nominabantur, quod ob-
servarunt jam *Viri eruditi*. *Lucianus*, postquam bel-

lum eloquentiæ *Magistrum* descripsit in *P'nt. didasκαλ.*
addidit: *Τὴν τὸν προσιλθαί, καὶ παραδόντα σεαυτὸν,*
ἀντικατάστατος ἦταρ ἔση, καὶ περιβλεπτός, καὶ αἰς ἀγοράζῃ
αὐτὸς, Βασιλεὺς ἐν τοῖς λόγοις ἀπονητὶ κατὰ στήν. Ad
hunc itaque si accesseris, teque ipsum tradideris, conse-
sim *Rhetor* eris egregius ac conspicuus, & ut ipse vo-
cat, *Rex in Eloquentia citra laborem constitueris*. Aptè
quidem, nam eorum natio superba nimis ac tumida,
quod nemo nescit post eruditæ *Cresfolii* *Lucubratio-*
nes Lib. 5. C. 1. *Theat. Rhet.* Fastosos autem quos-
libet ut plurimum, & superbientes, nomine *Regis*
haut sine sale nigro, notarunt *Antiqui*; sic visum in
Potentioribus amicis, *Patronis*, ac *viris Principibus*,
quos officiosi togatuli ita prædicabant, sæpe *Hispanus*
Epigrammatista docet. L. 2. Ep. 18.

Sum comes ipse tuus, Tumidique antecambulo Regis
Et Lib. 3. Ep. 7.

Regis Superbi sportula recesserunt.

Et L. 5. Ep. 20.

Luxuria est, Tumidique vocant hæc munera Reges.

Sic ipse *Valerius Martialis*, observo ego, ut *Arbi-*
ter Agamemnona, *Declamatorem* suum, *Attalum* *De-*
clamatorem quemdam & *Oratorem* nuncupavit, quod
Regis exinde concepisset, ac veluti fastus *Attalicos*:

Declamas belle: Causas agis, Attale, belle.

Petronius vero haut sine exemplo *Rhetori* suo dedit
Agamemnonis nomen, nam prius *M. Varro* in *Vir-*
gula Divina itidem adpellavit *Agamemnona* similem
Rhetorem aut *Declamatorem*, nimirum quia *Regem*
fecerit *Agamemnona* *Homerus* oratione adprime gra-
vem ac vehementem, quod *vir Doctus Aufonius* *P'o-*
pma etiam adnotavit.

ASCYLLOS] *Encolpii Comes* est, *Fraterque* ne-
quiori sensu, siqua est verbis *Gitonis*, immo ejusdem
Ascylti fides, cap. 1x, inquit puer: *Tuus iste Frater,*
seu Comes, & cap. eod. Ascyltos: Cujus eadem ratione in
viridario Frater sui, &c. *Encolpius* autem suum *Com-*
mitonem vocat cap. lxxx. Ast ejus nomenclatura uti
Satirici conveniat actioni, indicare necessum est: ajunt
Veteres Glossæ: *Ἀσκυλλος, infatigabilis*. Quod sane
& opportunum erit interpretamentum verborum cap.
xc11. *O juvenem Laboriosum? puto illum pridie incipe-*
re, postero die finire. Unde & error patefit cum ad-
spiratione *Ascyllos* scribentium.

GITON] *Frater* *Encolpii* est ac delicia; totaque in
Satira perpetuus comes, si paucos dies excipias, quos
apud *Ascylton*, siqua est amantibus fides, exulavit invi-
tus. *Pannychidis* etiam fuit mimicus conjunx; desiderium
vero ac voluptas *Quartillæ*, *Ascylti*, *Eumolpi*; item
Lyca & *Tryphenæ*. *Giton*, vicinus, proximus sonat,
quod verbum *Amoris* agnoscunt *Critici*; senseruntque,
quibus *Vicina* contigit pulchritudo. Veram sanè scriptu-
ram ex præscis editionibus exhibuimus. *Scaligeri* au-
tem *F. Gnython* libri averfantur scripti.

PSYCHE] *Ancilla* *Quartillæ*, ipsa profante cap. xvi
Eidem toto *Actu* addiderit fidißima, nequitiarum-
que ejus, uti ex superstitionibus reliquiis cogitare licet,
nec

nec inferior, nec invenustior amulatix. Ideo ab *Anima* habuit nomenclationem, quæ Græcis *Ψυχή*, est, que amantium compellatio mellitissima: Juvenal, Sat. 6. 193.

Quotiens lascivum intervenit illud
ΖΩΗ ΚΑΙ ΨΥΧΗ, modo sub lodice relictis
Uteris in turba.

Martialis lib. 10. 68.

ΖΩΗ ΚΑΙ ΨΥΧΗ lascivum congeris usque.

Apte ergo Amoris conjunx, deliciosissima ac formæ emendatissima puella, teste Fulgentio Mythologo, & Appuleio Fabulatore, ΨΥΧΗ indigitata. Vocabulum etiam verum fuit feminarum pudicarum. Lapis Romanus:

DIS. MANIBVS. SACR.

CORNELIAE. Q. L. PSYCHES.

SER. MARTIVS. MARTIALIS

ET. SPATALVS. Q. CORNELI
FLACCI. DISP.

CONIVGI. FIDELISSIMAE

FECERVNT.

QUARTILLA] Non Priapi sacerdos est, potius vitima. Carmen Ithyphallicum indicat, uti nos latiuscule in Commentis,

Quum Sacrum fieret deo salaci,
Conducta est pretio Puella parvo,
Communis satis omnibus futura &c.

Apte ideo *Quartilla* vocata, sive, ut arbitrium est Viri Docti, *Quadratilla*, ut apud Quintilianum *Quadrantaria*: quibus adpellationibus eæ significantur, quæ ob quadrantem sui copiam videlicet facerent. *Quintiam* pariter parvi pretii scortillum suspicari licet, Carmine devirginato.

Delicia populi magno notissima circo
Quintia &c.

Quartilla nomen Romanum est, cujus in vetulis lapidibus leges fecunda.

PANNYCHIS] Virguncula est septennis, cujus impudicæ, & præcoces cum Gitone nuptiæ apud *Quartillam* celebrantur. Nomen aptum est prorsus cuilibet meretrici. Glossæ interpretantur: Πανυχίς, *Hoc excubitum, pervigilium*. Nequitia autem, quæ latet, palam erit cuicumque Commentum nostrum consulenti ad verba cap. XXI. *Quum sciatis Priapi Genio Pervigilium deberi*. Arnobius Lib. 5. *Pervigilia*, & *Pannychia* conjunxit, & in vetustis Inscriptionibus feminæ reperiuntur *Pannychides*; & apud Lucianum meretrices. Satirici autem est κάρπος πρόσωποι, uti *Carpus*, *Fortunata*, *Menelaus*, *Lycurgus*, *Doris*, *Endymion*, *Gorgias*, quod hic satis sit monuisse.

EMBASTICŒTAS] Cinædus erat vetusculus, molitor, immo tortor Encolpii, & Ascyli. Apte enim illi cinædo impositum nomen. Nam, uti Josias Mercerius inquit Notis ad ultimam Epistolam Aristoneti, ἐμβαστίων idem quod ἐμβάσιον unde Ἐμβασίολις, *Incubus*; quod nomen Cynædi apud Petronium, quæ

recte omnino Viro docto in mentem venerunt; nam licet Cinædi alii sint ab Incubis plane, Cincerus vero ille putus incubus eâ scenâ fuit, ut nos ostendimus ad verba cap. XXIV. *Quas, inquam, domina, certe Embasciatam jufferas dari*. Itaque jocum, quem ab eo ipse Mercerius petivit, quod promissio scilicet Incubo representaretur Cinædus, ibidem non admisimus.

TRIMALCIO] Senex ille beatus est, cujus lautitas, luxumque convivalem graphice Petronius describit. Nomen certe ab nequam Mollitie habet. Glossæ: μαλακός, *Mollis*. μαλάσσω, *Subigo*, *Mollio*. Vere omnino, ut ex narratiunculis Satirici constat. cap. XXVIII. *In chiramaxio delicia ejus ferebantur, puer vetulum &c.* & alias. *Trimalcio* ergo, id est, *termollis*, quod nimiam ejus Mollitiem innuit, quippe Ternarius numerus indeterminatus est, & multitudinem comprehendit. Plutarchus Lib. 1. de Plac. Philosoph. Ἦτις τοῖς, πλεονάζει, ὡς, τοῖς μαλακῶς δαΐδων Non aspirandum igitur vocabulum esse, satis jam patet; simulque ex Neronis numismatis, quæ laudat Bourdelotius, mihi autem videre adhuc non contigit, in quorum parte reversa legitur TRIMALCIO, quomire quidem, fides autem penes illum sit, Commentum infra nostrum juvatur, videlicet sub Trimalcionis persona latere Neronem.

CINNAMUS] Dispensator ille est Trimalcionis, qui licet superciliosus ac superbus, exorari tamen ab peregrinis hominibus passus est. Fors autem Cinnamus ille dictus Dispensator (ni aliud in amissis detur nobis hodie latere) quod in primoribus servis olim Dispensatores censiti, haut secus atque inter frutices aromaticos pretiosum *Cinnamum* habitum fuit, sive *Cinnamomum*; quo & illud Arbitri spectat cap. XIII.

Rosa Cinnamum veretur.

Præterquam quod & id nominis legitur in priscis servorum titulis; sic Romæ:

CINNAMVS

TI. CAESARIS. AVG.

PEDISEQVVS

NYMPHAE. CONIVGI

FECIT.

CARPUS] *Scissor* ille est, qui ad symphoniam gesticulatus lacerabat obsonia; id *Carpere* adpellabant Antiqui; itaque quotiens, *Carpe*, Trimalcio proferebat, servum vocabat; eundemque munia obire sua jubebat. Eo autem lusui illi conviviali amplius quid inest leporis, quod & verum fuerit illud nomen hominum servilium, uti ex priscis Inscriptionibus ostendimus in nostris Commentis; addimus, etiam inter ingenuorum cognomina reperiri; Romanum marmor:

D. M.

ALBIAE. THREPTAE

M. ALBIVS. CARPVS

PATRONVS

FECIT.

FORTUNATA] Fictum quoque vocabulum est; quod

quod Trimalcionis uxori Arbiter dedit. Apte nimirum, quum Trimalcio ille plane Nero sit, Uxor item liberata Acte, ut suo loco ostendimus. *Fortunatus* enim Antiquis dicebatur, Auctore Cornelio Frontone, qui cum opibus nomen accipiebat, quod mire Acte illi convenit; *Felix* namque, qui a natura habuit, ab ipsoque scilicet ortu. Revera autem pluribus feminis fuit & illud nomen. Vetus elogium Romanum:

D. M.

M. SEIO. DIOGENI

FORTVNATA

CONIVX

MARITO. BENE. MERENTI

FECIT

Et sæpe alias. Fuit etiam & cognomen; sic in Inscriptione Romana:

D. M.

ANTONIA. FORTVNATA

FECIT. PATRONAE. SVAE

BENE. MERENTI

HERACLIAE

ET. SIBI. ET. SVIS.

MENELAUS] Ille Scholasticus est, *Antescholarius* Petronio dictus cap. lxxxi. & præterea haut exstat ejus memoria. Sæpe enim Homerica vocabula personis suarum fabularum imposuerunt Veteres. Repete autem hic, quæ in AGAMEMNONE diximus, nam huc pariter spectant. Fulgentius Planciades Lib. de Cont. Virgilianâ, *Menelam*, *Virtus populi interpretatur*.

EUMOLPUS] Poëta est, ejusque sub personâ adprime poetarum ingenium depictum. Ejus certe partes ex potioribus sunt in reliquo Satirico. Nomen vero ei sat bene opportunum. Εὐμολπος sonat *Elegans cantor*. Sunt & in vetustis Marmoribus, quum fileam Historias, plures *Eumolpi*.

M. MANICIUS] Dominus stabulariæ Insulæ, sive diversorii; & forsitan diversitor ipse, & stabularius, ut conjectura mea est, dicoque in Commentis; & tunc fortasse *Manicius*, quia Manu strenuus, cujus & facinora adhuc spectantur in Satirâ: *Ille tot hospitum potionibus liberum urceolum fictilem in Eumolpi caput jacularatus est, solvitque clamantis frontem*, &c.

BARGATES] Procurator ille stabuli est, qui sedandis in eo rixis temporis adfuit opportunus. Proferam vocis originationem, quæ adhuc puero mihi in mentem venerat, nimirum quasi *Gravis catus* sat proprie diceretur Petronio, & pronus eram, ut *Barcatus*, aut *Barcates* scriberem, nam sic veteres Lapidēs exhibent nomen, & alias *Barcates*, C. & G. sæpe invicem mutari notum est, & Viri docti jampridem observarunt. Apte enim *Gravis*, quum pedibus æger, ideoque adlatus lecticæ: *Catus* item quilibet diversorii præfectus, ministerve scommate haut inuisto posset adpellari, quum satis ubique constet, Catum animal esse furacissimum, unde & fures dicun-

tur Cati non paucis gentibus figuratâ videlicet locutione.

LYCAS] Navigii dominus, Tryphanæ conjux, 29 & leno? ego sic censeo, sic jubet & rerum ipsissima series. Ita etiam Plautinus Leno *Lycus* dicitur in *Pœnulo*, hoc est, *lupus*. Mire huc facit locus Appulei ex *Apologiâ*: *Domus ejus tota Lenonia, tota familia contaminata; Ipse propudiosus, uxor Lupa*. Meretrices namque Antiquis *Lupa* & vocatæ, & *Lupanar* locus publicus. Recte igitur si *Scorti* apud Valerium nostrum nomen est *Epigram.* 71. lib. 1.

Quinque Lycus, Lyde quatuor, Ida tribus.

Quæ omnia sanè præclare congruunt *Lycæ* Petroniano, ejusque universæ familiæ. Simul & vera Scriptura ediscitur, nam varia nimis est. Sunt sæpiusculæ & in Marmoribus P. *ÆLIUS LUPUS*, & P. *ÆLIUS LYCUS*, titulique haut absmiles.

TRYPHENAE] *Lycæ* audit meretricissima uxor; nam omnium quum foret feminarum formosissima, voluptatis nimirum causâ, & plane robustæ, huc atque illuc vectabatur à marito. Deliciosa inprimis erat femina, ac voluptuaria, qua propter illi quidem nomen obtigit sat bene conveniens. *Τρυφή*, deliciae sunt, voluptas, ac mollietates; ideo & Lucianus *τραίφει δὴ δὴ* vocabulum id pariter meretrici dedit. Equidem autem haut invitum *Tryphena* scriberem, nam sic haut semel in prisca hodie visitur monumentis.

ÆSIUS] Unus est ex vectoribus, qui nempe tonforem notavit sibi in navigio *Lycæ* Gitonem, & *Ascyton* radentem; quod quum postea aperiet, occasionem præbuit tot in navi turbellis. Unde, puto, *Ætius* contendit Bourdelotius, reponendum esse ex Etymologico, ubi: *Αἴσιος, ὁ τῶν αἰτίων, τῶν αἰτίων, τῶν αἰτίων* des. *Ætius*, qui causam, hoc est, occasionem vel ansam præbet. Aliiter nos, nam *Æsius* ille ab *ra* sursæ eorum auspiciū sibi fecit, execratusque omen est, quod imitarentur naufragorum ultimum votum, quod nomini *Αἴσιος* convenit plane. Inde *ἀσπασαί, ἀσπασαί, ἀσπασαί, ἀσπασαί*, *Fulgura, tonitrua, aquila, aves augurium, auspiciūve facientes*, Græcis Scriptoribus sunt, uti Budæus observat, puerosque non latet. Ideo & interius subdit opportune *Eumolpus* de re agens eadem: *Nec non eodem futurus navigio, Auspiciū mihi feci*: ubi Barthii argutia admodum adridet scribentis, *Auspiciū mihi feci*.

LYCURGUS] Dominus villæ est, quæ a grassantibus, puto, *Encolpio*, & *Ascylo* expilata fuit; exinque raptas latrocinio vestes, & pretiosas manubias in usus suos diu adservarunt. Alibi hodie ejus mentio non est. Ille quippe cap. lxxxi. memoratus longe diversus fuit, Satiricique nusquam exstitit interlocutor, persona, aut commilito, uti nos ibidem latiuscule. Fuit enim *Thrax* haut dubio *Lycurgus* ille, qui *hospes* audiit apud Antiquos haut sine honore. Exin & *Arbiter Lycurgum* vocavit toparcham istum, qui *Hospitalio* Petronianos socios liberaliter excepit, & cui eam

retulerunt illi gratiam, scilicet rapinam.

CORAX] Mercenarius Eumolpi est, qui & tonsor, habuit namque proprium tonsorem poeta ille, uti Martialis noster, ac plures alii. *Κόραξ*, *corvus* est, quæ avis edacissima; unde Plautus *Corvitar* in Casinâ verbum conflat, hoc est, instar Corvorum turbidari, ac sese ingurgitare, quæ omnis ministerii unica cura est, ut sat Comici testantur. Item, *Κόραξ*, *uncinus* est, aut *annulus*, quo hostium pulsatur; qui & *Manus Extera* dicuntur Lucretio in 1. haut a liter quam bene, nam manuum, quibus & pulsare fores solemus, muneri illi funguntur; quod probe & famulo conveniet. Memini equidem multis abhinc annis me apud antiquum Scriptorem offendisse, Servitia pari ratione dominorum *Manus ac pedes* indigitari. Unde species illa proverbii nostri originem duxit, *Es mis pies i mis manos*, de sedulo nempe ac industrio famulatio usurpari solita.

POLYÆNOS] Idem, qui Encolpius est, nomen vero Crotone mutavit (ubi divitem orbem Eumolpum finxerunt) ut nihil suorum præteritorum facinorum fraudi mimicæ obstatet, quominus captatores possent inretiri. Πολύανος sæpe apud Homerum Ulysses cognominatur, & interdum pro, *gloriosus*, *multum laudatus*, accipitur; interdum pro, *garrulus*, *nugator*, quod mire conuenit Encolpio. Vide autem, quæ infra in Circe dicimus.

CHRYSID] Ancilla Circes impudicæ est, & ipsa impudica. Haut invenustulâ formâ fuisse præditam, ex eo scilicet, quo Encolpium, sive Polyænon adoritur, licet cognoscere; *Quia nosti Venerem tuam, superbiam captas*; pariter namque, quod illa benè nota sibi foret, superbiere videbatur. Huc faciunt longi logi, quos cum eodem Polyæno conferit c. cxxvi. Merito ergo *χρύσις* adpellata, hoc est, aurea; quippe *Ex forma nomen inditum est*, ut Plautus loquitur. Ea propter indubium, haut paucas huiusce nominis antiquas meretrices offendi. Cujusdam Timocles meminit apud Athenæum L. 13. & Plutarchus alius, quæ amica fuit Demetrii. Sed longum ipsas recensere. Ratione igitur jam consentaneum videbitur, si fictis etiam meretricibus suis id nomen Scriptores indiderint. Sic apud Lucianum est Dial. Meretr. apud Terentium in Andriâ, & apud Persium Sat. 5. In lapideis item monumentis nomen reperitur nonnunquam, pluries vero cognomen.

DORIS] Amica Encolpii est, quam nimirum posthabuit, postquam pulcherrimam Circem conspexit, amavitque. De ipsa enim plus hodie memoriæ non superest. Δορίς, culter est ad excoriandum, quod significatum à meretricis moribus non abhorret. Etiam apud Boissardum exstat sub stemmatis fœminæ ac viri Doridis inscriptio:

ÆLIAE. DIVAE. AVG. L. DORIDI. ET. ATIMETO. FECIT. MEROPE.

CIRCE] Matrôna nobilis est, famâ ob prostitutum pudorem profligatissimâ, formâ autem emendatissimâ, de ipsius tamen toro, dum illum deperit, sine voluptate surrexit Encolpius. Nullo alio profecto nomine magis decenter matronam Arbitrari notaret ingenuam, & impudicam. Utroque enim Circe exstitit insignis, ut pote quæ diis orta, prostitit Æxâ in insula libidini mancipata. Haut aliter quidem Ulysses illa pellexit, ac Petroniana Polianon; tu confer cum scena nuptiarum impudicarum Circes cap. cxxvii. Librum 10. Homeri Odysseæ, illud vero potissimum:

Ναὶ δ' ἔπειτα
Ἐνὺς ἡμετέρης ἐπιβήσομαι, ὅφρα μινέντ
Ἐυνῇ, καὶ φιλέηται, πεπρωμένον ἀδάλοισιν.

Nos vero deinde

Lectulum meum conscendamus, ut commixti
In lecto, & amicitia considamus invicem.

Unde perquam opportune Petroniana protulit: *Nec sine causâ Polyænon Circe amat; semper inter hac nomina sax surgit*. Polyænos namque Ulysses dictus, ut supra ostendimus. Adde, quod minime vacarit beneficii suspitione nostra etiam Circe, quod vel famula ejus Profelenos saga peritissima testatur haut illibenter.

PROSELENO] Anicula saga est, Circes famula, quæ Encolpii inertiam inguinum paralytineque magicis artibus emendare tentavit. Anne ab Arcadia est anus oriunda, & ideo dicta *Profelenos*, hoc est, *anxelunaris*? Arcades scilicet cum Luna ipsa de antiquitate certaverunt, eademque priores haberi, totis viribus conati sunt. Idcirco Προσέλενος dicebatur, uti ex Aristotele Scholiastes Apollonii testatur ad illud 4. Argon.

Ἀρκάδης, οἱ καὶ πρόσδε Σεληνάϊνς ὀδόντας
Ζώον

Arcades, qui & ante Lunam dicebantur
Vivere.

Idem docet Scholiastes Aristophanis ad Nubes, & Virgillii Servius ad 2. Georg. & Statii Lactantius ad 4. Thebaid. Dixit etiam exlertim Ovidius L. 2. Fast.

Ante Jovem genitum terras habuisse seruntur

Arcades: & Lunâ gens prior illa fuit.

Aliunde verò, non ab Arcadia, jocus vocabuli vetustissimæ aniculæ sat Petronius convenienter petivit; ab ipsa, inquam, annosa vetustate, quasi antiquior Luna anus videretur Acheruntica; quæ hyperbolice exaggerationes haut infrequentes sunt venustis Scriptoribus. Referam hic conlationis ergò sat lepida nonnulla epigrammata. Tale in Lesbiam Valerii nostri est 39. L. 10.

Consule te Bruto, quid juras, Lesbia, natam?

Mentiris, nata es, Lesbia, rege Numâ.

Sic quoque mentiris, namque ut tua sacula narrant,
Ficta Prometheo diceris esse luso.

Si

Similiter lusit in anus Plotiæ Epitaphio eodem libro Ep. 67.

*Pyrrha filia, Nestoris noverca,
Quam vidit Niobe puella canam,
Læertes aviam senex vocavit,
Nutricem Priamus, socram Thyestes,
Jam cornicibus omnibus superstes,
Hoc tandem sita prurit in sepulcro
Calvo Plotia cum Melanibione.*

Sic vetus in Priapeis Epigrammatarius: Epigr. XII.

*Quadam senior Hectoris parente,
Cumæa soror, ut puto, Sibylla,
Æqualis tibi, quam domum revertens
Theus reperit in rogo iacentem &c.*

Et alibi: Epigr. LVII.

*Cornix & caries, vetusque bustum.
Turba & putrida facta saculorum,
Qua forsā potuisset esse nutrix
Tirboni, Priamque, Nestorisque,
Illis ni pueri anus fuisset, &c.*

Pariter & Græculi Epigrammatistæ supra fidem omnem vetularum ætatem extulere, quos nunc non exscribo. Addo tamen in fine respectu hocce, Arbitrique nostri haut sine memoriâ, Barclaium scilicet politissimum *Argenidis* fabulæ Scriptorem, ejusdem *Argenidis* aniculum nutricem indubie *Selenissam* adpellasse; adcuratus ille valde artifex fuit nominum personarum.

ENDYMION] Puer est, cujus præter illam, ENCOLPIUS DE ENDYMIONE PUERO, marginalem inscriptionem pluribus in editionibus adpictam ad fragmentum c. cxxxii. ipsa corporis pulchritudine me ad se, &c. nihil aliud ad nos contigit pervenire. Ibi indicamus ad Circem potius spectare fragmenti narrationunculum, ideoque nobis visum de alio solo exulante inscriptionem detrudere. Aptè vero speciosus puer potuit Endymion nuncupari, respectu scilicet ad somniculosum adolescentem ob pulchritudinem effictum Lunæ quondam adamatum, pueri quidem ut plurimum somniculosi valde sunt.

ENOÏTHEA] Anus est sacerdos Priapi, magaque insignis; inde *Enthea* adrisit potius Bourdelotio, &c. namque & Magi dicuntur. Conveniret item appellatio vetulæ Sacerdoti, & vati, quippe quæ & numine adflari atque concipi solet, quod genuinum vocis significatum: sed nihil necessum mutare; *OE nothea* enim, sive *Enothea* diphthongo contracto proprium valde adpellaretur bibacissima ancilla, de qua Arbitr. c. cxxxvi inquit: *Excusare cepit moram, quod amica se non dimisisset tribus nisi potionibus e lege siccatis,* repetitque haut semel subinde.

PHILUMENE] Matrona illa captatrix est, quæ juniore ætate multas sæpe hereditates formæ lenocinio extorserat; quum vero jam annis confecta anus, filiorum videlicet petulantia antiquum morem perseverabat extendere. *Philumene*, amabilis sonat, quod de

illa adolescente vere dici poterat. Sic apud Terentium vocatur in *Andriâ*, & *Hecyrâ* puella nobilis, honestaque facie decora. Item, in litteratis saxis nomen id reperitur, etiamque cognomen.

GORGIAS] Captator Eumolpi fuit, ut plures alii, delusus. Fragmenticulum tantum ejus nunc illud superest; *Gorgias paratus erat exsequi*; cujus sensus, Paratum illum esse ad exsequendum monita Eumolpi, quibus summa erat, Quod omnes hæredipetæ, qui in senis testamento legata habebant, corpus suum in partes conciderent, & adstante populo conciderent, Nomen quoque in Romanis inscriptionibus legitur.

ALBUICIA] Ejus hodie memoria in Satirico non exstat, meminit autem Fulgentius Præfatione Lib. I. Mythologiarum, videturque innuere, & sic quoque censuere jam olim Viri eruditi, de ipsa nostrum Arbitrum Carmen amatorium luisse. Eandem quoque cum illa faciunt, quam *Albicillam* Tacitus vocat Lib. 6. Annal. ac refert sub Tiberio multorum amoribus famosam fuisse. Quibus sane facile ego subscribam, quum eorum commentum nec temporum videatur rationi repugnare, nec multum nomini. Præcipue enim quum *Albuicia*, non vero *Albutia* constanter in vetustis inscriptionibus exaratum invenerim. Itaque jam coacti non erunt in Tacito deinceps *Albutilla* reponere.

Hactenus de Personarum nominibus lubuit argutari, nescio an alicubi, ubi divinandum nobis fuit, imposuerimus Theatro; certiori enim pede per avium solum & incultum incedere, cuilibet, arbitramur, haut licet. Plura autem de opertaneis hisce, qui rescire cupiverit, Manes jubeo consulat Petronii, quod aliquâ terrarum parte procuratum etiam, à Viro docto cognovi. Equidem adeo curiosus non sum, nec tanti mihi

Stultus labor est ineptiarum.

Præterea alii sunt Interlocutores Satirici, quorum reticentur Vocabula: hisce autem Nomenclaturis eorum interlocutiones ad oram designavimus. ANUS, ATRIENSIS, SERVUS, CONVIVA, MILES, DIVERSITOR, NAUTA, ANCILLA, VILICUS.

PRÆFATIO,

Quæ præfigitur editioni parisiæ, anni 1677.

CANDIDO AC BENEVOLO

LECTORI SALUTEM

INTER omnes, quotquot Satyras scripsere, Lector benevole, vix quemquam lepidius rem aggressum, majorique studio & animi candore pertractasse, quam hunc nostrum Titum Petronium Arbitrum: quidquid etiam ejus hodie superest, serio deprehendo. Hic enim adolescens (quem seipse auctor fingit) senili in-

structus prudentia; omnium pererrans cubilia, scholas atque pulpita, Forum, Curiam, Tempia, convantium triclinia, peregrinantium denique navigia atque itinera, speculator sagacissimus, tandem nobis quid ubivis locorum in grandi orbis theatro observaverit, in quas personas & exempla inciderit, ea ingenii amcinitate, fide & infucata verborum simplicitate refert, ut in ipsummet, ceu primarum partium in hac fabula actorem, omnis redundet invidia, confessum nimirum qualis ex mundi contagione evaserit, quidque perulerit. Qui cum sit principalis scopus huius operis, ut ut à paucis observatus, quin potius aureum hoc scriptum pro nescio quo purgamento, ipseque auctor pro malefano Epicureo, ex cuius ore & calamo nil nisi obscœna & turbida fluere, magno errore à præcipuis quibusdam viris, habitus, age hic prima statio esto. Deinceps visuri, *An quid certi indagari possit de ætate, qua hic nosse Petronius vixerit; & qua ratione sit cum fructu legendus.*

Certum est auctorem nostrum esse Petronium Arbitrum, solum de prænomine, Titusne an Cajus, & ætate variant L. L. Gregorius Gyrardus Ferrariensis de Petronii vita: ab Eudemone & Libanio non longe aberat Petronius, Arbitr dictus, & Massiliensis à plebique existimatus. Quo tempore vixerit, quodve institutum vitæ sectatus fuerit, haud sane compertum: in declamationibus tamen versatum, ex iis, quæ extant, elicimus. Litteratores quidam eum ante Quintilianum floruisse suspicantur, sed Placidus Lactantius illum vult Statio posteriorem, quod ab eo versus sumpserit, suisque inseruerit, ut illud,

Primus in orbe Deos fecit timor.

Non alium quam Petronium Arbitrum significari putarim illis Apollinaris hendecasyllabis.

Et te Massiliensium per hortos

Sacri stipitis Arbitr colonum.

Hellepontico parem Priapo.

Quidam C. Plinii codices, ut & Plutarchus in lib. de diser. amic. & adulat. Titum vocant: sic in lib. XXXVII. Nat. hist. scriptum est: *Titus Petronius Consularis moriturus invidia Neronis Principis, ut mensam ejus exheredaret, trullam murrinam CCC. HS. emptam fregit.* Petronius alius, cuius Tacitus meminit libris XIV. & XV. est *Petronius Turpillianus*. Sic enim apud ipsum legendum est lib. XV. Ann. ex Plutarcho. Eum vero non sub Nerone, sed sub Galba perisse, certum est ex lib. I. Hist. Petroniorum familia Equestris fuit, meminitque Plinius lib. VI. P. Petronii Equestris ordinis & Præfetti Augustalis sub Augusto ipso. Ex qua etiam familia fuisse verisimile est Petronios, quorum Gennadius Presbyter Massiliensis honorifice meminit in libro de Viris illustribus; sed & Flavium, Sabinum, Probum, Maximum, Primulum, aliosque, quorum non apud scriptores modo, sed in ipsis lapidibus monumenta restant: itemque illum, qui iussu Caracallæ ante templum Divi Pii occisus à Spartiano traditur, Sed & jureconsultum Pe-

tronium, ad quem leguntur Sollii Sidonii epistolæ plures. Sane Petronium Arbitrum Domitiani tempora præcessisse, ex eo etiam intelligitur, quod ejus Terentianus is est, quem suo tempore Sienen rexisset Martialis testatur. Is igitur, quisquis tandem fuit, Petronii sic meminit, cum de dimetro Jambico claudo agit:

Horatium videmus

Versus tenoris huius

Nusquam locasse juges.

At Arbitr disertus

Libris suis frequentat.

C. Sidonius Apollinaris Arvernorum Episcopus in Narbone:

Et te Massiliensium per hortos.

Ubi illi *Massiliensium horti* (ut hoc obiter dicam) non tam mihi Arbitri patriam significare videntur, quam mores, qui ex Plautino proverbio, & Athenæi historia notati sunt. In veteri libro Desfloratorum, qui fuit Joannis Biturigum Ducis, non usque adeo vetusto, Petronii frustra hanc inscriptionem habent: *Petronii Arbitri Afranii Satyrici*, quod probare non possum. Nam ut quæ de Afranio Quintilianus scribit inquinasse eum argumenta lædis puerorum amoribus mores suos fastum, de hoc quoque Petronio dici posse videatur, longe tamen alium ab Afranio fuisse certum est.

Quod ad Petronium nostrum perinet, jure meritoque de ejus ætate dubitavit Lipsius, & Petronium qui fuit *aqualis Neronis*, cum Petronio Satyricorum auctore confundere timuit: cum animadverteret à Cornelio Tacito in lib. xvi. Annalium relata de Petronio, haudquaquam Petronio Satyrici scriptori majore ex parte convenire. Certe ambo & nominibus discrepant. Prior dictus est *Cajus Petronius*, aut ut Plinius & Plutarchus vocant, *Titus Petronius*, & inter paucos familiarium Neroni assumptus est *elegantia arbitri*, quod doctos viros in errorem induxit, sed *Arbitri* nomen non tulit: posterior seu Satyricorum auctor, propriis nominibus appellatus est *Petronius Arbitr*, quemadmodum à Fulgentio in lib. II. & III. Mythologiæ vocatur: & nunc sub *Petronii*, nunc sub *Arbitri* nomine à Terentiano Mauro, à Diomede, à Servio Honorato, à Macrobio Theodosio, à Mario Victorino, ab Hieronymo, & à Sidonio aliisque laudatur.

Præterea Cajus Petronius, si qua Tacito fides, Proconsul Bithyniæ, & mox Consul extraordinarius fuit, inter paucos Neroni Aug. familiarissimus: magnas opes, magnam familiam habuit: homo ignavus & deses, & otio & molliuissimus fluens, erudito luxu ac scientia voluptatum acceptissimus vitioso Principi. At Petronium Arbitrum cum multi laudent scriptores Latini, veteres ac recentiores: nemo tamen magistratus eum ullos gessisse, nemo divitem, nemo amicū Imperatoris Neronis fuisse, aut iussu ejus perisse, memorie prodidit. Bibliotheca quidem Vaticana quadam Petroniana in codice scripta servat, & his Julii cujusdam epigramma præfixum, in quo Petronius *diri Ne-*

ronis amicus vocatur, & Arbitrarius arbitrio suo dictus ipse fertur. Sed hoc hexastichon ut incultum est, corruptum, ac recens, ita nullius apud doctos in historia auctoritatis.

Denique C. Petronius paulo ante mortem coactam flagitia Principis, sub nominibus exoletorum seminarumque & novitate cuiusque stupri, perscripsit, atque obsignata misit Neroni: ut Cornelius Tacitus in lib. xvi. Annalium tradit. Quid habent ista cum Petronii Arbitri opere commune? C. Petronii famossus libellus brevissimus fuit: at Petronii Arbitri Satyra grandis atque verbosa, vel justum potius opus extitit: Libellus C. Petronii pro codicillis haberi poterat, & noctes ac stupra Domini Neronis, & in eum coetum admissorum atque ad omnem libidinem adscitorum exoletorum seminarumque nomina, quid quisque ibi novissime fecissent, quid passi essent, paucis exponere. Ficti nihil, omnia vera. Contra Petronius Arbitrarius M. Varronem in Satyris Menippeis imitatus ex parte, prosa oratione variis carminibus mista, sub falsis nominibus, tanquam sub persona, mores hominum notavit, ac vera ætatis suæ vitia carpsit: modo eloquentiam, picturam, Dialecticam, & defecisse queritur: modo Trojæ Halosim versibus jambicis describit: navigantium etiam rixas, naufragium, fabellamque de matrona Ephesia narrat: interdum regulas carminis exponit. Sequuntur versus de bello Civili fere 300. & elusi captores. Qui non videt ista singula ac universa nihil ad C. Petronii libellum, nihil ad Neronis flagitia noscitur pertinere, sed meram esse nudamque ac simplicem vitiorum & desidia humanæ reprehensionem, sale & mordaci aceto conditam: is plane nec in litteris nec in ulla alia re quidquam videt aut iudicat.

Janus Doufa, ut Petri Pithæci conjecturam de ætate Petronii confirmet, scribit duas sententias aut paræcias, videlicet *Non bene olet, qui bene semper olet*, & *Ingeniosa gula est*, à Martiale & à Petronio ex æquo ulurpari: aliam item gnomen, *Primus in orbe Deos fecit timor*, Statio in libro i. Thebaidos cum Petronio communem: ex quibus tamen sententiis primam Hieronymus in epistola ad Demetriadem, postremam Fabius Planciades Fulgentius in libro i. Mythologiæ (vere, an falso nescio) Petronio tribuant. Quid tum? Ideone credemus Petronium Arbitrum Neronis Aug. æqualem, & Statio atque Martiale vetustiore fuisse, amboque hæc hemistichia Petronio potius, quam Petronium ambobus debere? Nonne Placidius Lutatius putat & disertis verbis ait, Arbitrum hemistichion supra laudatum de origine superstitionis à Papinio Statio accepisse? Idem plane dicendum de versu, quem Hieronymus ad Demetriadem affirmat apud Arbitrum reperiri. Igitur hemistichium de odoribus Hieronymus non Martiali primo auctori, sed Petronio; hemistichium alterum de superstitione Fabius Fulgentius non Statio uti facere oportebat, sed eidem Petronio asseruit, propterea

quod utrique hæc apud Petronium legerant & legisse meminerant; apud Statum & Martialem aut non invenerant, aut saltem invenisse non recordabantur, nec multum curabant, an ab aliis scriptoribus prius quam à Petronio fuissent usurpata. Quare facile & libenter accedo Henrici Valesii fratris mei sententiæ, qui Petronium Arbitrum Principatu Neronis multo recentiore, ac Natione Gallum fuisse, atque in Provincia Viennensi, finibusque Massiliensium Græcorum habitavisse credit, adductus hisce Apollinaris Sidonii versibus, haut satis hæcenus examinatis intellectisque, in carmine XXIII. quod inscribitur Narbo.

Et te Massiliensium per hortos

Grati cespitis Arbitrarius colonum

Hellepontiaci parem Priapo.

Ita enim emendandum versum medium frater existimat, cum legatur in editis Sidonii exemplaribus,

Sacri stipitis Arbitrarius colonum;

Nec dubitat in prisca Sidonii codicibus scriptum fuisse *Grati cespitis* seu *Grati cespitis*: quod cum non intelligeretur à legentibus in *sacri stipitis* perperam mutatum sit. Quæ vulgata lectio haud dubie vitiosa est, ac ferri nullo modo potest. Quippe si *sacri stipitis* nomine Priapum ligneum designare voluisset Sidonius (simulachra enim Priapi custodis hortorum ad eorum ostia collocari consueverant) Priapi in hortis Massiliensium positi *colonum* Petronium Arbitrum vocaturus non fuit, sed cultorem, &c.

Hic virum doctissimum Petrum Pithæcum admodum miror, qui sibi *videri* ait, à Sidonio tribus versibus supra laudatis non tam Arbitri patriam quam mores designari, Massiliensium moribus Plautino proverbio & Athenæi historia notatis simillimos. Quasi horti Massiliensium mores eorum corruptos, atque degeneres indicare potius apud Sidonium valeant aut debeant, quam Petronii Arbitri domicilium, ibi voluptatibus vacantis, ac in hortis otiantis, &c. Præterea Petronii stilus non Romæ natum, sed Transalpinum hominem sapit. Quando igitur Petronius Arbitrarius floruit? quæret aliquis. Equidem existimo eum potius circa Antoninorum Principatum vixisse, quam (ut frater meus arbitratur) Gallieni Augusti æqualem fuisse: cum quod elegantia Petronii in ætatem Gallieni, hoc est, in senectutem Imperii Romani, ac velut in faciem linguæ Latinæ cadere mihi non videtur. Petronium paulo ante Constantini Augusti tempora, certe longe infra Severum colloco. Hoc mihi persuadet altissimum de illo silentium in scriptis vetustiorum Auctorum, Quintiliani, Suetonii, Plinii, Prisciano demum, Diomedis, Victorino & S. Hieronymo memoratus. Nec spernendum testimonium ipsius auctoris *pictura ne vestigium quidem reliquum esse dolentis*, cui ego crimini sæculo Neronis nullum omnino locum reperio, cum ad usque Commodi Principatum statuas egregio artificio perfectas adhuc extare in Urbe audiam. Optassem similiter qui Pithæcum secuti pro sua sententia causas adduxisse, nec solam nomi-

nis umbram hic nobis reliquisse. Mihi quidem quæ D. Valesius de stilo tangit, vix, quæ D. Staïlius affert, præsertim de pictura, cum Arbiter idem de Eloquentia atque Poësi asserat, plane tanti non videntur, ut à communi recedam, quin potius pro hac confirmanda facere videntur verba hæc, *Ecce belli civilis ingens opus, &c. In Asiam cum à Quastore stipendio esset reductus. Zeuxidos manus vidi nondum vetustatis injuria victas. Inaudito more pueri pedes recumbentium unxerunt.* Quæ si expendantur, ad antiquitatem auctoris spectant: hoc solum dico me in toto Satyrico, quantum hodie quidem ejus extat, nihil tale invenire, quod Neronem & ipsius noctes prodar. Ajunt Neronem sub nomine Trimalchionis tegi: sed Trimalchio ab Arbitro mitis senex, calvus, deformis, servus quondam, ex Asia oriundus, qui Domino tot annos ad delicias fuerit, mercator deinde & conjux Fortunata, ambubaia quam de maestra sustulit, inducitur; qui, quæto hæc naturæ atati, statui, & uxoribus (Poppææ, ac prior) Neronis congruunt? Noctem quidem seu nocturnam delectationem habemus in Satyrico unam, sed cui non præfuit Nero, si Nero est Trimalchio, nec nocturnus grassator noctem ambiit, sed Quartilla juvenes Encolpium & Ascylton in stabulo ultro accessit. Hæc rursus ab ingenio & ratione agendi Neronis longissime absunt.

Accedo nunc ad alterum membrum, *Qua ratione Arbiter cum fructu legendus.* Ubi præ primis eximendus scrupulus, qui multos torfit, multos eo redegit, ut in sola amoenitate, hunc auctorem volendo, acquiescerent: nimirum Petronium opinatos sectæ addictum fuisse Epicuræ, negasse cum Epicuro providentiam Dei immortalitatem animæ, tum finem, tum summum bonum hominis in voluptate, quæ sensu percipitur, collocasse, adducentes pro sua sententia verba Satyrici atque fragmenti.

Primus in Orbe Deos fecit timor.

Ergo vivamus dum licet esse bene.

Ipse pater veri doctus Epicurus in arte

fussit, &c.

Nolo me ego hic immittre, quæ vera Epicuri fuerit mens, in primis de voluptate, cum legam apud Laërtium in ejus vita circa finem hæc: *Ὁδ' ἐπὶ τῷ εὐδαιμονισμῷ καὶ ἀφαιρέσει φησὶ τῆς ἡδονῆς τὴν ἀρετὴν μόνον τὰ ἡμέτερα χαίρειναι, οἷον βρωτῶν.* Epicurus autem solam ait virtutem à voluptate separari non posse; reliqua vero separari, ut mortalia. Et paulo post: *Ὅν ἐστιν ἡδὴς ἢ ἀνὴρ τῷ φρονίμῳ καὶ καλῷ.* Non licet jucundo, nisi, prudenter atque honeste vivere. Breviter solum repono, ad primum ceu fulcrum reliquorum, allegatum nimirum contra Providentiā epigramma: *Primus in orbe Deos, &c.* Porius perfectō toto carmine Arbitrum dicendum, superstitionem & multitudinem Deorum pro acumine ingenii sui excogitare, quam Superos negare rerum humanarum curam gerere: suadet id ultimus versus:

Jam sibi quisque Deos arido certamine fecit.

Mireque consonant hæc verba. *Nostra regio tam præsentibus plena est numinibus, ut facilius possis deum quam hominem invenire.* Ecce duos aureos pono, unde possitis & deos & anseres emere. Contra immortalitatem animæ nihil objicientibus Satyricon suppeditat, trahunt huc verba Taciti: *Audiebatque (moriturus) referentes, nihil de immortalitate animæ & sapientium placitis, sed levia carmina & faciles versus.* Qui nihil aliud probant, quam quid Petronius (sive ille nostri operis auctor, sive alius) tunc egerit, non quid revera senserit de voluptate: O miserandam jucunditatem quæ tot amaritudines & perpetuas poenas, easque in dies, sæviores secum trahit! jam juvenus ludens loris cæditur, jam amasium inquirens dispoliatur, eundem infelicissimum prædicat, ipse ad suspendii necessitatem redigitur, Tryphānam suam damnatam mulierem, & in toto navigio solam verberandam clara liberaque voce pronuntiat, hocce voluptatis præmium, Epicuri summi boni, in quo ii vivere & mori cupiant? Vix mihi persuadeo, ullum tam dementem inter mortales unquam extitisse, qui in momentanea corporis voluptate finem hominis collocavit. In talibus igitur auctoris fictio agnoscenda, cum sub scemate hic omnia agantur, Epos si excipias belli civilis, Halosin Trojæ, & si quæ hujusmodi, ac sententiosa per totum scriptum spersa, quæ quo spectent, continuo liquet, in aliis nimium componit: nunc ex persona ficto semper gaudens nomine, nunc ex utroque, ut quo collineet, saltem in circumstantiis, non perinde obvium sit. Laudat quoque Epicurum somnia condemnantem, non ceu magistrum & ex animi sui sententia, sed argumento interveniens, quemadmodum sapissime etiam Seneca eundem Epicurum pro suis placitis stabilendis adducit, cui tamen de cætero non adhæsit. Ut vero uno quasi ictu cadat Epicureismi objectio, & lector ab hac frivola opinione minime præoccupetur, ecce verba Satyrici nostri pro Deorum providentiā. *Ni Deus quidam humanarum rerum arbiter pendenti excussisset indicium. Deos immortales curam humanarum rerum agere, puto intellexisti.*

Rerum humanarum divinarumque potestas

Fors cui nulla placet nimium secunda potestas,

Quare age Fors, muta pacatum in prælia vultum,

Romanosque cie, ac nostris da funera regnis.

Hæc Pluto seu Dis pater de castiganda luxuria Romanorum ad Fortunam, quam Epicurus plane non admittit, ut vel ex hoc uno appareat, Arbitrum ab Epicuri dogmate alienissimum fuisse. Cæsar ad Jovem.

Jupiter omnipotens, & tu Saturnia tellus

Armis lata meis — Tesor —

Hæc ubi personuit de calo Delpbicus ales

Omnia lata dedit, &c.

Pro immortalitate animæ Fortuna ad Ditem,

Pande age terrarum sitientia regna ruarum.

Atque animas arcesse novas: vix navita Portheus

Sufficiet simulachra virum traducere cymba,

Classe opus est.

Pro

Pro fine & summa hominis felicitate in actione consistere virtutes, invicto argumento ex contrario sensu, ex ore ipsius Encolpii, (qui ibi Polyænos audit) seu auctoris: *Dii, deaque, quam male est extra legem viventibus: quidquid meruerant semper expectant; ut sic leam hæc: O maxima rerum pietas, &c.*

Habes, mi Lector, metam operis & cynosuram lectionis. Superest modo, ut paucis evolvam, quid cætera præter principalem hunc scopum in Satyrico tractetur, occasione nempe personarum & locorum, in quæ Encolpius incidit. Primum itaque in hisce fragmentis (nam maximam partem desideramus) enormem morum prolium Severus Arbiter noster proscripturus, quomodo de eo loquitur Puteanus loco paulo ante allegato, in bonarum artium professores, ipsosque adeo parentes ob pravam educationem, & institutionem invehitur. Mox procuratorum forensium & advocatorum calumnias, Judicumque justitiam taxat. Tum in sacerdotum infandas libidines atque hypocrisis invehitur, transitum ad luxum conviviorum facit, quem sub Trimalchionis nomine ac lautitiis prolixè perstringit. Hinc de scelerata pædagogorum nequitia & Philosophorum hypocrisis parentes atque amicos serio monet: accusat literatorum, & artificum socordiam: reprehendit publicarum balnearum turpitudinem. Postmodum maritorum & negotiatorum quorundam sive fortunam, sive ingenium tangens, acerrime in levitatem feminarum animadvertit, quam facile adamant, & peregrinos quidem juvenes ultro ambiant. Porro in imposturas ac fraudes exulum & natale solum vertentium, quibus hospites suos & creditores, dum amplos alibi census jactitant, circumscribunt, stylium excavit. Infamiam denique testatorum & captatorum, nefariis conditionibus sibi invicem insidiantium, notat. Et hæc tantum reliqua sunt hujus Satyrici capita: cætera injuria temporum nobis invidit. Hicque quod interpretes moment, meminisse juvabit, Epist. ad Rom. cap. 1. & 13. tum ad Galat. 5. & Ep. 1. ad Cor. 6. quibus locis Apostolus de flagitiis Romanorum & Græcorum agit, non melius, quam perlecto hoc Satyrico, intelligi posse.

Superest, ut quid hac in editione præstitum edisseram: Satyricon damus vetus, simul & fragmentum ejusdem. Deinde P. Petronii Rhetoris declamationem & Petroni Grammatici fragmenta adjungimus. Postea plerumque tum Petronii nomine insignitorum, tum aliorum, quos recensere labor foret inutilis ac plane frustraneus, subijcimus Epigrammata, Sulpiciæ Satyricon carmen, Joannes Bourdelotii notas criticas, quæ ad Petronii Satyricon intelligendum maximæ erunt utilitati, ac pariter ipsiusmet Petronii glossarium (quo nil lucidius) aptissimum ad verba Latino sermoni penitus ignota, græcumque potius redolentia, quod non mediocriter afferet commodum, explananda perscrutandaque: omnis denique variorum Interpretum commentariis, transvolamus ad Priapeia seu diversorum Poëtarum in Priapum lusus, cui succedunt veterum

Poëtarum Errones Veneri, Pervigilium Veneris, Floridi de Qualitate vitæ, Epigramma Valerii Edictui, Ausonii Cento nuptialis, Cupido cruci affixus, Eiusdem Rosæ, Priapius cum Ecloga Tobia Gutherleth. Hæc satis sint, & priusquam te, mi Lector, deferam, unum moneo, nimirum supplenda suppleas benignus, omniaque legitime ac honesto fine legas. Quibus sic indicatis, vale, & studiis nostris fave.

P R Æ F A T I O,

Quam sub Typographi nomine præmiserunt huic fragmento, qui id primum Patavii edidit.

Marinus Statileus Traguriensis, vir diligens, & eruditus, cum olim post absolutum jurisprudentiæ studium, Patavio reversus in patriam, offendisset in Bibliotheca Nicolai Cippici amici omnibus officiis juncti sibi, antiquum volumen, in eoque, una cum carminibus Horatii vulgaris exempli, Satyricon Petronii Arbitri, in quo præter ea, quæ de operis hujus auctore circumferuntur, plurima notasset nova, neque in impressis legi solita, deliberare apud se coepit de scripto publicæ literaturæ delectationi non invidendo, cum præter antiquitatem codicis, ad pretium inventi conferre plurimum videretur, quod liber Hæctori quondam Cippico possessus putabatur, hujus Nicolai abavo, viro longe doctissimo, magnæque inter suos auctoritatis, & famæ, quemque tradunt literis & optimarum artium gloria proximum floruisse Coriolano Cippico, consobrino suo scriptori elegantis historiæ de bello Asiatico, quod Veneti cum Mahomete Secundo Turcarum Principe gessere Petri Mocenici ductu, cujus quidem scriptoris honorifica mentio extrat apud Palladium Fuscum in opusculo De situ oræ Illyrici, & apud M. Ant. Sabellum De Antiquæ linguæ reparatione: cumque idcirco satis causæ habere se crederet, ne, quod invenerat contemnendum putaret, cum doctioribus quibusque sum consilium, primo in patria, deinde Venetiis, ac Patavii communicavit; sed inprimis cum Johanne Rhodio profundæ eruditionis, & solidi judicii viro. Et quia res visa omnibus est magni inprimis momenti, propter singulare auctoris de puritate, & elegantia linguæ Latinæ meritum, cujus germanum hunc partem ut crederet, multis, atque indubiis argumentis adducebatur: destinavit commodiori meditationi curam vulgandi scripti, & castigationibus illustrandi; sed quoniam suum propositum aliis occupationibus distentus exequi differebat, cruciabatque ea mora multorum doctorem hominum commotos expectatione animos, Venetus ad Summum Pontificem Orator suum ei rei studium, auctoritatemque commodavit: quamvis enim gravissimis urgeatur negotiis, intentaque, & assidua mentis agatione opus habeat, & ut

ut suo amplissimo muneri, ea, quam omnes in eoadmirantur, prudentia, consilio, dexteritate respondeat, studia tamen optimarum artium, pulcherrimum sapientis viro molestis a curis laxamentum existimat: utque est amantissimus literarum, rei que literariae promovendae maxime cupidus, egit cum Statileo vehementer, ut saltem exemplum ejus partis libri, qua Petronius hic Tragurienfis ab exemplaribus vulgaris diversus est, Romanam ad se mitteret, quod non tarde, nec operose obtinuit. Itaque tanti Legati beneficio doctissimi cujusque in urbe censuræ subjectus liber, opinionem sui, quam è Dalmatia, Venetiisque ac Patavio attulerat, facile retinere est visus. Primo, quia antiquitas scripturae ducentorum amplius annorum (quam illi nemo, non tribuit omni illum suspitione suppositionis liberat, quod eo seculo non adhuc adeo subtiliter saperent sermonis Romani lautitia, ut hujus auctoris non alia re quam elegantia commendati, famam anxie ac laboriose assuere voluerint lucubrationibus suis eruditi viri: Deinde, quod lacunæ pleraque, & hiatus, quibus laborant vulgati codices, egregie per hæc scripta expletur, & complanantur, & sicubi in ipsis lacunis verba aliqua pauca, nec integræ sententiæ extant, hoc supplemento suis locis aptata, & suo sensui restituta leguntur, idemque accidit de narratione casus infelicitis illius vasorum artificis quam à Johanne Sarisberienfi accepimus Petronianam esse: cujusmodi etiam est eodem auctore porcus Trimalcionis aliis animalibus, atque efscis gravidus qui in hoc fragmento lepidissime describitur. Accedit res omnium gravissima, stilus non abhorrens à Petronii charactere: Verum quia hoc ipsum nequaquam perpetuum est, nec paucae dictiones occurrunt insolentes Romanis auribus, ac sententiæ etiam quædam non usquequaque Petroniani saporis, non inemo est qui dubitat, ne id accidat scripturae vitio non ex omni parte germanæ: aliis librorum culpa esse videtur, qui describendo alia ex aliis exemplaria errores erroribus accumularint, notasque fortasse in margine librorum inventas auctoris verbis immiscuerint. Nobis rem in medio ponere consilium est, & judicio legentium integram relinquare: itaque fragmentum ipsum Statilei ejus inventoris manu diligenter à suo veteri exemplari descriptum, nudum, & quale ab eodem impetratum accepimus, correctis dumtaxat nonnullis gravioribus orthographiæ mendis, publici juris facere decrevimus; quo materia præbeatur decoris ingeniis, & hujusmodi linguæ Latinæ munditiarum intelligentibus, in hoc se pulvere exercendi, scriptoremque omnium lepidissimum hac etiam sui parte à temporis injuriis vindicandi. Accipe igitur, humanissime Lector, hunc nostrum, qualiscunque est, laborem, & conatum promovendi pro virili parte! Latinas literas boni consule; operisque elegantissimi integritati, quantum licuit, consultum esse pro tuo erga bonas artes studio gratulare.

Serenissimo Principi
LUDOVICO BORBONIO,
PRINCIPI CONDÆO, &c.

Serenissime Princeps,

Cum fragmentum Petronii Arbitri superioribus annis apud Tragurium Dalmatiæ civitatem reperi- tum, acceptaque Patavii publicâ luce Parisios adve- ctum Studia doctorum virorum in partes non leviter distraxisset, aliis illud scriptum pro legitimo & genuino sui auctoris fœtu agnoscentibus, aliis adulterinum & supposititium quovis pignore esse certantibus, accidit illi perhonorifice, ut nequaquam indigna res videretur, quæ tuum, Princeps Serenissime, aspectum subiret, tuumque judicium experiretur: summa namque humanitate (ut rumor est) codicem Patavio allatum in tuam Bibliothecam admisisti, & ad gravissimarum curarum, quæ coelestem mentem tuam assidue intentam & exercitam habent, laxamentum, lectionem & cognitionem ejus adhibere non semel dignatus es. Ne autem temere de illius statu pronuntiares, viros doctrinâ & eruditione præstantes in consilium advocasti, qui propositis in utramque partem rationibus & argumentis hanc literariam causam coram te diligenter ac serio disceptarent. Huic ego rumori, summo cum plausu atque approbatione doctissimi cujusque excepto, quin fidem haberem, minime, Princeps Serenissime, dubitavi: veniebat enim in mentem divini ingenii tui, cujus immenso capto non solum administrandæ Reip. & rei Militaris exercendæ, viros doctrinâ & eruditione præstantes, quas Viris tui fastigii convenientes etiam vulgus putat, sed etiam hæc amceniora Musarum studia complecteris, & inter cæteras regias artes recensendas existimas. Nec injuria; earum namque beneficium est ne animus humanus, ferendo seriaram cogitationum continenter oneri impar, ad otia ignava respiciat, sed consultius ad vires reficiendas in curarum varietate, quam in supino torpore, momentum positum esse ducat. Cum autem ea disceptatio manca quodammodo videri possit ob nondum inspectum a viris doctis codicem manuscriptum, quo fragmentum continebatur, à quo præcipue petendæ erant necessariae ad instruendum judicium conjecturæ, nec multum temporis intercessisset, ut is codex adnitentibus summis viris Antonio Grimano Veneto ad Pont. Max. Legato, & Antonio Priolo Dalmatiæ Præsfecto Romam mitteretur, & publice visendus & examinandus proponeretur, essentque mihi sub prælo omnes hujus Auctoris reliquæ, cum notis & commentariis paulo quam alias editi instructiores, ornatioresque: mearum partium esse putavi, codicem ipsum Tragurio allatum, sicut est mendoium & a veterum librorum impe-

imperitiâ male multatum meis typis publice legendum proponere, unaque novam Marini Statilii ejus domini Apologiam, quo haberent literarum studiosi collectum in unum veluti corpus totum hujus causæ conspectum; & quid cuique de ea pronuntiandum esset, facilius apud se quisque statuere posset. Et quoniam te, Serenissime Princeps, arbitro & quasi consilii Præsidi quæstio hæc verbis exerceri cœpta est, absurdum prorsus & à judiciorum consuetudine alienum fuerit, si eundem te ceteræ quoque ejusdem judicii partes, quæ scripto consignatæ sunt, disceptatorem non haberent. Prodit itaque liber tuo potissimum inscriptus nomine, tuæque summæ dignitatis splendore conspicuus, quo illum frui & in luce fulgentissima literarum gloriosum incedere, quæ tua humanitas est, & in literas & bonas artes studium, facile patiere Serenissime Princeps, minime detrectaturum fortunam, quam huic causæ gravissimus iudicii tui calculus esse volet.

Serenissima tua celsitudinis Devotissimus

J. BLAEU.

D. D. GULIELMO & PETRO

FRATRIBUS BLAEU

JOANNES LUCIUS

Salutem.

Cum præteritis hisce annis allatum esset in Urbem fragmentum T. Petronii Arbitri, integram cœnæ Trimalchionis fabulam continens, quæ trunca, & mutila hæcenus legebatur, exscriptum à vetusto codice Traguriensi Bibliothecæ Cippicorum, in quo plurima alia Petroniani Satyricum jam editis congruentia descripta sunt: cumque res visâ esset eruditorum oculis, & cognitione non indigna, exemplum ejus ad vos, viri Clarissimi, ut perveniret conatus sum, quorum opera publicam lucem acciperet; sed intervenit casus, ut alio, quam quo erat destinatus, litterarum mearum fasciculus abiret, qui tamen post varios errores incidit commodum in manus (ut audio) Viri summæ dignitatis, summæque doctrinæ apud Parisios, ejusque cura doctorum hominum iudiciis commissâ est: nata extemplo nobilis inter ejus Lectores controversia, germanusne parentis, quem præferebat, factus, an spurius & suppositus videretur. Et quando codex antiquus, quem dixi, nusquam comparebat, nullique satis idonei testes proferebantur, qui scripturam vidissent, deque ea judicare possent, si qui ejus causâ favebant (quos quidem plurimos, & fere doctissimum quemque fuisse accepi) non nisi cunctanter & timide tanta de re pronunciare visi sunt. Quamvis autem ipse hunc codicem, cum essem Tragurii, sæpe inspexissem, ac perlegissem, & cum exemplo typis vestris impressio, quod apud me est, con-

tulissem, & utriusque locos, tum congruentes, tum discrepantes in margine ejusdem editi adnotassem, vobisque, dum in Urbe eratis, ostendissem, ætatemque manuscripti saltem ducentorum annorum productionem esse indicassem: tamen testimonium hac de re meum, nec apud me ipsum tanti feci, nec in aliorum animis tanto in pretio futurum judicavi, ut pro lato ipso codice, & in loco celebri palam inspecto, ad fidem ejus antiquitatis asserendam opus non esset. Eoque magis, quod idem fragmentum Patavii interim editum est, nequaquam satis accurate, & dimissa passim ejus exemplaria & studia & stilum hominum eruditorum excivere in utramque controversiæ partem prolixè disputandi. Itaque & ipse, quantum in me fuit, & plerique alii, quibus absteris à Provinciæ nostræ nomine hac tam fœda macula opus erat, summa ope contendimus, ne Marinus Statilius codicis possessor in suo proposito hujus scripti occulte habendi perseveraret, sed Romæ conspici, & judicari pateretur: donec summorum virorum interventu *Antonii Priuli Dalmatiae Præsidis, & Antonii Grimani Veneti apud Urbem Legati* confecta res est, eoque facultas summa fuit codicis per otium legendi, & pertractandi; agnitæque est ab amicis meis in hoc codice cum Amstelodamensi, quam dixi, collatio; & sicubi ab illo discrepabat, aut cum illo congruebat adnotatio ductis lineis, & apposis numeris paginarum designata; simul autem totum scriptum describi commode potuit: quod quidem ut fieret, curatum diligenter est, summo adhibito studio, ut editio ejus prodire posset quam fidelissima, una cum adnotationibus marginalibus eadem manu, qua contextus exaratus est, apposis (aliæ vero quæ recentiores visæ sunt consulto omisæ fuerunt) Item cum suis mendis quantumvis enormibus, & manifestis: nam non solum corruptæ plurimæ voces, sed etiam peccata Orthographiæ in diphthongis tum in omittendis, tum perperam collocandis, in litteris majusculis non adhibendis, in negligendis interpunctionibus, & si quæ alia vitiosam scriptionem faciunt, intacta relicta sunt. Quæ quidem in re diversum consilium meum fuit ab editoris Patavini diligentia, quæ nequaquam (ut mea fert opinio) satis opportuna, & sine dubio multo quam opus erat remissius in adoranda ejus correctione versata est. Hoc itaque exemplum ut quam exactissime typis vestris expressum appareat, magni interest proposito hujus editionis, & rationibus causæ à Statilio susceptæ: cujus defensionem ad vos mitto una cum hoc exemplo imprimendam. Eruditis autem doctorum virorum laboribus, si quis hac de re scribere præterea volet, alia editione opus erit, vel si placet hac ipsa uti poterit: Ita tamen, ut quæ quis de suo his scriptionibus adjicienda putaverit, omnino separatim adjiciat, quo ipsæ integræ & propria cum specie visendæ, & judicandæ legentium oculis subjiciantur.

Romæ die decimaquarta Novembris anno Domini M DC LXVIII.

[Q 9 2]

J O.

JO. CAII TILEBOMENI,

DE TRAGURIENSI FRAGMENTO

PETRONII

Judicium ad Typographum.

DI boni! vir amicissime, quam delinitum is apte, quam bene permulsum animos eorum, quibus adhuc cordi sunt Romanæ Musæ venustiores; tersa de more, quam paras, editione novorum-veterum quantivis pretii, Fragmentorum Petronii, quæ Tragurii reperta sunt, nuper in rara & ad invidiam usque felici librorum inibi suppellectile Cippicorum illustrium. Quid enim felicem non appellem illam, quæ talem, ut ita dicam, aspergit aquam indies deficientibus ac sensim pereuntibus literis amœnioribus: unde vires ipsæ nonnullas valeant resumere? Nec poteras certè, Vir optime, quidquam jucundius, vel gratius adornare sapientibus ac patricii gustus hominibus, quam reticentia sepultam hucusque secretioris Historiæ portiunculam illam, inapricum proferre: & spurcæ Neronis aulæ flagitia, quæ, sub exoletorum scœminarumque personis, perurbane in scenam traduxit ac una perstrinxit Petronius, omnium oculis & odio subijcere. Ubi subit abominari maxime facinus indignum prorsus illorum hominum, qui desideratissimi jure merito Satirici Cæii Petronii, Arbitri inquam, illius sui nequitiarum Principis, integrum corpus celant ac posteris invident. Macste igitur hac nova virtute, Vir ornatissime, pergeque tuis alacriter typis beare hanc ipsam, quam per amicos illustres faustis avibus ex Italia es nactus, mellitissimam partem Comœdiæ hujus (ita vocat hoc opus Policraticus Joannis Sarisberiensis, cui æque ac Ciceroni Terentius, familiaris fuisse videtur Petronius.) Nec vero, an illa sit perlepidi, ut erat prorsus, ingenii Arbitri nostri genuina proles, ullus dubito: cum id satis superque conficiant & præbent, tum constans ac nihil turbata narrationis series ejusce literariæ auctoris, cujus interventu, cupientissimo sane, vulgatorum jampridem Petronii Fragmentorum hiatus & lacunas expleri: peregrina, quæ irrepserant, verba, migrare: contraque propria in eorum locum redire, ac postliminii quasi jure, plane mireris revertere: Tum etiam suavis, ac nulli cum illa communis, nitor & concinnitas orationis: ut alia præteream argumenta, non minoris addicenda. Sed objiciet quis forte, multa notari in illa, quæ vix audiant Latine: multas voces insolitas ac ita obscuras, ut vel ipsi Oedipo negotium facesserent; adeo ut tam purum, tam nitidum tamque politum Scriptorem minus redoleant. Cedam equidem: sed ille quoque concedat necesse est, (si quid illi saporis ac solertiæ bonis in literis) Petroniani sermonis leporem, gratiam atque venustatem, hæc inter micare, & ut stellas inter Luna minores, cla-

rius refulgere. ut isthæc proinde aut male-nitenti, vel deficienti *ἀντιγράφῳ* aut amanuensi non satis perito imputari debeant. Neque mchercule hæc impudens dico; cum noverim probe, id infortunii genus accidisse huic ipsi Petronio, cum primum Venetiis anno millesimo undequingentesimo, prælo commissum est, atque publicatum Satiricum illius

lacerum crudeliter ora,

Ora manusque ambas, populataque tempora raptis Auribus, & truncas inbonefro vulnere naves.

Verum enim vero bono politionum literarum Fato, tempore ex illo pæne nullus, cui paulo blandius arri-ferint ipsæ Musæ, non annisus est ei ferre suppetias ac medicinam facere; imprimisque Hermanus Buschius, inde Johannes Alexander Brassicanus: ac ita deinceps, ordine Commentationis cujusque, Joannes Auratus: Henricus Memmius: Alphonsus Delbenius: Claudius Puteanus: Joannes Sambucus, Pannonius ille doctissimus, qui MS. Codicis longè amplioris meliorisque, quam qui tum editi erant, opera, Petronium in multis perfectionem, & paginis etiam solidis auctiorem reddidit Antverpiæ centum abhinc annis minus uno: Joannes Tornæus, qui suam editionem Lugduni, paulo post instruxit, sane præstabilem: Henricus Stephanus: Petrus Daniel, qui, sub Pierii Aureliani nomine, eruditissimas suas in Petronium Notas in vulgus exire, si vixisset, constituerat: Pithæus uterque: Mamertus Patissonus, qui, præter varietatem Lectionum, quas elegantibus quidem formis, cum ipso Petronio Lutetiæ chartis illeivit perpulchris anno M. D. LXXVII. Aliam insuper tam magis nitentem, quam esse potest, locupletiolemque Authoris illius editionem perfecit ibidem, annos post decem, Joannes Pasleratus, cujus Exemplar & id suffertum manu propria lectionibus variis notisque innumeris: quin & felicibus conjecturis ditatum ac illustratum asseruat Parisiis I. Jacobus Mentelius, Vir Nobilis. Michaël Gaspar Lundorpius, qui *ὁμολογούμενα* de Petronio præclara collegit, falso Erhardi nomine alias edita. Germanus Coladonius; Janus Doufa Pater, in quo perfecta semper eruditio certavit cum ingenii pulchritudine: quique inter cætera de Petronio Arbitro, hoc etiam est promeritus, ut insignia duo loca ipsius: alterum de ductili vitro, alterum de cœna Trimalcionis, quæ sibi quondam assumpserat Joannes ille Sarisberiensis, in Satirici ordinem authoris ejusdem, primus ipse redegerit. Petrus Guirandus: Joannes Ricardus: Gulielmus Dupeyratius: Claudius Binetus: Janus Doufa, Filius: Conradus Rittershusius: Jacobus Bongarsius: Joannes à Wouweren, & ille quid utique non præstitit? quos pluteos non excusit, ut Petronium nova luce funderet? Gaspar Scioppius: Georgius Erhardus: Josephus Antonius Gonsalvus à Salas, qui suis in Petronium Commentis, iisque selectis Juppiter! & amussitatis exacte, curavit ad Sirenem Latinam seu purissimarum vocum illius quasi Promptuarium, nulli ni fallor, qui Romane lo-

quen-

quendi amat veneres, non valde gratum, ac prope modum necessarium. Joannes Burdelotius: qui Commentario, illoque brevi ac mire diferto atque accurato, eundem enucleavit. Renatus Morellus: Joannes Petrus Lotichius, qui Notis ad Petronii verba *ἰεροφυσικά ἑρμηνεία* præmisit, curiosa omni doctrina referta, atque ad miraculum erudita: Thomas de Judicibus: aliique adeo sunt multi, ut enumerando vix sustineas. Qui omnes invicem fecere Animadversionibus & Collectaneis, Castigationibus & Schediasmatis, Racemationibus & Scholiis, Observationibus & Symbolis, Excursum, & Conjectaneis, Notulis, Dissertationibus ac Spicilegiis: ut, quem quondam turpi ubique scatentem strililagine, mutilum, dederat vetus editio, Venetiis: vel ex ipsa postmodum Calderiana, Parisiis: emaculatum nunc tandem, ac tantum non restitutum feliciter habeamus. Quod certe cum tuo, Vir eximie, novo hocce Fragmento, quod e vetustissimo (ne quid fraudis in eo subesse quis putet) simul & integerrimo Mureti Codice Manuscripto, cujus meminit Petrus Daniel in Notis, describi tortean sibi olim curaverat Venetiis, dum Doctis quibusque percharus Juvenis hic commoraretur Muretus, Hector Cepio seu Cipicus, civis Tragurianus, vir apud suos magnificus, & optimarum artium gloria laudatissimus: similiter actum iri, mihi facile persuadeo, statim atque secundo artistuæ munere dimiseris, publicaveris; illiusque salutem τῶν ἰατρῶν χαρίων adposite commendaveris. Sed interim, Vale.

JOHANNI CAPELLANO

*Illustri viro, & Christianissimi Regis
Consiliario,*

JOH. CHRISTOPHORUS WAGENSEIL
Salutem & observantiam dico.

SI fatendum, quod res est: oritur utique frequenter amicitia ex occulto quodam animi impetu, & intus latente inexplicabili causa. Neque enim alio referre possum summam benevolentiam, qua me hominem peregrinum & ignotum, necdum ullius in studiis nominis, omnium omnino meritum expertem, atque adeo à nemine commendatum, ubi primum inter cultores tuos admitti poposci, ilico complexus es, quamque mirifico in me studio perpetuo comprobasti. Nempe patuere mihi assidue ades tuæ: licuit è tuis dictis, factis, ac institutis sanctioris Philosophiæ monita haurire, & ea edificare, ad quæ si non admisus fuisset, non erat operæ pretium ad excolendum ingenium meum, noscendosque hominum mores totam fere Europam lustravisse. Enimvero uti hæc beneficia tanti, quanti bonam mentem æstimo: ita testimonium ac iudicium tuum, quo ipsius OPTIMI MAXIMI REGIS Numen, Majestatem, divinamque liberalitatem mihi propitiasti, nec ullis verbis

exprimere valeo, ac ne satis quidem mente concipere. Cui tantæ benignitati tuæ quando aliam referre gratiam nequeo, ejus metota vita memorem futurum polliceor. Has ergo litteras confessoriae tabellæ, ac velut pignoris loco, te habere quæso, & simul æqui bonique consulere munus, quod adjunxi. Et si enim quæ de meo contuli, levia & non satis digna sunt in cujusquam manus, nedum in tuum conspectum venire, quippe quæ petasatus in ipso Hispanicæ peregrinationibus prociectu, multas inter occupationes celeriter effudi: quia tamen Summi Viri HADRIANI VALESII insignem Dissertationem elicerunt, ideo quam à se non habent, auctoritatem & lucem ab ea mutuuntur, & cum tibi, tum Reipublicæ litterariæ nonnihil se isto nomine commendabunt. Nam sine illa fuisset, meæ profecto nugæ, ad amicum majori fiducia quam cura privatim scriptæ, numquam prodissent in publicum. Valefanum autem acre de novo Petronii fragmento iudicium ex Hispania reclusus suppressere diutius sine flagitio non potui. Tam perspicue enim (audacter dico) omnem errorem nobis dissolvit,

Ut contra si quis sentiat, nil sentiat. Vale Illustris Vir, Data Luteciæ VI. Id. Januarii A. M. DC. LXVI.

JOH. CHRISTOPHORI WAGENSEILII
DE
CENA TRIMALCIONIS

nuper sub Petronii nomine vulgata

A D
CHRISTOPH. ARNOLDUM V.C.
DISSERTATIO.
CHRISTOPHORO ARNOLDO
V. C.

JOH. CHRISTOPH. WAGENSEIL
Salutem dico.

ANTE hoc biennium cum Romæ commorarer, convenit me aliquando eruditus vir, qui nunc fato functus est, *Abrahamus Eccbellensis*: cumque vario sermone inter cetera de Italorum recens editis, ac postmodum edendis ingenii fetibus colloqueremur, mentionem iniecit Petroniani nequaquam mutili codicis, quem in Dalmatia repertum Venetus ad Pontificem Legatus possideret, & post suum in patriam quem maturabat reditum, esset facturus publici juris. Cumque eo nuntio vehementer me gaudere animadverteret, recipiebat pro sua erga me humanitate, acturum sese hoc gnaviger, ut ipsius libri legendi mihi faceret copiam. Convassaverat autem jamtum sua Amplissimus Orator domum rediturus. Quare etsi illius opera, meumque elusum desiderium, nihilo tamen minus emolumento Reip.

Reip. Litteraræ, & mihi quoque, quem Petroniana venustas serium semper habuit amatorem, tacite gratulabar: neque me continui, quin ilico eos qui affectu benevolentiaque mihi junguntur, (quos inter Te V. C. tuo erga me merito præcipue numero) ingentis meæ voluptatis redderem participes: Enimvero hanc animo conceptam lætitiā paullo post apud Taurinos degenti mihi, Venetorum litteræ non parum imminerunt, quod haudquaquam totum Petronium, sed insigne tantum fragmentum ab interitu vindicatum memorarent. Imminuerunt autem, non tamen abstulerunt funditus. Quippe perspectum habeo non vilis colli ab eruditis librorum, quam ab antiquariis statuarum fragmina.

Et Curios jam dimidios, nasoque minorem

Corvinum, & Galbam auriculis nasoque carentem.

Erutus fuerat quondam Romæ fortuito e ruderibus truncus sine pedibus, capite & brachiis. Ei nihilominus quotquot in Urbe sunt signorum principatum detulit immortalis Michael Angelus, & illius lineamenti inhærendo, summæ suæ arti, cujus rudimenta cum ipsius naturæ veritate certantia, animorum etiam picturam monstrabant, multum contulit: ideoque inter toto orbe nota antiquitatis specimina ultimosque humanæ industriæ conatus, Venerem nimirum pudicam, Antinoum, Nilum cum septemdecim puerulis, & trium (quod non tam Plinio quam oculis credimus) artificum divinum illud opus Laocoontem, simulacrum hoc in Vaticanis hortis honoratiore loco reposuit. Similis Petroniani scædum in modum laceri corporis hætenus apud Litteratos fors fuit. Idem ergo novo huic membro ominabar, proindeque summopere optabam, expleret æstuantium cupidinem gravissimus Senator, neque nimis diu spes nostras moraretur. Ex eo deinde tempore Gallicum iter ingressus mihi, nihil de Petronio amplius rescire licuit: donec hisce diebus eruditorum confessui, qui in celeberrimi Menagii museo singulis hebdomadibus habetur, interveniens non prodiisse solum comperio in Italia Petronianum fragmentum, sed etiam Luteciæ novam editionem ad ejus exemplum adornatam. Quæsito itaque Bibliopolæ nomine & domicilio, celeri gradu ad illum me confero: & pretio quod poscebat exsoluto, domum repetens, librumque in manus sumens, curiosos oculos admoveo. Cum verò initia pridem aliunde nos habere animadverterem, his prætermisissis, novitate animum oblectare unice desiderabam. Vix autem unam & alteram pagellam perlegeram, & statim moto diutius capite, Spondere (intra memet inquam) ausim, hunc sermonem non esse Petroniani saporis. Quare cum dicente hætenus nostro, nequaquam recte faciat, qui cito credit: iudicio ad hoc agendum evocato, veritatem explorare, totumque libellum cum annexis præfationibus sollicite evolere institui. Cui operi dum defixus incumbo, bene multa ultro sese mihi offerebant, ex quibus confictum esse a plano quodam istud Trimalcionis convivii supplementum, non suspicari, sed citra trepidationem as-

firmare posse existimabam. Quod num bene, num secus abs me factum sit, ut disjudies, rationum quæ succurrebant momenta inter festinandum in chartam conjicere, & ad te, *Arnolde clarissime*, perscribere visum est: ut pro ea qua polles singulari doctrina, hisce vel addas vel demas fidem, atque si & tu pedibus in nostram sententiam iveris, popularium juvenum animos ad magna surgentes a pestilenti hoc fidere cavere sibi jubeas, nec istam laciniam Petronianæ purpuræ apud nos quoque assui patiaris. Qui enim talibus nutriuntur, non magis sapere possunt; quam bene olere qui in culina habitant. Equidem nullus ignoro, periculosæ plenum opus alex esse, de aliquo scripto, num genuinum aut adulterinum sit, velle pronuntiare. Nec longe quærenda magnorum virorum exempla, qui toto hic cælo misere aberrarunt. Opus multa eruditione, limato iudicio, accurata circumspeditione, & familiariter, ut ita loquar, cum scriptoribus necessitudine: quo quem non tam cum vulgo ad alloquium; quam ad intima arcana admittum appareat. Quæ omnia etsi in me perexigua esse sentio, ac præterea in hac longiore peregrinatione mihi libri nulli præsidio sunt: non tamen coram Te, tam benigno rerum æstimatore hanc causam agere reformido. Hic enim Judæi mei mihi obversantur, quorum in Talmudicis Digestis cum a *τοῖς ἑβραίοις* prolata argumenta sunt, sæpe mulier aut servus magistro responsum præripit, causæque bonitatis fiducia, secum adversarium committi deposcit, Eadem & mihi mens: aut si mavis, jure bono utor Quiritium, quod cum lex Cornelia de Fallis violata est; persecutionem criminis etiam cuius e populo indulget. Prius autem quam rem ipsam aggredior, geminis qui contra me dicunt testibus autem nonnihil porrigam. Etsi enim repellere eos possem tanquam minus idoneos, quod alter pro amico Typographo ex compacto, alter Typographus pro se se, atque sic ambo in rem suam loquuntur: ne tamen habeant quod querantur, age tantisper audiamus, quo nobis commendent modo Deorum hoc munus scilicet.

Sunt in ipso statim limine aliqua, quæ me offendunt, quibus tamen nequiquam vacare constitui. Nolo enim operose disquirere, quæ vocabuli *Αἰνδος* germana vis sit, Tolerabo quoque illum Euripidis verbum etsi (quod fateor) ægerime, cum certum sit Christiani enim hominis pietatem fere laceßere. Postquam enim sancto Spiritui Menandri effatum in divini oraculi dignitatem evehere, omnesque fideles graviter hortari placuit, *Μὴ πλανᾶσθε, φθίρεσθαι ἢ τὴν χερὶ ἐπιχίαις κακοῖς*: istud adversa fronte pugnans Euripidis *Ἡδὴς ἐκείνῳ φανέσθαι ὅτι καὶ τὸν λόγον* non putarim nude & simpliciter laudare, eoque librorum frontes exornare cuiquam esse integrum. Esto, commoda molliri queat interpretatione: sed nobis caste sobrieque non sentiendum solum, sed & loquendum. Alioquin uti nihil tam probe dictum, quod perversa ingenia in pravum sensum detorquere non queant: ita quoque haud ullæ tam execrabiles voces, quæ bonum sensum sibi assigni non possunt.

patiantur. Adde, quod Euripidis dictum prorsus *οὐδὲν πρὸς τὸν*. Satis enim honeste pleraque peraguntur in hoc convivio, ita ut nullius animus moresque ex hujus fragmenti lectione noxam sint contracturi. Hæc autem, uti dixi, late nunc non prosequor. Illud vero quod porro ibidem exprimitur *præfixo judicio de stili ratione ipsius*, condonari nullatenus potest. Quis enim alius ita loquutus? Et quam misera est hæc innocentis pronomini sive suo sede in aliam deportatio? Immo quorsum quæso de stili ratione judicium? Si enim omnino Petronii est hoc fragmentum, haud ultra de stilo admodum laboramus, satisque constat, quo censu sit habendum. At longe melius *Cajus Tilebomennus* suam Epistolam *de Traguriensi fragmento Petronii judicium* inscripsit. Ad eum autem nunc nostra pergit oratio, libratura rationum illius pondera, ob quas fragmentum hoc nobis obtrudere molitur.

Principio urget *constantem ac nihil turbatam narrationis seriem*; quodque hoc auctario vulgarum pridem *Petronii fragmentorum hiatus & lacuna* expleantur. Convenienter profecto ex Rhetorum præcepto hoc argumentum primo loco posuit. Tam leve enim est, ut nihil supra. Equis adeo hospes est in bonis litteris, ut nesciat omnem ætatem tulisse ineptos sycophantas, qui otio & ingenio suo abusi, ingratis Gratiis, ab aliis scripta incrustare & pro suo arbitrio interpolare fategerunt, servato utcumque ordine rerum? Quin si ista valet collectio, tum quidem Livii aut Curtii supplementa illis ipsis auctoribus tribuamus licet, ob retentam sane seriem rerum gestarum, & utcumque expletas, quibus illi Scriptores laborabant lacunas. At vero præterquam quod vetera & recentia in hoc fragmento apte coherere dicuntur, Petronianum insuper genium, ac nulli cum illo communem nitorem & consensum orationis offendi, urgetur. Ingenue fateor majoris hanc rationem esse ponderis, si idoneè probari queat, sed an quisquam id sit præstiturus, vehementer etiam atque etiam dubito, mihi enim rem recte pensitanti contraria omnia verisimilia apparent, & clarum certumque discrimen inter veri & simulati Arbitri orationem indicare me posse mihi met videor. De hoc autem in progressu erimus solliciti, illud interim verbo indicandum, Tilebomeni conjecturam qua suspicatur, fieri potuisse; ut Hector Cepio novum hoc fragmentum è Mureti vetustissimo & integerrimo codice describeret, non satis (si quid ego prospicio) rem acu tangere: nec enim plane constat Muretum unquam talem habuisse codicem, & Petrus Daniel qui solus illius meminit, ita rem narrat, ut facile appareat, è vagis ac incertis rumoribus eam hausit, quales sæpe viris etiam doctis imponere, nemo tam rerum humanarum ignarus est, qui nesciat: & longe probabilius est, credere, ipsum Muretum palam jactaturum fuisse, si tale quid ei obtigisset. Sed esto, habuerit Petronii optimum codicem Muretus, quia tamen Traguriense exemplar ducentos amplius annos agere volunt, utique nullo modo fieri potest, ut ex

Mureti libro sit expressum. Ceterum quæ adversus Tilebomenum disseruimus, faciunt eadem ad impugnandum Patavinum Typographum, qui supra typos sapere ausus est, & non imprimendi tantum, sed & judicandi partes citra Quiritium suffragium sibi præpostere arrogavit. Nempe idem alta voce crepat, *lacunas plerasque & hiatus, quibus vulgati laborant codices, egregie hoc fragmento expleri; quin & stilum à Petroniano charactere non abhorreere*. Ad quæ quia pridem Tilebomeno aut satisfacimus, aut de satisfaciendo fidem oppigneravimus, non est cur idem bis repetamus. Tantum quædam circa ea, quæ alter non indicavit, monere operæ est pretium. Postulat nimirum is homo, ut ei credamus Marinum Statileum codicem suum *primo in patria, deinde Venetiis & Patavii cum doctoribus quibusque, imprimis autem cum Johanne Rhodio, profunda eruditionis, & solidi judicii viro communicasse*, qui omnes quantum indicant sequentia, plurimum ei detulerint. Hæc autem si ita sunt, quare nihil ex his quæ maxime opus habemus, aut videmus? Quare tantorum virorum judicia supprimunt? Cur gravi & perenni se opprobrio exponere, quam illa fragmento annectendo, eidem sibi quæ auctoritatem conciliare malunt? Quid tergiversantur? Quid nos suspensos tenent? Quando igitur tam subdole, tam inique nobiscum agitur: condonabit nobis Typographus, si in eam deveniamus opinionem, nihil eum præter atram suam fuliginem nobis vendere, omniaque turpiter esse conficta. Ecurr enim alioquin, obsecro, ex bene multis Venetis & Patavinis, egregiis viris, unum tantummodo nominasset Rhodium, nisi quod is rebus humanis exemptus, *in paucis moribus* degens, de tanta contumelia, quæ per flagitium nomini atque doctrinæ ipsius infertur, agere non potest? Claret inter Patavinos profundæ elegantiorum litterarum cognitionis vir *Octavius Ferrarius*. Quare huic non exhibitus liber? aut quare ne tum quidem cum ista ederentur, rogatus præfaretur aliqua, & quo gratiosius esset ignotum fragmentum, haur gravatim efficacem ejus commendationem susciperet? Ea re aut totus fallor, aut vappam hanc indignam judicavit, cui ederam suam appenderet; eoque ire jussit, quo Volusi Annales à Catullo ablegantur. Interim certum est cum ego Patavii degerem, nihil Ferrarium de Petroniano fragmento habuisse perspectum. Secus enim non id clam me habere voluisset, quem inter cariores admisit, & non privatim tantum, sed & publice propensi favoris crebris testimoniis est prosequutus, adeo ut & varias lectiones, quas ex optimo Apuleii M. S. excerptis, nec non alia quæ in pretio habeo, ultro communicarit. Quomodo autem latere poterat optimum Virum Petronii hoc fragmentum, si cuiquam Venetiis aut Patavii, in primis Johanni Rodio, cum quo arctam, quo ad Deum & fata siverant, coluerat amicitiam, cujusque defuncti etiam funus supremo humanitatis officio curavit, vel minimum innotuisset? Quemadmodum vero clavus clavum, sic

nugæ

nugæ hic trudent nugæ. Venetorum enim & Patavinorum litteratis derelictis, Romam mox pergit noster, atque Nobilissimum Legatum fragmentum, quod impetraverat, Doctorum in Urbe censuræ subjecisse, obque ducentorum in primis annorum ætatem, pro libri bonitate judicatum fuisse perhibet. Elumbis est autem hæc collectio eorum; nam nemo unus cordatus Romæ (uti mihi persuadeo) potuit *πρὸς ἰαντὸν συλλογίσαι*. Nam si postremis temporibus fraus haudquaquam facta, ideone confestim nulla umquam admissa? Atqui non heri, aut nudius demum tertius nati, cum qui *πρὸς ἰαντὸν* aliorum serinia compilant, tum qui à se confectis vel antiquitatis, vel magni alicujus nominis auctoritatem tribuunt: immo vero cum ipsis litteris, nec prius desinent, quam omnia in priscum chaos relabantur. Plautina auctaria, Ciceronis contra Sallustium, & hujus adversus illum declamationes, Senecæ ad Paulum Epistolæ, aliæque ejus farinæ, duorum sæculorum facile ætatem agunt, neque tamen eapropter fidem male ambulantes obteguunt. Sed deferamus hæc, quia notiora sunt, quam ut verbis opus sit: & potius miremur os frontemque Typographi, qui quantum apparet, reliquos mortales fungos credidit, dum incogitanter temereque quidvis esurit. Præmisit enim *saltem* (tantum, dicendum erat) *exemplum ejus partis libri: quæ Petronius Tragurienfis ab exemplaribus vulgaris diversus est, Romam ad illustrem Legatum missum*: sub finem itidem di'erte fragmentum hoc Statilei manu diligenter à suo veteri exemplari descripium profertur. Ergo si Statileus veterem suum codicem retinuit, quomodo viri docti Romæ de illius ætate tulere judicium? Si autem omnino tulere, qui fragmentum sua manu descripsit? Quamprimum ista inter se conciliaverit Frambotius, tum non amplius typothetes, sed confestim

Erit mihi magnus Apollo.

Nunc vero missos tandem faciam geminos præcones, atque adversus ipsum depugnabo fragmentum decretorii armis: & injuriam inquam Arbitri vindicabo, & dignitatem: evincamque *mala & adulterina nota esse hoc fragmentum, ita manifestum facientibus indicium tam VERBIS quam REBUS*. Ad quæ digito monstranda dum me accingo, illud interea arbitrandum relinquo, annon suspectus merito nobis esse debeat Statileus, quod solum hoc fragmentum protulerit, reliqua autem, quæ in suo codice leguntur suppresserit. Nam cum in aliquibus locis non tralaticia deformitate Petronius adhuc sit insignitus, saltem quidquid erat lectionum varietatis, indicare debuisset: ut haberent unde tentarent Philologi, num totam illi formam suam reddere, & omnem scabitudinem sine cicatrice delere possent. Proinde jam statim conjiciat quis, prorsus nihil præter hoc fragmentum illum possidere in universo suo censu. Jurabat tamen simulate, Petroniano codici hæc esse inserta; ne si nuda & & separata tantum diceret inventa; de fucis cujus moveretur ilico suspicio.

Præterea & illud mirum videri queat, quod cōmmodum Trimalcionis cenam fragmentum persequitur. Nam si rem recte pensitamus, nullibi facilius planus aliquis dolum & versutias exercere poterat. In ceteris majoris operis laborisque res fuisset, vel ad speciem aliquid subornare: hanc autem telam semel coeptam valde pronum erat pertexere. Præparato sic duplici dubitatione animo, nunc denique majoris momenti rationes inculcare satagemus. Igitur quod ad Verba attinet, ajo illa barbara, monstrosa, immo ne humana quidem, quæ adeo frequenter hic offendere, est imposturam prodere. E multis quædam per saturam proferam in medium. Scilicet habemus *babacalis, credra, culusta, bacalusiat, pataracina, mulspultarium, caldicer, mixcix, burdabasta, constreinum, nesapium, cromataricas, ossla colaris, acrophragia, seledata, mu nec ma, dignitosso, mercuria genge, mataritata, copo copilatus, chiam, ipim, cacrurus, minuciolum, vaccatonem, saucambulum, gizeria, excattarisasti, artisselium, coricillam*, & qui alii occurrunt horribiles soni, sive, ut ille ait, lapides cerebrum excutientes. Atque hic nemo mihi regerat, occurrisse jamdudum huic dubio utrumque hujus fabulæ prologum, causando & scripturæ vitio, & librariorum imperitia ista potuisse accedere: talem etiam reliquorum, quæ de Petronio supersunt, & quæ sordidam fuisse olim faciem: expectare nunc Aristarchos nostros, ut in hoc pulvere sese exercent, ac palmam in medio positam consequi laborent. Nulla subiit animum oblivio: jam hæc teneo memoriter: immo quod isti tam instanter flagitant, ego ambabus ultro largior: non tamen ideo meum eludent istum. Ingenue fateor undecumque potius, quam ex Latio ortos fuisse librarios, qui talia scripserint: nec fieri posse, ut homo paucula Latinorum edoctus vocabula, tam inhoneste dictiones deturpet. Bonum factum! Si tales erant, quare sui semper non exstiteret similes? Quare bene multæ illæ, quæ de Trimalcionis cena ad nos pascendos remanserunt veræ reliquæ, adeo immunes esse potuerunt ab omni sere labe? Nam prout istæ hic exprimuntur, certant cum emendatissima, quotquot exstant, editionum: in ceteris autem nulla non pagella enormibus scatet mendis. Quod ergo istud quæso præposterum fatum, ut tantum quæ aliunde victura, aliunde edita dudum erant, incolomia & compta ad nos è codice Tragurienfi pervenirent? Quare, inquam, librarii nullam exordio rubiginem affricuere, sed fidem ac peritiam suam nobis comprobant? Quomodo autem tam repente cæstro perciti ea membranis illinunt, quæ non hominum verba, sed pecudum mugitus videantur? Nempe hic quidem manifeste tenemus planum, qui non satis ex Arbitro nostro didicerat, *multa oportere una consentiant, ut mendacium aliquod consistat*. Idcirco dum *Trimalcionis* Petronii fragmenta pulchra atque ornata, sua autem affectato situ rancoreque squalentia in hoc theatrum educir, prodit se miser forex, & captus est: habet. Nondum argumentum de Verbis me dimittit: &

& quamvis inductione earum phrasum, quas Petronius in deliciis habuit, ac frequentissime ingeminavit, noster versa vice planus vel rarius, quam par erat, vel nunquam per suum stuporem adhibuit, ἀπεδίδω formandi sese offerat occasio: sciens tamen, cum aliunde satis probationum suppetat, ista prætergredior. Quin potius suas impostori voces reddam, & uti ab omnibus ceteris mortalibus distinctum (perfrictum tamen) vultum vocemque habet: ita & peculiarem ei esse loquendi idiotismum, cum quo Petronius nihil commune habeat, eum quod forsitan in se ipso non agnovit, edocebo.

Ne autem nimietate fastidio sim legentibus, delectu instituto quatuor inprimis loquendi modos, quibus ipse Petronius nec semel usus deprehenditur, signabo. *Primus est, quando toties ineptissime humanitatem aliquibus hominibus admittit, & nescio quid in locum reponit.* Dixit quidem disertissimus noster Arbiter, *Quid vos me jumentum putatis esse, aut lapidariam navem?* Hominis operas locavi, non caballi: nec minus liber sum quam vos. Dixerat quoque alibi: *Lorum in aqua, non inguina habet:* quibus sane nihil excogitari potuit argutius. Sed Pseudo-Arbiter, servum pecus, ineptus imitator, longe aliter & per summam verborum vilitatem ἐπιφανταίξας c. 38. *Plus vini sub mensa effundebatur, quam aliquis in cella habet: phantasia, non homo.* item c. 43. *Dura bucca fuit, linguosus; discordia, non homo.* iterum c. 44. *Sed memini Sasinum. Tunc habitabat ad Arcum veterem me puero; piper, non homo.* iterumque c. 74. *At inflat se tanquam rana, & in sinum suum conspuat; codex, non mulier.* Adde quod c. 58. *Bella res & iste qui te hac docet, Masurius, non magister.* Proxime inculco phrasin aliam, nimirum plusquam, quam rei augendæ causa plusquam par est, aut oportet, usurpat fallus Arbiter, verus non usurpat. *Plus vini sub mensa effundebatur, quam aliquis in cella habet.* c. 37. *Argentis in ostiarii illius cella plus jacet, quam quisquam in fortunis habet,* sic c. 34. *Hereditatem accipit, ex qua plus involavit, quam illi relictum est.* cap. quoque 44. *Plus in die nummorum accipit, quam alter peritrimonium habet.* denique cap. 57. *Cujus pluri erat unguis, quam tu totus es.* Tertio nimis sæpe dejerare mihi videtur Pseudo-Petronius. Putares ex natione fuisse, quæ pravam tertio cuique verbo jusjurandum interjiciendi contraxit consuetudinem. Genuinus Arbiter, etsi non omnino abstinuit, rariuscule tamen & vix semel aut iterum in universo, quale existat, Satyrico ad sacras obtestationes delapsus est. Subditicius autem in tam brevi fragmento passim jurat. cap. 44. *Ita meos fruniscar, ut ego puto omnia illa Edilibus fieri.* cap. 57. *Ita tutelam hujus loci habeam propitiam, ut ego: si secundum illum discumberem, jam illi balatum duxissem.* cap. 58. *Ita satur pane fiam, ut ego istud cum libero meo dono, c. eod. Ita lucrum faciam, & ita bene moriar, aut populus per exitum meum juret: nisi te toga ubique perversa fuero persecutus.* cap. 61. *Omne me, inquit, lucrum transeat, nisi jamdudum*

gaudimonio dissilio, quod te talem video. cap. 59. *Sic me saluum habeatis, ut ego sic solebam ipsum Ammeam debatuere.* cap. 70. *Ita crescam patrimonio, non corpore: ut ista coquus meus de porco fecit.* cap. 72. *Sic vos felices videam: conjiciamus nos in balneum.* cap. 74. *Sic genium meum propitium habeam; curabo domata sit.* Postremo etsi constat reperiri quandoque apud primæ classis auctores vel in eadem, vel in simili dictione lusus: parcissime tamen, & tamquam sale ad condiendum, non ad vitandum sermonem, talibus sunt usi. Nostri certe Arbitri generosior spiritus grandem & pudicam orationem, non vero vanitatem amans, indelectatus his est, nec umquam (nisi memoria me fallit) verborum sectatus argutias. Is econtra, qui sub nomine ejus irrepit, longe aliter animatus fuit. Nam enormiter hic impingit, atque adeo manifeste sic ἡυπερολογίας καὶ ἀνυπερολογίας ἐκπύει. Ecce tibi testimonia: cap. 37. *Quem amat, amat; quem non amat, non amat.* cap. 38. *Vides illum, qui in imo imus recumbit?* cap. 39. *Qui me hominem inter homines esse voluit.* cap. 43. *Crevit quidquid crevit, tanquam favus.* Ibidem. *Frater ejus fortis fuit, amicus amico. Et, Longe fugit, quisquis suos fugit.* cap. 44. *Serva me, servabo te.* Ibidem. *Illos leones, quos ego hic inveni, cum primum ex Asia veni.* Ibidem. *Amicus amico: cum quo audacter posses in tenebris micare.* cap. 45. *Modo sic, inquit, modo sic.* ibid. *Mortuus pro mortuo.* cap. 46. *Tu qui potes loqui, non loquere.* ibid. *Crede mihi, quidquid discis, tibi discis.* cap. 48. *Si factum est, controversia non est: Si controversia non est, nihil est.* cap. 57. *Homo inter homines vos capite aperto ambulo.* ibid. *Spero sic moriar, ut mortuus non erubescam.* cap. 58. *Ecce quidem vobis longe venio, late venio: solve me.* cap. 61. *Satus est rideri quam derideri.* cap. 71. *Facies & totum populum sibi suaviter facientem.* cap. 74. *Hominem inter homines feci.* cap. 77. *Hospitium hospites capit.* ibid. *Habes, habebis.* Huc revoco ejusdem dictionis, quam Rethores appellant ἐπιπύειν: à qua similiter elegantiarum Arbitrum, tanquam à vehementiore figura, consulto abstinuisse non animadvertitis, qui pro eo supparasitari nobis decrevit. Quare more suo inscianter. cap. 44. *Hei, hei, quotidie hæc colonia retroversus crescit, tanquam coda vituli.* Inde c. 46. *Modo, modo, collo suo circumferebat onera renalia.* hinc cap. 49. *Quid? Quid? porcus hic non est exenteratus?* cap. 67. *An, an, illa proclamavit, aberrante tunica super genua composita.* Profecto si quis ista insubida & insipida, quæ hactenus recensuimus, pro Petronianis accipit, bonam mentem non amat, neque viam vidit, qua iur ad Latinitatem.

Pugnabit fortassis non perfunctorie prima mea legio, nondum tamen cano receptui. In insidiis enim quamdam ejus cohortem collocavi, quæ fugienti hosti omnem elabandi præcludit viam. Quæro enim, an verus Arbiter sacras litteras legerit, an hodiernam linguam Italiam fuerit edoctus? Legit enim Pseudo-Arbiter, fuit edoctus iste suppositicius. Videlicet verba

cap. 37. *Ipsè Trimalcio fundos habet, quæ multo volant, nummorum nummos.* Hebraismum & sacræ Scripturæ loquendi modum sapiunt; magis illa cap. 44. *Nomina omnium reddere, tamquam unus de nobis.* Videntur enim ex divinis, Ecce Adam factus tamquam unus ex nobis, per scelus detorta: sed manifestissime omnium quæ cap. 60. *Deductus è lacunaribus subito circulus ingens, de cupa videlicet grandi excussus demittitur; cuius per totum orbem coronæ aureæ cum alabastris unguenti pendebant.* Hem! fieri ne potest, ut phrasibus *Alabastris unguenti* aliunde, quam è Lucæ cap. 7. deprompta sit? Hellenistica enim & Evangelistæ peculiaris est, neque ejus exemplum apud profanos Auctores ullibi reperitur. cap. 46. *Scimus te præ litteris fatuum esse: haud dubie desumptum est, ex his Festi Præsidis ad Paulum Apostolum verbis: Insanis Paule: multa littera te ad insaniam convertunt.* Atque hujus quidem argumenti tantum robur est, ut si nihil præterea occurreret, solum per sese ad Pseudo-Petronium confundendum abunde sufficiat. Statueram Italæ linguæ gnarum fuisse planum nostrum, & confido omnes idem opinaturos, ubi primum hos loquendi modos perpenderint, cap. 27. *Unus servus Agamemnonis interpellavit.* cap. 76. *Non mehercules mi hac jactura gusti fuit.* paulo post: *Mi centum aureos in manu posuit.* Denique cap. 47. *Multis jam diebus venter mihi non respondit: nec Medici se inveniunt.* Extra controversiam est, nequidquam ad barbarissimos hosce defendendos idoneam quæri auctoritatem. Purum enim putum Italarum redolent idioma, quo dicunt, *Un servidore d' Agamemnon ci interrompe. Io non n' bebbi gusto di questa perdita. Mi mise cento scudi d'oro nella mano. Gli medici non si trovano.* Quin & in cap. 44. *plovebat pro pluebat* scriptum est: in quo Italarum pronuntiationem statim agnoscas, pro u ou proferentium. Quam in phrasibus hucusque ostendi deformitatem, nunc de toto quoque sermonis probare debbam contextu, atque ostendere, quam naturali pulchritudine exurgens, satisque sibi constans Arbitri oratio, numquam in unum corpus coalescere possit cum altera maculosa, hiulca, sententiosis vibrantibus picta, nec magis coherente, quam male tessellata solent esse pavimenta. Hoc autem tam perspicuum est, ut non ulterius quam verbo id tetigisse, & ad cuiusvis attenti Lectoris assensum provocare opus sit.

De Verbis plus satis dimicatum: adversus Res nunc ordines instruiam, ac signa movebo. Atque hic ante omnia illud mihi concedi postulo, de quo inter Eruditos propemodum convenit, esse hoc in Neronem scriptum Satyricum, eoque illius mores & vitam turpissimam traduci: hoc est, non de alio, quam de nostro, loqui Tacitum, cum in 16. Annalium, *Petronius, inquit, ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus est: sed flagitia Principis sub nominibus exoletorum seminarumque & novitate cuiusque stupri perscripsit, atque ob signata misit Neroni.* Lipsius quidem in notis videtur

fuisse ambiguus. Quid autem causæ habuerit, non liquet. Mihi enim Arbitrum cum Suetonio comparanti, nulla dubitandi relinquitur occasio, & verisimile fit, insignem hunc scriptorem multis in Petronio, & præcipue his, quæ de Trimalcione, hoc est de Nerone recensentur, plus lucis conferre, quam quidquid in eum congestum est Commentariorum: ut valde mirer, a nemine interpretum Petronii, quos mihi videre contigit, (usus autem sum Lugdunensi editione,) id fuisse animadversum. Paucis itaque assertioni meæ fidem faciam. Inducitur a Petronio Trimalcio ludens pila inter pueros capillatos forma conspicuus: hinc in unius ex eis capite, postquam aquam poposcisset ad manus, digitos paululum adspersos tergit: mox discubitoris pueri Alexandrini aquam in manus nivaram infundunt, suaviter inter ministeria sua cantantes. Ad hæc illustranda mire facit Suetonii locus in Neronis sui c. 20. *Captus autem modulatis Alexandrinorum laudationibus, qui de novo comœatu Neapolin confluxerant; plures Alexandria evocavit. Neque eo segnis adolescentulus Equestris Ordinis, & quinque amplius millia è plebe robustissima juvenutis undique elegit, qui divisi in factiones plausuum genera condiscerent, (bomby & imbrices & testas vocabant) operamque navarent cantanti sibi, insignes pinguisima coma & excellentissimo cultu pueri.* Petronianus Trimalcio balneis delectatus; delectatus & Nero, de quo idem c. 27. *Refectus septius calidis piscinis, ac tempore æstivo nivatis.* Bene lotus Trimalcio lætæ impotitus est, præcedentibus phaleratis cursoribus quatuor, & chiramaxio, in quo deliciæ ejus vehabantur, puer vetulus, lippus. Sic Suetonius c. 44. *In præparanda expeditione primam curam habuit deligendi vehicula portandi scenici organa, concubinisque, quas secum educeret.* Ostiarius Prasinatus, qui in aditu stabat, arguit Trimalcionem fuisse Præfixæ factionis, in quam propendisse quoque Neronem e cap. 22. colligere est. Trimalcionis splendida domus, porticibus & picturis, quæ vitæ antea rationem reddebant ornata, Encolpium ex admiratione rapiebat in stuporem: & quem non illa Neronis domus Aurea deprædicata hunc in modum Suet. cap. 31. *Domum a Palatio Esquilias usque fecit, quam primo Transitoriam, mox incendio assumptam restitutamque Auream nominavit.* De cujus spatio atque cultu suffecerit hoc retulisse. Vestibulum ejus fuit, in quo colossus centum triginta pedum staret ipsius effigie: tanta laxitas, ut porticus triplices millenarias haberet, item stagnum maris instar, circumseptum adificiis ad urbium speciem: & quæ sequuntur. Trimalcionis grande armarium, præter Lares argenteos Venerisque signum marmoreum, etiam in pyxide aurea non pusilla barbam ipsius asservabat, Suetonius de Nerone cap. 12. *Barbam primam (inquit) posuit, conditamque in auream pyxidem & pretiosissimis margaritis adornatam, Jovi Capitolino consecravit.* Trimalcioni Cnæi prænomen (hoc enim indubie restituendum) Petronius in inscriptione tribuit, nec sine causa. Nam ita scribente Suetonio in c. 1. *Qui ex Neronis familia fuerunt, nulla*

prænomena præter Cnæi & Lucii usurparant. Lepide tesserarum lusum in Trimalcione Petronius perstringit, prorsus uti Suetonius in Nerone c. 30. dum eum quadringenis in punctum fessertis aleam luisse memorat. Fortunata uxor & topanta Trimalcionis, quæ numos modio metiebatur, & ex nihilo in coelum abierat, aut valde fallor, aut est illa *Acta liberta*, quam (uti habetur in cap. 28. & 50.) paululum absuit, quin iusto matrimonio sibi conjungeret, submissis Consularibus viris, qui regio genere ortum pejerarent: quæque mortui Neronis reliquias monumento Domitiorum condidit. Trimalcio poësin adamavit: quare inter epulandum arcessito inde sermone se suosque convivas exhilarare cepit. Nero, fidem faciente Suetonio cap. 10. recitavit carmina non modo domi, sed in theatro tanta universorum laetitia, ut ob recitationem supplicatio decretata sit, eaque pars carminum aureis litteris Jovi Capitolino ditata. Denique Trimalcionis cena inter exoletos ad mediam noctem protracta: uti saepe saepius fecisse Neronem patet è cap. 27. Nec abludit Tacitus loco supra indicato: Sic ergo abunde constat, nihil eorum, quæ Trimalcioni à Petronio tribuuntur, temere confictum esse, sed vivam ad amissim in eo expressam Neronis imaginem. Revertamur nunc è diverticulo ad planum nostrum: discutiamus parumper, num is nobis idem præstiterit, Neronisque vitia pariter satyrico sale perficuerit. Minime gentium: & alia omnia potius quam hoc egisse videtur. Putares ex eis esse, qui inter elegantiarum Arbitrum & Bononiensem Episcopum discrimen facere non valuerunt: adeo supinam suam oscitantiam, hebesque ingenium omnium oculis ingerit. Non longe querenda argumenta: statim aberrat à janua, dum ad postes ædium Trimalcionis libellum cum hac inscriptione desigit: *QUISQUIS SERVUS SINE DOMINICO JUSSU FORAS EXIERIT, ACCIPIET PLAGAS CENTUM.* Pauperis (quod ajunt) est, numerare pecus: ideo iste titulus vel ipsum Crassum *ayidosos* in cachinnum solvere queat. An enim aliquid indignius erat, quam Trimalcionem qui greges puerorum, exoletorumque per nationes coloresque descripta agmina possidebat, ita delineare, ut nemo ex abjectissimis mancipiis sine ejus expresso jussu pedem domo efferre posset? Ipse Pseudo-Petronius cap. 37. familiæ Trimalcionis ne decimam quidem partem dominum suum nosse, sancte nobis jurat, & cap. 47. solorum coquorum decurias numerat quadraginta. At si plano cap. 53. fides est, Mithridates servus sine dominico jussu etiam in crucem actus est. Nempe ad capitis supplicium, de servis sumendum, Trimalcionis jussu nullatenus: ad foras prodeundum plane opus fuit. Lepidum vidimus initium: suaviora sunt quæ cap. 40. succedunt. Allatus fuit in mensam aper primæ magnitudinis, cuius latus cum quidam, ad hoc subornatus, venatorio cultro vehementer percussisset, ex ejus plaga turdi evolaverunt, quos parati cum arundinibus aucupes momento exceperunt, & inter convivas diviserunt. Eu-

ge! Sic ea tempestate crudis homines vescabantur volucribus: vel quod credibilis, jam assæ, ut in Utopia, per auras circumvolitabant. Nam etiam cap. 45. porcorum coctorum ambulantium fit mentio. Quæ de strepitu obsceno (ut noster honeste circumscripsit Arbiter) cap. 47. garrientem facit Trimalcionem, nihil ad Bacchum, minus quoque ad Neronem pertinent, sed è Suetonii Claudio videntur accepta. Pariter Apuleii asino vectus est planus, cum historiam de Cappadoce cap. 63. compilavit. Obruat me errorum multitudo. Interim tamen majora & clariora fraudis sunt ostendenda *negitæa*. cap. 50. jactitat Trimalcio se solum possidere vasa Corinthia, & causam addit, quia ararius à quo ea emat, Corinthus vocetur. Scio: vult traducere Trimalcionis imperitiam. Hoc ergo tantisper transeat: illud nunc urgeo, apertam in verbis esse contradictionem. Etenim si publice prostabant Corinthia, qua ratione eorum possessione solus gloriari poterat Trimalcio? Habebat utique vasa Corinthia & non unus mercator; habebant & divites alii complures, quos hæc merx emptores similiter invenerat. Sequitur ibidem. *Valde bene scio, unde primum Corinthia nata sint. Cum Ilium captum est, Hannibal homo vaser & magnus scelio, omnes statuas ancas & aureas & argenteas in unum regum congeffit, & eas incendit. Facta sunt in unum era miscellanea. Ita ex hac massa fabri susulerunt, & fecerunt catilla & paropsides, statantala: sic Corinthia nata sunt.* Ain vero? Siccine tanta ignorantia Trimalcionis aut Neronis animum obsederat, ut nec Trojam præ Corinthio, nec Achillem nosset præ Hannibale? Sed hæc eras credemus, hodie non item. Auscultamus enim Tacito Suetonioque, qui Neronem omnibus liberalibus disciplinis, Philosophiis excepta, probe imbutum esse diserte perhibent; atque etiam Trojanas res didicisse ad unguem. Sic enim de eo Tacitus 12. Ann. *Ut studiis honestis & eloquentia gloria mresceret, causa Iliensium suscepta, Romanum Troja demissum, & Julia stirpis auctorem Aneam, abaque haud procul fabulis vetera sacunde exsecutus, impetravit ut Ilienses omni publico munere solverentur.* Suetonius vero cap. 7. *Tener adhuc, necdum matura pueritia, Circensibus ludis Trojam constantissime favorabiliterque lusi.* Et iterum cap. 38. *Incendium Urbis è turri Mæcenatiana prospectans, latiusque flamma, ut ajebat, pulchritudine adorans. Ilii in illo suo scenico habitu decantavit.* Atque ex his ethi intelligitur, quam male Trimalcio histrioniam exerceat, dum cap. 52. *Habeo, inquit, capidem, quam reliquit patronus meus, ubi Dadalus Nioben in equum Trojanum includit: possum tamen insuper singulare & proprium istis opponere testimonium Suetonii cap. 21. Utque constitit, peractoprinipio Nioben se cantaturum per Cluvium Rufum Consularem pronuntiavit, & in horam fere decimam perseveravit.* Piget me pudetque insulti impostoris. Sed tamen ne vel sic quidem finem facit affanitarum. Narrat cap. 59. Homeristas cenaculum intrantes Græca recitasse carmina:

mina: quæ cum simul discumbentes non assequerentur. Trimalcio sumpto sibi interpretis munere, *Scitis*, inquit, *quam fabulam agant. Diomedes & Ganymedes duo fratres fuerunt. Horum soror erat Helena: Agamemnon illam rapuit, & Diana cervam subjecit. Ita nunc Homerus dicit, quemadmodum inter se pugnant Trojani & Parentini. Vicit scilicet, & Iphigeniam filiam suam Achilli dedit uxorem. Ob eam rem Ajax insaniit, & statim argumentum explicavit. Ob ea quæ modo dixi, nullum dubium relinquitur, laborasse impostorem illa infania, quam Trimalcioni imputatum it. Ne tamen vel in hoc fortuito rem acu tetigisse quis putet, quod Trimalcionem Græcæ linguæ expertem facit, ecce iterum Suetonius in 7. & 46. capitibus contrarium diserte testatur, Neronemque Græcæ cum soluta tum ligata oratione excelluisse observat. Possem plura ejus notæ afferre in medium, nisi videretur futilium assaniarum plus satis esse. Quare id unum adhuc restat, ut quando evicimus pessimo consilio à veteratore quodam Petronium esse interpolatum: nunc, quo tempore id factum videatur, disquiramus. Etsi enim tanti id non est momenti, superaddam tamen istam veluti mantissam. Paucis autem me expediam. Recentissimum enim hunc esse inepti aliquis homuncionis abortum suspicor, idque inde colligo, quod verum Petronii textum tam castigatum restitutumque exhibuit ex conjecturis novissimorum Criticorum. Nam quod legit cap. 33. *Accipimus nos cochlearia non minus seclibras pendencia, id ex Gruteri, Dufæ, & Erhardi hausit emendationibus. In textu est, sex libras: quamvis, ut verum fatear, de hujus correctionis bonitate adhuc dubitem. Ibidem habemus. Gallina erat lignea, patentibus in orbem alis, quales quæ incubant ova. Incumbunt vulgo exculum, cujus in locum incubant Tornælius substituit. Porro cap. 35. Obiter & seditissimi servi minorem nobis astum infrequentia sua faciunt: ita rescribere nos jubet Gruterus. Vulgo imprimunt: Obiter ei perditissimi servi minorem nobis astum sua frequentia faciunt. Illa tamen correctio neutiquam arridet. Quare pridem legendum censueram. Obiter & perditissimi servi majorem nobis astum frequentia sua faciunt, sensu plano & facili. Habita est Trimalcionis cena æstate, quia aqua nivata manibus infusa. Invehitur ideo Trimalcio in ministrorum turbam, quæ circumstantes æstum jam aliunde satis magnum augebat. Deinde pag. 11. *Super taurum bubula frustum. Quondam erat bubale, quod correxere Tornæsius, Scaliger, Calaubonus. Eodem capite. Super pisces duos mullos: quomodo legendum monuit Wouwerius pro veteri mulos. Noto mihi insuper novas quasdam, & ante hunc diem inauditas correctiones, probas tamen, & quo solo nomine machinator horum apud me gratiam iniit. Talis est illa loci depravatissimi emendatio cap. 29. Ipse Trimalcio capillatus caduceum tenebat, Minervaque ducente Romam intrabat. Nam tenia intrabat quid esset, nemo explicare poterat. Item cap. 33. Pinguisissimam sicedulam in-***

veni piperato vitello circumdatam: καλὸς καὶ σοφὸς. Hætenus legimus piperato vitello piperatam. Amplius cap. 34. Larvam argenteam attulit servus sic aptatam, ut articuli ejus vertebraque laxata in omnem partem verterentur. Collaudo & hanc emendationem tamquam eruditam, multisque nominibus præferendam lectioni, quæ codices infedit: Larvam argenteam attulit servus sic aptam, ut articuli ejus vertebraque locata in omnem partem flecterentur. Denique cap. 27. Ipse paterfamilias, qui soleatus pila præsina exercebatur. Editiones nostras occupat pila sparsiva. Verum enimvero hujus postremi loci morbum equidem probe perspectum habeo, quis Æculapius curaverit. Fuit is sine dubio laudatus Octavius Ferrarius, qui mihi ipsi aliquando suam hanc conjecturam suggessit, inductus, tum quod in aliquibus MSS. esset sparsina, tum quod Trimalcio inter Præsinos nomen professus erat. Jurare itaque ausim superiores castigationes quoque Marimum Statileum Traguriensem, cum olim Patavii jurisprudentia studium absolveret, ab eodem magistro accepisse. Tot ergo rationibus inductus, si possem, in aurem Statileo infusurrarem, videri mihi ipsum totum Arbitri fragmentum ex sese finxisse tamquam araneum, & bene facturum, si grave crimen, quo sese commaculavit, apud Republica litteraria Patres Conscriptos, & illustrissimum Venetum Senatorem deprecetur. Certe cap. LIX, sine ulla causâ mentio fit Parentinorum, quos constat à Tragurio insula & urbe Statilei patria parum abesse.

Ad te nunc tandem redeo, Arnoldo Clarissime, longiorique dissertationi, qua te sum moratus, ignoscere te obsecro. Crevit tamquam herba irrigua sub manibus, & urceum cum pararem, exivit amphora. Quidquid autem ejus est, non tam docendi quam emendandi causâ memineris tibi esse transmissum. Finio argumento, quod omnibus meis potentius duco: nempe viros summos, quos ex animo veneror, Valesios fratres idem penitus de hoc fragmento judicare: judicare & illustrem virum Johannem Capellanum Christianissimi Regis Consiliarium: cujus singularem erga me propensionem, propter magnitudinem gaudii, quo delibutus sum, non me contineo, quin apud te deprædicem. Numero enim eam inter prima munera, quæ bona fortuna mihi largita est: nec ipsum aliter suspicio quam almæ sapientiæ sacerdotem, cui foco suo tamquam aræ assidens, semper sacra facere, & oracula consulentibus effundere videtur. Itaque si nullum alium longinquæ meæ peregrinationis fructum perciperem, abunde mihi sufficeret dulcis cum tanto viro conversatio: à quo numquam discedo, quin altum ac præclarum aliquod reconditæ illius doctrinæ, ingenurque virtutis monitum mecum referam, utile ac salutare futurum tota deinde vita. Vale, Vir Clarissime, & me, quod te facere confido, ama. Deus te servet sospitetque, cum urbis nostræ columine Dilberro, cujus benevolentia, ut me commendes, vehementer terogo. Scr. Luteciæ Kal. Febr. A. M. DC. LXX.

HADRIANI VALESII
HISTOR. REGII*De Cena Trimalcionis nuper sub Petronii
nomine vulgata*

DISSERTATIO

*Et de Ætate Patriaque Petronii, ac ejus
operis inscriptione.*

HADRIANUS VALESIUS

JOH. CHRIST. WAGENSEILIO

Suo. S.

Quæsi a me, doctissime WAGENSEILI, an pro Petronianis habenda existimarem, quæ anno M. DC. LXIII. exeunte Patavii, ac iterum Luteciæ nuper, essent sub Petronii Arbitri nomine vulgata. Cum Petroniana esse prolatis quibusdam argumentis negarem: rogasti ut ea mandarem literis, atque idem tibi videri dixisti, ac tuam de tota re sententiam in Dissertatione ad Christophorum Arnoldum te fuisse aperuisse. Quæ ego perlectâ, etsi intelligebam sufficere, quæ doctæ ac magno cum judicio scripsisses: tamen tumultuarias observationes meas raptim tibi aperire, breviterque exponere constitui, ut & desiderio tuo satisficerem, promissique me solverem, & si qua tibi excidissent ac diligentiam tuam fugissent, in Dissertatione mea Lector inveniret.

Ac primum solent codici scripto, atque è bibliothecæ latebris recens eruto auctoritatem dare claritas & dignitas inventoris, magnitudo urbis, in qua inventus dicitur, ejus, apud quem repertus est, fama, & doctorum hominum de codicis vetustate favorabile judicium. Nunc repertor voluminis, de quo sermo est, inducitur à Paulo Frambottio Typographo Patavino Marinus Statileus Dalmata, juvenis ignotus, postquam Patavii jus didicerat, reversus domum: locus, in quo repertum fertur, bibliotheca Nicolai Cippici, hominis obscuri, in urbe ignobili Dalmatiæ Tragurio. Denique ex omnibus, qui Venetiæ, Patavii, Romæ judicium de codice isto apocrypho tulisse dicuntur, unus Johannes Rhodius natione Danus laudatur, vir doctus quidem, & in evolvendis dignoscendisque veteribus codicibus diu multumque versatus: sed qui ante editionem cenæ Trimalcionis Patavii decessit: ita ut, quid de codice Traguriensi senserit, jam ex ipso scire non possimus. Sed quid opus est, quemquam de codice consulere, cum ejus partum editionem Patavinam habeamus, cujus in singulis paginis tot indicis suppositio se prodit & impostura?

Petronius verbis utitur usitatis. At heic occurrunt portenta verborum: *saplutus*, *lupatris*, *matus*, vel *mat-*

tus, id est animo defectus & languens, tristis & maceratus, & velut contusi contritique cordis, Picardis nostris atque etiam Germanis, ut audio, notissimum vocabulum. Dicunt enim illi de se, quum languent, *je suis mate*: hi similiter, quum lassii sunt, defessi atque fatigati, *Ich bin mat*, ego sum matus. Occurrunt *abstinax*, pro abstiniens; *caldicerebrius*, pro iracundo & calido; *nesapius* hoc est (ni fallor) insipiens, rudis, ignarus; *madeia*, *perimadeia*, verba, ut arbitror, Syriaca; *homo dignitosus*; *occupo*, nomen substantivum; *gaudimontum* pro gaudium, *tristimontum* pro tristitia; *baciballum*; *corporaliter*: *Orcus apoculanius*, vel potius *aboculanius*, id est cæcus: recentiores *aboculum* & *abocellum*; ac nonnumquam, ab oculis, dixerunt, ut infra, *librum ab oculo legit*, id est, clausis oculis legit, *aveuglette*: *exopinissent* pro opinentur: *Ego me apoculo*, pro discedo è convivio, pocula relinquo: *Palamedes*, quo nomine pelamydes ab Italis appellantur: *strabonus* pro strabo; *monstruosum* pro monstrum; *coricillum* pro corculum. Quæ monstra si quis Petronio tribuere potest, ne quid gravius dicam, Petronium & linguam Latinam non novit. His adde nomina propria virorum ac mulierum *Mammia*, *Cicara*, *Satuna* Dea, *Gavilla*, *Plocrimus*, *Habinna*, ac similia: quæ cujus linguæ sint, ignorare me fateor: cum apud Petronium, qualem editum habemus, nomina propria omnia, uno excepto *Bargatius* nomine, aut Græca sint, aut Latina.

Sunt heic & nonnulla verba recentiora ac minimè Latina, quæ Petronii ætate nondum in usu erant. Qualia *frons expudrata* pro inverecunda & attrita: *bonatus*; *porcus silvaticus* pro apro vel sue fero; sicuti apud Paulum Langobardum *equus silvaticus*; *minutiolus* pro infantulo; *amasiuncula*; *sulcipedia*; *staminata*; *berbex* seu *berbix*, quod est in glossariis vervecis nomen; *molestare* pro vexare; *adjutare* pro adjuvare; *oricularii servi* vel auricularii; *rostrum barbaturum* pro labris & ore hominis: nomen Hispanis in faciei significatione hodieque usitatum. Contra aliqua heic reperias vocabula veterrima & rancida, quæ ante Arbitri natalem dudum exoleverant: ut *frunisci* pro frui, quod Catonis majoris est; *Fovis* non semel pro Jupiter, quod Ennii; similiter *bovis* pro bos; *præfici*, aliaque. At *adjuvare*, *frui*, *Jupiter*, Petroniana sunt. Quis ergo sanus putet Petronium, in scribendo tam varium, tam inæqualem, tam sui dissimilem esse voluisse, ut nunc *frui*, nunc *frunisci* diceret; modo *adjuvare*, modo *adjutare*; nonnumquam *Jupiter*, interdum & *Fovis*?

Jam vero in Arbitro, qui *disertus* à Terentiano Mauro merito appellatur, quis ferat mutationes generum & declinationum & casuum in nominibus, quales nobis codex iste Traguriensis obtrulit? *Balneus*; *Calus* non semel; *malus satus* ter & amplius; *ille stips* pro stipēs; *solida* pro solidos in IV. casu plurali; *statuncula* pro statunculas; *lactem* pro lac; *vasum* pro vas; *lorus*, *reticulus*, *candelabrus*; *striga*, & *nervia* in accusa-

cusativo plurali, cum & striges veteri terminatione, & nervos sincerus Petronius dicat his verbis: *Qua striges comederunt nervos tuos?* Item alibi. *Recipies, inquam, nervos tuos, striduo sine fratre dormieris.* Quamquam dici potest striges à strigis distingui oportere, cum strix avem nocturnam quamdam ignotam & fabulosam; striga vero mulierem veneficam in lege Salica, & in legibus Langobardorum ac veteribus Glossariis significet. Striges porro aves ut hominum intestina exedere, ac praesertim infantium viscera carpere, dicuntur à Plauto & Ovidio Poëtica fide: ita strigae sive strix, quae & maseae, mulieres maleficae vivos homines intrinsecus comedere, falso ac ridicule credebantur à plebe etiam Christiana. Omitto sollecissimum insignem: *Ego puto medicum & numularium: medicus qui scit, pro medicum: item alium ei similem, aramvose, quibus pra mala sua cornua nascuntur, id est, pra malis suis: nec non nummos in publico effundere, in solo descendere, vocare cotum in medio: pro in publicam, in solum, in medium.* Quis in Arbitro toleret, aut potius quis aequus arbiter Arbitri esse putet, verba activa ex passivis facta, passiva ex activis, aut in eis mutatas perperam conjugationes: *Aedes non somniatur, pro somniat: quid iste arguat molestus? pro argutur: convivare pro convivari: dum mater amplexaret corpus filii sui, pro amplexaretur: nihil nos delectaris, pro delectas: nihil sibi defraudit, pro defraudat: scias oportet hunc vinciturum, pro victurum: sefellitus sum, pro falsus sum, deceptus sum: effrangi pro effringi.*

Quis praeterea tales Arbitro phrasas assignet? *Toralia praeposuerant toris, pro imposuerunt: planctus est optime, pro magnum sui desiderium reliquit: quod Nostri similiter dicerent, il a esté bien plain & regreté.* Puellarius erat, omnis Minerva homo, pro omnium virginum vir & corruptor, aut saltem amator. *Admissus erga Casarem est cum suo munere: deinde fecit reporrigare Casari.* Admitti ad aliquem, vel ad videndum salutandumque aliquem, dicunt Latini scriptores; erga aliquem admitti, non dicunt. *Tu beator es: bis prandeabis cena.* Sic apud nos plebs hominum divitiis superbum irridere consuevit, ac bis prandere jubet. *S'il est riche, qu'il dine deux fois.* Sed prandium & cena male confunduntur. Nec enim magis dici quis potest, *cena prandere*, quam prandio cenare. *Habuius in primo porcum, pro habuius primum.* Sic vulgo diceremus: *Nous avons eu en premier lieu un cochon.* *Quinque naves adificavi, oneravi vinum: & paullo inferius, oneravi vinum, lardum, pro oneravi naves vino, lardo: vinum, lardum in naves imposui.* Sic vulgo nostri mercatores loquuntur. *P'ay chargé du vin, du cotton, du porc.* Mei coci etiam vitulos abeno coctos solent facere; item Gallus allatus est, quem Trimalchio iussit ut abeno coctus fieret. Coctum tacere pro coquere barbarum est. *Libertorum, qui omnia ad se fecerunt: pro in sinum suum omnia domini bona coniecerunt. Nemini nihil boni*

facere oportet; item Nec sursum nec deorsum non cresco. Utrubique dux negationes sunt, quarum altera supervacanea. *Si quis nostrum voluerit sua rem causa facere, non est quod illam pudeat.* Ibidem nescio quis de pane autopyro ait. *Et vires facit; & cum mea rem causa facio, non ploro: id est (honos auribus sit) alvum solutam habeo, nec nitor aut durum caco.* Cui, praeterquam huic Pseudo-Petronio, *sua rem causa facere* idem fuit, quod flatus crepitusve alvi emitte, vel cacare? Nos quidem Franci honesta circumlocutione eum, qui alvum exonerat, *res suas agere* dicimus, *faire ses affaires*; Latini non item, multo minus, *rem sua causa facere.* Quare tangomenas faciamus. *Vita vivum est: iterum, itaque tangomenas faciamus, & usque in lucem cenemus.* Tangomenas faciamus, id est laute epulemur, vivamus, gaudeamus. Utrubique tango minas disjunctim legendum & emendandum puto, & ex Plauti male intellecto versu hoc loquendi genus esse desumptum. *Sentin' senem tactum esse triginta minis?* Nam juvenes qui pecuniam recens acceperunt, eamque habent in manibus, digitisque contrectant & tangunt, lati opipare convivari gaudent.

Interdum impostor ut fucum legentibus faciat, & nugis suis auctoritatem aliquam conciliet, Persium; aliquando etiam Martialem imitatur. *Meum enim intelligere nulla pecunia vendo: ex Persii Satyra i. petitum est.*

Hoc ridere meum tam nil, nulla tibi vendo illade.

Ant non deridebis, licet barbam auream habeas, ex Persii Sat. 11.

*Nam fratres inter abenos
Somnia pituita qui purgatissima mittunt
Præcipui sunt, sitque illis aurea barba.*

Ipse Trimalchio sundos habet, qua milvi volant: ex hocce versu Persii Sat. 1v.

*Dives arat Curibus, quantum non milvus oberret.
Si nos coleor haberemus, non tantum sibi placeret; ex Persii Sat. i.*

*Hac fierent, si fessiculi vena ulla paterni
Viveret in nobis?*

Frigori lacasim dico. Lacasim seu lacasim emendandum est, quod fellare significat. Notus Martialis versus. . . Sed lota mentula lana.

Lacasim cupida dicit avaritia.

Lacasim dicere aliter, metaphoricè est, aliquem irridere ac illudere.

Quid, quod praeter plurimas mendas leviores, quarum pleraque sunt à nobis inter legendum restitutæ, graves aliquas ac (si ita loqui licet) capitales & insanas de industria sparsit impostor, ut se vetusto quidem, sed corrupto codice usum esse, Lectori persuaderet, & ut quaecumque alia Petronio indigna ac damnanda occurrerent, vitio exemplaris, aut Librarium transcribentium negligentiae inscribique possent imputari? Tales sunt in cap. xl. iv. *Similia Sicilia interiores & larvas sic istos peridopabant: ibidem, Puto enim nescio quid Asiatis (vel potius à Siadis) habuisse: forte, Puto eum nescio quid à Scythia habuisse.* Item cap.

cap. XLV. Adeo de magna turba adbebece acceperant. cap. LII. Nam Hemerotis pugnascent petraitis in potalis. In cap. LXII. Et omnia vestimenta secundum jam posuit mihi in animo in naso esse. In cap. LXIII. Cum adhuc capillatus essem (nam à puero vitam cibam gessi) ipim nostri delicatus decessit. mehercules margaritum cacturus, & omnium numerum. Quæ forte sic emendanda sunt. (Nam à puero vitam Tyanis gessi) ibi infans magistri delicatus decessit, mehercules margaritum Charitot, & omnium numorum.

An commemorem è foro piscario petita convicia, non modo Arbitro, sed etiam quovis scriptore ingenuo indignissima? Fortunata uxor Trimalcionis vocatur mala lingua pica pulvinaris; mulier milvinum genus; mœcha obsceno vocabulo matella dicitur; alius berbex & bellum pomum; Larisuga nocturnus, qui non valet lotum suum. Giron cepa cirtata ob capillos crispas & densos; crucis ossa, corvorum cibaria, terra tuber, id est terræ filius, vulpi suda, id est vulpes sudans. Fortunata ipsa furis incensa virum suum presentibus convivis canem appellat; Trimalcio invicem eam codicem ob hebes & stupidum ingenium, & ambubajam nomine Syriaco, milvam à rapacitate & avaritia, stertiram à stertendo, etiam viperam.

Pudet pigetque me diutius hisce Grammaticis quilibet immorari. Tempus est jam, à verbis & à stilo ad res ipsas transire: ut clare omnibus appareat, à vero Petronio suppositicium istum in utroque ex æquo discedere. Ac primum videtur dedisse operam impostor, ut Trimalcionem in cunctis ridiculum legentibus exhiberet. Sed dum sine modo ac delectu nugis adjungit atque superstruit, dum ineptiarum genus omne consumit: imposturam suam ipsemet aperit, nugacem se ac ineptum, Petronique infelicissimum imitatore prodit, ridendum denique se universis præbet. Nunc aper pileatus inferitur, circa se porcellos habens, cujus è dentibus duæ sportellæ dependent, & cujus è latere percussio turdi evolat, mox ab aucupibus excipiendi: aper, inquam, pileatus, seu libertate donatus ac manumissus, quod à convivis pridie totus & integer esset remissus. Nunc postquam surrexit Trimalcio, sermones habent inter se convivæ ineptos, humiles, ac demissos, solis fatuis & sensus communis expertibus convenientes. Ganymedes quidam de annonæ caritate queritur more modoque mendicorum: ait se jam annum esurire; negat se ea die buccam panis invenire potuisse. Trimalcio qui surrexerat, ut obscenis naturæ desideriis indulgeret, reversus ad mensam, dat convivis eadem omnia vel in triclinio faciendi libertatem, quod Imper. Claudius edicto statuere voluerat, multisque verbis, usque ad nauseam ac risum audientium, in continentes invehitur. Coquus propterea, quod porcum non exenteraverat, nudatur in convivio, & inter duos tortores constituit: at idem, mox secto ventre porci, argentea corona donatur à Trimalcione, & in lance Corinthia potat: quasi lances tam vina quam cibos caperent, seu

vasa potoria simul ac escaria essent. Sequuntur de vasis Corinthiis fabellæ relatu indignæ, nulla temporum habita ratione, Ilii halosis Hannibalis ætate & opera: scyphorum & capidis emblemata, Cassandræ virginis filii, & Niobe à Dædalo equo Trojano inclusa. Proacroamate Homerista inducuntur Græcis verbis colloquentes. Trimalcio vero dum fabulam, quam agunt, vult exponere, res, homines, tempora ac loca misere confundit, ita ut ipse fabula fiat. Interea vitulus assertur galeatus: quem unus ex Homeristis Aiæ furens gladio concidit, partiturque convivis. Quis hæc legens risum teneat? aut potius quis non indignetur, talia & tam putida Petronio tribui? Jam vero fabulæ aniles de homine versipelli in lupum mutato, & de vestibus ejus lapideis factis, nec non de strigis seu nocturnis maleficisque mulieribus, quæ infantem mortuum rapuissent ad comedendum, & pro eo stramentum supposuissent, Apuleio conveniunt magis, quam Arbitro. Quamquam ista fabella posterior de strigis ex hisce veri Petronii Arbitri verbis mihi videtur desumpta. Quæ striges comederunt nervos tuos? In codice Bibliothecæ Vaticanæ, qui Palatinæ olim fuit, reperitur Induculus superstitionum & Paganiarum, in quo hæc de strigis verba legimus. De eo, quod credunt, quod semina Lunam comedant, & quod possint corda hominum tollere juxta Paganos.

Tædet talia fusius persequi. Pergendum est tamen. Jussu Trimalcionis ingens canis catena vinctus adducitur in triclinum ab ostiario. Quid agrestius, quid indignius tanto convivio, & tam divite convivatore potest excogitari? Trimalcionis jussu puer mollis & dorsum ejus inscendit, & scapulas plana manu pulsatur. Quid indecentius? Jubet idem in cap. LXIV. portiones dividit inter omnes servos, qui ad pedes sedebant. Quid indulgentius? immo vero quid minus Romanum? Bibere famulos domino præsentem ac epulante; sedere ad pedes servos, domino discumbente. An sedens famulus ministrare potest? More Romanorum, aut potius more omnium Gentium succincti in convivii stabant famuli, ut essent ad ea, quæ poscebantur, quærenda ac convivis porrigenda paratiores & expeditiores: quemadmodum vetera marmora ac picturæ docent. Sufficiant ad id probandum vel duo Juvenalis versiculi è Sat. v.

Quippe indignatur veteri parere clienti,

Quodque aliquid possas, & quod se stante recumbas.

Tamen impostor eadem in re iterum erravit: quum in cap. LXVIII. servum ad pedes Habinnæ sedentem fecit. Nec unquam aut usquam memini legere, ad pedes sedisse pueros, nisi ingenuos in conspectu parentum convivarumque discumbentium. Apud Suetonium invenio, Claudium Aug. adhibuisse omni cenæ & liberos suos cum pueris puellisque nobilibus, qui more veteri ad fulcra lectorum sedentes viderentur. Hunc morem non ignoravit Arbitro: Arbitri corruptor ignoravit. Sed quid ego sedentes ad pedes famulos Trimalcionis tantopere miror, quos paullo post visurus sunt

sum recumbentes? Quippe in cap. lxx. Trimalcio famulis suis, etiam cocis, permittit ut discumbent. Itaque totum triclinium familia occupat, & convivæ pane de lectis deiciuntur. Credas Saturnalia celebrari. Permittit, inquam, id stulte & novo more Trimalcio, is, qui initio cenæ adeo timuerat, ne servi sui convivis astum frequentia sua facerent, & ob id suam cuique mensam jufferat assignari. Unde ille sicut antea dissimilis tam repente factus? Unde tam cito oblitus dispositionum suarum? An ebrius erat? An non jam fatuus stultusve, sed plane demens?

In cap. lxxvii. Fortunata uxoris Trimalcionis periscelides torta, quales in usu nobis sunt matronisque nostris, & quas vulgo à poplite, cui subligantur, arreliarias vel jarretarias vocamus, nec moris Romani sunt, nec Græcanici. Nam Græcorum Romanorumque periscelides erant fasciæ, quibus crura invollebantur, ac tegebantur.

In cap. eodem Fortunata discubitura posteaquam manus lavit, tergit eas sudario, quod in collo habet. Verba Pseudo-Arbitri seu impostoris sunt. Tunc sudario manus tergens, quod in collo habebat, applicat se illi toro, in quo Scintilla Habinna discumbebat uxor. At erant quidem Romanis (ut Catullus, Suetonius in Nerone, alique docent) sudaria è lino, sed ad detergendum oris sudorem, unde & appellationem traxere: sudarium circa collum nullum umquam matronis Romanis fuit. Atque ut gratis concedam fuisse: an Fortunata Trimalcionis, ditissimi & nitoris ac elegantiae amantissimi viri uxor, tam sordida esse potuit ac immunda, ut eo linteo, quo collum velaverat, velut mantilli in triclinio, tergeret manus? Omnino existimavit impostor, uti suæ ac nostræ ætatis matronæ collum haberent sudario lineo circumdatum & tectum, quod vulgo musarium colli (*Mouschoir de col*) appellatur, quia collum tegit & defendit à muscis: sic & olim matronas Romanas habuisse. Hæc tanta moris Romani ignorantia non in Petronium, sed in impostorem cadit totius antiquitatis ignarum.

Jam enim suum testamentum in convivio recitari jubet Trimalcio, quo servis omnibus dat libertatem: & quale monumentum sibi fieri, quidque ei inscribi velit, exponit. Nec contentus his, funebrem vestem quæ vitalia vocat, unguentum nardinum, & cetera inferri triclinio præcipit, convivisque ostentat: ac demum tamquam in funere suo cornicines canere jubet, atque ad balneum saturos convivas invitat. Quid his ineptius? O sermones convivales? O spectacula festivi epulis convenientia! Etiam hæc ignarum moris Romani sese prodit Pseudo-Petronius, qui cornicines pro tubicinibus funeribus adhibeat. Mortui enim efferebantur ad tubam, aut etiam ad tibiam: ut post Ovidium in lib. vi. Fastorum, post Persium in Satira iv. & Agellum in lib. xx. cap. 11. verus Petronius vel solus satis docet his verbis. *Quod si idem frigus genua manusque tentaverit tuas, licet ad tubicines mittas.* Ubi tubicines sine causâ legi vult Petrus Ritheus,

Dare operam saltem debuit impostor, ut finis cenæ Trimalcionis cum sequentibus, hoc est ut falsa & ficta cum veris cohærent, nec falsa haberi possent, neu fraus facile deprehenderetur. Finis cenæ Patavinæ talis est. Cum cornicines insonuissent, vigiles regionis proximæ rati ardere Trimalcionis domum, cum aqua & securibus accurrunt, & janua effringunt. Encolpius, idem & Polyænus alio nomine dictus, Ascyllus & Giton læti oblata occasione discedunt. Nos occasione opportunissimam nacti, Agamemnoni verba dedimus, raptimque plane tamquam ex incendio fugimus. Contra apud verum Petronium, qualem dudum editum habemus, Encolpius, cujus sub persona tota fabula narratur, nec cornicinum nec vigillum ullam mentionem facit: atque, cum post cenam ex ædibus Trimalcionis ipse & Ascyllus ac Giton vellent discedere, & per amplissimas longissimasque porticus, media jam nocte sine lumine, hora pæne tota hac illacque erravissent ebrii, & locorum etiam interdiu obscurorum mignari; se tamquam filo Ariadnes Gitonis acumine explicitos tandem esse, qui omnes pilas columnasque pridie notaverat creta: quæ liniamenta evicerint spississimam noctem, & notabili candore offenderint errantibus viam.

Anno M. DC. LXIII. ineunte edidi Panegyricum de laudibus Berengarii Augusti, quem ante annos aliquot ex urbis Patavii Bibliotheca Monastica à Johanne Rhodio Dano & à Nicolao Heinio viris clarissimis erutum acceperam. In meis in Panegyricum illum notis, quid esset apud Gregorium Turonicum Episcopum barbariorum celebrare, & quid barbariorum significaret, fuscè docui pag. cxc. & sequentibus. Missus est statim Berengarius meus in Italiam: missus in primis Patavium, unde venerat, & lectus à Patavinis. Placuit observatio mea impostori, homini Italo e provincia Venetia, vel Dalmatæ, qui (si qua fides) Johanni Rhodio Pseudo-Petronianas quisquillas suas approbaverat. Itaque digna ei visa, quam suæ cenæ Trimalcionis inlereret. Tum Trimalcio: *Amici (inquit) hodie servus meus barbariorum facit, homo frugi & micarius.* Itaque tangomenas faciamus, & usque in lucem cenemus. Sed tamen mos hic quidem ætate Petronii multo vetustior: nomen autem ipsum, barbariorum ejusdem ætate (ni fallor) recentius. Sic idem impostor, qui de cena libera aliqua ab Henrico Valesio fratre meo observata esse didicerat, voluit & liberæ cenæ meminisse, atque ab ea suam suppositiciam cenam auspicari. *Venerat jam dies tertius: id est expectatio libera cena.*

Sic igitur judico, nova omnia, quæ sub Petronii Arbitri nomine primum Patavii, deinde Luteciæ publicata sunt, falsa, ficta, suppositiciaque esse, barbariorum, futilia, judicii doctrinæque vacua, ac plane omni ex parte ridicula ac rejicienda: eademque tam in verbis, quam in rebus, ab Arbitri genio, elegantia, ac nitore longe recedere.

In uno tamen, mi WAGENSELLI, à te dissentire

re cogor, quod miraris Iustum Lipsium, virum magni in literis nominis summique iudicii, de Petronio nostro dubitavisse, ac *deliberavisse*, an is esset C. Petronius, Tacito memoratus in rebus Neronis: audacterque sequeris tenui fultam tibicine opinionem, vel potius conjecturam Petri Pithœi, Claudii Bineti, Jani Douſæ, & insequentium plerorumque Petronii Commentatorum, qui Neronis Augusti æqualem faciunt, ac putas Trimalcionis nomine Neronem à Petronio designari. Atqui Trimalcio inter servos venales advectus est Romam: ubi *ratiocinari didicit, deinde dispensator factus est*: uti Petronius ipsemet verus ac pridem editus docet. An ista in Imperatorem Neronem conveniunt, paterno genere nobilissimum, materno etiam familiæ Cæsarum adnexum? Jam uxor Trimalcionis Fortunata re & nomine fuit: femina viri sui simillima, ex egente locuples facta, adeo ut *nummos modio metiretur*: sicuti Petronius indicat hisce verbis. *Et modo quid fuit? Ignosce mihi genius tuus: noluisse de manu ejus panem accipere.* At Neroni Aug. uxores non aliæ fuere quam nobiles & claræ, Octavia & Poppæa: è quibus Octavia etiam Claudii Aug. filia existit. Nam Aſten libertam pellicis habuit, non justæ uxoris loco. Præterea jam senex erat Trimalcio: at Imperator Nero annum ætatis xxxi, non excessit. Trimalcio illitteratus & fatuus inducitur à Petronio; quales multi divites, qui obscurissima initia habuere; Nero Aug. & eloquentiæ & historiæ studuit, ac Poëticæ. Trimalcioni in deliciis fuit *puer vetulus, lippus, domino Trimalcione deformior*, si Arbitro credimus. At Neroni tot & tam lectæ cum ætate, tum forma, deliciæ erant, ut Juvenalis de eo delectu sic referat in Sat. x.

Nec prætexitat rapuit Nero loripedem, vel

Strumofum, atque utero pariter gibboque tumentem.

Quod ad Petronium nostrum pertinet, jure meritoque de ejus ætate dubitavit Lipsius, & Petronium, qui fuit *aqualis Neronis*, cum Petronio Satyricorum auctore confundere timuit: cum animadverteret ab Cornelio Tacito in lib. xvi. Annalium relata de Petronio, haudquaquam Petronio Satyrici scriptori majore ex parte convenire. Certe ambo & nominibus discrepant. Prior dictus est *Cajus Petronius*, aut, ut Plinius & Plutarchus vocant, *Titus Petronius*, & inter paucos familiarium Neroni assumptus est *elegantia arbiter*, quod doctos viros in errorem induxit: sed *Arbitri* nomen non tulit: posterior, seu Satyricorum auctor, propriis nominibus appellatus est *Petronius Arbiter*, quemadmodum à Fulgentio in lib. ii. & iii. Mythologiæ vocatur: & nunc sub *Petronii*, nunc sub *Arbitri* nomine, à Terentiano Mauro, à Diomede, à Servio Honorato, à Macrobio Theodosio, à Mario Victorino, ab Hieronymo, & Sidonio, aliisque laudatur. Præterea Cajus Petronius, si qua Tacito fides, Proconsul Bithyniæ, & mox Consul extraordinarius fuit; inter paucos Neroni Aug. familiarissimus: magnas opes, magnam familiam habuit: homo ignavus & deses, & otio ac mollitiis fluens, erudito luxu ac

scientia voluptatum acceptissimus vitioso Principi. At Petronium Arbitrum cum multi laudent scriptores Latini, veteres ac recentiores: nemo tamen magistratus eum ullos gessisse, nemo divitem, nemo amicum Imper. Neronis fuisse, aut jussu ejus periisse memoria prodidit. Bibliotheca quidem Vaticana quædam Petroniana in codice scripta servat, & his Julii cujusdam epigramma præfixum, in quo Petronius *diri Neronis amicus* vocatur, & *Arbiter arbitrio suo dictus ipse* fertur. Sed hoc hexastichon ut incultum est, corruptum, ac recens; ita nullius apud doctos in historia auctoritatis. Denique Cajus Petronius paulo ante mortem coactam *flagitia Principis, sub nominibus exoletorum seminarumque*, & novitate cujusque stupri, perscripsit, atque obſignata misit Neroni: ut Cornelius Tacitus in lib. xvi. Annalium tradit. Quid habent ista cum Petronii Arbitri opere commune? Caii Petronii famosus libellus brevissimus fuit: at Petronii Arbitri Satyra grandis atque verbosa, vel justum potius opus existit: ut ex Petronianis quæ supersunt, & ex his, quæ laudantur à variis auctoribus, desideranturque, facile intelligi potest: adeo ut jure forsitan queratur Douſa simul & affirmet, vix decimam totius operis partem ad nos pervenisse. Immo & plures erant Petronii libri, non *Satyricon* in recto singulari, sed *Satyricôn*, hoc est, Satyrarum in secundo casu plurali inscripti; ut Ciceronis Rhetoricôn, Virgilii Maronis Bucolicôn & Georgicôn, Valeri Sorani Eptoticôn, Aurelii Nemesiani Cynægeticôn, Marciani Felicis Capellæ Afri Carthagenensis Satyricôn libri. 7. de nuptiis philologiæ. Certe Terentianus Maurus de dimetro jambico claudio sic ait,

At Arbiter disertus

Libris suis frequentat.

Et à Mario Victorino de Metris Arbiter *Satyricôn* laudatur, non *Satyrico*, aut in *Satyricon*. In veteri quoque Glossario Petri Danielis hæc verba reperio. *Excellissimus dicitur à Petronio in primo Satyrarum*: quod idem est, atque in *primo libro Satyricôn*. Missum facio Fabium Planciadem Fulgentium in libro Continentiæ Virgilianæ, à quo *Petronius in Euscio* laudatur. Libellus Caii Petronii pro cedicillis haberi poterat, & noctes ac supra Domitii Neronis, & in eum cœtum admissorum, atque ad omnem libidinem adscitorum exoletorum seminarumque nomina, quid quisque ibi novissime fecissent, quid passi essent, paucis exponerebat. Ficti nihil; omnia vera. Contra Petronius Arbiter M. Varronem in Satyris Menippeis imitatus ex parte, prosa oratione variis carminibus mista, sub falsis nominibus, tamquam sub persona, mores hominum notavit, ac vera ætatis suæ vitia carpsit: atque uti ipsemet ait, in opere nova simplicitatis

Sermonis puri non tristis gratia ridet:

Quodque facit populus, candida lingua refert.

Si, quod faciebat populus, retulit Arbiter, ut ipse affirmat; de Neronis stupris ne cogitavit quidem. Non igitur sua Neroni flagitia, sed sua populo, sua juventuti ac senibus vitia Arbiter, & corruptos mores ex-

probravit: ac sicuti vere asserit epigramma Vaticanum, (cur enim ejus testimonio in re apertissima & omnibus patente uti mihi non liceat;)

Petroni carmen divino pondere currit:

Quo juvenum mores arguit atque senum.

Nimirum fictos casus amatorum opus Petronii Arbitri continebat: veri nihil; omnia ficta. De quo opere Macrobius Theodosius in lib. 1. Commentariorum in Somnium Scipionis verba sunt hæc. *Fabula, quarum nomen indicat falsi professionem, aut tantum concilianda auribus voluptati, aut adhortationi quoque in bonam frugem reperta sunt, Auditum mulcent, velut comædia, quales Menander ejusve imitatores agendas dederunt: vel argumenta fictis casibus amatorum reserata, in quibus multum esse Arbitrum, vel Apuleium nonnumquam luisse miramur.* Denique nunc in declamationes umbratiles, & scholasticas invehitur Petronius Arbitrator: nunc Poëtas deridet carmina sua in theatro, in balneo, in pinacotheca populo intempestive recitantes: modo Picturam, Statuariam, Dialecticam, Philosophiam, Astronomiam, Eloquentiam, ceterasque artes ingenuas defecisse, queritur: modo Trojæ Halosin veribus jambicis describit: navigantium etiam rixas, reconciliationem & naufragium, bellamque de matrona Ephesia fabellam enarrat: interdum regulas carminis exponit. Sequuntur de bello civili Cæsaris & Pompeii versus heroici fere trecenti, & de captatoribus aut hereditatis elusis non pauca. Qui non videt ista singula ac universa nihil ad Cæii Petronii libellum, nihil ad Neronis flagitia noctesque pertinere, sed meram esse nudamque ac simplicem vitiorum, & desidii humanæ reprehensionem, sale & mordaci aceto conditam: is plane nec in literis, nec in ulla alia re quidquam videt aut judicat. Janus Doufa, ut Petri Pithæi conjecturam de ætate Petronii confirmet, scribit duas sententias aut paræcias, videlicet *non bene olet, qui bene semper olet, & ingeniosa gula est*, à Martiale & à Petronio ex æquo usurpari: aliam item gnomen, *Primus in orbe Deos fecit timor*, Statio in libro 111. Thebaidos cum Petronio esse communem: ex quibus tamen sententiis primam Hieronymus in epistola ad Demetriadem, postremam Fabius Planciades Fulgentius in libro 1. Mythologiæ (vere an falso nescio) Petronio tribuant. Quid tum? Ideone credemus Petronium Arbitrum Neronis Aug. æqualem, & Statio atque Martiale vetustiorum fuisse, ambosque hæc hemistichia Petronio potius, quam Petronio ambobus debere? Nonne Placidius Lutatius putat, & disertis verbis ait, Arbitrum hemistichion supra laudatum de origine superstitionis, à Papinio Statio accepisse? Idem plane dicendum de versu, quem Hieronymus ad Demetriadem affirmat apud Arbitrum reperiri. Igitur hemistichium de odoribus Hieronymus non Martiali primo auctori, sed Petronio; hemistichium alterum de superstitione Fabius Fulgentius non Statio, uti facere oportebat, sed eidem Petronio asseruit, propterea quod utriusque hæc apud Petro-

nium legerant, & legisse meminerant; apud Statium & Martialem aut non invenerant, aut saltem invenisse non recordabantur, nec multum curabant an ab aliis scriptoribus prius, quam à Petronio, fuissent usurpata.

Quare facile & libenter accedo Henrici Valesii fratris mei sententiæ, qui Petronium Arbitrum principatu Neronis multo recentiorum, ac natione Galum fuisse, atque in provincia Viennensi, finibusque Massiliensium Græcorum habitavisse credit, adductus hisce Apollinaris Sidonii versibus, haut satis hæcenus examinatis intellectisque, in carmine XXI. quod inscribitur Narbo.

Et te Massiliensium per hortos

Græci cespitis Arbitrator colonum,

Hellepontico parem Priapo,

Ita enim emendandum versum medium frater existimat, cum legatur in editis Sidonii exemplaribus,

Sacri stipitis Arbitrator colonum,

Nec dubitat in priscis Sidonii codicibus scriptum fuisse *Græci cespitis*, seu *Græci cespitis*: quod cum non intelligeretur à legentibus, in *sacri stipitis* perperam mutatum sit. Quæ vulgata lectio haud dubie vitiosa est, ac ferri nullo modo potest. Quippe si *sacri stipitis* nomine, Priapum ligneum designare voluisset Sidonius, (Simulacra enim Priapi custodis hortorum, ad eorum ostia collocari consueverant) *Priapi* in hortis Massiliensium positi, *colonum* Petronium Arbitrum vocaturus non fuit, sed *cultorem*. Deorum enim vel simulacrorum cultores Latini scriptores dixerunt: *colonos* Deorum aut statuarum nequaquam dixerunt. Præterea etiam si gratis concessero, *colonum Priapi* pro cultore & veneratore Latine dici posse: tamen nec vel tum suis tribus hisce versiculis sensus constabit: fatendumque erit Sidonium his duobus in versibus continuis Priapi sine causa meminisse. *Te Arbitrator per hortos Massiliensium sacri stipitis*, seu Priapi lignei cultorem, *Priapo Hellepontico parem*. Quo quid frigidius scribi, quid etiam ineptius excogitari potest? Sidonius igitur scriptor Gallus in suo Narbone apertissimis verbis Arbitrum Gallum agnoscit: quem propter obscenitatem, & ob amorem hortorum Priapo comparat, & in hortis Massiliensium spatiantem, ac delicate desidentem nobis exhibet. Quæ Petronii in hortis mora, & judicium ejus de Epicuro, quem *patrem doctum in arte veri*, id est in Philosophia vocat, & *hominem esse divinum* ait, qui somnia, & ejusmodi ludibria facitissima ratione condemnet; turpis quoque flagitiorum, adulteriorumque relatio cum impietate conjuncta mihi persuadet, ipsum secta simul ac vita Epicureum fuisse, summum bonum in voluptatibus corporis ponentem. Heic virum doctissimum Petrum Pithæum admodum miror, qui sibi *videri* ait, ab Sidonio tribus versibus supra laudatis, *non tam Arbitri patriam quam mores designari*, Massiliensium moribus Plautino proverbio, & *Athenai historia notatis* simillimos. Quasi *horti Massiliensium*, mores eorum corruptos, atque degeneres indicare potius apud Sidonium valeant aut debeant, quam

quam Petronii Arbitri domicilium, ibi voluptatibus vacantis, ac in hortis otantis.

Certe ipse Arbitrator moris cujusdam Massiliensium mentionem fecit, tamquam sibi notissimorum: quoties pestilentia laborarent, unum è pauperibus, qui se sponte obtulisset, per annum sumtu publico delicate alimentum, ac postea ornatum verbenis & vestibus sacris per urbem circumducentium cum execrationibus, ut in ipsum mala civitatis reciderent, atque ita demum præcipitantium in mare. *Quod in Petronio sibi lectum esse*, scribit Servius Honoratus in illud libri I I. *Æneidos* hemistichium, *Auri sacra fames*. Sed nunc in Petronii opere manco ac mutilo, quale habemus, de more isto Gallicano Massiliensium, homines pro salute publica devoventium, nihil reperitur. Proinde non miror Petronium Massiliensis agri cultorem, patria quidem Gallum, sed domicilio semigræculum, libenter Græca nomina usurpare, ut *sebedium* pro malo & extemporalis Poëmatis; *tropica*; *embolum* navis pro rostro; *methodium*, *paronychia*, *corymbion*, pro capillamento seu galericulo; *hypogeum* vel *hypogæum* pro conditorio, seu monumento casulave subterranea; *τὰ πύργα*, *schema*, pro figura orationis; *apodixin*; *telos*; *automata*, pro motu corporis voluntario; *planos*, *parapsidem*, *trichiniarchem*, *chiramaxium*, *symphoniam*, *hydraulem*, *pinacothecam*, *diatam*, & similia. Non miror eum Græcis in nominibus, Græcas terminationes fere semper retinere: v. g. *Asyltos*, *Polyanos*, *Giton*; *Asylton* in IV. casu, *Encolpion*, *Polyanon*, *Satyrion*; *aëra*, *platanona*, *daphnona*, *Coraca*, *Crotona*, *Platona*, *Gitona*, *Iliada*, *Naiada*, *Dorida*. Non demum miror, ab Arbitro transitum Alpium Maritimarum Alpibus Graiis confinium viginti versibus, ac portum Herculis Monæci exacte describi his verbis,

*Alpibus aëriis, ubi Graio nomine pulso
Descendunt rupes, & se patiuntur adiri,*

Est locus Herculeis aris sacer. Hanc nive dura

Claudis hiems, canoque ad sidera vertice tollit, &c.

Abest enim ab urbe Massilia Græcorum portus, vel statio Herculis Monæci in Alpibus Maritimis sive Ligusticis, millia passuum non amplius cccxcvi: sicuti in itineralio maritimo portuum, & positionum navium ab Urbe Arelatum usque Ethicus docet. Idem Petronius Arbitrator ut Massiliensium Græcorum, sic & Gallorum, nimirum popularium suorum, non semel meminit. *In creta facies, ut suos Gallia cives putet*; item, *Ego autem frigidior bieme Gallica factus*. Ex quo apparet Arbitrum hiemes ac frigora in Gallia tulisse, & candorem Gallorum notum habuisse. Præterea quivis linguæ Latine peritus in Petronio cothurnum Gallicanum prima fronte statim agnoscit. Ejus enim stilus non Romanum seu Romæ natum, sed plane Gallum & Transalpinum hominem sapit, & Antoninorum tempora potius quam Domitii Neronis; cujus principatus similes Arbitri scriptores non habuit. *Disertus* quidem Arbitrator vocatur a Terentiano Mauro: & est sane disertus: sed nec Senecæ, nec Quintiliano, nec ambobus Plinius, ac ne vel Tacito quidem aut Suetonio comparandus: cum ad inferiora tempora pertineat. Interdum lutescentius fluit, nec ubique purus, nitidus est ac illimis.

Quando igitur Petronius Arbitrator floruit? Quæret aliquis. Equidem existimo cum potius circa Antoninorum principatum vixisse, quam (ut frater meus arbitratur) Gallieni Aug. æqualem fuisse: cum quod elegantia Petronii in ætatem Gallieni, hoc est in senectutem Imperii Rom. ac velut in faciem linguæ Latine, tot undique Gentium Barbararum incurfionibus corruptæ atque depravatæ, cadere mihi non videtur: tum quod Macrobius in Somnium Scipionis Arbitrum Apuleio non conjungit modo, sed velut æqualem aut etiam vetustiore præponit, prioremque appellat hisce verbis jam supra laudatis. *Auditum mulcent argumenta fictis casibus amatorum reserta: in quibus vel multam esse Arbitrum, vel Apuleium nonnunquam luisse miramur*. Constat autem Apuleium ante Septimum Severum Pertinacem Aug. nimirum imperante Marco Aurelio Antonino natusse. Unus ex editoribus Petronii Janus Doufa scribit, quosdam *Petronium Luciano posteriorem*, hoc est recentiorem, credidisse: qui mecum de ætate Petronii plane conveniunt. Nam & Lucianus Antoninorum temporibus vixit.

Ne quis autem forsitan putet gratis me scripsisse, Petronii Arbitri sermonem (quidquid ipse de se dicat) non ubique purum, sed quandoque inelegantem ac incultum esse: omissis Petronianis versibus, quorum & structura plerumque vitiosa, & obscura ac intricata sententia est; in soluta oratione Arbitri, pauca de pluribus Neroniano sæculo indigna a me observata subjiciam, quæ nec membranarum vetustati, & situ attrituque evanescentibus litteris, nec Librariorum in transcribendis præcis codicibus negligentia, nec editorum incuria, nec typographorum incertia, nec ulli alii, quam ipsimet auctori, assignari possunt. *Sed de remedio non tam valde laboro*: item, *Giton* semel ictus, tam valde exclamavit. *Tam valde*, pro tam, aut adeo, non memini apud veteres scriptores legere; quod nos vulgo dicimus, *si forte*. Neque enim tam magnum facinus admisimus: scripsisset Neronianorum temporum auctor, *tantum facinus admisimus*. Sic tamen ubique Arbitrator loquitur. *Timebam, ne tam grande munus suspectam faceret humanitatem meam*. Habebat enim inguinam pondus tam grande. *Inhibuit Tryphana tam grande facinus*. Nec se minus grandi vexatam injuria, quam Lycam. *Nam familiam quidem tam magnam per agros Numidia esse sparsam*. *Tam magnum aque clamorem sustulit*. *Ut tam magna fortuna solus uteretur*. *Nescis, quam magnum flagitium admisseris? Ubi tam grande munus, tam grande pondus, tam grande facinus dici non oportuit, sed tantum munus, tantum pondus, tantum facinus*. *Tam magnam familiam, tam magnum clamorem, tam magnam fortunam dici non oportuit, sed tantam familiam, tantum clamorem, tantam fortunam*. *Minus grandi vexatam injuria dici non oportuit*.

tuit, sed minore affectam injuria. *Quam magnum flagitium* dici non oportebat, sed quantum flagitium. Nostri Petronium hodieque imitantur. Nam ut ille *tam magnum* aut *tam grande* usurpavit; ita dicunt *si grand*. Ut ille *minus grande* dixit; ita Nostri usurpant *moins grand*: ut ille *quam magnum*; ita Nostri *combien grand*. Jam istud Petronii, *bene mane surrexi*, pro summo mane, aut prima luce surrexi, nostrum hodieque est, *bien matin*. Nostrum & illud: *Et jam plena nox erat*. Plenum enim diem, ac plenam noctem vocamus; *en plein jour*, *en pleine nuit*. *Repositum in pristinum decorem puerum gaudebam*: id est restitutum in pristinum decorum. Sic nos dicimus, *remis en son premier éclat*. Ex his intelligitur, Petronium natione Gallum exstitisse, cum nos Gallo-franci ejus adhuc in multis sermonem sequamur. Eundem autem a temporibus Neronis Aug. longe abfuisse indicant quæ apponam. *Indignatus rusticus*, quod nos centonem exhibendum postularem. Dici oportuit exhiberi, non exhibendum. *Ofitium nostrum satis audaci strepitu impulsu exsonuit*. Satis pro valde recentiorum Nerone scriptorum est; *exsonare* verbum ea ætate inusitatum, quod tamen Petronius sæpe usurpat. *Omnia mimico risu exsonuerant*; item, *exsonat cantibus totum navigium*. Ideo vetui hodie in hoc diversorio quemquam mortalium admitti. Dicendum erat, in hoc diversorium quemquam mortalium admitti. *Trimalcio ad symphoniam allatus est, postusque in cervicalia minutissima*. Dicendum fuit in cervicalibus minutissimis, aut in cervicali minutissimo. *Ne absentivus essem*: pro abessem. *Absentivum* pro absente, alibi non legi. *Quales esse solent, quæ incumbunt ova*. Incubare ova, vel etiam ovis gallinæ dicuntur: ova incubere non dicuntur. *Ficedulam inveni piperato vitello piperatam*. *Ficedulam pipere piperatam* non melius dixeris, quam gypso gypsatum parietem, pernam sale salitam, alas leari cera ceratas, & similia. Si bona fide penitentiam emendas. Penitentia culpam aut peccatum emendare, dici possumus, & solemus; *Penitentiam emendare*, dici nec possumus nec debemus. *Amictus discoloria veste*. *Discolor* dici solet, ut decolor, concolor, unicolor, bicolor, versicolor; *discolorius* dici non magis solet à veteribus scriptoribus Latinis, quam decolorius, concolorius, unicolorius, bicolorius, versicolorius. *Aratro domesacta tellus* pro subacta vel domita, Neronis ætate non dicebatur, nec *domesacere*, pro domare, Nam verba primæ conjugationis, quale est *domo*, nulla in compositione recipiunt facio, sed tantum plurima secundæ, & paucissima tertiæ. *Tantum omnem scabitudinem animo, tanquam bonarum artium magister, deleret sine cicatrice*. Iram appellat animi scabitudinem Petronius novo & inusitato nomine pro scabie, aut scabritie, vel scabredine, quam & *ulcus*, animi scilicet, alibi vocat. *Gubernatori, qui pervigil nocte siderum quaque motus custodit*. *Siderum motus* vel *sidera custodire*, pro servare aut observare, improprium est. Certe diutius junctos nos mare feret: vel si volueris misericors ad idem litus expellere, aut prate-

riens aliquis tralatitica humanitate lapidabit. *Lapidare* posuit Petronius pro lapidibus tegere, ut humare est humo operire vel tumulare: cum significet lapidibus petere. *Coaquale natalium suorum sinciput*, pro æquale, nusquam apud veteres alios Scriptores Latinos reperire memini. *Ephæbus plena maturitatis*, & annus ad patiendum gestientibus vocatur à Petronio, casum mutante contra regulas Grammaticæ. Debut enim dici *Ephæbus plena maturitate*, & annis ad patiendum gestientibus, aut certe, *Ephæbus plena maturitatis* & annorum ad patiendum gestientium. *Esyche ac comatoria mihi malas pungebat*. *Acum comatoria* vocat Petronius acum crinalem, ne servata quidem analogia. Nam à coma non fit comatorius: sed fortasse legendum est, *acu comatria*, hoc est ornatricis. *Soli militares, soli fortissimi habentur*. *Militaris* pro militariibus honoribus digno, recens est haud dubie, nec sæculi Neroniani. Jam melliti verborum globuli, & fabulosum sententiarum tormentum, & controversa sententiosis vibrantibus picta, ac similia apud Arbitrum, verba sunt magnifica, rerum ac sensus pœne vacua. Omittere non possum versum hunc Petronii,

Has inter sedes Ditis Pater extulit ora.

Ditis Pater vocatur Arbitro, qui ceteris omnibus *Dis Pater*: ut hic *Quirites* in numero singulari, pro *Quiris*, quemadmodum *Sergius* & *Pompejus* in *Arte* affirmant.

Hæc sunt, mi WAGENSEILI, quæ tuis precibus inductus de Petronio Traguriensi, vel Patavino properatim exaravi, adjungenda observationibus tuis, aut si malueris, tanquam mnemosynon amici tui domi servanda. Vale V. C. & amare me perge. Scribebam Luteciæ Parisiorum v. Nonas Martias anno Domini M. DC. LXV.

MARINI STATILEI Traguriensis J. C. RESPONSIO

A D

JOH. CHRISTOPHORI WAGENSEILII,

ET

HADRIANI VALESII
DISSERTATIONES
De Traguriensi Petronii Fragmento.

AD M. MOCÆNICUM V. P.

NUNQUAM existimassem fieri potuisse, ut qui pro virili rempublicam literariam adjutum isset; ob eam causam conviciis ab illius reipublicæ civibus pro-

secunde-

seinderetur. Enimvero id nunc mihi usu venire fidem facit musteus libellus, quem ad me misisti, amicissime MOCENICE.

Di magni horribilem & sacrum libellum!

Hic duas continet dissertationes; unam Christophori Wagenheilii, Germani: alteram Hadriani Valesii, Parisiensis, quibus homines illi confidentissimi fragmentum à me repertum, & bona fide in communem studioforum utilitatem prolatum, impugnant. Nec modo fragmentum impugnant, (id enim tolerabile esset) sed etiam Auctorem, quem longe alium à Petronio autumant, atque ipsum inventorem maledictis incesunt. Ac Valesius fraudis atque inscitiae postulare Auctorem non desinit: ceterum neminem designat, solum mihi, qui id scriptum protuli, ut juveni ignoto fidem non esse adhibendam censeat. Alter multo insolentius agit, & cum de illo scripto pronuntiasset, suspicari se hunc inepti alicujus homuncionis esse abortum, non multo post hunc mihi abortum donat, tum se in aurem, si posset, mihi insuffurraturum dicit, *videri sibi me totum illud Arbitri fragmentum ex me finxisse velut araneum*, ut videre est in *fin dissert.* Tameis vero intelligo, quam turpiter nugator iste hallucinetur, dum homuncioni eum abortum tribuit, ad quem haud scio, an magnorum, quotquot nunc vivunt, virorum legitimi parius adspirare possint, nihilque magis in votis habeam, quam ut mihi quidquam simile aliquando scribere contingat: Attamen non ferenda est tam impudens hominis improbi contumelia, qui me eum esse homuncionem, quem ariolatur, ineptissimae scriptiois auctorem praedicet. Proinde si eum, quibus modis meretur, accepero, non erit quod me accuset: sed petulantiam suam, qua prius in me non solum immerentem, sed & de Literatis hoc munere, ut spero, bene meritum tota illa dissertatione debacchatus est.

Quia autem primas in hac scena loquendi partes sortitus est, primum cum ipso agam. Mitto fumos, quibus in hanc scenam ingreditur: colloquium cum Abrahamo Ecchellensi, spem sibi factam ab eo integri fragmenti Petroniani in Dalmatia reperti, literas deinde a Venetia transmissas, ex quibus didicerit, non plus fragmento inventum; tandem se Lutetiae de fragmenti editione certiore esse factum. Veniam praefari, quod libris destitutus in alieno solo causam hanc agere, audeat; utpote qui, uti etiam in epistola nuncupatoria testatur, petasatus in ipso Hispanicae peregrinationis procinctu, multas inter occupationes, eam dissertationem effuderit. In quo utrum magis admirem, ambigo, hominis temeritatem, an vanitatem. Nam si, ut praedicat, minus se instructum paratumque tantae disceptationi sentiebat, primum quis eum coegit scribere? Deinde cum non nisi multo post tempore, redux scilicet ab Hispania, & in Galliam appulsus, ac Lutetiae commorans istius dissertationis edendae consilium ceperit; quis eum prohibuit, quominus lucubrationem festinanter conscriptam incudi redderet, ex sententia sua digereret, atque emendaret? Si autem, quod magis verisimile est, hac

effusi inter professionis occupationes operis professione gloriolam celeritatis quaesitum iit, quis insulsi hominis vanitatem & ineptias satis lato cachinno excipere possit? Neque enim ut crassos, quibus tota ejus dissertatio scatet, deprecetur errores, ad eam tumultuariæ operæ confessionem impelli potuit, qui tam arrogans est, ut nusquam non sese velut Atydamas laudet, efferrat, venditet, ac triumphum canat. Eiusdem levitatis est, quod cum Valesii sui tripodem consulisset, (quod ex ipsius Valesii dissertatione initio apparet) non expectato responso in medium profluit, suamque ipse sententiam velut Batti silphium indicatura sua obtrudit. Nam si tanti momenti rationes, quanti videri ipse vult, habebat, si ictus inevitabiles, si *amodius* daturus, ut de se insolenter praedicat, cur alium sciscitabatur? Diceret simpliciter, nobisque omnibus epistomium imponeret. Merito itaque ab illo socio suo vapulat, qui sua Petronii Massiliensis commentatione bonam ejus dissertationis partem inducit. Denique tam parum istis Cenforibus convenit, ut unius verbis, alterius dicta refelli possint. Sed his missis ad rem veniamus. Prima Cenforis velitatio est in Typographum Parisiensem, quem statim de titulo & versu Euripidis praefixo explodit. Dehinc in Tilebomenum stili mucronem convertit, ejusque conjecturas exagitat. Postremo & in Typographi Patavini praefatione *ἀλογίας* notat. Quas castigaciones illis viris, quorum magis interest, sigillatim confutandas pro ipsorum arbitrio, satius est relinquere. Illud hominis argutuli non praeteribo. Inter alias conjecturas, quibus viri illi utuntur, hæc erat: Hocce novi fragmenti auctario vulgatorum Petronii fragmentorum hiatus & lacunas commode expleri. Hoc levissimum argumentum videtur Critico: si (inquit) ista valet collectio, tum quidem Livii aut Curtii supplementa illis ipsis Auctoribus tribuamus licet: obreptam utique seriem rerum gestarum. Non videt autem disparem esse rationem. Cum enim de iisdem rebus variorum Historicorum commentarios habeamus, non est difficile unius seriem ex aliorum scriptis explere. At ludicrae scriptiois & fictitii argumenti, quod totum ingenio Auctoris nititur, hiatum unde expleas? Præterea *τοφισικὸς* dividit, quæ conjungi debent. Non enim satis est, habere, unde rerum series continuetur; sed illa quibus, vacua implentur, etiam orationis filo & caractere prioribus congruere, atque, ut ita dicam, congermanescere oportet, ut ab eodem Auctore perfecta existimentur. Cum etiam convenienter ex Rhetorum præceptis primo loco id argumentum positum dicit, quia sit admodum leve; tenuem ejus artis peritiam ostendit. Etsi enim Fabius *lib. v. inst. Orat.* verat, ne à potentissimis ad levissima decrescat oratio, tamen Homericam, ut vocat, dispositionem, qua, quæ validissima sunt, primo summoque loco; infirma medio collocantur, non obscure nobis tenendam insinuat. Sed missis his atque aliis ejusmodi affaniis, quibus deinceps in me, & in Typographum Patavinum inepte velitatur, ad illa, quæ magis ad rem pertinent, quæque ipse majoris momen-

momenti censet, stilum convertam.

Fragmenti primum stilum ut Petronio indignum carpit; dein res quæ tractantur. In stilo monstrosa, uti appellat, vocabula notat, loquendi modos non a Petronii quidem genio abhorrentes; sed nimis frequenter, & ad fastidium usque legentium inculcatos: postremo hodiernæ linguæ Italicæ phrasas, & Hebraïsmos. In rebus ignorantiam antiquitatis & *alios* animadvertit.

Primum de stilo agamus, deque illis monstrosis vocabulis. Enimvero si ista obiectio valet, vix ulum erit cuiusquam vetusti auctoris scriptum, quod non imposturæ suspectum esse debeat. Cujus enim scriptoris non primæ editiones mendis prope infinitis scatent. Varronis fragmentum de lingua Latina, prout est editum ab Antonio Augustino, consideret, & pudebit eum suæ istius obiectiois: multo enim plura ibi verborum portenta reperiet, quam in hoc Petronii fragmento. Quid alia referam veterum auctorum monumenta Plauti, Catulli, Tibulli, Propertii, Plinii, quam fœdis ubique maculis contaminata essent, priusquam in doctorum hominum manus venirent. Quibus viris eruditissimis si eadem ac nostro Critico mens fuisset, non illis emendandis quantam videmus, operam posuissent, sed explodendis, ut adulterinis, dissertationes scripsissent. Quid igitur ea obiectio levius, quid eo catalogo ineptius? in quo & suam insectiam miser prodit, qui voces notissimas pro barbaris, & nihil significantibus habeat, *copo* pro caupo, ut solebant veteres scribere, *nesapius*, pro insipiente, quæ vox extat apud Terentianum Scaurum. *Gigeria* vel *gigeria*: (nam quis non videt peccatum in litera) sunt autem gigeria Nonio interprete gallinarum insectina: earumdem ventriculus Scaligero; Lucilius usurpavit. *libr. viii. Satyr.*

gigeria sunt,

Sive adeo hepatica.

Cujus porro incitiæ est ne *chios* quidem epithetum quid sibi velit, intelligere; aut quo sensu sese vitam chiam egisse dicat Trimalchio? Nam Chios, perinde ut Coos, ob mores prætextatos male audisse, Græcorum proverbialia indicant, *Χίος ἀποπατῶν*, apud Aristophanis Scholiastem, & *χίλος Χίος*, apud Diogenianum de molli lascivoque lusu. Nec vox *dignitosso* seu *dignitoso* (ita enim legendum) monstrosa ipsi videretur, si saltem Philoxeni glossarium legisset: ibi *dignitosus* exponitur *ἀξιωπυῖος*: à dignitate enim dignitosus, quemadmodum à calamitate calamitosus. Quod & ipse videram, priusquam Philoxenum consulissem: sicut *Burdubassa* mendose scriptum pro Butubata, quod est apud Festum. Et *munema* quoque divisim legendum, *mu nec ma*. Nam *mu* pro mutire dicebant veteres. Lucil. Satyr.

Nec laudare hominem quenquam, nec mu facere unquam. Auctor Charisius lib. 2. Ex quibus istius censoris temeritas patet, qui, quæ non intelligit, damnat, & ut barbara & monstrosa explodit. Nam & alia ad eum

modum à viris solertibus emendari posse quis dubitat?

Sed instat, si librariorum imperitia istiusmodi mendæ irreperunt, cur non per omne fragmentum ejusdem imperitæ manus vestigia comparent? Nam cœnæ exordium, ut in editionum emendatissima, purum ab omni labe legitur. Hinc vero de industria aspersas ejusmodi maculas ab impostore colligit, huncque ictum inevitabilem putat; nempe quia alios ex sua tarditate æstimat. Quis enim, qui sensus communis aliquam scintillulam habet, non facile intelligat, fieri potuisse (quod & factum scio) ut ex prioribus editionibus apud præla, multa fragmenti hujus restituta sint loca ex iis, quæ pridem edita fuerant, reliqua autem tum primum in lucem prodeuntia, sic ut erant, corrupta eruditiorum judicio ac censuræ relicta. Quod non erat in proclivi, tam insigniter & fœde corrupta statim emendare. Ecce quem ictum inevitabilem putat, quam exiguo negotio eluditor?

Phrasas præterea & idiotismum novi fragmenti, ut Petronii elegantia parum congruentem, vituperat. Rem autem totam ad quatuor reducit loquendi modos, quibus interim usum non semel Petronium fatetur; sed quod iidem in hocce fragmento crebrius ac sine ratione ingerantur, id vitio vertit, atque inconsultæ imitationis indicium putat. Primi modi ex veteri Petronii editione exempla hæc profert: *hominis operas locavi non cavalli; loram in aqua non inguina habet.* Alterum loquendi genus est, quo *plusquam* rei augendæ causâ adhibetur, ut *plus vini sub mensa effundebatur, quam aliquis in cella habet.* Tertia forma est, quod nimis frequenter dejerat pseudo-Petronius. Quarta, in eadem dictione lusus, cum scilicet idem vocabulum argute in eadem sententia iteratur: ut *tu, qui loqui potes, non loquere.* Coarctat deinde loca ad fidem faciendam, & multa similia, ex toto scripto excerpta, sub eundem aspectum conducit, ut frequentia moveant fastidium legentibus, quæ in fragmento locis commode distincta, non modo offensionem nullam, sed etiam gratiam habent. Hæc vero via infamandi bonos auctores cui non, quantumvis rudi & indocto, patet? Quis cuiusque scriptoris verba in hunc modum retexendo, ac perturbando non illum deformem ac prorsum ridiculum concinet? Conferantur in unum loca omnia Ciceronis, in quibus clausula, *esse videntur*, periodum terminat, aut ubi verbum *versari* familiariter aliquo uti, aliasque phrasas sibi familiares usurpat, & habebit iste calumniosus, unde parentem eloquentiæ apud sui similes traducat. Quod de Cicerone dixi, transferre licet ad alios scriptores. Nemini enim non quædam locutiones familiares, & quasi vernaculæ, quarum ceu caractere ab aliis dignosci possit. Sicut de Hermolao Barbaro viro inter recentiores absolutissimo observatum est, sæpius hunc verbo *ferrumino* usum, eamque ob causam ab obtrektoribus ferruminatorem vocatum. Demum quod sæpius dejerant hujus fragmenti interlocutores, id quoque Criticus vitio vertit, sed imperitissime: quan-

quando constat hunc veterum illorum, dum inter se agerent, morem fuisse, ut non temere quidquam affirmarent sine juramento. Res plana ex Plauti & Terentii fabulis, quas novus Criticus nondum videtur legisse, aut valde oscitanter legisse, qui id non observaverit. Quid enim hæc sibi volunt nusquam non interposita, *Pol, ecastor, percastor, Hercules, per Jovem, dispaream*, & alia id genus. Sed & id ipsum epistolarum Augusti fragmenta illa indicant, quæ citat Suetonius in Tiberio; *Jucundissime, & ita sim felix, &c.* sive quid incidit, de quo sit cogitandum diligentius, sive quid stomachor valde, medius fidius Tiberium, &c. Item: *attenuatum te esse continuatione laborum cum audio & lego, Dii me perdant, &c.* In epistola Antonii ad Augustum apud eundem Suetonium: *ita valeas, ut tu hanc epistolam cum leges, &c.* De iis postremo, quos vocat, lusus cum videlicet idem vocabulum in eadem sententia repetitur; non minus absurdus est, cum eos in fragmento sæpius, quam par sit, frequentari arguit; nec ludicræ scriptiois genius quid ferat, advertit. De quo infra adversus Valesium dicemus. Nunc operæ pretium est videre cohortem illam, quam se in insidiis, catus scilicet Imperator, collocavisse jactat, quæ fugienti hosti omnem elabendi præcludat viam. Ita enim loquitur magnifice, ut semper alias: *meum non eludent istum. Captus est, habet. Pugnavit non persunctorie mea prima legio.* ut Traloniem aut Pyrgopolynicem mihi audire videar. Quaro, inquit, an verus Arbitrator sacras literas legerit, an hodiernam linguam Italiam fuerit edoctus? Legit enim Pseudarbitrator fuit edoctus iste supposititius; videlicet verba cap. 37. Ipse Trimalcio fundos habet, quæ Mlvi volant, nummorum nummos, Hebraismum & sacra Scriptura loquendi modum sapiunt. Siquidem nullum huic loco subest mendum. At mihi vera lectio videtur nummorum modios: qua locutione & supra utitur Petronius nummos modio metitur. Fortassis & fœnus ingens his verbis notari aliquis conjiciat, neque displicet conjectura. Pergit Criticus ineptire; magis illa Hebraismus sapiunt, cap. 44. *Nomina omnium reddebat, tamquam unus de nobis; videntur enim ex divinis per scelus detorta.* Nempe quia apud Mosem Dei verba sunt: ecce Adam quasi unus ex nobis factus est. Igitur censoris judicio hæc phrasim unus de nobis Hebraica est. O inscitiam & temeritatem! ceu vero necesse sit, quicquid locutionis extet in Latina bibliorum versione, id ex Hebræo idiomate expressum esse. Alioqui & illa quæ in cap. 57. leguntur: *Nemo mihi in foro dixerit, redde quod debes*, ex Matthæi capite 18. pariter sumpta esse dicerentur, ubi ita scriptum est: *Egressus autem servus ille invenit unum de servis suis, qui debebat ei centum denarios, & tenens suffocabat eum dicens, redde quod debes.* Credo & si in hoc fragmento verbum magnifico alicubi reperiretur, exclamaret Cenfor, ex Virginis Deiparæ Cantico apud Lucam promptum esse, *Magnificat anima mea Dominum.* Et nobis Plautum, & Terentium, Romanæ linguæ lumina, qui id

verbum usurpant, circumcideret: ut & in eorum scriptis Hebraismos expiscaretur. Denique si Latina est locutio, unus de nobis, cur ex sacris literis potius quam ex communi linguæ Latinæ usu fluxisse credatur, non video. Esse autem Latinam nemo hæcenus excepto cenfore isto dubitavit, cum Cicero ita loquatur pluribus in locis; pro Planco: c. 32. *isenim unus fuit de magistratibus, qui &c.* item pro Milone c. 24. *Deinde dixit, se gladio percussus esse ab uno de illis.* Nam si unus de illis dicitur, quidni & unus de nobis? Eadem enim ratio est. Sed quod subdit multo magis ridiculum est. *Manifestissime omnium, inquit, quæ cap. 60.* (supple è divinis sumpta) *deductus è lacunaribus subito circulus ingens, de cupa videlicet grandi excussus demittitur, cujus per totum orbem corona aurea cum alabastris unguenti pendebant.* Hic demum triumphat. Hem (inquit) *sierine potest, ut phrasim alabastris unguenti aliunde quam è Luca cap. 7. deprompta sit? Hellenistica enim & Evangelista peculiaris est, neque ejus exemplum apud profanos Auctores ullibi reperitur.*

Omitto barbaram vocem *ullibi* pro usquam. Illud cujus ruditatis & inscitie est, non putare alabastrum unguenti phrasim esse Latinam, quia Græci ita loquuntur? An quisquam tam hospes est in literis, ut linguam Latinam magna ex parte è Græca expressam nesciat? Optimum quemque Romanorum scriptorum Hellenismos non solum non reformidasse, sed etiam affectasse? Ut quisque ex illis elegantissimus fuit, eo plures græcicas phrasim aspergendas orationi censuisse? ut ex compluribus Plauti, Terentii, Virgilii, Horatii & Ciceronis, atque aliorum locis pridem viri docti observaverunt. De hac autem phrasim alabastrum unguenti, quam Cenfor Latinam negat, libenter ab eo quæsierim, num Horatium parum Latine locutum putet, cum *nardi onychen* dixit,

Nardi parvus onyx eliciet cadum?

Quid enim interest, quantum ad phrasim attinet, dicere alabastrum unguenti, & nardi onychen. Alabastrum è lapidibus est pretiosis, sicut onyx. Ex his quia vulgo fiebant vasa unguentaria, ob hanc causam ipsi lapides metonymicè pro ipsis vasis usurpabantur: sicut in illo Horatii versu nardus pro nardino unguento. Plinius lib. 13. cap. 2. *unguenta optimè servantur in alabastris.* De onyche Martialis epig. 93. lib. 7.

Unguentum fuerat, quod onyx modo parva gerebat,

Olsecit postquam Papilus, ecce garum est.

Liquet igitur eodem modo dici alabastrum unguenti & nardi onychen, ut si unum è Luca Evangelio sumptum sit, non possit non & alterum indidem pari jure promptum videri: videat Cenfor, quemadmodum persuadere possit cuiquam, Horatium è novo testamento phrasim mutuo accepisse. Pergit novus Criticus gratissimo Deo risui ex Hypatinorum instituto litare, dum se acutis illis animadversionibus deridendum omni coetui literatorum liberaliter propinat. Id quoque è libris sacris expressum putat, quod in fragmenti cap. 46. legitur: *scimus te præ literis satuum esse.*

pro-

propterea quod in Actis Apostolorum Festus praeses sic Paulum compellat, *Insanis Paule, multa litera te ad insaniam convertunt.* Quasi vero haec sententia sit ejusmodi, ut nemini homini potuerit nisi ex scripturae loco in mentem venire, ac non quosdam ex nimia studiorum assiduitate ac vigiliis insanire, etiam vulgus experientia compertum habeat. Ita enim idiotarum literarum studia infamare solent. Sic Democritus Abderitanis insanire creditus; sed & ipse Democritus excludit sanos Helicone poetas. Seneca nullum magnum ingenium sine mixtura dementiae. Apud Aristotelem literarum studiis praestantes melancholici. Domitius grammaticae artis clarus iudice Phavorino, insanus. Aretaeus medicus de stomachi imbecillitate tradens, cui morbo studiosi literarum, Celso teste, obnoxii, istos ex studiorum intemperie delirantes *ὁρὸ διανοῖν κοῦφους* appellat. Quae ergo ineptia est, cujus sententiae passim apud tot profanos scriptores extent elementa aut vestigia, eam putare non aliunde quam ex Actis Apostolorum promi potuisse? Et quis Criticum istum non rideat, dum ejus argumenti vim tantopere commendat, ut solum per se ad Pseudo-Petronium confundendum sufficere gloriatur?

Videamus deinceps, ut probet Italicae linguae gnarum fuisse auctorem fragmenti. Tria loca in medium producit, cap. 26. *Unus servus Agamemnonis interpellavit.* cap. 76. *non me Hercules mi hac jactura gusti fuit.* Item, *mi centum aureos in manu posuit.* Denique pag. 47. *multis jam diebus venter mihi non respondit: nec medici se inveniunt.* Ut ostendat haec Italorum esse idiomatis, Italice mox reddit: *un servidore d' Agamemnon ci interrompe, &c.* Quo quid putidius & indoctius fieri potest? Principio qui potius haec phrasae Italicae, quam Gallicanae? Nam & Galli dicunt *un serviteur*: eaque voce *un* ceu articulo demonstrativo utuntur. Praeterea *unum* pro quendam Latinis dici, licet rarius, vox unumquodque indicat. Terent. Adelph.

Nam jam unum quicquam, quod quidem eris bellissimum,

Carpam.

Non enim eo loco unum significat solum, ut fere alias; sed rei particularis nota est, ut *hic unus servus.* Sed & Cicero ita unum usurpat epist. 16. famil. lib. 15. *Quamquam quicum loquor? cum uno fortissimo viro, &c.* Item in 1. de oratore, *sicut unus paterfamilias his de rebus loquar.* Ita & Plautus Mostell. act. 3. scen. 2. *iterum jam ad unum saxum me fluctus serunt.* Plura Scioppius animadvertit in Voss. Non solum igitur unus servus Latina est phrasis, sed etiam elegantiae Romanae. Quare vapulet nugator.

Sequitur haec locutio; *non mi hac jactura gusti fuit.* Quae quid commune habeat cum Italica, quam adducit, non video. Plane aliud agebat, cum id describeret. Illud singularis inficitiae, cum Latinam negat *mi centum aureos in manu posuit*: propterea quod Italica similem loquendi modum habent. Neque illud Terentii legit in Phorm.

ebo dic quid velis dari

Tibi in manum.

Quid enim interest in manum dare, an in manu ponere pecuniam dicamus? eandem quippe esse loquendi formam nemo non videt. Denique neque illud Latinum deputat: *nec medici se inveniunt.* Fac ita esse, an Petronianum negabis? En tibi,

Quar. se natura, nec invenit.

nam si se invenit Latine non dicitur; neque *quarit se* Latine dicitur. At Persius usurpavit: *nec se quaesiveris extra.* Haec quippe verba ita mutuo respondent, ut ubicumque unum ponitur, ibi alterum aut expresse poni, aut subaudiri debeat. Tum ut paulo ante Hebraismos & Hellenismos somniabat, sic nunc nihil non ad Italiam phrasim trahit. Ut quia in cap. 44. *Plovebat*, pro *pluebat*, scriptum est, Italorum pronunciationem *u* in *ou* vertentium cornicatur: adeo rudis est, ut veterem hanc fuisse Romanorum pronunciandi modum ignoret. sic in vet. epigram. *joussit* pro *jussit*. ut videre est in lib. Passeratii de literar. inter se cognat. & permutatione. Et *perplovere* apud Festum in voce, *pateram*. Quod autem Petronius haec in Satyra Menippea ab archaismis non abhorruerit, sed eos dedita opera Operi asperserit, ut alii fere quicumque eo genere luserunt, ex veteri fragmento, quod Petronii esse nemo dubitat, cognosci potest. In quo adverbium priscae notae *valgiter* usurpatum de Quartilla, *commovebat valgiter labra.* Item *Clostellum* *ὀρολογιστῆρας* à clauistro, ut à *plauistro* *plustellum*, mutato aut in *ὀρολογιστῆρας*, *Histrionia*, multavit: leccatores, vel, ut alii legunt, lenatores. Quod antiquae glossae exponunt, *gulosos & lenones.* Haec autem ex Petronii reliquiis à Doufa collectis. Praeterea phrasae antiquissimae, cap. x. in memoriam revocatus *injuria.* Quae locutione utitur Plautus in Persa. Item *audemus* pro volumus & sustinemus, unde *sodes* alibi. Atque alia id genus, quae lector non oscitabundus observare poterit. Sed de Petronii archaismis, iterum ad Valesii dissertationem dicemus.

Haecenus de silo Germanus Criticus. Deinceps vero ad rerum examen transit, ut earum quoque argumento probet, non recte Petronio id fragmentum adscribi. Principio illud demonstrationis suae fundamentum ponit, ac sibi concedi postulat, Petronii Satyricon in Neronem esse scriptum, quo turpissimi ejus mores ac vitia traducerentur. Quod ipsum nihilominus collatione quorundam Suetonii locorum, quibus Neronis studia & mores tanguntur, cum iis, quae de Trimalcione prodit Petronius, probare instituit. In qua collatione operam suam ita venditat Germanus Criticus, ut omnibus in Petronium editis commentariis praeferre non dubitet. Etiam miratur à nemine Petronii interpretum eam congruentiam fuisse animadvertsam. At ego admiror, qui se Lugdunensi Petronii editione usum dicat, non advertisse, id quibusdam locis factum à Doufa in praedicaneis, certe viam de fabulatum: tamen is Trimalcionem esse Neronem non

non decernit. Cui opinioni & Valeſius Germani Critici in cenſura collega vehementer reclamant, ut videbimus. Sed nimirum novus Criticus qui nunc primum πριεμνίζω, hac tam eleganti obſervatione ingenii ſui ſtorem illuſtrare voluit, atque ut dici ſolet, ex hoc muſtaceo lauream affeſcitavit. Quam tamen fruſtra huius operæ ſit, videor me ſanioribus iudiciis probare poſſe.

Apud Petronium Trimalcio ludit pila inter pueros capillatos forma conſpicuos: hinc in unius ex iis capite, poſtquam aquam popoſciſſet ad manus, digitos paululum aſperſos tergit. Mox diſcubituris pueri Alexandrini inter miniſteria cantantes aquam in manus nivatam fundunt. His Germanus Criticus conſert hunc Suetonii locum de Nerone: *Captus autem modulatis Alexandrinorum laudationibus, qui de novo commeatu Neapolim confluxerant, plures Alexandria evocavit. Neque eo ſegnius, adoleſcentulos equeſtris ordinis, & quinque amplius millia e plebe robuſtiſſima juventutis, undique elegit, qui diviſi in ſactiones plauſuum genera condiſcerent (bomby & imbrices, & teſtas vocabant) operamque navarent cantanti ſibi, inſignes pinguiſſima coma & excellentiſſimo cultu pueri.* Quæſio quid hæc ad Trimalcionem pila inter comatulos ludentem? Hic pueri Alexandrini aquam nivatam in manus diſcubituris infundunt: illic operam navant Neroni cantanti, & variis plauſibus adulantur. Hæccine eſt congruentia, hic concentus? At utrobique Alexandrinorum ſit mentio. Quid tum poſtea? An quiſquam antiquitatis, aut certe illorum temporum tam ignarus, ut neſciat Alexandrinos pueros vulgo illis Beatis in deliciis habitos? Quod nunc Martialis teſtimonio, ut in re haud obſcurâ, ſufficiet oſtendere ex epigram. 47. lib. 4. ubi qualem puerum velit, explanat:

Niliacis primum puer is naſcitur in oris,

Nequitas tellus ſcit dare nulla magis.

Subdit: Petronianus Trimalcio balneis delectatus, delectatus & Nero; de quo idem Suetonius cap. 27. *refortis ſapius calidis piſcinis ac tempore aſtivo nivat.* Quis non miretur dialecticam Germani Critici? Petronianus Trimalcio balneis delectatus, delectatus & Nero: igitur Trimalcio eſt Nero. Atqui in tota illa comparatione idem iudicii acumen apparet. Trimalcio lecticæ impoſitus eſt, præcedentibus phaleratis curſoribus quatuor, & chiramaxio, in quo deliciæ ejus vehebantur, puer vetulus, lippus. Nero apud Suetonium, in præparanda expeditione, primam curam habuit deligendi vehicula portandis ſcenicis organis, concubiniſque, quas ſecum educeret: igitur Trimalcio eſt Nero. Eadem opera Criticus iſte efficiet Trimalcionem eſſe Pub. Clodium, quem Cicero in Miloniana teſtatur ſemper ſecum ſorta, exoletos, lupas ducere ſolitus. Item Marcum Antonium, cui idem ab eodem reprobratur in Philippica ſecunda. Quid autem iſtos memoro, cum conſtet Senecæ teſtimonio locupletiores ferè omnes illis temporibus ſic peregrinari ſolitos, ut agmen curſorum antecederet, rhedæ catamitis ple-

næ ſequerentur. Verba magni ſcriptoris ex epiſtola 123. adſcribere placet: *omnes jam ſic peregrinantur, ut illos Numidarum præcurſus equitatus, ut agmen Curſarum antecedit.* Et paulo poſt: *omnium padagogia oblita facie vehuntur, &c.* Quæ ergo ſocordia eſt, quod multorum, imo omnium fuit commune, uni Nero ni tamquam proprium aſſignare? Ejusdem farinæ ſunt, quæ deinceps ſequuntur: Trimalcionis ſplendida domus porticibus & picturis: Neronis quoque magnifica domus apud Suetonium, Trimalcio teſſerarum luſui impenſius deditus fuit, & item Nero. Habuit Trimalcio uxorem Fortunatam: Nero Acten libertam prope juſto matrimonio ſibi conjunxit. Trimalcio poſſim amavit: Nero eidem ſtudiit, & carmina ſua domi, & in publico recitavit: igitur Trimalcio eſt Nero, Fortunata Trimalcionis, ipſa eſt Acte concubina Neronis. Non me fugit hæc eſſe indigna, in quibus redarguendis bonas horas collocem, quæ ſunt homine indigna & extremi ſtuporis: & proſecto me iſtiuſmodi nugarum piget. verumtamen quando ſemel iſtud ſaxum volvere cœpi, quicquid id eſt moleſtiæ ac tardii devorandum eſt. Cum tam craſſe ubique hallucinetur Germanus Criticus, tam obtuſe omnia colligat, tamen impoſtori, quem huius fragmenti auctorem ſomniat, ſupinam oſcitantiam atque ingenii hebetudinem exprobrare audent, hoc eſt, lepus pulpamentum querit. Quid ita? quia ad poſtes ædium Trimalcionis præſigitur libellus cum hac inſcriptione? *quiſquis ſervus ſine dominico juſſu ſoras exierit, accipiet plagas centum.* An (inquit Criticus) aliquid indignius erat, quam Trimalcionem, qui greges puerorum, exoletorumque per nationes coloresque deſcripta agmina poſſidebat, ita delineare, ut nemo ex abjectiſſimis mancipiis ſine ejus expreſſo juſſu pedem domo efferre poſſet? Ipſe Pſeudo-Petronius cap. 37. familia Trimalcionis ne decimam quidem partem domini ſuum noſſe ſanctè nobis jurat. At ſi plano cap. 53. fides eſt, *Mithridates ſervus ſine dominico juſſu etiam in crucem actus eſt.* Nempe ad capitis ſupplicium de ſervis ſumendum Trimalcionis juſſu nullatenus; ad ſoras prodeundum plane opus fuit. Ipſamet verba ſunt iſtius nugatoris, qui nodum in ſcirpo querit. Niſi enim obſtrigillandi morbus ejus mentem præligaret, non ita in rebus apertis & planis cæcutiret. Adeone ſtupidus eſt, ut non videat illa agmina ſervorum, quæ poſſedit Trimalcio, non fuiſſe in unis ædibus congregata, ſed per alias ejus domos, per villas & latifundia diſperſa? Quorum proinde multis ignotum dominum fuiſſe haud abſurdum eſt. At vero cum & in illis ædibus, in quibus hoſpites cœna excepturus erat, multos itidem haberet Trimalcio famulorum omne genus greges, quidni, eorum quantum ibi erat, titulo poſtibus affixo exire vetaret, non ob eam cauſam ſolum, ut diligentius miniſtraretur, ſed eo maxime, ut poſſet homo dives & ſtolide ambitioſus, opes & magnificentiam ex ingenti illa ſervorum aliorum aliis ordine ſuccedentium multitudine oſtendere. Non ergo impoſtoris, ut putat, ſed ſuam ipſe

ipse inconsiderantiam atque incredibilem stuporem Germanus Criticus prodit. Id quoque ut absurde confictum vellicat, quod extat in cap. 40. Cum aper primæ magnitudinis in mensam allatus esset, ejusque latus quidam, ad hoc subornatus, cultro venatorio percussisset, turdi ex plaga evolaverunt, quos parati aucupes cum arundinibus momento exceperunt, & inter convivas diviserunt. Hic Criticus exclamat: *euge! sic ea tempestate crudis homines vescantur volucribus, vel, quod credibilis, jam assa, ut in Utopia, per auras circumvolabant.* At enimvero, Germane Critice, non vides in illo repositorio, in quo ille aper illatus, non solum quæ in præsens ederentur, ut ipsum aprum, sed etiam apophoreta extitisse, quæ sibi quisque domum auferret, videlicet porcellos ex copto placentis factos, in quo genere illæ aves, Thebaicæque, & Caryotæ fuerunt, quas pueri itidem dividere cœnantibus, non quas tunc absumerent, sed secum, ut dixi, auferrent. Quid hic absurdi, in quo risum tolerant coronæ? An non tu te dignus, Germane Critice, cum isto tuo risu inepto, qui in Utopiam ablegere avibus illis assis per auras volitantibus pascendus?

Sed & Apulei asino vectum esse planum infimulat, cum historiam compilavit de Cappadoce cap. 62. Quasi vero solus Apulejus de istiusmodi maleficiis & præstigiis scripserit, ac non multi ante eum Auctores Græci multa de iis rebus memoriæ prodiderint. Ut videre est apud Plinium, qui aliquot ejusmodi historias eorum commentariis recitat, lib. 8. cap. 22. Euanthes (inquit) *inter auctores Græcia non spretus tradit, Arcadas scribere, ex gente Anthai cujusdam sorte familia lectum ad stagnum quoddam regionis ejus duci, vestituque in quercu suspensio tranare, atque abire in desertum, transfigurarique in lupum, &c.* Ibi & consimilem fabulam ex Agriopæ, qui Olympionicas scripsit, monumentis refert.

Trimalcio per jocum unum se esse gloriatur, qui vasa Corinthia habeat, quod Ararius, a quo ea emerit, Corinthus vocaretur. Ibi Germanus Criticus manifestam contradictionem invenit. Si, inquit, publice prostabant Corinthia, qua ratione eorum possessione solus gloriari poterat Trimalcio? Ineptus cavillator semper nodum in scirpo. Sane publice prostabant Corinthia, sed quæ pro Corinthiis non habebat Trimalcio; utpote quæ neque Corinthi facta essent, neque ab opifice Corintho. Neque enim sufficere censet, ut vas Corinthium censeatur, ex ære Corinthio esse factum, quale æs à Corinthi expugnatione olim Romam magna copia advectum; sed si à Corintho vel Corinthi confectum. Quod ipse his verbis significat eodem loco: *Quid est autem Corinthium, nisi qui Corinthum habeat?* scribendum: *nisi quia Corinthus habeat?* Nempe vel urbs, vel opifex. Est enim lusus in voce Corinthus. Adde Seplastiæ fraudem in iis vasis. Unde illud Martialis.

Consuluit naves, an olerent ara Corinthum.

Quin Plinii tempore artem illam temperandi æris de-

fitam fuisse, ex ejus verbis colligi potest, lib. 34. cap. 2. *Quondam as confusum auro argentoque miscebatur, & tamen ars pretiosior erat: nunc incertum est, pejor bac sit, an materia.* Non solum igitur ars aut statuas ex ære effigiendi, aut vasa fingendi, sed & ipsius aris materia Plinii ætate degeneraverat. Quid mirum igitur, si Trimalcio eo sensu, quem dixi, & per jocum se solum Corinthia vera possidere gloriatur?

Ibidem idem Trimalcio Corinthiorum origine explananda turpiter hallucinatur, personas & tempora confundens: *valde bene scio* (inquit) *unde primum Corinthia nata sunt. Cum Ilium captum est, Hannibal homo vaser, &c.* Hunc sermonem hominis indocti & ebrii, ceu à Nerone aut quovis alio sobrio prolatum, ad veri normam explorat Germanus Criticus. Sicine (inquit) tanta ignorantia Trimalcionis aut Neronis animum obsederat? Quasi vero hominum vitiis infectandis modum ullum teneat Satyrica petulantia, & non cuncta ultra verum ac fidem exaggeret? Quid si Petronius de Nerone ne cogitavit quidem. Quid enim necesse est Trimalcionem esse Neronem? Mihi Petronium nihil aliud voluisse, quam sub persona Trimalcionis stultorum divitum, quorum magna tunc Romæ manus, ineptam eruditionis ostentationem urbanus traducere, propemodum constat. Sic & cap. 59. idem Trimalcio Homeristis triclinium intrantibus (non enim cœnaculum, ut Germanus Criticus inscite interpolat) quam ii acturi essent, fabulam stultissime interpretatur. Hæc si recta, ut decuit, reputasset via literio iste, non excubendis Suetonii locis de Neronis moribus ac studiis lectorem occideret. Neque impostoris inscitæ adscriberet, quod Trimalcio hocce in supplemento Græcarum literarum experts inducitur; neque in eo refutando toties Suetonii verba obtruderet, quibus citationibus nihil insulsius magisque *ἀπρόσδοκον* dici, aut excogitari potest.

Postremo velut plane demonstrasset Germanus Criticus, non esse Petronii hoc fragmentum, etiam hanc operam velut mantissæ loco sumit, ut ostendat, quo tempore id factum videatur. *Recentissimum* (inquit) *hunc esse inepti alicujus bonumionis abortum suspicor, idque inde colligo, quod verum Petronii textum jam castigatum restitutumque exhibuit ex conjecturis novissimorum Criticorum.* Ita quidem ariolatur improbus iste calumniator, literarum, quantum in ipso est, everfor; ceu non potuerit ex codice emendatiori describi hoc fragmentum, ex emendatiore, inquam, quantum ad illa attinet loca, quæ haud secus leguntur, atque postea à viris eruditissimis ex conjectura restituta sunt. Non enim eadem est manuscriptorum conditio & facies; alii aliis locis mendosi; alii emendatiores. Alii mutiliores, alii ampliores; ut qui Joannis Sambuci opera Antverpiæ centum fere abhinc annis prodiit, in multis, quam qui vulgatus antea fuerat, amplior, integrisque paginis auctior. Hæc decuit maturo judicio pensare, qui vellet de hoc fragmento sententiam dicere, non autem futilium objectionum larvis impelli

PELLI ad obtreftationem. Sed sunt quidam ita fervidi & præcipitis ingenii, ut nulla rationis ope sufflaminari possint, quin statim, quo eos naturæ impetus rapit, velut *ἀντιμαρτυρία* πλοία, ut loquitur Plato, ferantur: quale profecto ingenium novi istius Critici esse ex illa insulsa dissertatione apparet. At nunc saltem Phryx iste admonitus, sero licet, sapiet: nunc infcitiam suam ac temeritatem agnoscat; & si non omnino ejuravit bonam mentem, palinodiam canat.

Deinceps mihi etiam ad partes vocandus ille alter Censor, Hadrianus Valesius, in eadem non solum censuræ vanitate versatus, sed etiam factionis signifer, imo imperator. Cujus nomine afflatus Germanus Criticus, & ceu Delphico oraculo instinctus videtur. Primum igitur hic, quemadmodum initio dissertationis fragmenti auctoritatem eleve, videre operæ pretium est. Exinde enim patebit, quam nihil in imposturæ lite, quam nobis intendit, omittendum duxerit, etiam quod levissimum videretur. Solent (inquit) codici scripto atque à bibliotheca latebris recenseri auctoritatem dare, *Claritas & dignitas inventoris, magnitudo urbis, in qua inventus dicitur, ejus apud quem repertus est fama, & doctorem hominum de codicis vetustate favorabile iudicium.* Nunc repertor voluminis, de quo sermo est, inducitur à Paulo Frambottio Typographo Patavino Marinus Statileus Dalmata, juvenis ignotus: locus in quo repertum fertur, bibliotheca Nicolai Cippici, hominis obscuri, in urbe ignobili Dalmatia Tragurio. Denique ex omnibus, qui Venetia, Patavii, Roma iudicium de codice isto apocrypho tulisse dicuntur, unus Job. Rhodius Danus laudatur, &c. Quam hæc *ἡρωϊκὴς*, & populariter homo astutus digerit. Credas animum ibi esse. Atqui, ex his tribus conditionibus, ex quibus codicis manu exarati pretium æstimandum censet, quid dux priores ad rem pertineant, non video. Solam, quæ postremo loco affertur, alicujus momenti esse fateor. Quæso quid facit ad manuscripti bonitatem urbis magnitudo, in qua inventus est, si, ut Suidas testatur, Origenes scripturæ sacræ vetustissimum exemplar (quo quid præstantius dici potest?) in Hierichuntis Oppidi rudieribus, dolio inclusum reperit? Si Poggii Florentinus olim (ut certi auctores tradunt) Quintiliani libros Institutionum oratoriarum illos pulcherrimos è falsamentarii taberna, atque isiciorum ac botulorum patria, quibus tunicas debebant, redemptos, in studiosorum usum vendicavit? Quid denique Inventoris dignitas, cum ipsum Apollinis oraculum, caprarum indicio monstratum, & patetactum dicatur? Cum non paucæ morborum medelis præstantes herbæ, belluis monstrantibus in hominum notitiam atque usum pervenerint? Cum Jos. Scaliger (ut magis propriis exemplis urgeam) castig. ad Catullum, librum manu exaratum, omnium vetustissimum & optimum, eundemque ab homine Veronensi ignoto, uti testatur, in Galliis repertum toties commendet? Quod vero me ignotum esse arguit, non video, quo argumento id tam confidenter affirmare possit, nisi quod hæc nomen

meum non audivit. Atqui neque ego ad hanc usque diem Hadrianum Valesium, an inter homines esset, noveram. Valesios Francorum reges ex fama & historiæ monumentis noveram. Sed hi, opinor, nihil ad Criticum. Noveram & Franciscum Valesium Covarruvianum medicinæ arte & scriptis clarum: item Henricum Valesium Ammiani Marcellini Eusebii que editorem in Gallia. At vero usquam aliquem existere, qui Hadrianus Valesius vocetur, neque hæcenus scivi, neque quemquam vidi, ex quo inter literatos verfor, sive in nostra Dalmatia, sive aliis Italiæ locis, qui sese de eo quidquam vel fama accepisse diceret. Qui ergo ignotus magis ego, quam iste superciliosus Censor, qui me ex sua ignorantia ignotum prædicat. Fortassis clarum inter populares suos nomen adeptus: at mihi ne istud quidem verisimile sit, quantum quidem ex ejus scripto conjectare licet. Hicne Lutetiæ, in urbe tot nobilium ingeniorum parente & hospita, aliquid nomen habeat, qui in una dissertatione tam sape, tamque turpiter hallucinetur, quique (ridiculum) dum errores in aliorum scriptis expiscatur, in crassissimos ipse nusquam non incidat?

ἰατὴς ἄλλαν αὐτὸς ἔλκει βρώων

Equidem malim semper ignotus esse, quam hoc modo innotescere. Et tamen si nondum satis multis notus sum, utpote juvenis, sciat, mihi non deesse artes, quibus ad famam pervenire possim. Sed de his hæcenus. Quod demum in illo eruditorum numero, qui Venetiæ, Patavii, Romæ de hoc fragmento iudicium tulerunt, unus Rhodius, isque vita functus, laudetur, viderit ipse Frambottus Typographus, & qui eam editionem curarunt, quorum vel negligentia id fieri potuit, vel iudicio potius, quod eam testium enumerationem parum necessariam putarent, ubi res ipsa propriis dotibus æstimanda in manus hominum veniret. Quam viam scriptionum probandarum, cum longe certissimam ipse Censor fateatur, ideoque ad fragmenti ipsius examen mox accedat, age ipsum sequamur, & quid contra afferat, diligentius consideremus.

Petronius (inquit) verbis utitur usitatis. At hic occurrunt portenta verborum: *saplutus, lapatria, matus* seu *mattus*, id est, animo defectus & languens. Primum, quod ait Petronium, verbis uti usitatis, si simpliciter, ita ut verba sonant, accipiatur, concedi potest. Liqueat enim pleraque vocum, quibus Petronius utitur, tritas esse, & in communi Romanorum scriptorum usu positas. At si id vult, nusquam verba minus usitata reperiri apud Petronium, in veteri inquam Petronii editione, quam solam Petronii genuinam agnoscit, fallitur: neque satis diligenter eam editionem pervolvit. Nam quis alius scriptor *hamare* dixit, pro hamis defigere? quis *indelectatum*? quis *vesticontubernium*: *allucitas*, pro culicibus: *aurarium*: pro loco secreto publico, ut Fulgentius interpretatur, *sestram*, pro angustiore casa: *jaçtura pensionem*, pro pensatione? Quas voces partim in veteri fragmento, partim in Grammaticorum com-

mentariis, ex iis locis Petronii? quæ non extant, citatas atque explicatas legimus. Neque porro iste Cenfor cogitat, vix decimam Petronii Satyrarum partem nobis manere incolumem, ut ex tam paucis, quæ supersunt, quibus verbis usus sit Petronius, quibus abstinerit, dici non possit. Præterea quæ portenta verborum vocat, non sunt. *Saplutus* vox Græca est, composita ex *Σα* & *πλούτος*, qua voce Euripides utitur; hoc quemquam, vel mediocriter literis tinctum, non animadvertisse mirer, nedum eum, qui tam superbam Censuram exercent. Nec de voce *lupatria* temere pronunciandum cenfeo, cum sit corrupta. Quod autem nomen *mattus* inter portenta recenset, & tamen Picardis & Germanis notissimum fateatur, an non contradictio est? Si in Latina lingua id portentosum judicat, sciat in vetustissimo glossario *mattum* pro tristi annotatum extare. *Abstina*, *caldicerebrius*, *nesapius*, novæ quidem voces, sed Latina moneta percussæ. Imo *nesapius* vel *nesapius* haud novum vocabulum, nec Latinis auribus ignotum, utpote quod apud Terentianum Scaurum extet. *Madeia* & *Perimadeia* Syriaci idiomatis censet, vel potius ariolatur homo, ut audio, linguarum Orientalium omnino expertus. Neque videt acclamationem esse hominum in plausu græcissantium, ut fere illis mos fuit, *μὰ δία* perite *μὰ δία*. Nam & iis, qui recitabant, per adulationem *sephos* Græce acclamare solebant, ut compluribus locis videre est apud Martialem. *Dignitosus* à dignitate, ut calamitosus à calamitate, cur repudiari debeat, non video, cum nobis in ea voce analogia tam manifesto suffragetur. Sed & in glossario Philoxeni, ut supra adversus Germanum Criticum notavi, hæc ipsa dictio exponitur. *Gaudimonium* pro gaudium, & *trissimonium* pro tristitia non possunt explodi, nisi & mendicimonium & mœchimonium damnentur, quibus vocibus usum esse Laberium ex Nonio & Gellio discimus. Ex quo conjicere est, eas in Comico theatri, atque inter plebem vulgatas fuisse. Monstri item simile videtur Cenfori, *ocupo* substantivè usurpari. Qui potius quam *comedo* apud Varronem pro guloso, cujus verba citantur à Nonio in hac voce? Et nugo pro nugatore apud Apuleium, quam vocem magnus ille Antiquarius non posuisset, nisi apud veteres legisset. *Baciballum* si nulum est mendum, è plebis fæce & theatri sumptum vocabulum autumo. Quod in ludica scriptione non est nefas. Cum præsertim vilis persona loquitur, ut hoc loco Nicerotus: *Cum adhuc servirem*. Proinde idem suæ bambaginis conscius, cum rogaretur à Trimalcione, ut fabellam narraret, sic præfatur: *omne me luctum transeat, nisi jam dudum gaudimonio dissilio, quod te talem video. Itaque hilaria mera sint, est timeo istos scholasticos, ne derideant, viderint* à Narrabo tamen, &c. Quid igitur mirum, si tales homines, rudes literarum, educationis expertes, desitis aut fordidis vocabulis utantur? Annon justius miremur, Cenfores non intelligere Petronium, de industria id fecisse, ut decorum servaret? Itaque ejusdem Nicerotis sunt illa, quæ

deinceps idem cenfor ceris suis miniatulis notat, *corporaliter, orcus apoculanius, exopinissent*. Quamquam nec Trimalcio non easdem voces usurpat, utpote quem juxta vilissima mancipia ineruditum, futilem, & stolidè ambiciosum exhibeat Petronius: Hinc esse arbitrator, quod non ita exoletis & rancidis vocabulis squallet vetus fragmentum, quod in eo non nisi Eruditi Agamemnon, Encolpius, Aseyltos. Eumolpus, Gyton, aut urbanioris notæ mulieres interloquantur, Circe, Quartilla, Chrysis. In hoc autem fragmento Trimalcio ejusque uxor Fortunata è nihilo magni, Habinna lapidarius & monumentorum redemptor: liberti, coqui, & alia extremæ fortis mancipia? Adde nequioris convivii & liberæ, ut vocat, cœnæ licentiam, ipsamque vinolentiam, quæ ejusmodi voces ineptas & sordidas etiam honestis nonnunquam exprimit. Cæterum Orcus apoculanius quid sit, si intellexisset Cenfor, non emendaret, vel potius depravaret. Legit pro apoculanius aboculanius, & cæcum exponit. *Recentiores* (inquit) aboculanius & abocellum, ac nonnumquam ab oculis dixere, ut infra librum ab oculo legit, id est clausis oculis legit, *aveuglette*. Nugæ. Apoculanius vera est lectio à verbo *apocolo*, quo infra utitur Petronius cap. 67. *Nisi illa discumbit, ego me apocolo*; hoc est ego me à poculis removeo, potare desisto. Orcum autem apoculanium facetissime appellat, quod homines apocolut, hoc est à mensa & poculis abstrahat. Nemo enim apud inferos potat. Et alludere videtur ad illud Horatii I Carm. 4.

Fam te premet nox, fabulaque manes.

Et domus exilis Plutonia: quo simul mearis,

Nec regna vini sortiere talis.

Hoc igitur sensu Orcum apoculanium eo loco dici putandum est, epitheto inter pocula & comestationes nato, atque in ore ejusmodi popinorum frequenti; quod iis Orci instar videtur longe à poculis degere.

Sunt & alia quædam Cenfori isti minus probata, ut *Palamedes*, pro Pelamydes hodierno Italarum idiomate. *Palamedes* (inquit) quo nomine Pelamydes ab Italis appellantur, Nempe ab Italo nupero adornatum id fragmentum hinc arguit. At nihil necesse est, potuit enim librarii culpa error non magni momenti accidere. Sicut in voce *Strabonius* pro *Strabo*. Nisi si ita scribendum est: *Strabo bonus*. *Monstruosum* quoque pro *monstresum*, non putat ferendum. At veteres sic pronunciasse ex antiquis glossis liquet. Pro monstro item habet *coricillum* dici pro corculum. Quid si coricillum scripsit Petronius, diminutivum à corculo, ut ab os osculum oscillum, à poculo pocillum, unde pocillator? Sed & nomina, inquit, personis indita haud ex instituto Petronii, apud quem ea aut Græca, aut Latina sunt, uno excepto *Burgatis* nomine. Hic vero res aliter se habet; *Mammea*, *Cicaro*, *Satuna* *Dea*, *Gavilla*, *Flocrimus*, *Habinna*, quæ cujus sunt lingue, Cenfor sese ignorare fateatur. Ceu vero non potuerit Petronius variare nomina, pro personarum conditione, quas inducit, aut ex veteri fragmento, quod vix decima

ma est totius operis pars, de toto opere iudicium ferri possit. Nec tamen concedendum est, ea nomina, quæ recenset, non esse Græca, aut Latina. Potest enim Mammea esse à mamma: potuit cicaro à cicco, quod, teste Festo, significat membranam tenuem punici mali. Satunam autem Deam ea ratione dictam apparet, qua Satunum Deum, à voce satū, quæ partem, qua viri fumus, notat. Denique *Gavilla* nomen à Gavia ave, quæ & larus dicitur.

Pergit acutus ille Censor, & verba quædam recentiora & minime Latina, quæ nondum Petronii ætate in usu essent, in hoc fragmento observat. In his est *frons expudrata* pro inverecunda. At enimvero libenter ab eo quærerem, unde sciat Petronii ævo atque ante ipsum non fuisse id vocabulum in usu, cum non pauca ejusdem formæ ex vetustissimis Scriptoribus in Grammaticorum commentariis citata extent: *eliminare*, *expapillare*, *egurgitare*, *exdorsuare*, *evallare*, *expectorare*, *eluminare*, *elucifacere* & *elucificare*. Quæ si veteres illi usurparunt, quidni etiam verbum *expudrare*, licet in tanta priscorum librorum vastitate ad nos non pervenit? Sed esto, non fuerit in usu id verbum ante Petronium: Quid tum postea? Non potuit veterum illorum jure atque exemplo uti Petronius ut novum verbum procuderet in ludicra scriptione, sicut Laberius in Mimis *elucifacere*? nonne ipse in dissertationis calce vocabula & phrasas, Petronio peculiares, nec satis, ut quidem autumat, probas annotat? Quidni ergo & verbum *expudrare* in illo censu? Accedit, quod in glossis Isidori id verbum reperitur. Bellus vero est, cum & *porcum silvaticum*, pro apro vel sue ferro, inferioris Latinitatis censet, quia equus silvaticus apud Paulum Longobardum legatur: unde apparet videri ipsi epithetum *silvaticus* recentioris notæ, neque Latinæ. Atqui Cato hac ipsa voce utitur de re rustica cap. 143. *Mala* (inquit) *Scantiana in doliis & alia quæ condi solent, & silvatica*. Murem quoque silvaticum dixit Plinius: atque etiam *erraticum* eadem forma. Vitruvius arenam fluviaticam lib. 1. cap. 2. Quidni ergo & *silvaticus* pro silvestri dicatur? Idem statuendum de aliis vocabulis, quæ item ut parum Latina explodit, *minutiolus*, *amastuncula*, *fulcipedia*, *staminata*. Quæ tamen si apud nullum scriptorem hodie extarent, temerarium tamen esset nobis rei Latinæ *ναυάγιον*, ut Demadis verbis utar, *πολυτεχνέσις*, quibus è tanto naufragio nihil præter tabulas aliquot easque multa vetustatis carie corruptas superest, ea vocabula negare Latina esse, quia in nostris libris non reperiantur. At enim Censor *berbex* pro vervece, ut inferioris ævi aut barbarum, carpit. quod tamen in vet. gloss. legitur. Et *molestare*, pro vexare, explodit, cum in veteribus Petronii fragmentis id verbum reperiat, eo etiam Modestinus & alii veteres J.C. usi sint. Cum porro in hoc censu non nisi verba recentiora aut minime Latina exagitet, neque satis mirari in iis verbum *adjutare*, quod passim apud Terentium & Varronem legitur, ab eo taxatum esse. Tum *oricula-*

rii pro auricularii eadem censura notari. quod quam sit indignum homine vel mediocriter erudito, facile ostendi potest. Quis enim nescit, veteres plerisque in vocibus diphthongum *au* in *o* mutasse? Cujus mutationis exempla aliquot supra attuli, & nusquam non obvia sunt. Sed de voce oricularii, pro auricularii, aurem vellam Censori de Catulli epigrammate, quod sic habet,

*Cinade Thalle mollior Cuniculi capillo,
Vel anseris medullula, vel imula oricilla.*

Adducam & Celsum, latinissimum rei medicinae scriptorem, qui clysterem, Græcis *κλύστρον* dictum, ipse oricularium vocavit. Quia vero deinceps multa desita vocabula coacervat, quæ hocce in fragmento passim occurrunt, quibus usum esse Petronium, scriptorem elegantem & politum incredibile judicat; propterea quod non ita frequentes archaismi in veteri editione occurrunt: quæ inæqualitas aliquam fraudis suspicionem facere potest, certe ei argumento Censores isti præcipue insistant; maxime ad rem pertinet, qua ratione id factum sit, semel explanare, ut nemini amplius de ea re scrupulus hæreat. Sic itaque existimandum est; Cum Latina Lingua primis temporibus, ut aliæ res omnes, rudior extitisset, magis ac magis subinde limari ac perpoliri cœpisset, donec ad Ciceronis ætatem pervenit, quo tempore maxime effloruit, & summam adeptæ est perfectionem. At vero cum sub doctissimorum virorum lima vetustatis situm ac rubiginem poneret, non est putandum, vulgi domi, in foro, in triviis loquentis eandem fuisse rationem, ut etiam plebeji & indocti homines, mulierculæ, servitia eidem linguæ cultui studerent: imo penes eruditos & elegantis ingenii homines hic cultus linguæ primum stetit, in plebe autem diu pristini hororis vestigia, magisque in sequiori sexu & infima hominum sorte manserunt. Idque ex nostris rebus conjectare licet. Adhuc enim muliercularum ac rusticorum sermo non pauca obsoleta vocabula ex prisco squallore retinet. Quod in omni non barbara lingua eodem modo se habere verisimile est. Huc spectare arbitror, quod Cicero 2. Philipp. Antonium castigat ut ineruditum & ineptum, quod contumeliam facere dixerit, quæ tamen locutio Plauti & Terentii temporibus viguit, & tempore Ciceronis in ore plebis viguisse dubium non est. Tunc vero honestis ita insolens erat, ut non intelligeretur, ut eo loco idem arguit: *quid est porro facere contumeliam? quis sic loquitur?* Et infra: *nonne satis est mutum esse, quam, quod nemo intelligat, dicere?* Hujus & argumentum est, quod Augusti ævo Julius Hyginus, licet Grammaticæ artis peritus, quia tamen obcuris natalibus & ex servo libertus, multa vocabula veterum ritu pronuntiat, ut *Jovis* pro Jupiter. Quod Phædrus *maiores* pro majoris, *cavernam nacta* pro nacta, *pulcra juvenis*, & alia ejusmodi antiqui squaloris vitare non potuit: quod Vitruvius homo è plebe, licet non ineruditus, *frigorem* in acculandi casu pro frigus, *similitares* pro

pro similitudines aliquando usurpat, atque omnino pinguem quandam dicendi Minervam præ se fert. Proinde studiose id observatum Satyrarum Menippearum & mimorum scriptoribus, ut personis, quas introducerent, quæ fere obscuræ & ignobiles, congruentem dictionis formam, nempe antiquam, imponerent: eoque maxime, quod magis hæc ad risum movendum idonea est. Nec vero vetusti sermonis squalor atque obsoletorum verborum caries ita in plebe hæsit, ut non ea multis doctis & nobilibus placeret. Testatur Seneca vel sua ætate Antiquarios Romæ complures viguisse, de quibus ita prodit epistola 114. *Multi (inquit) ex alieno saculo petunt verba: duodecim tabulas loquuntur, Gracchus illis, Crassus, Curio nimis culti & recentes sunt: ad Appium usque & ad Cornelianum redeunt.* Adde & quæ Gellius ex eodem Seneca affert lib. 12. cap. 2. Hæc si quis maturo iudicio consideret, facile rationes inveniat, quibus nostro fragmento patrocinetur. Sunt in eo archaismi frequentes, quia mancipia & ineruditi loquuntur? fortassis & Trimalcio ex illis Antiquariis: quam personam mihi videtur instituisse Petronius, non solum in qua molliorem & luxum sui ævi, sed etiam illorum Antiquariorum ac populi Enniani ineptias proluxius rideret.

Sed jam graviora crimina audio, solæcismos ingentes, ego puto medicum & nummularium: Medicus qui scit, pro Medicum. item, arumnos quibus præ mala sua cornua nascuntur. Quod ad priorem locum attinet, valde morosum, immo iniquum esse oportet, qui ejusmodi solæcismum Auctori potius, quam Librario aut Amanuensi, adscribendum putat: Qui enim pronior lapsus, quam in *s pro m?* quod vero & posteriore loco solæcismum esse præ mala sua, & præ malis scribi debere censet, sæpe in Literatorum circulis albis dentibus risimus. Nempe egregius Censor ibi mala neutrum plurale somniat: At non ita est. nomen est substantivum feminini generis, & in auferendi casu, mala mala, unde maxilla. Ita in fragmento legitur capit. XXXIX. in Capricorno arumnos (supple nascuntur) quibus præ mala sua cornua nascuntur. Agit eo loco Astrologum Trimalcio, & signorum cælestium vires in hominum nativitatibus exponit. In Capricorno nasci ærumnos, quibus præ mala sua, id est, ante & juxta malam, cornua nascuntur, ad ærumnas alludens, hoc est furcillas, quibus, ut Festus testatur, religatas farcinas viatores gerebant. Id autem Capricorno adscribit, quod ita pingi solet cornibus ad malas retortis ad instar furcillarum, quæ ærumnæ vocantur. Unde egregius Astrologus colligit, nasci infelices & ærumnos sub Capricorno. Ex his Censoris istius supina oscitantia apparet, qui ne Auctoris quidem, quem reprehendit, verba intelligat. Ejusdem incogitantia est, quod non multo post notat: *nihil nos delectaris* pro delectas positum. Locus est in cap. 64. *Tibi dico, (inquit) Plocrime, nihil narras? nihil nos delectaris?* Et putat delectaris passivam esse termina-

tionem, ceu Auctor delector active usurpasset. Ubi est acumen criticum? non videt delectaris syncopen esse, pro delectaveris, ut in his Horatii versibus 1. Carm. Od. 4.

Jam te premet nox fabulaque manes

Et domus exilis Plutonia: quo simul mearis, &c. id est, meaveris. Similiter hæc culpat, somniatur pro somniat: arguat pro argutatur: amplexaret, pro amplexaretur, & alia id genus prisce figurata & conjugata. Sed huic objectioni supra abunde obviam itum.

Dehinc quas in eodem fragmento phrasas improbet, audire operæ pretium est. *Toralia præposuerunt toris* pro imposuerunt. Item, *planctus est optime*, pro magnum sui desiderium reliquit. At quam facile & gratis hæc, tam nos facile iudicium ejus improbamus & explodimus. apage. Id quoque confodit: *puellarius erat, omnis Minerva homo*, eadem temeritate. Item illud: *admissus erga Casarem est*, Admitti (inquit) ad aliquem, dicunt Latini scriptores: Erga aliquem admitti, non dicunt. At ubi est naris critica? non enim odoratur mendum in voce erga, & quidem leve: Nam vera lectio est ergo: *Admissus ergo Casarem est*, omiſſa præpositione, ad, ut sæpe aliàs apud bonos Auctores. Plaut. in Pseud. *Nunc adeo hanc editionem nisi animum advortitis omnes.* Eodem modo Virgilius in 1X. magni operis, suppressit præpositionem cum,

*Tum demum præcepit saltu sese omnibus armis
Proiecit fluvio.*

id est, cum omnibus armis. Sexcenta ejusmodi occurrunt exempla. Pergit Censor, & cum Germanus Criticus Hebraismos & Italici idiomatis phrasas invenerit, hic Gallicismos expiscatur. *Tu beator es, bis prande bis cana*, quia Galli dicunt, *s'il est riche, qu'il disne deux fois*. Quasi vero non longe plures locutiones afferri possint Franco-Celtis cum Romanis scriptoribus communes; Ita quidem didici ab Henrico Stephano homine Gallo & eruditissimo, qui librum ejus argumenti conscripsit, cui titulum fecit, *De Latinitate falso suspecta*. Hunc librum oportet Censorem non legisse: Alioqui non ita inconsulte phrasas latinissimas pro Gallicismis exploderet. At quam bellam mox animadversionem subjungit: *sed prandium & coena male confunduntur. Nec enim magis dici quis potest, coena prandere, quam prandicoenare.* Quis deinceps hunc Censorem terat? qui ne hoc quidem perspicere potest, sic distinguenda esse hæc verba: *bis prande, bis coena* Quo modo nulla sit prandii cum coena confusio. Hæc quoque Gallici idiomatis putat habuimus in primo porcum: quia videlicet Galli dicunt, *nous avons eu en premier lieu un cochon*. Ubicum quoque Critice destituit. Nam aut deest vox ferculo, quæ restituenda est; habuimus tamen in primo ferculo porcum coronatum. Vel sic: in primo porcum ferculo, pro eo quod scriptum est, poculo. Nam non multo post subdit; *sequens ferculum fuit*. Alium Gallicismum in hisce ariolatur Censor; *quinque naves adificavi, oneravi vinum*: propterea quod in Gallia vulgus Mer-

Mercatorum ita loquitur: *J'ay chargé du vin, du coton, du poivre.* At fallitur: Latinam esse hujusmodi locutionem, sponde multis veterum exemplis; atque ipsius Petronii in veteri fragmento: *dolorem naturalis convicio exoneravi.* Quippe onerare vinum; & exonerare vinum, & dolorem exonerare eadem loquendi formâ dici palam est. Sed & Plinius lib. 18. cap. 16. *deplere sanguinem dixit;* pro deplere venas aut corpus sanguine. Tum Plautus Latinæ Linguæ columen, *onerare zaniam* in Aulularia. Qualis hypallage & in hoc Maronis versu,

Vina bonus qua deinde cadis onerarat Acestes,
Et in iis;

———— *onerantque canistris*
Dona laborata Cereis.

In capit. LXXIV. fragmenti ita scriptum est: *dicto citius de vicinia gallus allatus est, quem Trimalcio iussit, ut aeno coctus fieret.* Coctum facere (inquit Censor) pro coquere, barbarum est. Ita quidem illi Censori videtur, quia in suis Lexicis aut ecclesiis eam locutionem non reperit. Nos tamen non habemus ostendere hanc ipsam phrasim in illis, qui supersunt nobis, Latinæ Linguæ auctoribus: Cum tamen apud Plautum legamus *sartum facere*; & in testamento Corocottæ (quidni enim in hoc negotio citemus) haud dubie veteris scriptoris, & Neronis temporibus supparis, qui vera est Schotti conjectura, qui id scriptum Porcello Grammatico adscribit, cujus Seneca pater meminit in Suasoriis, certe citatur id scriptum à S. Hieronymo nostrate, & Apuleii fabulis de asino jungitur, cum inquam in eo testamento *cruentum facere* legamus pro cruentare, non video cur tantopere abhorrens a lingua Latina hæc phrasim videri debeant. Sed esto non sit bene Latifina at petronianam non esse, quo pacto Censor iste probabit? De hoc enim agitur. Nonne ipse fatetur apud Petronium multa occurrere parum Latina? Ego vero, ut non ausim ita incle menter Petronii Latinitatem damnare, tamen non pauca in ejus stilo reperiri non publici saporis fateri cogor. Ejusmodi sunt illa: *mibi notavi fortiter facere*, pro coire cum muliere, *solitudinem aut lassitudinem imponere alicui*, exhibendum postulare pro exhiberi & alia id genus. Quæ si Petronii propria, licet minus proba Censor agnoscat, quidni & coctum facere pro coquere, & sua rem causa facere pro alvum exonerare in ejusdem idiotismorum numero habeamus? Illud quoque reprehendit Censor, *nemini nihil boni facere oportet*: item *nec sursum nec deorsum cresco.* Utrobique (inquit) duæ negationes sunt, quarum altera supervacua. Perquam grammaticæ. Mihi videor audire præfatum Porcellum Grammaticum Corneli Severi carmina arrudentem apud Senecam Suasor. 2. Scripserat eximius ille vates de Romanis militibus edicta in posterum pugna epulantibus:

———— *susique per herbam,*

Hic meus est, dixere, dies.
Quibus verbis nihil efficacius ad exprimendum affectum animarum incerta sorte pendentium dici potuit.

At Porcellus iste solacisimum in eo versu notavit, quod poeta de pluribus loquens, *hic meus est dies*, non dies hic est noster, dixisset. Ita isti magistri à regulis Grammaticæ, vel latum unguem discedi nolunt. At Seneca, pro poeta & sensu, adversus istos censores stare non dubitat: *Cum* (inquit) *ad sensum retuleris, ne Grammaticorum quidem calumnia, ab omnibus magnis ingeniis submovenda, habebit locum.* Hac igitur magni viri formula, geminas in verbis Petronii negationes, adversus Grammatici hujusce nostri ferulam tueri possim. Sed quo vehementius eundem repercutiam, libet Ciceronis loca proferre, in quibus ille eloquentiæ parens negationes sine necessitate geminat. Pro lege Manilia: *erat enim metus injectus iis nationibus, quas nunquam Pop. Romanus neque laceffendas bello, neque tentandas putavit.* Item pro Cornelio. *Neminem unquam alterius rationis atque partis, non re, non verbo, non vultu denique offendit.* Sed neque Livius veretur: *Adea munera data à Diis, & ipse addiderat, multa belli decora, facundiamque in foro: ut nemo non lingua non manu promptior in civitate haberetur.* Id autem more Græcorum, quibus negationes sic ad negandum geminare nulla religio est: Quid porro non movet Censor, ut novum fragmentum in suspensionem adducat? Etiam Martialis & Persii imitationes exprobrat: idque factum ab impostore autumat eo consilio, ut nugis suis aliquam auctoritatem conciliaret. Quid hoc iniquius? Primum, quid vetat eandem sententiam Petronio, & illis Poëtis sponte oblatam: & quotus quisque ingeniorum concursus, extra omnem imitationis suspensionem, in variis scriptoribus non agnoscit? Deinde cur potius Auctor fragmenti illos poëtas, quam hi illum imitati? Postremo, si imposturæ indicium imitatio, nullum erit opus non supposititium: quis enim unquam ita scripsit, ut neminem imitaretur? At quam indiligens Censor, qui non & Horatii & Phædri & Apuleii imitationes animadverterit? siquidem imitari dicendus est, qui aliis similia dicit. cap. 71. Trimalcio de sepultura sua mandans, *Præterea* (inquit) *ut sint in fronte* (nam sic legendum pro in fonte) *pedes centum: in agro pedes ducenti.* Non illis Horatii gemella,

Nulle pedes in fronte, trecentos cippus in agrum

Hic dabat.

cap. 62. illud: *homo meus coepit ad stellas facere, &c.* an non Phædrum sapit fab. 88. lib. 5. *homo meus se in pulpito totum prostravit.* Ejusdem fragmenti pag. 70. *ipse mibi asciam in crus impegi.* Hinc Censor poterat probare ex Apuleio, Auctorem hujus fragmenti hausisse; eo quod hac ipsa locutione utatur Apuleius in 3. Metam. *An* (inquit) *vulpinaris Amasio, meque sponte asciam cruribus meis illidere compellis?* nugæ. Ex communi rerum & linguæ usu, non imitatione, casu, non industriâ evenit, sæpe, ut Auctores in eundem sensum, eadem verba incurrant. Cæterum quæ in ea locorum collatione similia putat, non sunt. In fragmento hæc: *si nos coleos haberemus, non tantum sibi placeret, non eundem sensum habent atque illa:*

Hæc

*Hæc fierent, si testiculi vena ulla paterni
Viveret in nobis.*

Prior locus significat; si mares essemus, vigoremque masculinum haberemus: posterior; si paternæ virtutis aliquid in nobis esset. Hæc autem eadem non esse, satis constat acrius contuenti. Nam & sceminæ dicere possint, *si testiculi vena ulla*, &c. quæ scilicet & patrisfære, & degenerare à paterna virtute possunt. At eadem non dicerent; *si coelos haberemus*, hoc est si mares essemus, quia repugnat sceminam esse marem: non repugnat sceminam esse generosam. Non minus hallucinatur, cum *λαλαζεν* in Martialis epigrammate exponit *fellare*: cum simpliciter *scortari* id verbum significet. Nam *fellare* Græci *λαλαζειν* dicunt. At illud incredibile prorsus, nedum absurdum, quod mendas illas capitales, ut vocat, & insanabiles, quæ passim in fragmento occurrunt, ab Impostore de industria sparsas censet hoc consilio, ut se vetusto codice usum esse lectori persuaderet, & quæcunque alia Petronio indigna notarentur, vitio exemplaris aut librorum transcribentium culpæ imputari possent. Quasi vero non id omnium primarum editionum (veterum scriptorum editiones intelligo) commune vitium sit, ut plures ejusmodi mendas capitales habeant; ut supra adversus Germanum Criticum disserui. Deinde quis tam solidus est, ut existimet solis gravioribus erratis fidem vetusti codicis fieri posse, nisi & dictio & res, quæ tractantur, & alia omnia ad amissum respondeant? Nam cum multa in hoc fragmento inoffensa sermonis serie decurrant, si ea sunt Petronio indigna, quis librorum insecutæ aut negligentæ, & non potius Auctoris stultitiæ adscribenda judicet? An quis tam bardus est, ut scripturæ vitia ab iis, quæ auctoris tarditate & imperitiâ irreputant, non distinguat? Valeat igitur Censor cum isto colore tam infuso.

Arguit postremo, petitis è foro piscario conviciis in eo fragmento certari, quæ non modo Arbitro, sed quovis scriptori ingenuo indignissima sint. *Fortunata*, inquit, *uxor Trimalcionis vocatur mala lingua, pica pulvinaris; mulier milvinum genus, mæcha obscuro vocabulo matella dicitur.* Quidni ab irato Trimalcione & ebrio, à convivis Trimalcionis similibus, hoc est, parum honestis & liberalibus? Alius *berbex* & *bellum pomum*, *larisuga nocturnus*, qui non valet lotium suum. At hæc maledicta cocum decent, qui ibi rixans introducit. Ejusdem namque sunt & illa; *cepa pyræata*, vel pyræa vel capitata, ut aliquis conjiciat. *Crucis ossa*, *corvorum cibaria*, *terra tuber*, *vulpisfuda*. Addit Censor. *Fortunata ipsa furiis incensa virum suum presentibus convivis Canem appellat.* Grande scilicet flagitium, & propter quod fragmentum explodi debeat. At quis miretur mulierem furiis incensam, & qualis *Fortunata* inducitur, talia maledicta jacere? Trimalcio invicem eam Codicem, ob hebes & stupidum ingenium, prædicat. Scilicet maledictum è foro piscario, & non è communi omnium sermone. Senex Terentianus Heaut.

*in me quidvis harum rerum convenit,
Quæ sunt dicta in stultum, caudex, stipex, &c.*

Denique Trimalcio uxorem *ambubajam* nomine Syria-co, *milvam* à rapacitate, *sterteram* à stertendo, etiam *viperam* vocat. Et hæc convicia num sint piscarii tantum fori lector eruditus judicet: num satyræ parum congruentia. Certe Horatius Ambubajarum collegia dixit in satyris. Et Suetonius de Nerone: *Canabat nonnumquam in circo maximo inter scortorum totius urbis, ambubajarumque ministeria.* Quid ergo flagitii est, in satyrica fugillatione Neronis temporum, Ambubajarum mentionem fecisse? Tandem tædio (ut inquit) grammaticarum Quisquiliarum, à verbis & stilo, ad res ipsas Censor transcendit, demonstraturus in his non minus à veri Petronii ingenio demutatam. Hic vero est, ubi Censor judicii, & eruditionis suæ egregium specimen edit, oblitus quid ludicra scriptio, quid satyricum institutum promittat; singula quæque dicta & facta in hoc convivio, ex Philosophorum, ac morum antiquorum norma expendit, omnia ad vivum, quod ajunt, unguem refecat. *Ac primum*, inquit, *videtur edisse operam impostor, ut Trimalcionem cunctis ridiculum legentibus exhiberet.* Quid tu Trimalcionem pro uno è septem sapientibus exhiberi à Petronio autumas? An tibi res adeo intolerabilis videtur, induci in satyra stultum divitem in coena hilari & libera, ea agentem & dicentem, quæ siccis & sapientibus minime congruant? cum illorum ipsorum locupletum apud Horatium, confessione *stultitiam patientur opes*. Ecce stultitiam fatentur beati, tu eam in divitis persona rideri, idque in satyra, ineptum & Petronio indignum censet. Cur autem si tales homines tunc Romæ extiterunt, qualis Trimalcio inducitur, nefas sit, eos propriis coloribus depictos ridendos propinasse posteritati? Multa inepta sunt & dicuntur in hac Trimalcionis Coena: An alia ludicræ & satyricæ scriptiois materia? An tu hic dicta Sapientum, & è disciplinis liberalibus problemata, velut in Platonis aut Xenophontis convivio, aut Plutarchi symposiacis, aut Athenæi *deipnosophistis* libris proponi velles? Enimvero tunc jure aliquis fucum esse factum suspicaretur? Nunc cum nihil in hoc fragmento non apprime congruat ideæ, quam nobis de Trimalcionis ingenio Petronius in veteri fragmento objecit, non ineptus, qui, quæ fiebant, ceu in theatro exhibuit: sed qui hæctam inconsulte atque in scite reprehendit, is ineptus est, & nihil intelligit. Quod autem multi tunc Romæ fuerint Trimalciones, indocti, inepti, futiles, somnia non homines, dubitare non potest, qui vel Senecæ epistolas legerit: ex quibus unum exemplum proferam. *Calvisius Sabinus* (inquit) *memoria nostra fuit dives: & patrimonium habebat libertini & ingenium.* Nunquam vidi hominem beatorum indecentius. Huic memoria tam male erat, ut illi modo nomen *Ulyxis* excideret, modo *Achillis*, modo *Priami*, quos tam bene noverat, quam *padagogos* nostros novimus. Nemo vetulus nomenclator, qui nomina non reddidit, sed imponit, tam perperam tribus, quam ille Trejus nos

nos & Achivos persalutabat. Nihilominus eruditus volebat videri. Reliqua, quæ sequuntur facitissima, ne sim longus, praterco. Quis ergo non videt similem Trimalcionem induci à Petronio, dum eum facit enarandis poculorum cælaturis, aut fabulæ argumento, quod Homeristæ acturi sint, tempora, personas turpiter confundere? sed singula excutiamus.

Aper (inquit Censor) pileatus insertur, &c. Quid hoc abhorrens à Petronio? An non in veteri fragmento, asinus Corinthius in promulsidari cum bisaccio positus exhibetur, & gallina ligæa incubantis habitu, cum ovis & palea mensæ insertur? Ita histriioniam in cœna facere amat Trimalcio, ad exhilarandos convivas. Postquam surrexit Trimalcio, sermones habent inter se conviva ineptos, humiles, ac demissos soli satius & sensus communis expertibus convenientes. An ignorat Censor, tales fuisse beatorum illorum convivas? Enimvero non hæc humilia sunt, quam dialogus Asellii Sabini, in quo boleti & ficedulæ, & ostrea & turdi certamen inducebatur. Quo tamen Dialogo ita deletatum Tiberium tradit Suetonius, ut auctorem H. S. ducentis remuneratus sit. Denique apud Juvenalem Domitianus Cæsar cum proceribus in consilium vocatis de apparatu rhombi deliberat. Pergit Censor: Trimalcio eandem, quam Claudius Imperator convivis libertatem in triclinio facit, & in alvum continentes invenitur. Quidni Trimalcio idem, quod antea Claudius, permittat? Cocus præterea quod porcum non exentera verat, nudatur in convivio, & inter duos tortores confisit. At hæc mimica sunt, hi Trimalcionis ludi. Non placent Censori, at alii facetum id inventum, nec à tali cœna abhorrens judicent. Et in lance Corinthia potat: quasi lances tam vina, quam cibos caperent. Non sane capiunt, neque ea mente scripsit Petronius; sed Trimalcionis ludum & lasciviam expressit. Nunquam audit Censor in nequioribus conviviis & comessationibus quosdam à Modimperatore in calceis potare iussos. Absurdum id fateor, factum tamen. Denique non hic de moribus atque institutis pop. Romani; sed de lascivia, jocis & ineptiis divitum agitur.

Sequuntur de vasis Corinthiis fabella relatu indigna, nulla temporum habita ratione. Quid mirum de sene indocto, oblivioso, ebrio? Nonne Calvisius Sabinus loco Senecæ supra adducto, ob eandem ineptam eruditionis, in summa inscitia, ostentationem ridetur? Interea vitulus affertur galeatus: quem unus ex Homericis Ajax furens gladio concidit, partiturque convivis. Hoc tetricus Censor acerbius explodit. Quis (inquit) hæc legens risum teneat? Et tu Censor ride, sodes, atque etiam cachinna. Nec enim opinor, alio hæc consilio Petronius refert, quam ut risum legentibus moveat; sicut nec Trimalcio (si vera narratio est) alia mente id faciebat, quam ut convivas suos exhilararet. Jam vero fabula aniles de homine versipelli in lupum mutato, Apuleio convenient magis, quam Arbitro. Vellem hujus judicii nobis aliquam rationem explicasset Censor, ut intelligeremus, cur quod in ludica

scriptione Apuleio licuit, non liceat Petronio. Fuisse Trimalcionis ingens canis catena vinctus, adducitur in triclinium ab ostiario. Quid agrestius, quid indignius tanto convivio? Jam dixi (quod & omnibus, Censore uno excepto, perspicuum arbitror) nihil serium dici aut agi in ea cœna, nihil ex consuetudine & moribus, sed ex luxu & lascivia hominis improbi, & vanissimi ostentatoris. Et nunc quod canem ostiarium in triclinium adduci jubet, non feritati agresti aut inscitia, sed protervirati adscribendum est. Nisi existimamus agrestem fuisse Halogabalum, qui (ut refert Lampridius) leones & leopardos exarmatos, ad secundam aut tertiam mensam jubebat accumbere? ignorantibus cunctis esse exarmatos, ad pavorem & ridiculum excitandum: aut illum patremfamilias ditissimum, de quo Milefian. lib. 10. mentionem facit Apuleius, qui asinum suis ipse manibus in triclinium perduxit, eique mensa posita, omne genus eduliorum solidorum, & illibata fercula iussit apponi, merum etiam propinari. Hi sunt beatorum lusus & nugæ, non ignotæ iis qui veterum libros diligentius legerunt, quique urbanioris notæ hominum mores non penitus ignorant.

Idem Trimalcio cap. 64. Portiones dividi jubet inter omnes servos, qui ad pedes sedebant. Quid (inquit) indulgentius? imo vero quid minus Romanum, bibere famulos domino præsentem ac epulante, sedere ad pedes servos domino discumbente. An sedens famulus ministrare potest? Non est hoc Romanum, fateor, sed Trimalcionianum. Quæ autem hæc inscitia est, ne animadvertere quidem, quid personis, quas Petronius exhibet, conveniat? quippe Trimalcio, ut ex veteri etiam fragmento apparet, non solum exquisitissimas lautitias ubique affectat, sed etiam ludis inusitatis, ac mimicis convivarum admirationem capiat, moris atque instituti Romani securus. Quod ut magis pateat, nonnulla de ejus moribus, ex illo veteri fragmento, Censori suggeram. Trimalcio è solio balnei egressus, unguentoque perfusus, palliis ex lana molliissima factis tergitur. An hoc Romanum est? Eodem pala se exercitante, spado in parte circuli stat cum matella argentea, quam ludenti signo dato subjiciat. An id Romane consuetudinis? Idem in postibus triclinii fasces habet cum securibus fixos; an hoc Censor dicet Romani esse instituti, ut sevir Augustalis (nihil enim amplius Trimalcio) fasces cum securibus habeat? Quippe istis magistratibus colonicis & municipalibus, non fasces, sed virgæ nudæ aut baccilli præferebantur. Itaque Encolpius cujus sub persona fabula narratur, id ut novum notat & admiratur: & quod præcipue, inquit, miratus sum, in postibus triclinii fasces erant cum securibus fixi. An denique moris Romani est, servos inter ministrandum cantare? Hæc & alia quæ brevitatis causa prætermitto, à Romano usu abhorrentia, cum de Trimalcione prodantur in veteri fragmento, qua fronte potest Censor culpæ, quod in novo fragmento quædam præter Romanorum consuetudinem, in eadem Trimalcionis cœna observentur? Nec tamen, ut ad pro-

positum revertar, ita Trimalcionis proprium fuit habere servos ad pedes sedentes, ut non hujus aliquot exempla in litteris extant. Nonne idem de Calvisio Sabino cujus supra mentionem feci, prodit Seneca? Magna (inquit) summa emit servos, unum qui Homerum teneret. &c. Postquam hac familia illi comparata est, cepit convivas suos inquietare. Habebas ad pedes hos, &c. Idem de quodam Zoilo, quem Malchionem appellat, homine Trimalcionis simili notat Martialis.

*At ipse retro flexus ad pedum turbam
Inter catellas anserum extra lambentes
Paritur apri glandulas palae stritis,
Et concubino turturum nates donat.*

Quare hunc Censorem aut paucae lectionis, aut parum diligentem, aut minus bona memoria praeditum esse oportet, qui neget sese meminisse unquam legere, ad pedes sedisse pueros, nisi ingenuos. Sed & futili ratione obiectio nititur: An (inquit) sedens famulus ministrare potest? Certe qui sedet non potest ministrare. At ubi est multitudo servorum, ut apud Trimalcionem, & alios ejusmodi locupletes, quidni aliis sedentibus, alii ministrare possint? Cetera quae de Trimalcionis cocis discumbentibus addit, non minus aliena & frivolosa.

Alia obiectio ex cap. 67. *Fortunata uxoris Trimalcionis periscelides torta, quales in usu nobis sunt, matronisque nostris, & quas vulgo à poplite cui subligantur, arretarias vel jarretarias vocamus, nec Graecanici.* Primum unde habet Censor, periscelidas hasce Fortunatae, ejus generis esse ac eas, quibus poplites ligamus? Nempe quia tortae dicuntur. At id epithetum longe alio spectat, quam iste Censor putat. Nihil enim aliud significat, quam eas fascias, quibus crura tota involvi mos esset, cum alii de more latae & simplices essent, huic tortas fuisse. An autem exinde sequitur, non iis tota ejus crura involuta atque amicta fuisse? Non sane, sed haec Censoris interpretatio est à mente, & verbis Petronii aliena. Miseret me atque pudet istius Censoris, qui ne illa quidem quae legit, quo sensu dicantur, mente assequitur. A cruribus Fortunatae ad collum Censor ascendit: ibi quia sudarium invenit, ignarum antiquitatis auctorem fragmenti clamat. *Sudarium circa collum nullum unquam matronis Romanis fuit.* Ita sane, sed quæro num viri sudarium in collo habuerint: minime gentium, si consuetudo spectetur. Nam sudaria, ut ipse Censor fatetur, non cultus causa, sed ad sudorem oris tergendum, & viri & foeminae habebant. Quid est igitur, quod Neronem Suetonius, ligato circa collum sudario, prodisse in publicum dicit? Nempe quia Nero, ut in aliis rebus, sic in cultu vulgi consuetudinem spernebat. Si igitur Nero præter morem sudario collum ligavit, quidni & uxor Trimalcionis, cultus insolentis perinde amans, præsertim domi, tamen id vulgo matronarum consuetum non fuerit? Pergit Censor: *Fortunata Trimalcionis ditissimi & nitoris, & elegantia amantissimi viri uxor, tam sordida & immunda esse potuit, ut eo*

linteo quo collum velaverat, velut mantili in triclinio tergeret manus. Nimirum Censor matronae illius manus suis similes putavit, ut sordibus lintea dum tergerentur, commacularent. At scire cum convenit talium mulierum opulentarum, quae munditiis student, manus ita lotas & nitidas semper esse, ut si leviter aqua tingantur, ut iis delicatis mos est, nullam linteis labem afferant. Non enim ad abluendas sordes Fortunata manus aut lavat aut tergit, sed ad speciem & dicis causa.

Trimalcio senex ebrius de testamento suo mandat, funebrem vestem, unguentum nardinum, & reliqua ad funus pertinentia afferri jubet, & convivis ostendi, ac demum tamquam in funere suo cornicines canere jubet. Hic Censor exclamat. *Quid his ineptius? O sermones convivales.* Verum his declamatoriis officiis atque *isogis ἀναγωγῶν* comprimendis, sufficere ea proferre, quæ de Pacuvio Syriæ Proprætore Seneca in epistola 12. prodidit; ipsamet ejus verba adscribam: *Pacuvius qui Syriam usum suum fecit, cum vino & illis funereis epulis sibi parentaverat, sic in cubiculum ferebatur à cœna, ut inter plausus exoletorum hoc ad symphoniam caneretur, & cetera, nullo non se die extulit.* Sive igitur Petronius sub Trimalcionis persona, hanc Pacuvii insaniam traducere voluit, sive hujus quem Trimalcionem appellat, eadem petulantia fuit, patet quam sint ridiculae Censoris exclamations, qui Seneca & Satyricorum scripta videtur numquam attigisse, ac ne quidem quid Satyra sit, intelligere. Etiam hic Pseudo-Petronium ut Romani moris ignarum carpit, quod cornicines pro tubicinibus adhibeat funeri. Neque videt homo acutus non esse verum id funus, sed mimicum, quale Syriæ Proprætore, qui ut vidimus inter plausus & cantus exoletorum efferebatur. Quæro enim utrum magis sit præter morem Romanum, cornicines funeri adhibere, an plautus & symphoniam? Ita idem Seneca in ludo Claudium ad tibicinum & cornicinum cantum facit efferri: *interrogat Mercurius, quid sibi velit ille concursus hominum, num Claudii funus esset? Et erat omnium formosissimum & impensa cura plenum: ut scires Deum efferri: tibicinum, cornicinum, omnisque generis auctororum tanta turba, tantus conventus, ut etiam Claudius audire posset.* Quid restat, nisi ut Censor Senecam ut parum Romani moris gnarum, in ordinem cogat.

Obicit præterea finem cœnæ Trimalcionis cum iis quæ sequuntur, hoc est, ut ejus verbis utar, falsa & ficta cum veris non coherere; Videamus quomodo id ostendat. Finis (inquit) cœnæ Patavinæ (ita novum fragmentum vocat) talis est: *Cum cornicines insonassent, vigiles regionis proxima rati ardere Trimalcionis domum, cum aqua & securibus occurrunt, & januam effringunt.* Encolpius, Ascyltus, & Gyton læti oblata occasione discedunt. Nos occasionem opportunissimam nacti, Agamemnoni verba dedimus, rapimusque plane, tamquam ex incendio fugimus. Contra inquit, apud verum Petronium, qualem dudum editum habemus (obi-

(obiter notandus Cenfor, qui *dudum* pro pridem hoc loco imperite usurpat) Encolpius cuius sub persona tota fabula narratur, nec cornicinum, nec vigilum ullam mentionem facit; sed ait, cum ipse & Alcylus & Gyton abire vellent, & per amplissimas, longissimasque porticus, media jam nocte sine lumine errarent ebrii, &c. Hæc Cenfor; vel inconsiderate admodum, vel parum bona fide. Aut enim non videt, aut dissimulat, lacunam esse in veteri Petronii fragmento ante illa verba, *neque sax ulla in præsidio erat, qua iter aperiret errantibus*. Quam lacunam non recte expleri iis, quæ in calce novi fragmenti habentur, neque seriem fabulæ apte continuari ostendat Cenfor, & tunc ipsum non in tota illa dissertatione hallucinatum credemus. Quin etiam Cenfor sua scrinia compilasse Impostorem Pseudo-Petronium quiritat, & vocabulum *barbatoria*, quod in cap. 73. legitur, sibi furto ablatum è notis suis in Berengarii Augusti panegyricum vindictiarum jure repetit. *In meis* (inquit) *in panegyricum notis, quid esset apud Gregorium Turonicum Episcopum, barbatorias celebrare, & quid barbatoria significaver, fusc docui. Placuit observatio mea Impostori, &c.* & mox; *sed tamen mos hic quidem ætate Petronii multo vetustior: nomen autem barbatoria, ejusdem ætate (ni fallor) recentius*. Bene est quod addit (ni fallor) & hac præfatione judicii periculum declinat. Cur ergo cum fieri posse ut in eo ipse fallatur, ac sese de eo incertum esse fateatur, quo tempore id nomen usurpari coeptum sit, tam asseveranter postea pronuntiat, hanc vocem è suis notis acceptam? Neque enim quicquam assertad id probandum, sed sententiam suam sine ratione Pythagorico more velut editum proponit: At nos ratione & conjecturis ducti probabilius censemus, cum res sit, ut fateatur, ætate Petronii vetustior, & vocabulum quo ea res designatur, Petronii ævo antiquius credi oportere: tamen in aliis veterum monumentis, quæ nobis ex tantis literarum cladibus paucissima supersunt, non reperiatur. Idem statuendum de libera cœna, cujus & initio fragmenti mentio habetur, ita fuisse ab Antiquis nominatam, non, ut iste nugatur, Impostoris fraude ex fratris sui observationibus notatam.

Hactenus videri possum duorum Cenforum tela & machinas non segni manu percussisse. Restat ut eisdem nunc de veteris fragmenti vero Auctore inter se digladiantes spectemus. Germanus Criticus ex vulgata opinione Petronium Neronis familiarem cujus Tacitus meminit, Satyrici auctorem defendit, ut supra vidimus. Hic ad alium Petronium refert. In quo duo agit; primum ostendit nihil illud Satyricum ad Neronis noctes spectare; deinde ab alio Petronio Massiliensi scriptum esse. De primo, cum mihi admodum verisimile videatur, non est opus lectorem morari. De altero autem rationes ejus & conjecturas expendere, non ab re erit. Ita igitur statuit præter Petronium à Tacito memoratum, alium fuisse Neronis ævo multo recentiorem, natione Gal-

lum, qui in provincia Viennensi, finibusque Massiliensium Græcorum vixerit. Id autem Sidonii Apollinaris testimonio probat, cujus versus hosce adducit ex carmine, quod Narbo inscribitur:

Et te Massiliensium per hortos

Sacri stipitis arbiter colonum

Hellepontiaci parem Priapo.

Primum audaciam Cenforis & facinus *παρὰ τὸν δῶνον* lector observet. Cum in omnibus Sidonii codicibus *sacri stipitis* scriptum extet, audet pro *sacri, Grai*, pro *stipitis, cespitis* legere. Tum nobis testem fratrem adducit, qui non dubitet in vetustis ejus scriptoris libris scriptum fuisse *Grai cespitis*, quod quidam non intelligentes in *sacri stipitis*, perperam mutarint. Quasi vero *Grai* pro *Graci* epithetum sit ejusmodi, ut alicui in eo aqua hæere potuerit. Hanc autem conjecturam Cenfor in hunc modum confirmat. *Si* (inquit) *sacri stipitis nomine Priapum lignum designare voluisset Sidonius, Priapi colonum Arbitrum vocaturus non fuit, sed cultorem*. Ita quidem si Auctor ille Latini sermonis puritatem in poematis coluisset, quam ne in soluta quidem oratione assequi potuit. Quis enim Sidonium parum tersa ac limata dicendi ratione usum ignorat? Instat: *Etiam si gratis concessero colonum Priapi pro cultore Latine dici posse, tamen nec vel tum suis tribus hisce versiculis sensus constabit; fatendumque erit Sidonium his duobus in versibus continuis Priapi sine causa meminisse. Te, arbiter, per hortos Massiliensium sacri stipitis, seu Priapi ligni cultorem Priapo Hellepontiaci parem*. Esto; quid in eo incommodi aut flagitii? Hoc, inquit, nihil frigidius atque ineptius videtur. Ita credo videri Cenfori isti; at iis qui aures poeticas habent, ea repetitio non friget. Quin si bis eandem vocem Priapi in duobus illis versibus iterasset poeta, non parum gratiæ addidisset; sed non est omnium de poematis judicium ferre. Tamen ex hac tam audaci Sidonii interpolatione, & tam frivola disputatione audet pronuntiare, Arbitrum natione Gallum a Sidonio agnosci: tum & Petronium Epicureum fuisse exinde colligit. De hinc Pithœum miratur, quod iis versibus non tam Arbitri patriam quam mores designari ob Massiliensium mores Plautino proverbio, & Athenæi historia notatos existimaverit. *Quasi* (inquit) *horti Massiliensium, mores eorum corruptos potius, quam Petronii domicilium apud Sidonium indicare debeant*. At Pithæus, si videret, non parum tam importunam Cenforis istius interpretationem miraretur, quæ & verbis Auctoris vim facit, & a mente ejus alienissima est. Nam si Petronium Arbitrum Massiliensem, & Antoninorum ævo supparem Sidonius putasset, non eum inter veteres scriptores, qui priorum Cæsarum temporibus floruerunt, proximumque Cornelio Tacito in illo ipso poemate posuisset. Sed reliqua hominis confidentissimi argumenta spectemus. *Ipse Arbiter moris cuiusdam Massiliensium mentionem fecit, tamquam sibi notissimorum*. At pudet me respondere tali argumento.

to. Adeone iste Censor lectores indoctos, immo sensus communis expertes putavit, ut eos tam frivolo & nugaci verborum strepitu permoveri posse crederet? Quid enim ista collectione levius, quid futilius? Isto enim modo probari posset Platonem fuisse natione Persam, qui de Persidis regum educatione & magnitudine, tam multa exquisitissime in Alcibiade 1. disputat: aut Scytham Hippocratem obea, quæ de Scythicæ gentis & Amazonum moribus Noma dumque institutis in lib. de aëre, locis, aquis tradit. Qui & in lib. 4. de morbis modum casei conficiendi apud Scythas, tam dilucide explanat. Item Maro fiet Moschus aut Sarmata, aut Dacus, eorum argumento, quæ in 3. Georgic. prodit de frigoris inclementia in regionibus Septentrioni subiectis, ac populorum qui ibi degunt, victu tam graphice descripto. Similiter Galenum Teutonem dicemus aut Gallum, qui tot locis Gallorum candoris & flavorum capillorum mentionem facit. Sed & Celsum indidem natum: Quidni. Qui eorum quæ in Gallia fierent, meminere, lib. 7. cap. 7. *Nihil est (inquit) melius, quam quod in Gallia quoque comata sit, ubi venas in temporibus, & in superiore capitis parte legunt.* Sexcenta ejusmodi loca ex variis auctoribus proferre possum, quibus istius rationis imbecillitas amplius demonstraretur. Non minus temere, ne quid gravius dicam, ex Græcis vocabulis quæ in illo Satyrico passim occurrunt, Petronium ortu Gallum fuisse colligit, domicilio tamen semigræculum. Nam & Lucilius & Varro & Plinius, & Columella, & Suetonius hac ratione semigræculi & Massilienses habendi essent, in quorum scriptis tot Græca vocabula observantur. Nolo hic eorum vocabulorum catalogum instituere. Sufficit hujus lectores admonuisse. Quis enim nescit Lucilium in Satyris tantum Græcarum vocum admiscuisse, ut eo nomine reprehendi ab Horatio meruerit. Similiter Varro frequenter in libris græcissat, præsertim in Satyris, nempe quibus & titulos Græcos præfixit, in margopoli *πρὸς ἀρχῆς*. cosmotoryne *πρὸς φθόρας* *κισμῶν*. Triodite tripyllo *πρὸς ἀπείρης*. Est modus matulæ *πρὸς μέδης* *ὅς* *δὲ* *λύγας* *ὑπερτιδιδασκαλῶν*. vinalibus *πρὸς ἀφροδισίαν*. *ταφὴ* *Μυτιλήνῃ*, & sic de aliis. Ex quibus Satyris sunt illa: *di enos lemma-tos logos Antipatri stoici filius rutro caput displanat.* Et *metamelos inconstans filius me reprehendit.* Idem vitæ exodium Græcè pro exitu in iisdem Satyris dixit; in libris de re Rust. ornithonas, pelagios greges piscium, & alia ejusmodi *ὅσα* *κρίνῃ* qualia & apud Columellam & Plinium & Suetonium crebra reperiet diligens lector.

Id quoque pari levitate adjungit: *non demum miror ab Arbitro transitum Alpium maritimarum Alpibus Grajis confinium viginti versibus, ac portum Herculis Monaci exacte describi.* Ceu vero non Claudianus patria Alexandrinus, multis versibus Alpes Rhetias lib. de Bello Gildonico, & Silius Italicus origine quidem Hispanus, sed patria Italus Alpes Graias item studio-

se descriperint. Cujus porro vanitatis est putare, quidquam ad rem pertinere, quod Petronius Gallorum non semel meminerit. Ut cum ait, *in creta facies, ut suos Gallia cives putes.* Ego autem frigidior hyeme Gallica factus: atque ex his locis colligere Arbitrum hiemes & frigora in Gallia tulisse, & candorem Gallorum notum habuisse? Sed me talium nugarum pudet, pigetque: alia transeamus.

Stilus (inquit) Petronii non Romanum seu Romanatum, sed plane Gallum & transalpinum hominem sapit. Quivis lingua Latina peritus in Petronio cothurnum Gallicanum prima fronte statim agnoscit. Igitur Censoris judicio cujuscunque scriptoris oratio quodam cothurno assurgit, is Gallus censendus, Quid igitur Seneca faciemus? Quid Fabio; Quid duobus Pliniis & Solino, quorum non minus floridus & grandis stilus? Non videt autem rebus debere esse aptum dicendi genus. Imprimis vero ludicra scriptio ejusmodi stilum postulat, qui inter astrictam & solutam orationem quasi medius decurrat; quique numeris licet absolutus, tamen licentioze & poetico cultu hilaritatem quandam & lasciviam præ se ferat. Ita magnus Criticorum Dictator Lipsius fescit lib. 2. Elect. cap. 21. ubi Apuleii stilo patrociniatur: *Fam (inquit) argumentum miscellum est & Satyricum, quod amat hunc cultum quasitum, pinguem & squalentem quodam auro.* Varronis fragmenta è Satyris videntur? Etiam examinent. Reperient ea haud longe esse a Milesis istis Punicis, & incalti cultus stilo. Quo viri magni judicio etiam illa repercutiuntur, quæ mox de nonnullis phrasibus Petronii propriis, ac minus ut quidem autumat, Latinis idem Censor disputat. Addit stilum Petronii Antoninorum sapere tempora potius quam Domitii Neronis, cujus principatus similes Arbitri scriptores non habuit. Sumit pro manifesto quod in controversia versatur, nempe non fuisse Neronis principatu scriptorem ullum qualis Petronius.

Nam nos Petronium ipsum tunc extitisse contendimus. Sed & Senecam eodem genere luisse in Apocolocyntiosi quis non videt? Hoc quippe scriptum nihil aliud quam Satyra Menippea in Claudium, quemadmodum illud Petronii in Neronem: nec dubitandum, quin illis temporibus alii ejusmodi ingeniorum lusus extiterint, qui ad nos non pervenerunt. At, inquit, Macrobius in somnum Scipionis Arbitrum Apuleio non conjungit modo, sed velut æqualem aut etiam vetustiore præponit, prioremque appellat his verbis: *audiat mulcent argumenta fictis casibus amatorum reserta: in quibus vel multum esse Arbitrum, vel Apuleium nonnunquam luisse miramur;* bonum factum; hoc scilicet restabat, ut se suo ipse gladio Ajax iste jugularet, quod nunc facit. Nam si eo loco, ut disertim fatetur, Macrobius Arbitrum Apuleio ut vetustiore præponit, prioremque citat, quomodo hoc ipso loco probari potest Petronium æqualem fuisse Apuleio, & imperante Marco Aure-

Aurelio Antonio vixisse? Quis non miretur hominis inconsiderantiam, qui ea ex Auctoribus adducat, quæ ipsius sententiæ tam manifesto adversentur?

Jam illud quemadmodum prober, Petronii scilicet sermonem non ubique esse purum, sed quandoque in elegantem & incultum, consideremus. Multa quidem in Arbitri oratione culpat, criticisque unguibus conscribillat ut parum nitida & pura. Sed cur ea culpet, non dicit, solum se illa non meminisse apud veteres scriptores legere, ceu res Latina ex ejus memoria pendeat: ita si qua vox ipsum tugerit, continuo civitate Romana ejicietur & capite minuetur. At nos cucurbitæ caput non habemus, ut præsentibus libris quorum fides non vacillat, in cujusquam memoriam quantumvis bonam & felicem, quam in solida illa antiquitatis monumenta incumbere malimus. Nam quam sæpe hæc Censorem frustra habeat, jam faxo, ut omnes atque ipsemet fateatur. Hæc igitur ut parum Latina ex Petronio affert, *Sed de remedio non tam valde laboro*: item, *Giton semel ictus tam valde exclamavit*. Tam valde, inquit, pro tam, aut adeo, non meminisse apud veteres scriptores legere: quod nos vulgo dicimus *si fors*. At nihilo secius Cicero in epistola ad Atticum 8. lib. 7. ita loquitur: *Quod opus est de Dionysio tam valde affirmare; in libris de Divinatione, nihil est tam vulgare quam nihil sapere*: & tam vehementer lib. de Orat. Hæc quoque Censor Latina non putat: *Neque enim tam magnum facinus admisimus, & tam grande munus, tam grande facinus pro tantum facinus, tantum munus*. Quia videlicet non meminit hujus apud Terent. in Adelp.

an sedere oportuit

Domi virginem tam grandem, &c.

Sed & Apuleius eandem locutionem usurpat; magnus Antiquarius, atque ut Sanctius in Minerva cenet, purissimus Latinæ linguæ scriptor. Non temere enim quidquam vocabuli aut locutionis usurpat, quod non apud Antiquos legerit, ut de eo Scaliger scriptum relinquit. Unde à Prisciano & aliis Grammaticis sæpe laudatur. Is igitur 4. Metam. sic loquitur: *nec nostris tam magnis, tamque periculosis laboribus solatium de tam fera refectio tribuetur*. Pergit Censor: *minus grandi vexatam injuria dici non oportuit, sed minore affectam injuria*. Si Censorem audimus, neque minus multa pignora dicere licebit, qua tamen loquendi forma utitur Cicero 2. de Oratore. Rursus quam magnum flagitium dici non oportebat, sed quantum flagitium. Atqui inter sententias Senecæ & Pub. Syri à Grutero collectas, hæc extat.

Quam magnum est non laudari & esse laudandum: Jam illud Petronii (inquit Censor) bene, *surrexi mane pro summo mane aut prima luce surrexi, nostrum bodieque est: bien matin*. Ita satis vehemens ratio est Censori, cur aliqua phrasis minus Latina censeatur, si similis ei in Franco-Celtarum lingua respondeat. At quam sit ineruditum, quam incitum id argumentandi ge-

nus abunde, citato opere demonstravit Henricus Stephanus, quem lector consulat. Nunc confutando huic Censoris judicio mihi sufficiet Ciceronis auctoritas, qui in 4. Epist. ad Attic. sic scribit: *Ante diem quartum Calendas Maii, iens in Pompeianum bene mane surrexi*. Eadem locutione utitur in libro de Oratore: *Cum ei qui rogasset, num tibi molestus futurus esset, si ad te bene mane venisset*. Sunt & alia, quæ ut parum Latina expungit eodem judicio, quod scilicet Galli similem loquendi modum tenent. *Jam plena nox erat. Repositum in pristinum decorem puerum gaudebam*. Quia Galli dicunt *en plein jour, en pleine nuit: remis en son premier estat*. Quod postremum quam ab illo poetæ discrepat,

Sic nos in sceptrā reponis.

aut ab eo quo utitur Fabius in gradum reponere, hoc est in dignitatem? In his autem quæ sequuntur, Censoris vel incitia, vel obliuio apparet manifeste: *Satis pro valde (inquit) recentiorum Nerone scriptorum est*. Ergo recentior Nerone Terentius, cujus in Phorm. hæc sunt,

Satin' superbe illudis me?

Recentior Cato, qui teste Charisio lib. 2. *satis* pro intente usurpat: cujus & verba hæc citat: *jam apud vallum nostri satis agebant*. Etiam verbum *exsonare*, Neronis ætate inusitatum decernit. Mira confidentia vel potius temeritas: scilicet omnium quicumque Neronis temporibus viguere scriptorum phrasæ & vocabula, in numerato habet Censor, ut quæ tunc in usu nec ne, verba & locutiones fuerint, pronunciare possit; qui ne illa quidem vulgata & trita in Terentii comædiis & Ciceronis epistolis tenet? Qui anim exsonare magis inusitatum, quam exclare, pro illustrare, quod Vitruvius Nerone etiam antiquior usurpat? Dehinc librariorum & amanuensium erratis Petronium oppugnat. *Ideo vetui in hoc diversorio quemquam admitti, pro diversorium*. Trimalchio ad symphoniam allatus est, postusque in cervicalia minutissima. Dicendum (inquit) fuit in cervicalibus, &c. Neque videt extritam syllabam, in pro inter. *Quales esse solent quæ incumbunt ova*, pro incubant, atqui ita pridem docti emendarunt. *Ficedulam inveni piperato vitello piperatam*, pro circumdatam. At in novo fragmento ita legitur. Negat & discolorius usurpatum veteribus scriptoribus Latinis. Si quidem eum omnes veterum libros legisse constet, credemus. Alias non. Eadem conditione assentiemur de aliis, quæ ibidem pro inusitatis affert, *absentivus* pro absens, *domesacere*, *scabitudine*. Dixit Petronius; *Gubernator qui pervigil nocte siderum quaque motus custodit*. Quis putasset in his esse locum reprehensionis? Atqui Censor hic invenit, quod obelo confodiat: *Siderum (inquit) motus vel sidera custodire, pro servare aut observare, improprium est*. Igitur Cicero improprie locutus, qui actione 1. in Catil. dixit: *Multorum te oculi speculabuntur, atque custodient*. Et Juvenalis, qui custodem, pro observatore posuit Satyr. 5.

tibi non committitur aurum,
Vel si quando datur custos affixus ibidem,

Qui numeres gemmas, unguisque observet acutos.
Ecce custodem vocat eum, qui appositus ut observet.
Præterea quod lapidibus tegere, sicut humare est humo operire, id quoque reprehendit: sane minus id verbum eo sensu usitatum: sapius enim significat lapidibus petere. Sed ab trito calle & vulgi semita discedere magnos Auctores, quæ invidia est, præsertim ubi analogia tam palam invitat, ut hoc loco. *Coaqualis* (inquit Censor) natalium suorum *sinciput*, pro *aquale*, nusquam apud veteres alios scriptores Latinos reperire memini. Ita sæpe nobis memoriam suam oppignerat. At satis jam ex multis inspectum habemus, quam malum hæc ei nomen sit, quæ toties ipsum frustra habeat. Et nunc frustra habitum ostendo ex Columella, qui ea voce utitur lib. 8. cap. 14. ubi de Anseribus educandis: *miliam quoque aut etiam triticum mistum cum aqua, recte præbetur, atque ubi se paulum confirmavit (anser) in gregem coequalium compellitur.* Leges etiam Grammaticæ violatas conqueritur: *Ephebus* (inquit) *plena maturitatis, & annis ad patiendum gestientibus*, vocatur à Petronio casum mutantem contra regulas Grammaticæ. *Debit enim dici, Ephebus plena maturitate & annis, &c.* Primum paucis de illa Censoris religione, quis nobis eas regulas posuit? qua auctoritate? Unde illa religio animis incescit? An non ex veterum scriptorum observata dicendi ratione? Igitur ab ipsis auctoribus, quorum scripta leguntur, regulæ vim omnem atque auctoritatem mutantur, necesse est; Quæ autem regula est, cui non aliqua exceptio opponi possit? Quid ita? quia Auctores non eundem loquendi modum, ac disciplinam sequuntur, sed & alia aliis magis forma placet. Ut sunt varia hominum ingenia & mores. Hinc illa à magistris Græcis notata *ἀναλόγητα*, & *ὁμοειπεῖν* in Thucydide, & aliis magnis auctoribus; atque ab aliis in ipso M. Tullio in Grammaticæ regulas illas vulgares manifeste peccantia, quæ nemo nisi ineptus carpere ausit. Horum exemplo citata Petronii locutio defendi possit, sed nihil opus est. Non enim ibi casus sine ratione mutatur, ut Censor putat; neque varii illi casus ab eadem voce *ephebus* reguntur; sed *ephebus plena maturitatis*, possessive dicitur. In sequentibus autem verbis est ellipsis, *annis ad pat. gest.* pro in annis, sicut apud Plinium lib. 7. cap. 11. *Julium viatorem à Vocontiorum gente fœderata, in pupillaribus annis, &c.* Item Petronium arguit quod acum comatoriam, dixerit acum crinalem, ne servata quidem analogia. Nam, inquit, à coma non fit *comatorius*. Sed bene est, quod ipse mendum subesse in eo vocabulo suspicatur. *Fortasse*, inquit, *legendum est, comotria, hoc est ornatrix.* Quæ tamen emendatio parum commoda. Nam minori interpolatione licet, *acu comptoria, a in p.* Quæ haud dubie vera lectio est. Hæc quoque castigat, *soli militares, soli fortissimi habentur.* *Militaris*, inquit, pro

militaribus honoribus digno, recens est haud dubie, nec saculi Neroniani, at quid opus est interpretatione. Ego verbum militares, non alio sensu hic positum arbitror, quam apud Horatium 1. Carm.

*Cur neque militaris
inter aequales equiset?*

Denique Petronium, *Disis pater* pro *Dis: Quirites* in numero singulari, pro *Quiris* usurpare notat. Sed hæc inter ejus archaismos ponenda esse nemo non videt. Petronium vero exoletis nonnunquam uti vocibus, satis supra demonstratum arbitror.

Habes, CARISIME MOCÆNICE, expectatam omnibus Petroniani fragmenti Assertionem ac vindicias, contra temerarios Criticos, vel potius calumniatores. Consequens esset, ut quoniam sat strenue, ni fallor, eorum stolidum impetum repressimus, inscitiam ac temeritatem reprehendendi, patefecimus; ut deinceps, elegantiam, urbanitatem, lepores & veneres, quæ in hoc passim fragmento elucet, oculis omnium subiceremus, ut magis constaret non esse Petronii genio indignum id scriptum: sed ea res mihi manifestior videtur, quam ut explanatione egeat apud eos, qui acetum in pectore habent, & iudicii acumine pollent. Quin veluti deterfis nubibus, ipsa per se lux solis in omnium oculos incurrit; futurum existimo, ut discussa ineptiarum dubitationum caligine, Fragmenti hujus pulcritudo perspicua per se omnibus reddatur.

A P O L O G I A
AD PATRES CONSCRIPTOS
REIP. LITTERARIÆ
MARINI STATILII
T R A G U R I E N S I S.

Cum multa mihi in vita P. C. inter varios, ut res humanæ se habent, adversæ fortunæ casus, prospere & foelicitate evenere, tum haud scio, an quidquam lætius, optatius, & undeliquidior meus animus voluptate perfunderetur, aut acciderit unquam, aut accidere possit, quam quod hodie in augustissimum conspectum vestrum prodire, atque in tam nobili frequentia de mea mediocritate, deque rei vestræ publicæ non mediocri negotio verba facere coactus sum: quod cerre si mea sponte fecissem, non sine gravi temeritatis, & arrogantiae nota facere potuissem. Nam cum præteritis hisce annis, novum Satyrarum T. Petronii Arbitri fragmentum de Coma Trimalchionis, opera typographi Patavini in publicum prodidisset, delatumque esset Parisios; Joh. Christophorus Vagenseilius, insignis levitatis & confidentiæ adolescens, recens illuc advectus quod plausu Doctorum Virorum, quos sibi colendos homo peregrinus

nus desumpserat, plus nimio delēctaretur, talemque se re ipsa esse crederet, qualis ab amicorum urbanitate, & blanditiis audiebat; cepit consilium plenum vanitatis, atque ætati suæ, quam collectæ recens prosperæ opinionī convenientius, insectandi hujus operis, & pro falso, & adulterino insimulandi. Cum autem præcipuam in hac editione mei mentionem fieri animadverteret, & scriptum ipsum à mea potissimum Bibliotheca prolatum audiret; me unum, antequam sciret, ater, an albus homo essem, die ad Vos dicta nominatim in Judicium vocavit; imo quasi vestris jam sententiis condemnatum, & legis Cornelie, quæ de Falsis est, constrictum, & irretitum poenis, non tam ad causam dicendam, quam ad Crimen jam deprehensum ultro confitendum, justamque ea de causa animadversionem à vestra lenitate, & misericordia deprecandam, hortatus est. Satis autem prolixam ad hoc suum dictum probandum disputationem contexit, quam his potissimum verbis conclusit: „*Si possem, in aurem Statilei insusurrarem, videri mihi totum Arbitri fragmentum ex sese finxisse tanquam araneum, & bene facturum, si grave crimen, quo se commaculavit, apud Reip. literaria Patres conscriptos deprecaretur.*” Adscivit sibi tam præclaræ actionis socium Adrianum Valesium, virum alioquin doctum, & gravem, & quem hoc suo tam fædō luto inficeret, prorsus indignum, qui altera disputatione hoc idem argumentum, sed aliquando modestius, & verecundius executus est. His ego geminis contra me actionibus, sine mora censui respondendum, eoque mihi statim ad summum virum M. Moenicum, accuratam hac de re dissertationem, quam etiam typis editam esse audio, atque in ea, quantum ingenio, & industria conniti potui, cum utriusque disputationis argumentis pugnavi; solam autem exequi, tunc viliū est partem controversiæ, quæ juris quodammodo esse videbatur, iis dumtaxat argumentis, & rationibus adhibitis, quæ ad asserendam ejus germanitatem ex ipsius verbis ac sententiis duci poterant; cum fretus abundantia, ut ita dicam, meorum virium, experiri constituissem, ecquid ea sola ad causam obtinendam satis essent, omisis adjunctis, quæ codex ipse autographus in medium prolatus afferre posset. Nunc vero repudiato, ut audietis, hoc consilio, & accedente ex codicis inspectione magna copia alterius partis controversiæ exercendæ, quæ magis facti est, rursus ad hanc causam integram, non jam privatim, & cum amicis, sed in judicio disceptandam me confero. Vosque oro, & obtestor P.C., ut, si quæ dicturus hodie sum, probavero, non solum de mea ipsius, sed etiam de hujus scripti innocentia, & meorum accusatorum vanitate sine dubitatione pronuncietis. Interim dum mei facti in hoc toto negotio versati rationem vobis expono, ut jam facere incepistis, quæso diligenter attendite:

Longe mihi alia mens est P.C., cum de proferendis in publicum ingenii mei monumentis delibe-

ro, quam accusatori meo fuit, cum criminibus prius apud vos pronunciatis, quam apud se cogitatis in famam nomenque meum grassatus est. Adeo enim tanta in re nihil inexplorato, nihilque temere mihi suscipiendum existimo, ut gratiam celeritatis, quam illud securum video, rem pueris modo, ad indolem ingenii probandam in Ludo certantibus, utcumque laudabilem, cæterum ubi quid serio scribendum est, inanem, & futilem, atque ad abolendam ab ineptorum scriptorum fama, stultitiæ notam infirmam esse statuam. Ququam enim de fragmento Petroniano, & mea sponte optime sentiebam, & viros doctissimos hujus mei judicii auctores, & suffragatores habebam; ejus tamen vulgandi consilium, & meis animadversionibus illustrandi, non modo ultra præscriptos a prudentissimo Poëtarum novem annos, apud me pressi, sed tantum non prorsus abjeci: veritus quippe sum, id quod evenit, ne quis litterator insulsus, & hujus similis existeret, qui mei facti reprehensione ad captandam eruditionis gloriam abuteretur. Multo namque satius duco, ignotum me esse, quam per opprobria, & maledicta, etiam falso jactata inferi famæ, & eruditorum sermonibus celebrari; quippe qui satis intelligam, etiam vitæ per silentium actæ, & procul à magnarum curarum turbis habitæ, suam inesse dignitatem, nec illum male vixisse judicari, qui natus juxta moriensque tefellit. Hujus autem mei propositi, & quam in eo constantem, obfirmatumque me præbuerim, testes sunt optimi, & gravissimi viri, qui codicem, quo fragmentum hujusmodi continebatur, vetustum illum quidem, & Catulli, Tibullique, ac Propertii exemplaribus nobilem, auferre à me, & in vulgus dare quotidiano multorum annorum convitio frustra conati sunt: testis vir sapientissimus Venetus ad Pont. Max. Legatus, cujus auctoritas apud me omnium gravissima, non tamen ultra valuit, quam ut hujus scripturæ capita hæcenus majore ex parte inedita describi curaret, & me invito, & reclamante typis excudi permitteret: testis omnis antiquitatis consultissimus Octavius Ferrarius, merito ab adversario meo laudatus, in cujus amantissimo sinu expostulationes hac de re meas, cum liber à Strambotto Typographo edebatur, multa cum molestiæ significatione deponebam. Causæ autem erant hujus molestiæ, non solum vetus meum de hac editione omittenda consilium; sed plurima, eaque fœdissima ipsius editionis vitia, quibus mederi, ne auctor facti à me improbi ulla ex parte viderer, omnino non sustinebam. Siquidem in ipsa præfatione nonnulla cum de fragmento, tum de me ipso aliter ac res habet affirmabantur; neque enim Horatii ulla carmina in codice hoc leguntur, sed poëtarum, quos dixi; nec mihi in mentem unquam venit testem citare in hac causa Joannem Rhodium: propterea quod neque Rhodius unquam codicem hunc oculis usurpavit, & hominis mortui testimonium quanto locupletius, tanto suspectius futurum erat. Nam quid ego

ego de ipso fragmenti contextu dicam, imperite, atque oscitanter exscripto, & à fide sui exemplaris multis in partibus abhorrente. offensus scilicet ejus editionis Curator, quicumque ille fuit, multitudine mendorum ac foeditate, & vocabulorum, quæ in illo passim occurrunt, insolentia; correctionem adornavit, ut sibi videbatur intimæ cujusdam eruditionis, re vero ineptam & absurdam: nihil enim tam operæ pretium fuerat, quam ut scriptio illa subiceretur oculis Eruditorum, sicut erat, inculta, & rudis, quo decoris ingeniis materiam exercendæ industriæ, in locis corruptis restituendis integram præberet, ac ipsa sui deformitate crimen à se removeret suppositionis, & imposturæ, cujus cogitatio, ut mox audietis, à sui sæculi genio, & studiorum ejus temporis ratione magnopere abhorrebat. Quod certe si fecisset, nec potius primas fragmenti paginas ex libris pridem editis, cætera vero ex ingenio emendasset, hoc saltem habuisset minus loci adversarii iniquitas ad me criminandum, quasi quæ de meo finxissem, de industria corrupta, quæ vero ex aliis descripsissem emendata, ut acceperam, protulissem, eoque duplicem hujus scripti auctorem deprehendendum præbuissem. quæ alioquin ratio quam sit a proposito impostoris aliena, quam rursus ad sinceri correctoris rationes accommodata, nemo non videt; cum illi, vel universa scriptio, eodem luto foedata, vel undequaque ejusdem limæ beneficio castigata opus esset; hujus vero industriæ qualemcumque conatum ipsa operis varietas commendaret. Quid multa? non solum ego editionis auctor non sum, sed nec alius quisquam, cui, ego saltem de nomine notus essem, cum in illa pro Statilio, vetere scilicet meæ familiæ vocabulo, Statileus appeller.

Habetis P. C. rem gestam, quantum ad me attinet, in causâ fragmenti Petroniani, cujus conficti, & suppositi reus apud vos factus sum. Sed maculam tam deformem, satis superque, opinor, à vita & factis meis detergant, quæ à me, ut dixi, privatim ad optimum Mecenicum hac de re scripta sunt; multo vero prolixius hoc ipsum præstitit, & omnem penitus adversariorum calumniam nudavit, & refutavit res ipsa, post codicem hunc Romam transmissum, & Doctorum hominum oculis subjectum, ejusque scripturæ non ambiguum antiquitatem ad ccc. annos omnium judicio porrectam: spatio, ut videtis, integri sæculi, quam quod Patavinus typographus profiteri ausus est, ampliorem. Expugnari namque tandem aliquando passus sum constantiam meam, non tam auctoritate summi viri Antonii Priuli Dalmatæ Præfecti, cui librum in Urbem mittendum tradidi, quam adversarii convitiis, & maledictis, quorum vanitatem, revinci, ac patefieri, non mea solum, sed rei litterariæ universæ intererat, ne monumentum elegantissimi Scriptoris, cui tot sæculorum, ut ita dicam, ingluviæ, in veteres libros foede bacchata, pepercisset, levissimi hominis livore, ac malevolentia op-

pressum, atque enecatum interiret. Quid enim jam est, quod hoc proloco codice ad tuam, Vageniili, tuendam sententiam afferre audeas? An verum illum, an vetustum negabis? sed habes adversarios huic tantæ pertinaciæ Viros doctissimos, & in omnis antiquitatis cognitione apprime versatos, quorum magna est in Urbe copia, nec modo Italos, verum etiam omnium transalpinarum, transmarinarumque gentium, & præcipue curiosæ hujusmodi elegantiarum Gallicæ Nationis, qui codicem in loco celebri ad hoc ipsum propositum inspexere, qui singulas ejus paginas, singulas lineas per otium contemplati sunt, qui in chartas, qui in litteras diligentissime inquisivere, & quo sæculo editus, qua manu exaratus sit, integris a studio partium animis arbitrati sunt, quorum ego testimonium præfens, & ut sic dixerim, oculatum non vereor, ne quisquam sanus non anteponat tuis inanissimis suspicionibus, & conjecturis.

Jam vero constituta hac tanta codicis antiquitate, quæ jam reliqua potest esse in hoc negotio fraudis, & imposturæ suspicio? Quem, oro, tanti criminis reum facis, cui diem dicis, cujus nomen defers? Illius opinor, qui librum descripsit aut describendum curavit. At hic ne facti quidem ipsius utcumque admissi, cui fraudem inesse contendis, auctor est. Siquidem novissimam hanc fragmenti partem, quantum in illo est, abjudicat à Petronio, tantum abest ut falso illi tribuat. Inspice, si placet, ejus exemplum, non quale à Patavinæ editionis curatore prolatum est, corruptum & mutilum, sed quale nunc demum prodit sincerum, & integrum. Occurret in fronte titulus operis parti fragmentorum jam vulgatæ præfixus; conceptus his verbis, & rubris litteris exaratus;

Petronii Arbitri Satyri fragmenta ex libro decimo quinto & decimo sexto.

Occurrent summæ paginæ hanc partem continentes hoc eodem titulo, & colore notatæ, quas ubi omnes evolveris, & congruentes cum omnibus manuscriptoris, & impressis exemplaribus inveneris, offendes ad calcem solemnem illam veterum manuscriptorum Codicum clausulam:

Petronii Arbitri Satyri fragmenta expliciant ex libro xv. & xvi.

Hactenus, ut vides, ille; nec ultra quicquam Petronio tribuit. quæ si germana, & legitima non sunt, planum licet illum, & impostorem, & si quæ foedia in buccam veniunt, vocabulis appella. Sequitur exemplum hujus novi fragmenti, cujus scripturam nullo titulo insignitam reperies. Nihil in fronte, nihil ad calcem, nihil in summis aut infimis chartis adnotatum est, ex quo possit elici mens scriptoris, quid de illius sentiat auctore; quæ quidem res inscientiam fortasse hominis, atque stuporem non fraudem ullam coarguit, ut qui ex materia, ex genere dictionis, ex personis, quæ loquentes inducuntur, con-

jectu.

jecturam facere de autore nequiverit. Ego vero id ipsum candori ejus acceptum fero, & ingenuæ cui-dam animi simplicitati, quod forte fidei suæ mini-me esse putaverit, ut de suo quidquam adscriberet, cum aliena describebat; quia forte vetustiore aliquo exemplo pariter acephalo, & anonymo usus est. Quod sine dubio immunem illum à tuo crimine facit, & plane extra calumniæ tuæ iactum constituit; quan-doquidem infectum prorsus esse vides, quod illum fe-cisse insimulas: ut, si quempiam lege Cornelia de Si-cariis interrogares, quis te ferret in accusatione per-severantem, ubi non modo nullam cædem factam doceres, sed ipse, quem interfectum esse contende-res, extemplo vivus ac valens in Judicium conspe-ctum se daret. Nec vero hæc à me ejus studio, & gratiæ causâ dictum puta, quid enim ille in se ha-bet, quod quemquam ad sui amorem alliciat? qui vel ex hoc ipso infelici suo labore, se prodit hominem plane rudem, omnisque expertem elegantiae, & prorsus barbarum, & rusticanum; certe nullo modo ad eruditæ hujusmodi fraudes concipiendas idoneum; adeo deformibus mendis, tan inepta Orthographiæ ratione hoc suum opus inquinavit: ut, cui pro Aga-memnone *Agamenon* est, *cornicipes* pro cornicinibus, *causa palestrice* pro gausapa læticiæ, *ampliseatrum* pro amphitheatro, *voluptates* pro voluptatibus: cujus deni-que errata pene plura, quam verba sunt. neque solum in hoc novo fragmento, sed per omnem vul-gati pridem Petronii scripturam, cujus ipso initio turpissime labitur, dum ait: *Cum alio genere furia-rum declamatores inquietantur*, & quæ sequuntur: quo-rum verborum sententia frigida, elumbis, & propemodum nulla est. Mitto enim peccatum in ti-tulo, dum pro Satyrico Petronii Arbitri, Petro-nium Arbitrum Satyrum nobis obtrudit, id nam-que vetustioris illius exempli scriptoris peccatum esse potuit, imo sæculi potius: nam & Dantes ille A-ligherius illo ævo doctissimus judicatus, hac eadem ratione Horatium Flaccum Satyrarum scriptorem, Horatium Satyrum vocat, & apud sequioris ævi Græ-cos D. Gregorius Rom. Pont. suorum Dialogorum opere, quo maxime apud illos notus est, Gregorii Dialogi vocabulum est assecutus.

At enim hoc ipsum de industria fecit, quo fidem adstrueret mendacio, quod adornabat. Quia credo alia exempla Petronii, quæ doctorum tunc mani-bus terebantur integra erant, & castigata, & Cri-ticorum lima perfecta, à quorum adeo nitore diver-sum hoc nostrum, affectata hac sui deformitate, persuadere potuerit, ut sincerum & legitimum ju-dicaretur. Ecquid intelligis, censor insulse, quo in sæculo, quibus in moribus, inter quæ hominum stu-dia tua versatur oratio? In hæc nostra demum, & pa-trum, avorumque nostrorum tempora astutum hujus-modi consilium cadere fortasse poterat, post rever-sam, scilicet, litterarum lucem, adeoque minus fre-quentem in hoc genere peccandi morem; & post-

quam beneficio præclari Typographiæ inventi, re-stituta passim per Viros eruditos sua veteribus li-bris integritas statim latissime patuit, eaque re con-stitutæ ac stabilitæ videri poterant veræ, ac ger-manæ librorum lectiones, ut merito corruptissimæ quæque scripturæ antiquitatem sapere existimentur, integræ autem, & castigatæ novitatis suspectæ sint. Contra vero ætate descripti codicis, cum adhuc in-geniis hominum situs ille à diuturna musarum ne-gligentia contractus hæreret, vetera juxta ac nova litterarum monumenta eodem, ut ita dicam, cibo pasta cernimus, eodem affecta morbo, eodem lu-to scedata, rusticitatis, atque inelegantiae in ver-bis, in sententiis, in omni denique dicendi, & scri-bendi ratione. Mire ingenia illius sæculi ab omni genere litterarum, præter Theologiam, & Jurispru-dentiam, ac Medicinam, abhorrebant, cum cætera omnia doctrinæ studia, atque in his ipsis omuem cultum, omnemque ornatum orationis morbos ani-mi, morumque corruptelam appellarent; secumque præclare agi putarent humanioris doctrinæ viri, si pro magis, & maleficis ab hominum coetu non arceren-tur: id quod memoriæ Silvestri Secundi Rom. Pont. propemodum usu venit, cum propterea quod Astro-nomiæ, & numerorum scientiæ intelligens est habi-tus, quamquam erat egregie pius, ac sanctus, sini-stris ab imperita posteritate necromantiæ, & impio-rum Sacrorum rumoribus laboravit.

Sed quid ego de incommodis rei litterariæ illorum temporum tam multa disputo? quasi vero sit opus ar-gumentis, & conjecturis in re omnium liquidissima; quamque non solum mente & cogitatione compre-hendimus, sed ipsis oculis subjectam, & expositam habemus. Adspicite quæso P. C. & contemplamini tabulas, ac statuas illius ætatis artificum, in veterum templorum parietibus adhuc hærentes. Quicquamne vobis in eo genere rudius, aut impolitius potest oc-currere? ego vero, si vel Giottum illum tanto in ho-nore (& quidem merito) à suis æqualibus habitum, casus aliquis in officinam artificum nostrorum quam libet mediocrium deferret, & ille de pictura disserere ac judicare institueret, prope est ut existimem audi-turum, quod olim ab Apelle Alexander audivit, fa-cesseret illinc propere, nec pueris colores miscenti-bus risui esse perseveraret. Hoc eodem squalore, eademque rubigine cæteras humaniores doctrinas in-fectas, ac deformatas, eadem opera Vos intueri pu-tate propter arctissimum societatis vinculum, quo inter se (si Platoni credimus) connexæ, colligatæ-que sunt, ut nunquam singulæ floruisse vi æ sint, quin floruerint universæ. Unum non inficior, ætas illa tulit Franciscum Petrarcham scriptorem sua lauro dig-nissimum, qui & ipse, quod Virgilii lectione dele-ctabatur, magus est habitus, non vulgi ille quidem, sed summi tunc hominum Innocentii Rom. Pont. ju-dicio. Hic tamen, ut rerum copia valuit, & robo-re quodam ac pondere sententiarum, ita ornamen-

tis, quæ à dictionis elegantia scriptis accedunt, & puro illo, qui postea in pretio fuit, Romani sermonis candore, nec omnino caruit, nec multum aut passim abundavit, non solum in soluta numeris oratione, sed etiam in versibus. certe illum negligentem hujusmodi loquendi munditiarum, & hebetioris ad earum gustum palati fuisse scripta ejus, alioquin laudatissima, declarant; atque hanc eandem conjecturam de omnibus ejus æqualibus licet facere, ac de genio illius sæculi in universum. Verum, si non defuit illis temporibus, qui tam eleganter Latine scribere posset, eoque scribendi genere tam effuse delectaretur, quid ita non scripsit accepto alio argumento, in cuius tractatione profiteri suum nomen potuisset, & laboris fructum ferre sincerum & liquidum, nominis & gloriæ non contemnendæ? qui enim scribere potuit, quo stilo pleraque hujus fragmenti scripta sunt, ubi sese ad scribendum quacumque de re contulisset, facile, & Petrarcham, & alios etiam melioris ævi scriptores hac dicendi laude superasset. qui ergo factum est, ut hoc uno abortu verius, quam foetu, clarissimi ingenii sui fecunditatem terminandam judicaverit, aut si quid scripsit, hoc unum ad nos pervenerit? cum præsertim haberet liberum decurrendi per omne genus argumenti spatium, nemine illa ætate ad occupandam clarescendi per hujusmodi scripta materiam admodum sollicito. Sed nullus, mihi credite, fuit, neque enim esset, quod tantopere admiraremur, totque in cœlum extolleremus laudibus secutos longo post intervallo doctissimos homines, qui excisam in suis sedibus Barbarorum crudelitate Græciam una cum suis artibus in nos invexerunt, apertisque tota Italia bonarum artium veluti fontibus, Petroniano illo litterarum flumine Occidentem universum inundavere. Quid enim attinet illos auctores laudare reversæ in Orbem terrarum humanioris doctrinæ, quæ jam plusquam integro sæculo illorum exortum præverterat? Quid Bembo, & Sadoletus, & alii hujus notæ summi Viri aliud præstitisse visi sunt, quam quod inter principes hujus rationis constituendæ fuerit? Quid ipse Leo X. Pont.

Dulcia qui profugas revocavit ad otia musas,
si gratiam ejus facti proavorum ætas jam abstulerat omnem: cujus certe ætatis palato si adeo subtiliter sapiebat Petronius, si ejus tunc scripta, quæ exstabant, tam curiose manibus terebantur, si quæ non comparabant, tam impotenti desiderio conquirebantur, ut viris doctis in mentem venirent extrema ejus fingendi, & supponendi consilia; id vero non incipientis, & recens adamatæ litterarum elegantix argumentum est, sed jam provectæ, & ad satietatem usque ac fastidium inter eruditos versatæ. Ut enim ostrea, & boleti, & jubæ mullorum apud rudes voluptatum convivas non magno in pretio sunt, quippe quos hædus, & pullus, & placenta magis delectant: sic elegantix genere, quo Petronius valet, hominum ingenia inter

primos ad eloquentiam impetus non magnopere capiuntur, sed præclare secum agi putant, si cum Cicerone, & Livio, & Salustio versari cum fructu liceat. Quod autem de hominibus dico, idem de temporibus dictum accipite, quibus sua indoles, sui mores, sua studia sunt.

In his ergo, ac talibus scriptoribus conquirendis, & ab interitu vindicandis satis erat, superque tunc occupata doctorem Virorum industria, & maxime hujus, quem dixi Francisci Petrarchæ, cæterorum omnium, qui in hac parte rei litterariæ curandæ cum laude versati sunt, primi auctoris, ac ducis. Qui tamen veterum librorum cladi, illa ætate cum maxime gliscenti, nequaquam suo illo intentissimo studio tantum opis afferre potuit, quin pleraque ex fatali illo naufragio erepta, & in sicco jam posita, à resurgente rursus veluti æstu illius vorticis absorberentur: quod sibi vir ille summus usu venisse queritur in duobus Ciceronis libris, qui de Gloria scripti sunt; quodque etiam Quintiliano ævo Petrarchæ incolumi, ut fama est, accidisset, nisi Poggium illum Florentinum ad cujusdam saltamentarii tabernam fors detulisset, à quo est erutus, & centum post annos iterum luci restitutus. Ergo turbo ille veterum monumentorum devorator, illa temporis procella, qua omnem pene antiquitatem absumptam dolemus, nondum adeo remiserat, ut viris doctis cum illa luctantibus satis vacaret cogitare de nugis Petronianis, toto animo, totisque ingenii viribus in clariore, quos dixi, Scriptores, quasi in majoris precii merces servandas intentis.

Jam si Petronius illa ætate tanti non fuit, quæ satis digna causa esse poterat, ut tam esset diligens in eo supponendo cujusquam industria? neque enim quicquam aliud tuos, quos appellas ineptos sycophantas, ad hujusmodi fraudes impulit, quam auctorum, quos supponebant nobilitas, & crebra hominum eruditorum de eorum scriptis deperditis querela. Sic Annium Viterbiensem ad suas ineptias Berossi Chaldaei nomine illustrandas, desperata vetustissimi scriptoris inventio; sic Sigonius ad confingendam Ciceronis de Consolatione disputationem, diu frustra desideratus elegantissimus liber adduxit: sic alios multos; quos sigillatim commemorari infiniti operis res esset. Quid autem, si inter eruditos illius temporis nondum plane constabat, quæ pars Petronii integra, quæ amissa prorsus esset, quem tandem locum habere potuit absurda hujusmodi de eo supponendo cogitatio? hanc certe persuasionem non magnopere certam, & pervulgatam fuisse, argumento est: primo, quod neque de aliis auctoribus exploratum id erat multo quam Petronius clarioribus, tunc cum maxime de cœnobiorum angulis eruebantur, quosque adeo latere potius, quam interiisse viri docti existimabant; deinde, quod fragmentorum illius collectiones, aliæ aliis cumulatiores ferebantur, nec dum ullum exstabat Typographiæ artificium, cujus ope quasi

quasi statui posset, quid exstaret ex illo opere, quid interiisset, & minutæ hujus naufragii tabulæ in conspectum omnium dari, ut sunt illæ interruptæ sententiæ, & clausulæ nulli parti cæteri operis coherentes:

In hac re qui vincitur vincit.

Non recte facit, qui cito credit.

Nemo calum putat, nemo iurjurandum servat.

Nemo Jovem pluri facit, sed omnes operis oculis bona sua computant.

Quod hodie non est cras erit, sic vita truditur.

Apes ideo pungunt, quia ubicumque dulce est, ibi acidum invenies.

Quod non expectas ex transverso fit, & super nos fortuna negotia curat.

Nemo nostrum non peccat, homines sumus non Di.

Et tamen arguere me audes, quod hæc ipsa ut aptata suis locis apparet, verba, & sententias intermedias, & universam rei gestæ seriem ex ingenio commentus sim. Quid autem minus probabile, imo quid magis alienum à ratione, quam non modo mihi, qui scripturæ ante ccc. annos conflata non interfui, sed ulli omnino hominum in mentem venisse tam frigida, tam jejuna, tam absurda? præsertim si cogites illa, quæ dixi, tempora, quorum ingeniis, & moribus hæc atque talia tribuere nihil aliud est, quam

Delpbinum sylvis appingere, fluctibus aprum.

Ut non omnem frugem, neque omnem arborem in omni agro reperire possis, sic non omne facinus in omni vita nascitur, summus ille non sentiendi minus, quam dicendi Magister verissime dixit. In magna quadam litterarum, & hominum litterarum abundantia, & ex assidue humanioris doctrinæ cultu, atque ut ita dicam attritu, primum satietas oritur, & ex satietate fastidium, inde eorum quæ in hoc genere rara, & paratu difficilia sunt intemperans appetitio, ac rerum quæ non exstant desiderium: hinc deinde pretium existit hujusmodi fraudum, sine quo friget omnis malitia. Nemo enim gratuito malus est, nec tam infelici conditione virtus agit, ut si par utrinque spes affulgeat, nec dispar ea, quæ speres assequendi facultas, non quisquam vir bonus, & innocens, quam pravus, & improbus esse malit.

Sed ego P. C. vestra in me audiendo patientia nimis abutor intemperanter, & in re minime dubia testes profero non necessarios. Quidquid de cæteris Petroniani operis partibus statuetis, hæc sine dubio, quæ cœnam Trimalchionis exequitur, non multo ante conscriptum hunc codicem incolumis fuit. Adite, quæso, Joannem Sarisberiensem decimi tertii prope sæculi scriptorem, quem in suo de nugis Curialium opere, non minus sermonibus hujus integri convivii, quam epulis effuse delectatum invenietis, ex eoque & porcum trojanum; & ductilem ex vitro phialam tanquam apophoreta quæpiam secum abstulisse, ut his ad illustranda ingenii sui monimenta uteretur. Atqui structuram hujus fragmenti (seu germanum illud,

sive supposititium dicere placet) multo quam hoc ejus exemplum, vetustiorum esse constat. Clamat hoc mendorum deformitas & multitudo: clamant Orthographiæ peccata, aliaque scripturæ vitia, quæ neque a vero auctore profecta sunt; neque impostori homini (si quidem fraus ulla in hoc negotio versata est,) minime rudi aut indocto, conveniunt. Vero autem propius est, librariorum imperitia, dum alia ex aliis transferendo mendose scripta mendosius exscribunt, hanc tanta clade codicem affectum esse: quæ quidem si meus accusator admittit, & patitur secum iniri Chronologiæ rationem, jam conflatum hoc ab illo crimen incidet in tempus, quo committi omnino non potuit: non enim magis impostura aliqua opus tunc erat ad proferendum hoc Trimalchianæ cœnæ fragmentum, an sit hoc tempore ad carmina Virgilii, & Tullii orationes, & Livii historiam, propterea quod hæc omnia vera, & germana supersunt; quomodo & Petronius hac sui parte, ut videtis, supererat legebaturque, & laudabatur; vel si jam interierat, nondum adeo certa, & explorata ejus amissio esse potuit, nec tam anxia inquisitio, inventio tam desperata, ut extremo huic suppositionis consilio locus ullus esset. Certe hoc ejus operis caput maxime omnium cum temporis injuria pugnasce, ejusque expugnationem, & quasi absorptionem in illo communi veterum litterarum incendio, nullo modo certam tunc exploratamque fuisse, argumento sunt, super disertam ejus in auctore, quem dixi, mentionem, multa hujus cœnæ veluti frustra, & semesa fercula per impressos hæcenus codices dispersa, & vaga, quæ nunc, ut Patavinus Typographus verissime prædicat, scripti hujus beneficio suæ integritati restituta, & veluti menæ iterum apposita cernuntur.

Vides, inepte critice, quam in irritum ceciderint insani illi tui conatus. Quid enim nunc illi primæ legioni facies, quam mecum prospere pugnasce confidentissime gloriaris? quo te vertes cum cæteris tuis ridiculis copiis, quem locum capies in quo tuto consistere, Thraso magnifice, possis? cum omnes conclusas, & circumventas videas, hac una rationum cohorte ab hujus Codicis prolatione deducta; ut vereri jam subeat, ne consulto, ac de industria librum tantisper occuluisse videar, & quasi in insidiis collocasse, quo incautos, & sibi nimium fidentes, tuique similes ad ineptias effutendas, & risum præbendum elicerem: quomodo rideri sæpe videmus

In trivis fixum qui se declinat ad assem.

Quid enim tam ineptum, ac tam ridiculum, quam omnis ille tuorum argumentorum apparatus, præsertim cum recentissimum hunc esse ais inepti hominiconis abortum, propterea quod verum Petronii textum castigatum, restitutumque exhibuit ex conjecturis novissimorum Criticorum, eosque nominatim commemoras, quos viros, dii boni! Tornæsios, Doufas, Casaubonos, Scaligeros. Cum autem adhuc

huc meliores alias castigationes in hoc scripto agnoscas ad hanc diem inauditas, easque ultro probes, & magni facias, tecumque hac in re sentiat doctissimus Schefferus, & nulla dubitatio reliqua de Codicis antiquitate jam sit; alterum fatearis necesse est, aut in machina ordinanda versatam fuisse mentem aliquam inusitatæ cujusdam in Criticæ studio sagacitatis, & tot ac talibus ingeniis præstantiorem; aut verum, & genuinum sui scriptoris fœtum hunc esse, certe a probis, & contumeliis, quibus a te passim accipitur, longissime remotum: ac nisi ex livore, & malignitate totus factus es, sine cunctatione fatebere, cum primum novam hanc fragmentorum Petronii editionem aspicias, & lectionum varietatem ad corrigenda vetera hujus auctoris exemplaria per otium considerabis, nimisque præceptum tuum judicium de meo censu hoc uno novo fragmento instructo damnabis.

Quid nunc P. C. pluribus jam attinet immorari in verbis, & formulis, & reliqua scripti hujus dictione, unde suas conjecturas præclarus antiquitatis magister ad me traducendum deducit; præsertim vero, quod hanc partem meæ defensionis executi egregie sunt viri Doctissimi Populares ejus, qui ingenium industriamque suam tot editis operibus nobilem, in vocibus, quas ille barbaras, & monstruosas, & ne humanas quidem appellat, partim corrigendis, & restituendis, partim asserendis, & excusso diligenter Latinæ linguæ universo penu, suæ notioni reddendis felicissime collocavere. Nec omnino nihil meritis esse hac de re visus est subscriptor ejus Vallesius, qui suam *barbatoria* interpretationem, vocabuli pro barbaro & absurdo repudiati, sic amplectitur, sic tanquam unicam filiam exosculatur, & in sinu habet, ut scriptori ante se 300. annos nato furti literarii litem intendat, quasi quæ ab illo didicisset, pro suo venditet: quem etiam profecisse contendit à clarissimo Viro fratre suo, cum epulas illas Trimalchionis *coenam liberam* nominavit. Sed ut jam dixi hanc meæ causæ partem, satis idoneis defensoribus curandam relinquo, nec vereor P. C. ne illorum adducti auctoritate, sine dubitatione apud vos non statuatis, nihil aliud esse causæ, quod conjecturæ talium ingeniorum tam belle conveniant cum hoc fragmento, quam ipsam veritatem, quam certe nisi scriptor illius illitteratus, & barbarus secum facientem habuisset, nullis vestigiis ad tam recondita Latinitatis arcana pervenire potuisset.

Nequeo tamen mihi temperare, quin ad ea, quæ de loquendi quibusdam formulis petulanter, & absurde jactari video, paucis respondeam, nec iis contentus sim, quæ jam de hoc toto genere in meam ad Mœcenicum epistolam congesti. Non placent Critico illa verba, *unus servus Agamemnonis interpellavit trepidantes*. Credo elegantius futurum fuisse putat, si dixisset, quidam servus Agamemnonis nos interpellavit: At placent Tacito, qui se satis Latine loquutum existimat, cum dixit, *eodem anno, ni mature subventum foret, mancipii unius audacia discordiis, ar-*

misque civilibus Rempublicam percussisset. Placet Ciceroni, qui disputatione de Oratore, *Lucium Crassum unum patrem familias; in Philippicis, Marcum Antonium unum gladiatorem nequissimum* appellat, eoque loquendi genere non necessitatis, sed elegantiae causâ multis aliis locis libenter utitur. Etiam Catullo placet, cui novus hic

Suffenus unus Caprimulgus, & fossor.

videtur. Denique placet eruditissimo Scheffero, cujus unguis pluris est, quam ipse totus, politamque hanc dictionem, doctam & elegantem vocat. Requirit censor noster puritatem Romani sermonis, cum audit, *tanquam unus ex nobis*, & orationem quasi magis Christianam quam Latinam, auctorem vero tanquam compilati sacri Mosaicæ scrinii manifestum reprehendit. Hæc tamen eadem verba in hanc sententiam, securus ejus supercilii, usurpat Plinius; nec veretur ne se quisquam inelegantem, & barbarum judicet. Audi si molestum non est, quam id ille maxime probat, quod tu improbas: *Unum se ille è nobis, & hoc magis excellit, quod unum e nobis putat*. Minus veretur ne ab illo vapulet Cicero, cum ait: *Rossio me Divusidius ita desideratur, ut si esset unus e nobis*. Quod si Plinio, si Ciceroni licuit uti genere orationis in Sacris literis usitato, sine suspitione furti in illo sacrario facti, quid ni liceat Petronio, adversum quem adeo injustum, & rigidum te præbes, ut status idcirco illi, si Diis placet, controversiam moveas, & ut se ipsum ejuret ac repudiet cogis?

Vide autem, quantum in hac te dissentiam; quæ tibi validissima argumenta videntur abjudicandi à Petronio hujus fragmenti, in iis ego argumentis vel maxima hujus causæ præidia posita esse censeo. Quæ de re antequam dicere incipio, aliam quandam, quæ mihi tecum est, controversiam paucis aperiam; nec sane erit quod moleste id feras, quandoquidem hac eadem in re à me ipso dissentio: adductus scilicet vi veritatis, cujus mihi studium omnibus meis studiis, & rationibus antiquius est. Nam cum hætenus vulgatam de Petronii ætate opinionem, quæ illum Neroni æqualem statuit, probare solitus essem, nuper accurata eruditi hominis disputatione coactus sum, ut multo recentior hunc scriptorem existimem, & paulo ante Constantini Augusti tempora, certe longe infra Severum collocem. Primo hoc mihi persuadet altissimum de illo silentium in scriptis vetustiorum auctorum, Quintiliani, Suetonii, Plinii, qui ingeniis sui temporis recensendis, & prædicandis, diligentissimi fuere, nisi putas lege Majestatis deterritos ob Neronis Principis vitia in hisce libris notata, præsertim rara illa Trajani temporum felicitate, ubi sentire quæ velis, quæque sentias, dicere liberum solutumque fuit, nec ulla tritior habita via est exequendi laudes Principum tunc florentium, quam insectando vitia superiorum, ut vel hoc ipso nomine acceptos vulgi palato Petronii sales, certe minime neglectos, aut famæ inco-

incognitos esse oporteret; quomodo minime ignota fuisse constat dicta factaque illius Petronii Tacito celebrari, inter quæ scripta etiam diligens Historicus utique commemorasset, si quid memoratu dignum ab illo scriptum putasset: nam codicillos, qui Neroni missi ab illo morituro sunt, ut idem tradit, ob signati, verisimile est aut suppressos continuo fuisse à Principe ut faciendis sceleribus prompto, ita audiendi ea qua fecerat insolente; aut, si mox prodire materiam potius sermonibus garrientis in circulis vulgi, quam seriis scribentium lucubrationibus præbuisse. Qui autem factum est, ut Petronius noster ævo superiore, ut videtur, obscurus, & ignotus, viris eruditis, qui aliquanto serius florere notissimus esset, & inter præcipuos recti, & emendati sermonis auctores laudaretur, adeoque inter eos, qui familiam in hoc genere ducunt, recenseretur, Prisciano, Diomedem, Victorino, ipsi quin etiam divo Hieronymo tanti sit, ut ne tum quidem, cum ad foeminam, & virginem scriberet, quicquam offenderetur obscenitate argumenti, quin ejus nomen, ejusque sententias suo stilo usurpandas putaret, interque illa severa castitatis præcepta infereret; quod sine dubio summæ cujusdam Scriptoris auctoritatis, & supra suæ materiæ invidiam positæ indicium est; qui certe splendor in ipso sui fonte atque origine tam tenuis, ut omnino nusquam appareret omnino esse non potuit; nisi forte Giges aliquis cum annulo fabuloso præsto fuit, qui opus illud suis æqualibus, & proximæ posteritatis tantisper occuluit; aut Maroniana illa, quæ mox

circumsusa repente

Scindit se nubes, & in aethera purgat apertum.
ex eaque tanquam ex machina emerit,

claræque in luce resuscit

Titus Petronius Arbiter, non ille cum exiguis codicillis Neronianarum notitium indicibus, quos Tacitus commemoravit, sed sexdecim amplius voluminibus Satyrico sale refertis onustus: quæ statim excepta cum plausu, & ad exemplar omniselegantiae proposita sunt. Atqui hoc automaton plane factum negat auctor perantiquus Lutatius Placidus, qui Statio Papinio suo posteriorem hunc Petronium facit, quem etiam a suo poeta profecisse affirmat, cum is dixit:

Primus in Orbe Deos fecit timor.

Nec vero spernendum ullo modo videtur testimonium in hac re scriptoris, qui propter antiquitatem plurima ætatis Petronianæ vestigia ex ejus operibus, tunc sine dubio integris deprehendere potuit. Quid multa? ipse Petronius de hac controversia diserte pronunciat in illa elegantissima de sui temporis vitiis querela, ac de ruina bonarum artium, inter quas picturæ ne minimum quidem vestigium reliquum esse dolet. Huic ego querelæ in sæculo Neronis nullum omnino locum reperio, cum ad usque Commodi Principatum, statuas egregio artificio perfectas, adhuc extare in Urbe audiam, nec vero propter artissimam harum artium societatem fieri posse arbitror, ut diverso à

sculptura fato usæ pictura sit; sed utcumque potuerit, testimonia certe non dubia florentis tunc etiam pictorum industriæ habemus ex parietibus nuper, ut accipi, repertis in ruderibus thermarum Titi, eorum autem parietum crustas diligenter exceptas ajunt, & in pinacotheca Viri primarii collocatas, ad specimen hujus artis longe clarissimum, nec minus ad sæculi, quo proditum est laudem; ne quis illud notatæ a Petronio inelegantiae audeat accusare; quæ deinde labes circa Constantini tempora quomodo in picturas, & statuas grassata est, ut argumento sunt insculptæ arcui hujus Principis apud urbem figuræ, sic reliqua omnia musarum studia, atque opera inquinavit. His ego non argumentis, aut conjecturis, sed ipsius rei pro se manifeste loquentis fidei, haudquam gravate me dedidi, & a pristina mea opinione discessi. Nec vero quo minus constanter in hac nova permaneam, tuæ me repertæ nuper inter Neronem, & Trimalchionem comparationes commovebunt, quibus nihil quidquam in omni memoria litterarum ineptius legi, nihil ab re magis, nihil cum ratione pugnantius.

Sed ut jam ad propositum redeam, Quo tu ore, quâ linguâ loquutos putas primos illos Sacrarum litterarum Latinos interpretes, qui designatis hic a me temporibus florere? non opinor pura illa, & exquisita, & doctissimo cuique vix usurpata dictione, sed humili, plebeja, & quam promiscua multitudo usurpabat. Tale enim orationis genus maxime conveniens futurum erat auctoribus ipsis, quorum versionem susceperant, ut qui non persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed nuda, & ab omni eloquentiæ fūco remota veritate pollerent. Quid igitur miraris, quid tantas tragedias excitas, si usitatas Sacro eloquio dicendi formulas in his fragmentis offendis, nec venit in mentem, quibus illæ personis, cui hominum generi tribuantur? nempe cocis, pistoribus, lapidariis, cæteri que ex infima vulgi facie petitis, quorum ut a moribus longissime distant altissimi Divinæ scripturæ sensus, sic a sermone non admodum oratio discrepat. Hi si tibi videntur inquinate, si abjecte, si barbare loqui, nil miri, nil novi accidit; hoc enim ipsi etiam Petronio videtur, nec risui temperat cum illos audit; ut crebris interdum potiunculis impotentiam splenis castigare necesse habeat, ne in cachinnos erumpat, & usque ad lacrymas rideat una cum doctis, & elegantibus viris ad hanc cœnam adhibitis. An alia mente hoc suum opus Satyrici titulo inscriptum ab illo putas, quam quod omnigenæ varietatis plenum est? quid igitur mirum, aut decoro adversum, si cui vitia hominum, notare atque irridere propositum est, sermonis vitia infectetur, eamque materiam suscepto argumento non alienam existimet? Hinc illi affectati archaismi, hinc importunus Græcarum dictionum usus, & cetera quæ tu merito barbara, & stolidæ esse putas; sed præcipue illa quæ tibi videntur nova, & hodiernum Italicum sermonem redolentia.

[Xx 3]

quid

quid autem inde colligis? an ideo scriptoris proposito convenire negas? quid tu vulgarem hanc Latini sermonis usum, diversis quasi canalibus in Italos, Gallosque, ac Hispanos derivatum, subito credis quasi ranas pluvias extitisse, nec potius paulatim, & valescentibus per intervalla corruptelis ab usque veteri Latio coeptis? In quo etiam illi unius Urbis Cives, & modici agri Coloni aliter tamen vulgo, aliter inter honestiores loquebantur, eoque magis cum Populus deinde

*coeptis agris extendere victor & Urbem
Latior amplecti murus*

Nec vero dubia res est. Alioquin enim quæ tanta laus fuisset aut Corneliæ Gracchorum matris, aut Aureliæ Cesaris, multarumque præterea illustrium Matronarum, quod liberos suos inter alias honestas artes ad nitorem Romani sermonis instituisent, quidve opus foret exquisitis illis educationis præceptis, quæ ne utrices quidem, quarum sermo vitiosus esset, ad puerorum consuetudinem admittunt? Multo latius deinde patere coepit hæc loquendi in uno eodemque populo diversitas, post infusam Urbi, ut ait Cicero, peregrinitatem, & refertam colluvie omnium nationum Italiam, cujus rei exempla litteris consignata proferre magni, & molesti negotii res est. Quem enim tunc, cum pulcherrima, & elegantissima quæque tam foede negligebantur, quilibet huiusmodi suam curam dignaturum fuisse putamus, ut communi litterarum calamitati subtraherentur? Illud satis exploratum videtur ex paucis & obscuris, quæ utcumque supersunt, vestigiis, aliam atque aliam huius vitii faciem fuisse pro temporum, in quæ incidit diversitate; aliter enim humiles personæ in Plauti scena inductæ, laborant hoc morbo, aliter postea laborasse credendi sunt Amasianus ille & Rabirius, quos M. Varro *vulgari sermone* disputasse in Academicis apud Ciceronem commemorat, quorumque sese vir ille doctissimus dissimilem esse gloriatur: alia in hoc genere alicubi peccat Vitruvius, & si quis alius eo tempore stilum sævum hac fæce sermonis inquinavit: alia longo post intervallo scriptor historiæ Romanorum Pontificum, quæ nomine Anastasii Bibliothecarii circumfertur; quibus ego adjicio, ut ad nostra tempora propius accedam, Dantis comœdiam; ejus enim dictio adeo popularis est, & ad vulgi gustum accommodata, quemadmodum æquali ejus Francisco Petrarchæ placet, ut cauponibus, & fullonibus, ac lanistis in deliciis fuerit; quæ tamen hac nostra ætate nisi doctis, & eruditis, nec intelligitur, nec omnino quidquam sapit. Quod certe summo poetæ, & eloquentissimo scriptori vitio verti non debet; nam quod antea erat linguæ Latine corruptela, jam proprium novi in Italia idiomatis corpus, suo cultu ornatum, suo nitore conspiciendum esse coepit; neque enim illic Danti Latine loqui propositum, tum ut superioribus, quos dixi, fuit; nec vero si fuisset, non elegantissime, & pro cætera sua summa doctrina, &

eruditione loqui potuisset. Jam vero suam vulgaris, & plebejæ orationis faciem defuisse, credibile non est etiam Petronii ætate; cujus ego cum expressissima vestigia in hoc fragmento cernam, nec alia in chartis occurrant, cum quibus illa conferam, & sic esse tibi persuadeam, ad ea litterarum monumenta, in quæ temporum inclementiæ minus licuit, respiciam oportet, ad lapides, inquam, prisca inscriptionibus insignes. Hæc mecum, imo cum Salmasio similem huius nostræ, cum agit de lingua Hellenistica controversiam agitante, quælo recognosce, & Gruterum aliosque monumentorum huiusmodi collectores consule, & persuadeat tibi, si potes, quicquam te ad hanc causam boni consilii, quidquam recti iudicii, denique sanæ mentis aut rationis attulisse.

Certe mihi aliquando peccata illa perpetua in genere nominum, in hoc fragmento reputanti adeo gravia visa sunt, ut librarii illa negligentiae potius, quam auctoris proposito, quamvis invita ratione tribuenda censerem; donec admonitus à pariete, quem dixi, in Titi thermis invento me collegi: nam duas areas inter cæteras ejus historias spectari ajunt his appositis inscriptionibus:

Forus Oltorius.

Forus Boarius.

qua re accepta, stuporem illico damnavi meum, ut jam nec *calus*, nec *fatus*, nec *vinus*, nec *lorus* displiceant. Imo versare statim animo coepi, an hoc proprium valescentis plebej sermonis inelegantiae, & veteris linguæ probitatem superantis vitium esse putarem, cum etiam apud Gruterum depravationes huiusmodi generis multis in vocibus animadverterem, cumque *lutus* pro *lutum*, *vase sua* pro *vase suo*, *hic monumentum*, pro hoc monumentum, scriptum viderem. Nec vero ulterius, quin ita factum esse statuerem, dubitavi, ubi primum a Bembo didici, nulum generis neutri, nec in Italica, nec in aliarum vulgarium linguarum nominibus usum esse; eam igitur corruptelam sermonis, ut omnes alias, paulatim irrepsisse verisimile est, quod sine dubio fieri non potuit, nisi multo antea, adeoque prioribus sæculis inceperet, donec à sermone, qui nunc in usu est, omne penitus exolesceret neutri generis vocabulum. Vides profecto neque phrasæ sacræ Scripturæ, neque idiotismos hodierni Italici sermonis huic fragmento quidquam esse fraudi, quominus probum, & germanum, & antiquum esse censeatur. Adde veras corruptiones vocum ab imperitiis librariorum profectas; adde scolorum interpolationes, & ex margine in contextum irruptiones; & cætera scriptoris peccata; in quæ si quidquam accusatori meo cordis esset, non exandesceret, nec scriptum hoc temere suppeditum pronuntiaret, nec tam industriam suam operi calumniando, quam castigando, & restituendo collocaret.

Actum erat de pulcherrimis antiquitatis monumentis, si, quæ illi in hoc genere mens est, primis illis

lit.

litterarum assertoribus superiore saeculo fuisset. Quid enim Plinio corruptius, quid Fabio Quintiliano, quid libris & fragmentis Livii posterius inventis mendosius, aut deformius fuit, cum primum ad manus eruditorum pervenire? quorum tamen vitia doctissimi homines, nequaquam elato, ut facit hic Censor, supercilio exceperere, nec modo corvorum, & vulturum ad laceranda ea corpora quasi vulneribus confecta, sed instar officiosi medici, cum ex parte, quam integram cernebant, vita, ac spiritu praedita intelligerent, ad ceteras sese sanandas ac restituendas accinxerunt. At enim hujus fragmenti deformitas insignis est, nimisque frequens per totum ejus contextum barbaries. quasi vero terminus in hac re aliquis praescriptus esset, aut modus statui potuerit injuriarum temporis, intra quem se vivere in libros deberet. An vero idcirco praecipites nos esse convenit in ferenda contra veritatem manuscriptorum codicum sententia, propterea quod paulo quam cetera durius habiti sunt, nec potius diligenter in utramque partem negotium examinare, plusne momenti esse videatur in vitiis ad librum repudiandum, quam in iis quae integra, & genuina sunt, ad agnoscendum.

Hoc ipsum P. C. vobis hodie diligenter in hac causa faciendum est, nec est quod timeatis, ne nimis prolixa oratione fatigemini, cum alteram hujus propositi partem executi jam simus; satis enim liquet ex iis, quae hactenus disputavimus, quanti sit ad sententiam de hujus fragmenti statu ferendam, quod mendis, & barbarismis, & ceteris sermonis vitiis inquinatum, ac deformatum est, cum partim ea vitia de industria adhibita, partim fortuito illapsa ostendimus. Age vicissim, quae integra hic videmus, quae castigata, quae urbanitatis, & elegantiae plena, & ad Petroniani palati saporem perfecta, num a barbaro aliquo, & inconcinno scriptore, qualia erant aequalium hujus codicis ingenia, excogitari, & fingi potuerint: quorum, si placet, nonnulla insigniora in medium proferam.

Auspiciari autem libet ab iis, quae doctissimus Schaeferus recensuit, de arena sparsione in theatris: de vitali lecto: de jejuniis tempore siccitatis: de lanatis Deorum pedibus: de gladiatore tertiariorum: de exheredatione cum elogio: de Venere strabone: de puero hederis redimito, & modo Bromium, interdum Lyaum, Eubiumque confesso: de Priapo cum frugibus in sinu more vulgato. His adde, cenam liberam, & Barbatoriam cum Valesio, praeterea pueros capillatos, canes Laconicos, servum Noricum, Titulum auctionis, cisternam frigidariam; Sponsionis provocationem, si praeinus proximis circensibus primus palmam, monumentum quod heredem non sequeretur, in fronte pedes centum, in agro ducentos porrectum. adde morem ultimo supplicio in servos animadvertendi, & quod genio Domini maledicere capitale fuerit.

Quid illarum notiones vocum ex intimo Latinitatis penu depromptae, familia pro servis: consubernalis pro

uore servi: maligne pro parum, pro reliqua sua insolentia, nec potius, ut vulgus scribentium diceret, juxta reliquam suam insolentiam: duravi interrogare pro sustinui, cum Tacito: ubi ait, Augustum in nullius unquam suorum necem durasse. Praconis artificium pro re quaestiosa, cum Martiale:

Artes enim, ait ille, discere vult pecuniosas,
Praconem facito vel Architectum.

fortuna filius cum Horatio: imperare pro exercere cum Virgilio, ubi ille,

Exercetque frequens tellurem atque imperat arvis.

In signo piscium natos obsonatores futuros, qua conjectura notum videtur, huic scriptori, quod eruditionem non vulgarem sapit, obsonium pro piscibus, quasi per antonomasiam usurpari. Jam praescribere, id est venum exponere: jam castigare crebris potiunculis risum, & non potius coercere: & interpellare pro impedire: subornatus pro instructus: supremum diem obire pro mori, ad summum enim barbarus obire simpliciter dixisset: offendere pro displicere. Quid illa? secundum litteras: secundum statuum: ab hoc epigrammate poetarum caput esse mentio: ab hoc serculo Trimalchio ad laesum surrexit, nonne in medio Latio videntur nata? & odi pessime, non potius odi maxime. quid illarum aliarum formularum minime vulgares, & facinus indignum, aliquis ovillam est & tunicam habet? ubi notabilis est antiquorum lanarum frequentior, quam lini usus, & ipse vulgo non admodum notus. Item ubi Trimalchio in coquum exandescens, Oblivisceretur, inquit, aliquis porcum exenterare, in quibus ego formulis Maroniam musam elegantissime hunc ipsum affectum exequentem agnosco, cum ait:

Tunc pater omnipotens aliquem indignatus ab umbris
Mortalem infernis ad limina surgere vita.

Jam illarum transitiones lepidissimae, quid multa? ne multis vos morer: item ubi convivam oscitantiam coci damnantem inducit, quod porcum non exenteraverit, & dicentem, non mebercules illi ignoscerem, si piscem praterisset, statim subjicit: At non Trimalchio, qui relaxato in hilaritatem vultu. Ergo inquit, quia tam mala memoria es, palam nobis illum exentera. Affine huic illud Virgilii:

Hec Proteus, & se jactu dedit aquor in altum,

Quamque dedit spumantem undam sub vertice torfit.

At non Cyrene: namque ulro affata timentem.

Audite reliqua hujus narrationis, & nisi lepidissima sunt, & vere Petroniana, me licet impostorem, & planum, & hoc fragmentum supposititium, & adulterinum judicate: Recepta coquus tunica cultrum arripuit, porci ventrem timida manu secuit; nec mora, ex plagis ponderis inclinatione crescentibus tomacula cum botellis effusa sunt. Plausum post hoc automaton similia dedit, & Gajo feliciter conclamavit. Quid expressius, quid lepidissimo scriptori convenientius? sexcenta sunt hujusmodi P. C. quae si velim enumerare singula, & laudare pro merito, nullum dicendi finem faciam. Vos ea, cum librum legetis, tacita vobis

cogitatione, quæso, subjicite. Quod cum feceritis, fingite, si placet, adductam ad vos aliquam ex illis mulierculis, quæ sese à malis geniis obfessas, & agitatatas mentiri solent; Has certe, cum de rebus supra captum suum audimus disferere, cum de Philosophia disputare, cum latine, cum græce memoriter, & expeditè loqui, omni illas imposturæ suspitione liberare solemus. Non aliter hunc, & sua sponte, & sæculi sui fato rudem, indoctum, inelegantem Scriptorem cum doctè, eruditè, atque eleganter loquentem auditis, à falso conficti, & ex ingenio suppositi hujus fragmenti crimine liberum, & prorsus innoxium pronunciare debetis. Nisi forte imprudenti illi, casu aliquo, verba tam ornata, tamque exquisitas dicendi formulas excidisse putamus. Hoc qui existimat fieri posse, non intelligo, cur non idem putet, si innumerabiles unius & viginti formæ literarum aliquo conjiciantur, posse ex iis in terram excussis annales Ennii, ut deinceps legi possint, effici: quomodo disputabat Balbus ille Tullianus adversus insanam Democriti, & Epicuri philosophiam de Mundo, ex fortuito atomorum concursu fabricato. Sed ut maxime casum intervenisse dicamus in illa parte fragmenti, quæ constat ex colloquiis, ut supra dixi, hominum imperitorum, ubi dictio elegans rarior est, quid faciemus alteri parti, ubi personæ doctæ, & auctoris periculo differentes inducuntur; qua in parte sermonis puritas, & elegantia perpetua est, nihilque oratio discrepat à reliqua fragmentorum, quæ olim edita sunt, oratione, nec omnino quicquam habet, quod auctor hic lepidissimus velit esse non suum?

Hoc autem, ut eo manifestius deprehendatis, signo aliquo ad marginem apposito hanc, quam dixi, fragmenti portionem à reliquis distinguite, & quod non semel à me factum est, separatim legite, ac judicate. aut ego nullum unquam librum Latinum attigi, aut vos scriptionem totam probam, germanam, antiquam, & optimo sæculo natam sine dubitatione pronuntiabitis, & mirari desinetis tantam in hoc fragmento stili varietatem, eamque adeo non exscriptoris crimini, sed auctoris consilio tribuetis, non solum vitia hominum, ut ante dixi, sed etiam sermonis, & linguæ irridentis. Unum excipio, si alicubi vitiosum aliquid offenderetis, in quo librarii culpa versata sit, quæ auctori fraudi esse non debet; & est, quod minime ignoratis, omnium veterum monumentorum cum primum ab interitu vindicantur, communis hæc calamitas.

Sed jam satis, ac etiam nimis multa dicta sunt de argumentis, quæ ducit meus accusator ex hujus scripti verbis, ac tota loquendi ratione; ad res veniamus. Offendit censorum nostrum Trimalchionis inurbanitas, illiberales joci, sordes convivarum, indoctique & insulsi sermones, & universus cœnæ apparatus, nequaquam satis exactus ad normam illius Petronii Neronianarum elegantiarum arbitri à Tacito commemorati, quem cum Arbitro nostro confundit. Pigethic

P. C. iterum ad partes vocare ineptissimum nugatoris de Nerone Trimalchione commentum, satis, ut arbitror, à Valesio suo, & a me ipso confutatum; quamquam non stomachari non possum, esse aliquem vel mediocriter in Romana historiarum cognitione versatum, qui Neronem agnoscat in oratione nullovefigio crudelitatis impressa, quo vitio, cui, Tacito auctore, ceteræ ejus libidines cedebant, tanquam præcipua quadam nota insignis est vita illius Principis, cetera minime inepti, nec indocti, nec rudis, unde etiam satis ampla peti poterat non objurgandi solum, sed etiam deridendi, & amarissimo sale perfricandi materies. Certe sine his notis, & quasi proprio, ut ita dicam, caractere non magis ad verum pingi potuit Nero, quam siue barba Jupiter, siue crinibus Apollo, siue hasta Pallas, siue tridente Neptunus. Alia omnia in animo habuit Petronius noster cum Trimalchionem in scenam induxit, quam Principem ullum Romanum, aut omnino quemquam notæ paulo honestioris mortalem. Ecquid intelligitis rem illi tunc fuisse cum genere hominum humili, abjecto, impuro, quibus nulla à natalibus, nulla educatione, nulla à studiis honestis commendatio est? qui cum divites se factos vident, & literas admirari sero incipiunt, inter suas opes inopes, inter studia doctrinarum indoctissimos se produnt. Quod plerumque usu venit iis, qui repente ditescunt accepto non ab Jove, nec à superis, sed à Dite, & manibus beneficio, præsertim si malæ artes accedant, qualis fuit ille domini sui hæres, a Luciano memoratus, κατὰ τὴν οἰκίαν, ἐκ παιδικῶν τῶν τιμῶν, ὑπερβυχίαν ἔτι τῆς γυναικός, ἀντὶ ποικίλων καὶ παυτοδαπῶν ἡδονῶν, αἷς ἡδὴ ἔλαρος αἰὲν ὑπερῆκτον αὐτῶν, μὴ γὰρ τὸ μὲν αἶμα ὀφθαλμοῖς ἀπολαύων, quibus fortunæ gradibus sese ad suam felicitatem processisse Trimalchio non gravate fatetur, nec improbabile omnino est, ejus personam Petronium ab hoc ipso Luciano loco petiisse; id quod certe nemo scriptor qui ecc. abhinc annos vixerit facere potuit, cum eo sæculo neque Luciani, nec omnino Græci cujuscunque scriptoris ulla pene esset inter Latinos cognitio: ita ut homines doctos quoties consulto Aristotele, aut Platone, cæterisque insignioribus Græciæ luminibus opus esset, ad interpretes Arabas, & horum versiones sæculo superiore à Latinis factas se conferre oporteret: id quod Divum Thomam fecisse memorant, ad illustrandas suas illas admirabiles de Philosophia morali & rerum natura disputationes.

Sed ut, unde digressi sumus, redeamus, Hæc universa hominum stultorum natio à Græcis νόπλετοι appellantur, vocabulo non fortunæ modo novitati imposito, sed etiam ingenio, & vitiis quæ plerumque hanc mutationem sequi solent; indeque usu receptum est, ut cum quid ineptum, importunum, sui impotens dicere volumus, νόπλετοι dicamus. Sic in cœna, quam Plutarchus paulo hac nostra apparatiorem septem priscis Sapientibus instruxit, sermones convivarum in persequendis vini saporibus, & unguentorum odoribus

bus iusto plus occupari φορτικόν τι καὶ νέωπλτον iudicatur: sic nimis exquisitam in vitæ cultu magnificentiam Dio ille Syracusanus, accepta à Magistro suo Platone doctrina, νέωπλτον τρυφήν appellavit. Ita Cicero, cum de Campanis sui temporis verba ad Quirites faceret: Imò, inquit, hoc etiam magis quam illi veteres, germanique Campani, quod in vetere fortuna illos natos, nimis tamen rerum copia depravabant, hi ex summa egestate in eandem rerum abundantiam traducti, non solum copia, sed etiam insolentia commovebuntur. Hujus autem facis tanta copia in vita est, ut Aristoteles, cum sua illa divina de tractandis affectibus, & permovendis animis præcepta formaret, genusque humanum in quasdam veluti classes partiti instituisse, & suos cuique mores, sua studia assignaret; unam inter ceteras repentinorum hujusmodi divitum posuerit. Διαφέρει δὲ (ait ille) τοῖς κατὰ περὶ πλούτου, καὶ τοῖς πάλαι, τὰ ἡδὴ, τῷ ἅπαντα μᾶλλον καὶ φανότερον τὰ κακὰ ἔχειν τοῖς νέωπλτοσι ἀσπίρ γὰρ ἀπαίδευσι πλεῖς ἐστὶ τὰ νέωπλτον εἶναι quasi divitem esse, ratio quadam, atque doctrina, non merum fortunæ beneficium sit; quam Tacitus *luxum eruditum*, quam Flaccus *artem fruendi* nominavit. Hanc tantam tam uberem jocandi, ridendique materiam, quid, oro, mirum est, à Satyrico lepidissimo delectam esse, & tam obviam; tamque late parentem in hoc vitio hominum intemperantiam ad notandum susceptam, quomodo Rhetorum vanitatem, & Grammaticorum ineptias, & juvenum amores, & foeminarum impudicitiam notavit?

Jam, si placet, videamus an hoc suum describendi, ac traducendi neoplutos propositum recte hic Petronius exequatur, & an ipse Trimalchio impostam sibi ad hoc præstandum divitis inepti personam satis cum dignitate sustineat. Illum autem ex ea parte, quæ jam pridem notus est, & minime controversus, æstimemus, ex vetere, inquam, & ante edito fragmento, ut ejus mox priora lineamenta, vultumque incessum cum his novis, & recens cognitis conferamus.

Jam primum omnium lusus ille pilæ cum pueris capillatis, quam ineptus in sene deliro sit, quam indecorus, videtis: quam deinde sordidæ, atque intemperativæ delicæ, matellam argenteam paratam habentis, & exonerantis in propatulo vesicam, mox lavantis, & ad manus abstergendas pueri capillos pro mappa adhibentis. quantum vero arrogantia in novo more, primum in convivio locum occupandi, inque solemniori ad epulas, quasi ad sacrificium, accessu: in illo ambitioso cursorum phaleratorum comitatu, chiromaxio, quo veheretur vetulus, lippus, & deformissimo domino deformior catamitus: in procaci servorum ad symphoniam ministrantium choro: jam repositorium illud operosum, quo convivas suos cœlo inferre, & Jovis epulis admovere visus sibi est. jam fercula suis quæque cœli signis attributa, nulla cum elegantia, eaque vilia, & ad quæ ipsi convivæ tristes, & nauseantes accedunt. Quid ille scissor, qui unius

vocabuli compendio, & nomen audiret, & imperium acciperet, quam proximus, & plane germanus est illi in hoc novo fragmento commemorato vasorum Corinthiorum artificii, quorum utriusque nominibus ad frigidissimos suos jocos effluendos nugator abutitur? Quid ficedulæ, quas omnino præstabat nudas, aut pipere, ut placet Martiali, adpersas mensæ apponere, quam accersita purium ovorum imagine conspurcare? quod idem deinde facit botulis, ac tomaculis, quæ præclarus hic cœnarum magister, nequamquam satis conciliari potuisse convivarum palato existimavit, nisi cœda stercoreis porcini opinione condidisset. Adde jactantiam opulentia & armillarum, anulorumque vanissimam ostentationem, qualem prorsus legimus apud Lucianum in simili convivatore, qui diu sordidus, repente divitem se, & ex Simone Simoniden factum somniavit: adde sermones inconditos, & plebejos, & insulsa, atque invito Apolline profusa carmina: adde longam illam de moribus Fortunatæ, & de sodalibus Trimalchionis unius convivarum narrationem, cujus dictio non minus rudis, & inelegans est in paucis illis clausulis, quæ in calce veteris fragmenti leguntur, quam in reliquo ejus progressu, quem hujus nostri Codicis beneficio debemus.

Hæc omnia ex veteris cœnæ fragmento prolata, aliaque permulta, quæ etiam proferri possunt, ruris, & inscietiarum plenissima, si cum iis quæ in hoc novo legimus, diligenter attenteque conferantur, non puto tam aquam aquæ, non ovum tam ovo simile visum iri. Quod quidem, si tu, Vagenseili, ut faceres ab ista animi tui levitate impetrare potuisses, si serio potius, & considerate, quam perasatus, & longinquo intentus itinere, oscitanter & perfuntorie ad judicandum te contulisses, quamlibet obtusus, tardusque sis, aliter omnino, ac fecisti, de re quam vides minime dubiam pronunciaisses: non temere objecisses novitatis crimen nunquam tibi viso codici, quod unica ejus inspectione dilui, & in ventos abire posse suspicari debueras: non accusasses nullis adductus inimiciis, nulla violatus injuria, hominem prorsus ignotum, nec idcirco dum fragili illidere dentem credis, tam solidum, quam nunc experiris, offendisses. Sed omittamus P. C. adolescentem inconsideratum, & improvidum, jam, ut arbitror, hac tanta veritatis luce adversus se opposita obstupescit, ut mutire, aut hincere contra amplius omnino non audeat. Unum tamen adjiciam quod salva fide prætermittere non possum: adversari nonnihil vetustati hujus codicis adscripta illi Catulli carmina, quem aliquanto serius inventum ajunt. Verum si Josepho Scaligero diligenti hujus poetæ commentatori credimus, non integri 50 anni à summa, quam ejus ætati assignavimus detrahentur, quo certe dispendio nihil deperit virium argumentis inductis pro veritate fragmenti; quandoquidem vis eorum omnis in sæculi, quo scriptum hoc prodit, rusticitate sua est, quæ profecto addito hoc spatio in immensum crevit, Petrarca scilicet quasi

duce bonarum artium extincto, quo tempore, ut i-
dem Scaliger ait, litteras scire barbaries erat.

Venio nunc ad alterum accusatorem, Hadrianum, inquam, Valesium, cum quo, quia nullas mihi nominatum inimicitias denunciatur, sed litterarum duntaxat certamen, nullo sibi desumpto adversario, ingressus est, lenius & civilius agendum puto; simul rationem habeo hominis dignitatis, propter laudatos ejus in augenda re litteraria conatus, & quod Henrico Valesio ejus fratri novissima Eusebianæ Historiæ editione, multisque aliis ingenii monumentis clarissimo plurimum tribuo. Itaque amice adversus illum, non accusatorie, nec jurgiis, aut maledictis, sed querelis, & expostulationibus certabo, nec tam de causa, quam superioribus arguuntis optime constitutam, & in tuto jam positam arbitror, quam de me ipso privatim, & nonnullis meis civibus, ac ipsa de Patria pauca dicam. Et primo quidem; quod me ignotum appellat, facile ignosco homini in amplissimo doctrinarum omnium theatro versanti, & magno conatu, an etiam via, & ratione, ipse viderit, ad famam, ac nominis aeternitatem nitenti. Monere tamen non omitam, ut caute agat, & quantum in se negotii suscipiat, etiam atque etiam consideret, nec vero se utcumque notum, & celebrem esse, rem admodum præclaram, & viro sapienti expetibilem putet. Id quod sine dubio scriptorem rerum gestarum (inter quos ille nomen suum, ut audio, professus est) propter effusa hominum omnis ordinis in hoc genus litterarum studia, extemplo sequitur, neque enim sine fama, incertum bona, an mala, cæterum ampla, & perpetua esse potest, non ergo de magna, atque aeterna ei fama, quæ invitum etiam manet, sed de bona, & prospera laborandum est: ad eam porro, nisi in sua historia conscribenda haud paulo majore diligentia, consilioque utetur, quam in hac agendi causa usus est, nullo pacto perveniet. Nec minus libenter errori illius de mea ætate veniam tribuo, cum hominem quinquaginta amplius annos natum, credo juvenilium studiorum meorum commemoratione deceptus, juvenem vocat; &

O mihi præteritos referat si Juppiter annos!
cum hæc audio, interdum exclamo. illud animo satis æquo ferre non possum, quod in patriam meam, non id exigentibus causæ suæ rationibus, gratuito injurius est, cum eam urbem Dalmatiæ ignobilem esse affirmat. Sed prius quam ad agendam publicam Civitatis causam descendam, adhuc pauca tecum privatim expostulare animus est. Inclementer omnino facere videris, ne dicam inurbane, quod Zippicos, Cives meos, homines ignotos, & obscuros nominas, quorum familiæ à majoribus, & opibus, & honoribus, ab artium doctrinæque cultu abunde superest, quo se ab hac tua contumelia tueantur; sed ut ea quæ fortunæ sunt, missa faciam, nihil ne movet animum tuum Coriolani Cippici commemoratio, à Tyopographo Patavino cum laude facta? cui sine dubio egregie respondere comperimus opusculum illud

non inelegans de rebus in Asia gestis, nisi tuam unam historiam lectu, & cognitu dignam existimas: sed habere aliud ingenii monumentum hujus ipsius Coriolani in Vaticana Bibliotheca, ubi inter alios clarorum Poetarum lusus carmen hoc reperiri accipio:

Qualem sons suos, & ruina disci?

Et dens fulminei peremit apri:

Qualem sustulit armiger Tonantis:

Et sterunt Berecynthii Leones:

Et frustra miser Hercules vocavit.

Hoc Quaterius, heu, jacet sepulchro,

Fam laus, nunc dolor urbis universa.

Sed flet, hoc satis est, abi Viator.

Hunc non vulgaris impetum spiritus, & ingenii non mediocriter eruditi foetum apud te, quæso, diligenter expende, & imprudentem, homini tanta doctrinæ elegantia, quantam in eo fuisse vel ex hac parva verborum clausula necesse est, maledixisse poeniteat. Sed vereor ne hac ipsa veteris hujus codicis domini eruditione ad causam fragmenti premendam abutiar, & quid ita factum sit, exclames, ut solus tanto thesauro, cujus pretium non ignorasset, incubaverit, non eo se reperto sit gloriatus, non protulerit, non vulgaverit? Expectabam ut adderes, non impresserit, non typis edi curaverit; cum nondum ullus typorum, nullus in scribendo formarum usus esset. Pergisne omnium temporum, omniumque morum rationem confundere, & quid cuique conveniens, quid proprium sit, aut negligere, aut ignorare, & qua facie rem litterariam hodie cernitis, eadem semper fuisse judicare? Sed jam ad publicum patriæ meæ negotium accedam. Qua in re quoniam turpe est patritio, ut ait ille, viro jus in quo versatur ignorare, ne, quæso, moleste feras, si te officii tui tantisper admoneam, & in rerum, quodque Historiam scribere professo non minori curæ esse debet, locorum cognitione non admodum esse versatum ostendam.

Tragurio meo, si nescis, quæ summa sapientum judicio urbibus esse solet, nobilitas est: Primum ob vetustatem originis, quæ ab usque anno bis millesimo repetatur, quo tempore Syracusii, Dionysio tyranno post porrectas ad vicinam Italiam opes, Adriatici maris imperium animo agitante, Iulum urbem, insulæ, quam ad sedes figendas delegerant, cognominem condidere; à quibus mox, abundante sobolis copia in vicina Illyrici continente, Tragurium, & Epetium coloniae deductæ sunt, hoc autem apud Polybium & Strabonem vetustissimos, & gravissimos auctores, si voles, invenies. Deinde ob conditorum, qui per ea tempora & opum magnitudine, & rebus gestis clarissimi habiti sunt. Quanti autem adversus lutum, quo tu hanc civitatem involvis, est, principem illam fuisse inferendæ in oram Illyricam illius tractus humanitatis, & litterarum? quod illi bonum ex monstrato erudito vitæ cultu, & mansuetis Græcorum moribus accidisse necesse est; quandoquidem ad temperandam ac veluti cicurandam ejus vicinæ barbariem hoc Tragurium

guriū nostrum illi parti Illyrici præsinit, quod veteri Sicaniæ Syracusæ, quod Cumæ Campaniæ, quod Thraciæ Byzantium, quod Massilia Galliæ tuæ; unde Druidas illos veteres plurima hausisse tum ad religiones ordinandas, tum ad gubernandam rempublicam, argumento est usus ab iis linguæ græcæ multis in rebus, teste Cæsare, deinde adhibitis. Hoc, inquam, idem veteres cives mei finitimos barbaros beneficio affecere; neque enim aliter fieri potuit, ut homines antea feri, rudes, inhospitales, bellicam suam virtutem unâ piraticâ, & latrocinii exercitiâ iustis militaris disciplinæ præceptis, & institutis temperari, & castigari sustinuisent; nec sine summa ratione, hinc potissimum accepta, vicini Dalminienses, aut initia sumere, aut nomen opesque suas, non amplitudine illi terrarum, sed hominum frequentia, & militaris disciplinæ laude, propagare potuerunt, ut consimili Achæorum, qui & ipsi circa eadem tempora floruerunt, instituto plures civitates in commune consulerent, & in unum veluti corpus coalescerent, eoque consensu, & sibi præsidio, & hostibus terrori, & universæ genti ornamento essent: ad quos idcirco debellandos, & sibi adjungendos non minus negotii populo Romano, quam usquam alibi terrarum fuit. Hinc illa Dalmatici triumphii laurus, nobili Flacci carmine celebrata, & splendidum Salonini cognomen; unde non minus honoris Pollionis familiæ, quam Metellis à Creta, ab Africa Scipionibus, à Germania Neronibus & Drusis accessit. Succubuit mox sine dubio una cum reliquo terrarum orbe, præva lentibus populi Romani viribus, etiam Dalmatia, atque Illyricum universum, cui tamen ea calamitas incremento potius, quam incommodo fuit, ut fines suos antea modicos ad Istrum latissime extenderet; quo tempore civitas nostra splendide inter cæteras civium Romanorum Coloniarum dignitatem obtinuit, communibusque deinde tum periculis, tum cladibus à Gothorum, cæterorumque barbarorum immanitate protectis defuncta usque ad Sclavorum adventum incolumis fuit. Hujus gentis insanis viribus, quamquam everfa, & confecta, ut Salonæ, & reliquæ ejusdem tractus civitates, obstitit tamen, & in eodem vestigio, quantum afflicta, & perditæ licuit, vetus suum nomen tueri, & patrias leges colere, atque observare perseveravit, vitam, quam agri fructibus non licebat, maritimis quæstibus, & mercaturæ industria tolerando; eo majore, quam aliæ eodem usæ fato Dalmatiæ civitates, quod non solum veteres mores, vetusque erga Principes Romanos obsequium, sed etiam locum ipsum retinuit, & quoad potuit sibi, & Reipublicæ, & nomini Christiano summa cum fortitudinis, atque constantiæ laude conservavit. Alteram deinde cladem à Saracenis est passa direptionis, atque incendii; & quamvis se funditus excisam vidisset, non tamen obniti contra fortunam desistit, quin iterum resurgeret, & resloresceret, & fidem suam integram atque constantem tum Ungarico,

tum Veneto Imperio egregie approbaret, & priscos Romanos mores, & linguam nullis admixtis vicinorum barbarorum corruptelis ad hæc usque tempora tueretur. Hanc, tu Valesi, Civitatem tam splendide ortam initiis, talibus fundatam institutis, tam illustri in utramque partem fortuna exercitam, ne, oro, posthac ignobilem appelles. Reverere, si quicquam humanitatis in te est, veterem ejus virtutem, reverere gloriam, & hanc ipsam, ut ille ait, senectutem; quæ in homine venerabilis, in urbibus sacrosancta est. Quod si ad urbium nobilitatem non satis in vetustate momenti esse putas, confer animum ad præsentem hujus civitatis una cum cætera Dalmatiæ res, & si potes, aude contemnere quotidiana nostræ gentis cum hoste omnium validissimo certamina, ac perseverantem quatuor & viginti annorum luctam, in qua non solum impetum illius tanta vi in nos effusum constantissime susinemus (id quod in altera belli parte, quæ Cretam exercet, summæ laudis est) sed etiam ultro in apertum prodire audemus, & abactionibus prædarum, vastationibus agrorum, & oppidorum expugnationibus infestissimum illi cingere bellum. quantum autem in nobis est, adeo locum munitum tot obsidiones passi nullam amisimus, ut potius Venetum hac ejus parte imperium late propagaverimus.

Quod si Principi nostro satis opum, ac virium esset, ut quæ nostra potissimum ope, nostrisque sudoribus, ac sanguine hæctenus de hoste cepit, retinere, ac tueri posset, quamvis Cretæ possessione (quod Deus omen avertat) deiceretur, nihil omnino esset, quamobrem illud hujus belli fortunæ pœniteret; contra autem quamobrem adversarius suam vicissim afflictam jam & perditam ducat, si quicquam in eo cordis est, abunde magnas, gravesque causas habet: quod super vastatas, atque in solitudinem prope redactas latissimas regiones, hoc memorabili experimento apud nos factum, ignaviæ suæ sese convictum intelligit: quod senescentem in mentibus hominum terrorem ejus virium videt, quo maxima adversus majores nostros illi genti confecta sunt bella, & clarissima illius Imperio Regna, Provinciæque adjunctæ. Quod si Clarissimo Regi vestro uti adversus hos barbaros sua virtute, suisque viribus libebit, si, ut rumor validior in dies est, hoc spectant ejus consilia, & apparatus, & evocati ab aula Ottomanica Legati propositum; si Deus propitius aderit, ut huic tanto inceptui fortuna respondeat, quam tu censes futuram tantarum rerum præcipuam causam, quem, oro, veluti auctorem expeditionum, ac victoriarum facies, quibus iterum in Oriente gens Christiana clarescet? nimirum eam gentem, cujus virtute, ac periculis factum est, ut hoc iter ad laudem, quod hæctenus arduum, & inaccessible visum est, planum, facile, expeditum esse constaret: quomodo laudatus ille in veteri memoria Xenophontis cum parva Græcorum manu per infestas Persarum nationes in patriam reditus, eaque

re periculum barbaricæ ignaviæ factum, & mentes hominum à tanti hostis terrore liberatæ, prima victoriarum Alexandri & Macedonum, si Polybio credimus, causa fuit. Quod si nihil à nobis aliud ad res tam præclaras, tamque magnificas esset profectum, quam ut locum, sedemque ipsi otiosificantesque præberemus; non tamen erat, quod cuiquam obscura, aut ingloria videri posset hominum natio, quorum caput in medium rerum omnium discrimen fortuna coniecerit, &

— quorum actus uterque,
non secus ac Sigæis olim in campis,

Europa atque Asia terris concurrerit orbis.

Libet enim in optima causa magnifice loqui; nec ve-
reor, ne me quisquam idcirco tumidum potius &
gloriosum, quam justissimæ pietati laudabiliter in-
dulgentem existimet. Hæc, atque talia assiduis ho-
minum sermonibus celebrata, neque ignorare, ne-
que contemnere impune potes. Quid ergo venit in
mentem, importunam de nobilitate controversiam
excitare? an quod omnia præ te contemnis, quia
forte animos facit præclarum istud cognomen cum
prisicis Francorum Regibus tibi commune? Quod si
mihi res esset cum quopiam alio, quem tanti non fa-
cerem, quanti apud me ipse meritò es, prope esset
ut exclamarem sic:

— *Natum cujusdam Atlanta vocamus.*

*Athyopem Cynum, parvam, extortamque puellam
Europen, canibus nigris, scabieque vetusta*

Lavibus, & sicca lambentibus ora lucerna

Nomen erit Tigris, Leo, Pardus, si quid adhuc est

Quod fremat in terris violentius.

Sed, ut dixi, summam tuæ dignitatis habeo ratio-
nem, tibi, & propter tuum ipsius, & propter
doctissimi Viri fratris tui virtutem, cujus ad te re-
dundat gloria, tantum tribuo, ut te unum clarissi-
mum Virum, & nullo non præclaro nomine, nul-
lis non splendidissimis titulis dignum existimem,
idque libenter, atque ingenue præ me fero, nec
sententiarum inter nos dissensionem ad animorum
usque dissidium, quantum in me est, exrescere pati-
ar: nihil enim homini docto, & liberaliter institu-
to æque conveniens esse statuo, quam litterarias hu-
iusmodi controversias modeste, verecunde, civili-
ter exercere.

Sed jam satis multa in causa, ac etiam plura for-
tasse, quam oportet, extra causam. Reliquum est
P. C., ut non jam rationibus, & argumentis, sed pre-
cibus, & obsecrationibus vobis cum agam; nec vero
pro me, cujus ætatem extra aleam hujus, quodcun-
que periculi est, positam esse videtis; ac ne pro de-
scriptore quidem hujus codicis, qui criminis a nemi-
ne commissi, & nusquam exstantis, aut apparentis
reus agitur; sed pro ipso Petronio, ne clarissimi Scri-
ptoris commoda & rationes, accusatorum meorum
alterius inconsideratæ malignitati, alterius præprope-
ro iudicio dedendas putetis: ne ejus miseræ, & mul-

tum jactatæ fortunæ postremas hæc reliquias, quasi
tempestate quadam in littus ejectas, mergi rursus, &
eruditorum fructui eripi, & extorqueri patiamini. Sa-
tis superque discriminum adiit, satis dura, & aspera
perpassus est, vix exigua sui parte incolumis, atque
superstes. Nec vestra videtur esse humanitatis, ut
cujusquam odium, & sævitiam cum blattis ac ti-
neis, & cæteris temporis injuriis, initam ad ejus per-
niciem conspirationem probasse videamini. Liceat illi
vestro fretum prædio resurgere paulatim a sua calami-
tate, & convalescere, purgatumque a turpissimo cri-
mine in clarissima litterarum luce cum dignitate ver-
sari. Statuite sententiis vestris exemplum, ad quod
respicendo homines adolescentes modum adhibere
condiscant ingeniorum libidini, & gloriæ cupiditati,
tutoremque a sua cuique virtute ad laudem ascen-
sum, quam per alterius ruinas esse putare. Denique
in hoc toto negotio transigendo quid veritas patiatur,
quid ratio postulet, quid vestram deceat gravitatem,
quid ex usu Reip. litterariæ maxime sit, pro vestra
singulari fide, ac sapientia considerate.

JOANNIS SCHEFFERI,

ARGENTORATENSIS

D E

Fragmenti hujus Traguriani vero Auctore

DISSERTATIO.

De fragmento istoc, quod sub nomine Petronii
non ita pridem publicatum est Patavii, & du-
bitarunt multi, antequam in lucem ederetur, essetne
verus ejus auctor Petronius, uti constat ex præfatio-
ne saltem, quam præposuisse illi dicitur Typogra-
phus, & nunc, postquam exiit, dubitare quidam non
omittunt. Scilicet quod Plauto accidit, ut non pau-
cæ ejus complerentur à recentioribus lacunæ, inte-
grique aliquando adderentur actus: quod Ciceroni ip-
si, ut nescio quæ illi consolatio affingeretur, Vellejo
etiam, ut fragmento nescio quo, recentioris tamen
alicujus redderetur absolutior, idem ne Petronio e-
venerit, quamplurimi verentur. Nec profecto me-
tus ille absque causa gravi doctos subit animos. Jam
primum enim creditu est admodum difficile, potuis-
se hoc fragmentum tanto tempore latere in occulto,
præsertim apud viros doctos, & amantes litterarum,
quales Nicolaus Cippicus, Abavusque ejus, Hector
Cippicus Typographo Patavino memorantur. Ne-
que enim tam ignotum illo quoque tempore Petro-
nii fuit nomen, aut quæ ipsi prodita sunt in Satyri-
co, tam levia, & ingrata, ut à viro etiam medio-
criter instructo literis potuerint contemni. Sed nec
ea, tum præsertim, per Italiam vicinasque terras ho-
minum eruditorum fuit oscitantia segniciesque, ut,

si quid haberent, maxime Latinas pertinens ad literas, id temere negligenter, ac ne verbo quidem apud alios laudarent. Deinde quam suspectum, quod non manuscriptum ipsum, unde captum hoc fragmentum dicitur, sed ejus tantum aliquod apographum Romam mittitur, Legatoque Veneto, ut in præfatione supra memoratus ait Typographus, communicatur? Ergo nihil valuit amicitia Statilei apud Cippicum, nihil Legati, & Legati Veneti, & tam studiosè appetentis hoc fragmentum, apud Statileum dignitas auctoritasve? Cumque nihil magis fidem facere dubitantibus potuisset, quam liber ipse, ante ducentos amplius, sicut ajunt, scriptus annos, quid ita tenuere suspensos per apographum illud, & non monstrata charta, scriptio, literis, similibusque, dubium inspicientibus exemerunt omne? Adde, quod id ipsum, quicquid tandem est, ad quod excusum hoc fragmentum fuit, tam religiose sit servatum custoditumque, quod ex viris fide dignis in Italia de gentibus ad nos perlatum est, ut id nemini concessum fuerit inspicere vel arbitrari. Sed hæc forsitan invenirent excusationem aliquam, nisi scriptum ipsum sese proderet. Quam enim multa sunt, non usque quaque Petroniani saporis, sicut ipsi ejus editores coguntur fateri? Talia abstineat, pro quo Petronius in vulgatis habet abstinent. *Fatus* masculine, pro quo ipse semper *satus*, neutro genere. *Coelus* pro quo ille *coelum*. *Nervia*, pro quo idem *nervos*. *Vasus*, pro quo ipse *vas*. *Lorus*, pro quo *lorum*. *Molestare*, pro quo *molestus esse*. *Gaudimonium*, pro quo *gaudium*, &c. Adde his, quæ licet apud cum aliis redita vocabulis non legantur, tamen alia, quam ut iis Petronius uti voluerit, videntur. Qualia sunt *laniones*, *urceatim*, *lanificius*, *desomnis*, *urnalis*, *ossia*, *cultrum*, *larifuga*, *pedicellum*, *dignitosus*, *occupo*, *corporaliter*, *manucolium*, *vaccato*, *capsella*, *debatuere*, *fulcipedia*, *coricellum*, *nausfragare*, ac id genus. Nec in ipsis formulis locutionibusque non suspecta possunt esse multa, ut, *non impropero*, *omnia ad se fecerunt*, *de lucerna*, *te persuadeam*, *de presentiarum*, *in sinum illius demandavi*, *ab oculo*, aliaque. Habes quoque multa hic antiqua, quorum alias non ita studiosus esse Petronius videtur, ut, *hoc illoc*, *berbix*, *stips frunitus*, *plodo*, *bovis*, *sia*, & similia. Quid dicemus de illis, quæ quis crederet aperte sumpta ex aliis, iisque posterioris ævi scriptoribus? ut, *fundos habet*, *qua milvi volant*, quod legitur apud Juvenalem Sat. IX. *frigori lacasin dicit*, cui similia habet Martialis lib. II. 5. *antram ebullit*, quod est Seneca in Apocol. *toga perversa prosequi*, quod ejusdem, atque ejus unius est, in lib. de Ira I. cap. 15. neque usquam alias occurrit. Amplius & considerationem meretur, quod quæ vere sunt Petronii, sine modo hic occurrant. Dicit semel iterumque Petronius, *ad summam*, id oggeritur hic paginis singulis. Similiter illud rogo, quotiens est repetitum; *Rogo magister*, *quid putas*? *Rogo*, *mensis December est*? *Rogo*, *vos oportet credatis*.

Rogo, inquit, *Habinna*, puto intersuisti. Talia observes & in aliis. Quid, si formula nonnulla placuit, quoties ea & ad fastidium repetitur? ut: *Piper*, *non homo*, *phantasia*, *non homo*, *discordia*, *non homo*. Quæ quis sibi facile persuadeat, sic iteraturum fuisse Petronium, non utique nugacem. Sed hæc singula; conferamus universa. In quibus quam sunt omnia inæqualia, quam inter se diversa? Interdum incedit polite, ut plane referat Petronianam faciem. Mox ad horrida & aspera delabitur. Est sæpe, ubi ad ridicula, & trivialia, & sordes proruit. Nolo asserere fabulas de Ulyssæ, Sybilla Cumana, Diomedæ, & Ganymedæ; & Helena, & farinæ hujus alia. Quid est quæso in Trimalcionis conliberti cum Ascylo contentione, quod quem valde possit oblectare? quam ibi multa frigida sunt objectaque? Possemus hujus generis asserere alia, sed sunt obvia, & facilia deprehensu. Ad postremum ne in rebus quidem ipsis sunt non multa, quæ suspicionem præbeant multiplicem. Ut quæ memorat *de lingua cantina*, *de laribus bullaris*, *loco libertino*, *pratorioque*, *phacajis auratis*, *carne ursina*, & non paucis aliis. De quibus diu adhuc cogitandum, quando pleraque aliis sunt ignota. Neque vero ambigendum est, quin hic plurima occurrant neque satis integra, neque sic, ut postulabat ratio, excusa. Sed miretur aliquis, nec id injuria, quare viri docti, qui fragmentum istoc descripserunt, cæterique, qui Venetiis Pataviique judicium de eo tulere suum, tam corrupta manifeste, ac ob id non modo necessaria emendatu, verum sæpe & facilia, singulis fere versibus voluerint relinquere. Nam si eo dicas factum, ut scripturæ codicis antiqui sua magis constaret auctoritas, haud sane video, qui non æque bene id potuerit, plerisque istis emendatis. Potius existimet nonnemo, affectata & conficta sponte ista vitia fuisse. Atque isthæc quidem sunt, & alia fortassis, quæ in mentem cui venire ad Petronio abjudicandum hoc fragmentum posse videantur. Adversus quæ, qui statuit contraria, dixerit fortasse, non insolitum videri, ut laterent olim lateantque etiamnum hodie apud doctos, quibus quæ in hoc illove desiderantur scriptore, possint expleri. Symmachi epistolas nonnullas edidit non ita pridem Schoppius. Charissi lacunas non paucas explevit Andreas Schottus. Livii ipsius aliquod fragmentum ante annos hocce quinquaginta Romæ publicatum accepimus. Neque obstat, quod sint docti, qui possederint hæc talia, possideantve. Sunt enim nonnulli alieni ab his literis, alii vocabulum ejusmodi librorum scire contenti scripta inspicere ipsa, & conferre cum editis non sustinent, cum & molesta sit Manuscriptorum lectio, collatio illa tediosa. Ita fit, ut aliquando, qui hæc talia in bibliothecis suis habent, ipsi se habere ignorent. Alii invidia quadam agitantur, dumque nolunt aliis communicare, edereque ipsi famæ studio suscipiant quidem, ac negotiorum aliorum interveniente de die in diem differunt, sum-

mo talia silentio archissimaque apud se custodia conservant, atque simul tinea interea pabulum latissimum adornant. Sed nec Manuscriptum ipsum, quo de agitur, mitti Romam aut Venetias tuto satis potuit, per incerta maris, & periculosa itinerum, cum præsertim illo semel amisso superseslet nihil, quo incertis ambigentibus posset satisfieri. Jam quod illa attinet, quæ neque in Petronio, nec aliis ex veteribus occurrunt, quis ex eo satis colligat, nunquam ista sic fuisse usurpata. Quam enim multa sunt in Cicerone ipso rara, de quibus nemini, opinor, crederes, nisi legi apud ipsum deprehenderes: ut *dime-titi*, pro, *dime-tati*; etiam, pro, *ita*, *juratus est*, pro, *juravit*, *successa cui velle omnia*, *putissimus*, *pramolestia*, *partior* pro, *dividor*, *obiratus*, *involutus*, *agricultio*, aliaque plura, de quibus integrum quondam scripsit librum Statilius Maximus, quem *Singularia Ciceronis* nuncupavit. Talia occurrunt quoque apud ceteros notæ optimæ scriptores, nec est fere quisquam, qui non aliqua generis hujus habeat. Adde, quod in multis, occurrentibus in hoc fragmento, lex analogiæ non repugnet. Item, quod reperiantur apud alios, Philoxenum cumprimis, cujus pæne omnia vocabula è probatissimis scriptoribus desumpta facile convincunt, quæ in ipsum viri docti pridem annotarunt, & adhuc notare possunt, atque ob hanc causam pluris, quam nonnulli fere existimant, auctoritatem ejus fieri oportere. Neque sequitur, sunt aliqua in hoc fragmento, quorum dari nulla poterunt exempla, quando de his judicandum fuerit ex cæteris. Maxime cum ipse Arbitrator in eis, quæ sunt fidei indubitata, habeat ignota fere aliis, ut sunt, *absentivus*, *acceptatus*, *chiragricus*, *circumtumulatus*, *clinare*, *conspaciantes*, *domefacere*, *gustatio*, *vesticontuberium*, *supellectivarius*, & alia hujusmodi. Quæ etiam est causa, quod delectatum cum novitate, viri eruditi testentur. Sed videntur quædam manifeste capta ab ætate junioribus. Ad hoc diceret nonnemo, anceps valde lubricumque esse id conjiciendi genus. Annon enim ea, quæ in istis junioribus solummodo leguntur hodie, usurpata esse possunt & vetustioribus? Quam enim multi optimorum scriptorum periere libri, in quibus ista non fuisse lecta, quis est quæso, qui ausit certo confirmare? Habemus apud Juvenalem *tot milvos intra tua pradia lassos*. Verum id allusione dictum ad proverbium, *quantum milvi solant*, docet nos non contemnendus Persii Scholiastes, qui Persius id ipsum usurpavit ante Juvenalem. Jam si ex proverbio id usurpavit Persius antiquior Juvenale, cur non Arbitrator Persio antiquior id usurpare potuit ex proverbio eodem? Quod vero non sunt omnia æqualia, id dicat quispiam non modo non vertendum vitio, sed ponendum etiam in laude. Primum enim aliæ aliæque sunt personæ, quæ loquentes hic introducuntur, quibus unum genus attribueri orationis inconveniens indecorumque erat. Sunt liberti quidam, sunt lapidarii, sunt coci, & id genus alii

ex vulgi facie, quibus nisi fallor, culta castigataque oratio parum apte affingitur: quando hi plebeja, & humilia, & trivialia plerumque loquuntur. Quo fortassis pertinet & bene larga illa copia proverbiorum, quæ est in sermonibus eorum ac colloquiis. Ea enim sunt, quibus velut ornamentis excolunt plebei dicta sua. Sed & antiqua plucula eo respectu possunt hic esse usurpata, quando plebs retinentior est fere sermonis antiqui, nec nisi sero, quem ceteri arbitrantur, cultum adhibere addiscit. Neque id officere cui videatur ad fragmentum hoc Petronio adtribuendum, quod diversa sint nonnulla, quæ in editis prioribus leguntur. Nam cum ibi fere differant mulieres impudicæ, ac lascivi juvenes, debebat sane oratio esse comptior, cum hoc genus ante omnia orationi studeat, facundiamque inter instrumenta promovendæ artis suæ numeret exerceatque. At in nostris sunt plerique omnes adulti, atque in negotio longe alio ac dissimili occupati. Quæ res observationem hic videtur promerere maximam. Versantur enim in convivio, ubi luxu cuncta dissolunt: indulgent vino, poti ebriique sunt, quales qui concinne deco-reque facit loquentes, is quod maxime in ipsis est decorum, prætermittit. Atque ex hoc vitio potationis est, quod de rebus nihili inter se contendunt, inque contentione ipsa magna, parva, serio, inepta, cuncta denique inter se permisceant ac confundant. Accedunt alia quædam, ut imprimis ineptum, stultæque ostentationis plenum Trimalcionis ingenium, cui ex toto ridiculæ illæ fabulæ, quæ superius commemorantur, mathefosque ac rhetorices stolidissima jactatio debent assignari. Habinnas est servilis, malleoque ac fabrilibus tractandis ferramentis, quam civilitati aptior. Sed nec ceteri meliores, ut exigere ab ipsis comptiora, nescio an æquum sit. Atque eadem videri causa potest, cur non etiam in rebus ipsis, consuetudinibusque sicut vulgo notæ nobis sunt, omnia conveniant. Cum præsertim hæc fingantur geri non in urbe, sed Colonia, non satis scio qua (Neapolim nonnulli suspicantur) ubi non necesse est, ut fuisse omnia Romanis ipsis etiam in Romanorum moribus necdum omnia sint observata, quotidieque illa eruditionis pars amplificetur. Et quia in colonia finguntur geri, ideo fortassis sunt adhibita non pauca ex sermone Græco desumpta, maxime cum loquuntur ii, qui sunt gentis non Romanæ, talia sunt *saplutus*, *cataphagi*, *bacelogia*, *lechasin*, & id genus alia, numero non exiguo. Nam quod quædam sunt hic sic corrupta, ut intelligantur facile illorum vitia, id accidit & aliis scriptoribus, & alicubi apud nostrum non tam describentium, quam Typographi errore, omittentis maleve repetentis litteram in fine, vel initio vocabuli, evenisse potest. Cæterum ut ista in utramque partem dici forte queunt, ita nescio, an, si excussis omnibus res tandem ipsa sit definienda, quis negare ausit, aliqua nec ea pauca hic extare, vere docta, nec Petronio indigna.

Huc

Huc imprimis refero, quod habet de arenæ sparsione in theatris, de vitali lecto, jejunio siccitatis tempore, lanatis deorum pedibus, tertiaro gladiatore, exheredatione cum elogio, Priapo cum frugibus in sinu, Venere strabone, ac similibus. Nec in dictione minus sunt polita, multa elegantia docta. Ut, *unus servus*, pro, *aliquis*; *usque hoc*, pro, *hucusque*; *positus super hoc officium*, pro, *constitutus*; *subseffores*, pro, *venatores*; *confessus Eucium*, pro, *referens cum habitu*; *secum tulit tot annos*, pro, *vixit*, & id genus plura alia. Nolo integras afferre formulas, connexionesque nihil ab antiquis, etiam probatissimis scriptoribus recedentes. De proverbis saltem dicam, in quibus plerisque non opinor fore quenquam, qui sincerum contineri veritatis gustum non ultro intellecturus sit, etsi prorsus pauca eorum doctis viris ante fuerint notata. Quibus omnibus efficitur, ut non ægre patiamur persuaderi nobis, esse in fragmento hoc aliquam multa, non habentia alium, quam Petronium auctorem, atque si quis præter eum est, qui illa inter se connexuit, eum longe plura, quam quæ nobis hæcenus innotuerunt, reliqua ex Petronio habuisse. Quod si foret certum, ut fragmenti hujus editores tradunt, codicem, unde primum est transumptum, annos ætate sua exercere ducentos, forsitan & longius iremus. Est enim omnino verum, illo tempore vix extitisse, qui has tales Romani sermonis suavitates vel intelligerent satis, vel imitari perite possent, vel si poterant, decipere figmentis hujuscemodi vellent alios, nondum sic in dignitate constituto sermone Latino, ut sequentibus temporibus est factum. Nunc sententiam priorem ut censemus tutiorem, ita fidem facilius apud rerum istiusmodi peritos vix ambigimus inventuram. Sane ne id quidem penitus negari potest, quod adducunt editores illi de hiatus expletis, complanatisque lacunis, quæ in pridem divulgatis Petronii occurrant. Quin imo & lectiones quædam diversæ pretii sunt quantivis. Ut exemplo utar, est in editis, *ut putares Darium byraule cantante pugnare*, quod interpretes in universum omnes torfit. At hic legitur, *ut putares essem Darium*, unde doctè ac sagaciter, ut omnia, CL. Gronovius restituit, *putares essem darium*, qua lectione nemo est, qui non intelligat locum desperatum pulchre esse restitutum. Ita in vulgaris legitur, *piperato vitello piperatum*, ait in hoc fragmento, *piperato vitello circumdatum*, quod haud dubie est melius. Quis enim ferat illud, *piperato piperatum*, ingratissima repetitione atque sensu penitus inepto. Ad eundem modum credo fore neminem, cui non videatur aptius, *vertebraque laxata*, quam ut fuit hæcenus, *locata*. Nolo cætera afferre, quando de quorundam lectione potest esse dubitatio, quæque receptorum loco hic occurrunt, ipsa quoque sunt corrupta. Sed nec quæ de vitreorum tenacissimorum hic artifice habentur, magnifice attollam. Quanquam ea Sarisberienlis consuetudo sit,

ut bona fide aliorum pleraque, ipsis etiam retentis verbis, transferat in suos usus. Cujus rei si quis testimonium requirat, matronæ Ephesinæ factum ex hoc ipso desumptum apud eum legat, & cum Arbitri narratione conferat. Neque multum discrepet etiam Isidorus, eandem memorans artificis prædicti historiam, sique habet, ubi contra Sarisberiensem convenit cum nostro, ea fere meliora sint, & à Sarisberienſe male immutata. De fragmentis saltem cæteris monebo, quæ in editis Petronii hucusque separatim legebantur, videri ea tam opportune ubique hic occurrere, ut in illis ipsis locis nata, non ingenio studiove inserta facile intelligantur. Ad postremum tota fragmenti hujus oeconomia non repugnat vel ingenio Petronii, vel instituto. Si præsertim, quod persuasum pridem viris doctis est, pars multo maxima Satyrici in Neronem est directæ, cum non pauca ejus vitia doctè ac subtiliter notata deprehendet hic, quisquis inspicere intimius examinareque volet.

Sed hæc hæcenus, neque sine alio, quam ut nostrum libere judicium de fragmento istoc depromendo, libertate illa provocemus libertatem aliorum, id est, si erravimus, quod fieri facillime potuisse non inficiamur, ab aliis deducamur in viam, doceamurque rectiora. Quando non cuivis datum omnia perspicere, minime vero nobis, qui propterea nostrum hoc judicium alii doctiorum ac exercitiorum jure meritoque subicimus.

ILLUSTRISSIMO, ET EXCELLENTISSIMO

DOMINO

DO. JOH. BAPT. COLBERT,

Regi Christianissimo à Consiliis Sanctioribus, summi etiam Galliarum Erarii

*Moderatori prudentissimo integerri-
moque,*

Doctrinarum & Virtutum omnium confugio

PATRONO INDULGENTISS.

THOMAS REINESIUS D. Sereniss.
Elect. Saxon. Consil.

Quem eminens inter Orbis Gallicani Sidera hæcenus contemplari, tacitaque veneratione prosequi, & admirari cepimus, quotquot in hisce Germaniæ oris Liberalibus Studiis nomina dedimus, & quæcunque habere existimamur, iisdem debemus, Eum cominus intueri, audire, adire, adloqui posse in magna felicitatis parte ponendum utique esse, & quibusvis Bonis expetibile vel intra prima, nemo diffitebitur. Mihi Dei Omnipotentis munere (huic enim potius tri-

tribuere jubet Pietas, quam Fortunæ cæcæ, iniquæ, versatili & fallaci rerum humanarum arbitraræ creditæ plus contigisse, & majora multo quam sperare potui in finem, etiam quem nondum pandissem, confluisse, Tuo imprimis *Illustriss. & Excellentiss. DOMINE*, singulari prorsus favore, satis intelligo; agnoscere autem satis & pro valore imprecibili æstimare satis, & prædicare nequeo. Sive enim fastigium istud, eminentemque dignitatem, in qua REGIS CHRISTIANISSIMI indulgentia & gratia, proba Virtutum tuarum æstimatrice, constitutus late coruscas, suspiciam, sive inusitata Benignitatis, quam novo, & in secula mittendo exemplo adversus hominem hunc exeres, animo meo subeat cogitatio; sive humilitatem meam considerem, horroreprehendit protinus, & confusus oppressusque rei magnitudine procumbo. Nimirum cum arduis Regni negotiis impositus, salutis ejus Te tuasque curas omnes impendere soleas; in eam tamen præcipue incumbis, ut quod à bonis Literis in Respublicas manere comperit habes splendoris & vigoris, id vero non tantum sollicitissime computes, inquiras, procures; sed & REGI Maximo, ut eandem rei pulcherrimæ utilissimæque dignationem habere velit, persuadeas. Huic vero instituto tuo laudabili & saluberrimo, luculentum testimonium vel GERMANIA perhibuerit, & in ea VIRI Docti omnis elegantis Eruditionis cultores quamplures, quos favore tuo provehi, ornari, & Regiæ munificentiaæ admoveri dignos existimasti: pro quo adfectu, quantum Tibi debendi reæ sint, æterna erit Literarum confessio. Beneficiariis istis vestri REGIS judicio & inclinatione tua potissimum me quoque accenseri nuper accidit; fecisti, puto, ne vel facultas benefaciendi exhausta, vel voluntas lassata videri posset, & ut tenorem Bonitatis & Constantiaæ impræpeditum, inconcussumque servare intelligeretis, emeritis vitæ stipendiis, annis gravem, & in extremo ævi cardine Senem, a quo quidquam operarum, vel meritorum frustra expectaveritis, nexu insolubili Tibi obligasti. Non sufficiebat, quod REGI Maximo me secretum à turba ostendisses, & secundas egregie agente Per-Illustri DO. CAPELLANO commendasses, etiam effectum Patrocinii tui, impetrato dono Regio, præstitisti, & ne quid deesset ad cumulum gravissimis literis, (fere dixeram amicissimis; ita non multo secus atque in privati hominis modum scriptæ sunt) voluntatem. Munificentissimi Donatoris mihi significare non subterfugisti: quæ si vel cogitem universa, vel tractem singula, cogor, pro inestimabilibus habere, eoque ad gratiarum vel agendarum inopiam me redigi sentio. Quis enim ulla gratitudine adsequi præsumat adeo exuberantem gratiam? Inventa ea est; & debitorem in nervo detinet æternum. Hunc ILLUSTRISS. DO. animi Tibi profiteri possum solum; cæteris quæ ratio poscebat, & ingens meritum tuum, defectus & fœneus. Profitetur eum, inquam, & quantum vi-

rium DEUS indulserit, præstabo incorruptum, dum advixero, omnibus. Promissi hujus & observantiaæ meæ pignus, quod solenni Patronos honorantium Clientum more offerri interim Tibi æquum est, in privatis opibus non reperio nunc, præter *Censuram & Scholia brevicula ad Fragmentum Petronii de Dalmatia*, quæ paulo ante quam Vestra advenirent, prelo subjeceram. Debent hoc Eruditi Literatoribus Patavinis, qui è bibliotheca Cippicorum Dalmatarum (olim Cæpiones adpellabant) acceptum primum typis exscribi fecerunt; in quod exemplum cum incidisset reconditoris literaturæ & amœnitatum omnium Consultus NIC. HENSIUS, ne possideret solus, in Suediam transmisit ad V. C. Prof. Regium JOH. SCHEFFERUM, qui cura sua dignum habitum iterum vulgavit, sed paulo comitius, & cum eruditis Notis; ex hujus manu ad me pervenit; & quia rogabar sententiam de novo dubiaque præterea fidei scripto, Amico eam gratificari fas esse putavi; & inde natum mihi, quod hic exhibeo. Opinatur de eo, uti fieri amat, alii aliter; magna manus Inceptorum, quod ad farinam nihil facere ejusmodi scitamenta putant, non contemnunt tantum, nim. quod non intelligunt; verum calumniantur etiam, dum adsequi desperant, talium curiosos; Doctorum vero plerique Petronio ævi Claudiani sine dispectu adscribunt; alii eidem ob stili inæqualitatem, suspectam multis nominibus Latinitatem sermonis, & nonnulla Romanis moribus difformia abjudicant, & inter figmenta ludicra, quod genus hominum otiosorum festivorumque vanitas, & excessus Gratiarum solet extrudere, rejiciunt. Ipse neglectis fastuosis istis & indolatilibus, ab utrisque discedendum esse vidi, & medio incedendum; temperamentoque hujus judicii robur, quæ potui, adstruxi *Præfatione ad Lectorem, & in Scholiis*: per quæ subinde prodigiose corruptorum à Librario emaculationes, distortorum luxuratorumque restitutiones, verarum lectionum adserctiones, obscurorum explicationes, & alia quantivis precii annotamenta advertentur. Hoc me curasse summa fide & industria, ut Petronio sua redderentur, aliena & insulta secernerentur, opusculum autem multæ eruditionis Seculo nostro commendaretur, adfirmo vere? si qua conatui illudit facultas, veniam, spero, dabunt æqui Judices, sua perspicacia meam avidentiam Lectoris bono sublevabunt, conferentque sine invidia, quicquid rei conducere, & sensa scriptoris nonnunquam involuta explanare posse judicaverint. Ei vero Illustrissimum nomen tuum, DOMINE, præscripsi, tam ut aliquod gratitudinis adversus Te extaret ad Posterorum monumentum, quam ut scriptum, quod à vetustate habet auctoritatem, a novitate gratiam habere debet, Tuo potissimum patrocinio fultum tectumque procederet. Deprecarer culpam audacia, nisi singularis humanitatis tuæ fiducia, qua sustentor, alia omnia sperare juberet; Peccare etiam, in mores tuos videbor, si quod facis ante, benigne habe-

re literas, occurrere desideris Clientum, eorumque operas sereno vultu excipere, Te hortarer. Quod superest, ILLUSTRISSE & EXCELLENTISS. DN. complectar voto: DEUS OPT. MAX. Te servet incolumem quam diutissime, commune Galliarum & posteritatis cujuscunque Bonum; hujus dum foves Literas: Illius dum inservis REGI. DEUS, ajo, Te servet; & omnia, quæ cogitas, quæ dicis, quæ facis ad honorem tui Sancti sui nominis, & Regni salutem evadere, Te vero consiliorum actionumque prosperis successibus longum interesse, & gloriose lætari clementer indulgeat. Scrib. Lipsiæ 25. April. St. vet. anno clō lōc LXVI.

LECTORI PHILOLOGO

S. P. D.

COEnam C. Pompei Trimalcionis, è servili genere inter Libertos, à sordibus in rem lauram & ad Se Viratum usque in Colonia proVecti, hominis περὶ τὴν καὶ ἀναλυσιν, argumenti satyrico suo, narrationi fictæ, partem fecerat T. Petronius Arbitrator, scriptor ævo Neronis doctissimus, nitidissimus, lepidi-
dissimusque, imitatus (quando & hoc nosse interest) Publium Mimorum Poëtam salibus & dicacitate, Cœnarum etiam compositione, Plin. l. VIII. c. 5. nobilem. Eam in excusis libris omnibus hæcenus mutilam legimus, quippe comperto prorsus planissime, exitum ejus, interspersas epulis fabulas potorum ebriorumque, & ludicra interim exhibitia convivis per-
riisse, aliunde expleri desiderantes. Id vero ne faciamus porro, beneficium est Typographi Patavini Pauli Frambotti. Hic enim repertum Tragurii apud Dalmatas in Bibliotheca Cippicorum insigne fragmentum, Petronianis editis connectendum, anno superiore ex apographo concessio operis suis & sumtu communicavit: quem secutus in Suecia Vir eruditus, hortatore N. Heinsio, iteravit editionem Upsaliæ, adjecit Notis necessariis, Dissertationeque super vero ejus auctore comita satis, & curiose instructa; in qua cum πολὺν περὶ βαρμὴν & inclinationem in contraria observare quisque possit, rimari omnia odiosius incivile fuerit; disputare autem contra utramque contradictoriarum tenentem, & hoc ipso nihil λυκὸς adferentem, futile & supervacaneum. Interim laudamus, si ἀπὸ τῆς ἀπορίας, ἐποχῆς & ἐπιχρῆστος, quam profiteri oportuit liquidius, judicii sui temperamentum esse voluit. Certe aliter decidenda esse causa videtur, nimirum, ut inde exordiar, & finem dicendi post pauca faciam, multo maxima pars ejus fragmenti Petronio recte tribuitur; quod nemo eorum, qui vel levem deliciarum ejus gustum habent, negaverit; per omnes etiam pene paginas doceri id posset; idemque curatissime præstitum in Editione Upsaliensi. Cæterum mangonium aliquod, perinde ac in aliis primæ no-

tæ scriptoribus multis, quos glossemata inficeta subinde deformarunt, hic intervenisse & ejus aliquam partem Petroniastrum alicujus esse, Arbitrum imitari & exhibere, velut in scena Mercurius Sotiam, ausi & apti satis, manifesta fides est. Is cum in fragmenta Arbitri præter ea, quæ dudum collecta dederunt Commentatores, incidisset, hiatus in Editionibus conspicuos impleri sic posse ratus, ea utcunque connexit: quod ut fieret sine offensa lectoris, fingere aliqua & insulcire de suo formandis sententiis intergrandisque membris, comminisci etiam, quæ nunquam facta meminerat, necesse habuit. Et hinc est summa illa inæqualitas sermonis, & purissimæ Latinitati ammixtæ extremæ Barbariei strigines, non Augustei aurei, sed plumbei illius, quod Viros Obscuros inter Literas refflorescentes illustrasse scimus, seculi, verba deculpata, inepti putidique archaismi, Græcicæ literaturæ modica intelligentia, & quæ sequi eam solet adfectatio odiosa, & prava prorsus applicatio, nonnunquam mimica & ridicularia: Scio, magnis quoque auctoribus incidere aliqua vitiosa; (rem notam de Manilio, de Vitruvio, de Velejo, de Valerio Maximo, fecerunt Censuræ eruditorum, à vulgo sui temporis desumisse quædam, quæ non probarent Ipsi.) sed ea & rara & tanquam conniventibus surreperunt: simul etiam hoc à serio & emendati sermonis scriptore Latino non potuisse dici, quæ hic occurrunt totis agminibus infesta & horrida Latinis auribus, etiam postquam purgata fuerint; *sapientus*, cap. 37. *scordalia*, cap. 95. *bacalusia*, cap. 41. *libra rubricata*, cap. 46. *excartarissare*, cap. 67. *debattuere*, cap. 69. *sustiditus studia*, cap. 48. *adjutasses nobis*, cap. 62. *bacibalum*, cap. 61. *manuciolus*, *vaccato* cap. 63. *martiolus*, cap. 51. *caldicor*, cap. 45. *strabonus*, cap. 68. *scelio*, cap. 50. *apoculanius*, cap. 62. *ego me apoculo*, cap. 59. *barcala*, cap. 67. *babacali*, cap. 37. *inspectus*, cap. 4. *staminata*, cap. 41. *gingilibho exsonare*, cap. 73. *tangomenas facere*, cap. 34. 73. *calus*, cap. 39. *vasus*, *lorus*, cap. 57. *Fatus malus*, cap. 42. 70. 77. *literæ thesaurum est*, cap. 46. *facere ad stellas*, cap. 61. *quod sursum est deorsum facere*, cap. 63. *barbariorum facere*, cap. 73. *stertera*, cap. 75. *ostia crucis*, *corvorum cibaria*, cap. 58. *capere sibi cerebellum*, cap. 76. *per scutum per ocream egraginare*, cap. 33. *ut satisfacerem domino homini malisto & dignitoso*, cap. 61. *qui te hac docet mustius, non magister*, cap. 57. quorum pleraque, quæ cura & notitia aliqua digna adparebant, in Scholiis recensui, excussi, restitui, suisque auctoribus & temporibus, quantum licuit, reddere conatus sum. Facile autem credidero Petronio, etsi minime omnium nugaci, cenfori autem nugaram & vitiorum acriculo, excidere potuisse aliquot insulos frigidisque jocos, petitos è trivio, nulla eruditione conditos, ineptas recitationes & ἀνιστορίας, de Niobe equo Trojano inclusa à Dadalo, cap. 52. de origine aris Cormithii sub Annibale, cap. 50. Mathematicen Trimalcionis, cap. 39. Philosophiam ejus, cap. 55.

[Z z]

56.

56. physicen ejusdem *πρὸς πτολμῶν*, cap. 47. narrationes ridiculas de mensura suis ad candelabrum, &unctione labri de lucerna, ad barbam celerius producendum, cap. 62. de facto ex homine lupo, cap. 75. de strigaram maleficiis circa cunas infantiles, cap. 63. 59. de Homeristarum argumento cap. 66. de esu ursinae carnis cap. 38. Inducere enim hominem infidissimum, decumanum *δαπάνη* Trimalcionem, nequam servos, & mulierculas ejusdem farinae, à quibus in vino & joco nihil serii, honesti, comiti & docti expectari posset, proposuerat; at *Παροικισμὸν* in brevi scripto magnus adeo numerus, majorque multo, quam in toto Satyrico, quantum hodie est, post variorum tot collectas, repertus facere potest, ut Petronio, ne tam in Oratoriae leges ipse dicendi magister peccarit, id scriptiōis genus *ἀδύς* & simpliciter abjudicemus. Ea vero ipsa qualia, quæso, sunt? Certe nec antiqua, nec apud mediæ ætatis scriptores Latinos Græcosve lecta, sed pleraque tracta a vulgo subrostranorum, & è Jano sive medio sive infimo, *φασγὰ καὶ σαπρὰ*, infeliciter arguta, Petronii vero urbanitate & genio indignissima: Colonia hac crebris retroversus ut coda visuli cap. 44. cum eam priore statu & felicitate excidisse & decrevisse dicere vellet; curris, stupes, satagis tanquam mus in matella cap. 58. inflat se tanquam rana cap. 74. qui fuit rana nunc est rex cap. 41. calda potio vetustarius est, cap. 77. homo qui non valet lotium suum, id est, nihili, cap. 57. in molli carne nascuntur vermes, cap. 55. i. e. divites & delicati facile irascuntur. Qui in pergula natus est, ades non somniatur, cap. 74. i. e. humilis natus alta non sapit vel adfectat: nunc hoc est calidum mejere & frigidum potare, cap. 67. in manu illius plumbum aurum fiebat, cap. 43. qui asinum non potest, stratum cadit: colubra piscem non parit, cap. 45. asinus in tegulis, cap. 63. in alio pedicellum (festucam) in te vicinum (trabem) non vides, cap. 57. strabones qui holera spectant, lardum tollunt, cap. 39. cujus originem (significatio enim aperta est de aliud simulantibus, agentibus aliud) si quis quærat, ei nec ad Græcos nec ad Latinos eundem est, quippe quibus holera cocta cum porcina non fuere inter edulia, sed in Germanorum Italarumque, qua Germaniæ confinales sunt, victu esse meminerit, & hisce ideo proprium vernaculumque proverbium, ignarum Petronio. Eademque plane ratio est *Formularum*, quæ creberrimæ occurrunt, non *πρὸς* ullum vetustatis eruditæ referentes, sed exuccæ exanguesque, & vel adultæ ætate frigentes, maleque accerlitæ: Sciris quid dicam; taceo, quia non sum de gloriosis, cap. 75. cum multa se premere intelligi vellet: Sed, tace lingua: panem dabo, cap. 58. Ita satur pane fiam, cap. 99. Ita me salvum habeatis, cap. 69. Ita bene moriar, aut populus per exitum meum juret, cap. 58. magis, quod bene moriar, fuit, cap. 61. tanquam hoc loco, salvum sit quod tango, mediam trajecit, cap. 63. quod à suo corpore plagam avertentis est: ita *Genium meum*

propitium habeam, cap. 74. Præterea perperius cogitandum propono Doctis, quod observare videor in Oeconomia sive dispositu Cœnæ hujus; esse in ea alia quædam, quæ Arbitrè ne quidem somnare potuit. Post recensita à veterè Petronio fercula, tanquam soluta cœna, hic aper prima magnitudinis adponitur, cap. 40. mox suis ingens tomaculis & botulis fartus cap. 49. tum apophoreta cap. 56. ad hæc vitulus elixus, cap. 68. & mattea cap. 65. & secunda mensa cap. 39. Cum autem matæ ultimum cœnæ conficerent, post tertium missum, *ὡς αὖτὸς ἐπὶ τῷ οὐνοῖσι φασγιστοῖσι*, ut ex *Asben*, l. 14. notum est; indeque Mopsis Lacedæmonius *μαρτῖος* exponit *ἐπιδίπνιδας*; quod factum ut cap. 69. *epidipnis è turdis fartis* sfligine, uris passis, & nucibus; è cydonis confixis spinis, ansere altili, circaque pisces & omnium avium generis demum adferatur? Non cadit in Petronium ea inscitia (nisi si eam simulare dicere lubeat, cum omnia hic sub fictione agantur) ut tres *παγαλῖους* seu missus cujusque cœnæ, & præter hos epidipnida, quod patet è *Mart.* l. 8. ep. 32. *matyas* autem & epidipnida eandem esse ignoraret; sunt ista ab interpolatore, vel semidocto vel *φιλοπαίμονι*, qui mensam breviorē & simpliciorem visam, e corralis undique conviviorum catalogis, & descriptionibus augeri posse credidit, & constipavit huc, interjectis subinde Petronianæ elegantiae stoculis (nec enim negandum id est) præter rationem, quicquid sub manum venisset, etiam maxime dissonum & incongruens Petronio. Mirum autem quod quindecim illa fercula, ad faces & buccinas exhibita in nuptiis Trivultianis Mediolani ab H. Barbaro mutuari omiserit; certe buc faciebant, Eandemque notam meretur, quod de Coliberto Trimalcionis opulento, & qui tum octingenta sua possideret, eum de nihilo crevisse; divitem autem factum, quod incuboni pileum rapuisset, & invenisset *θεσάυρον* narratur cap. 38. Incubonem vocat *Δαιμόνιον οἰκίδιον*, Larem domesticum, quem vulgo *coboldum* nominant, (*Augustinus* l. 15. de Civ. D. c. 32. vulgo Silvanos & Faunos adpellari incubos dicit) creduntque curari ab eo domum, instrui culinam, purgari stabula, jumenta pasci & ornari, & quævis ministeriorum genera exhiberi domino ædium, opesque conciliari; hæc superstitio, qua hodieque tenentur nostrates, antiquis præsertim Gentilibus incognita insinuat isthic; vel etiam tangitur fabula de Fortunati illius Utopici pileo & sacculo, pueris ad cunas inter *uvula* occentari solita. Utramvis admittamus, figmentum esse Petronio multo recentius, ultro diluiscit. Ex eo vero, quod historiam de fabro vitreorum metalli duritie & ductilium cap. 51. Joh. Saresb. Præsul. Carnot. l. 4. Polyerat, cap. 5. è Petronio repetit, non satis firmiter colligitur, hoc ipsum Fragmentum visum Carnotensi fuisse: quin verba nostri ex istius effusis substricta contractaque non eodem tenore elegantiaque decurrere, sed archaisimo barbarismoque inquinata & recentioris secu-

li auctorisque esse, cuius comparanti innotescit. Non sollicitabo fidem relationis; etsi de eius veritate dubitet ipse; nam & apud Isidorum l. 16. Orig. c. 15. & Petrum Damianum l. 4. ep. ult. p. 385. dissimulato tamen nomine Petroni (fortassis, quod à quibusdam severæ frontis ob nudas nequitias & accuratam spurcitiem damnatum norant) legitur: saltem alio exemplari si ve Gallico si ve Anglicano, non hoc Traguriano, quod putant & supponunt Viri docti, usum esse Saresberiensem tandem deprehendo. Nam l. 8. c. 7. eum, qui de porco Trojano, aliis animalibus grvido, luxus causa parato & illato mensis, doceri velit, *cœnam Trimalcionis apud Petronium ingredi* jubet; at ejus generis porcum neque editiones Petronii, neque Fragmentum hocce usquam vel nominant, vel describunt: quod tamen persuadere nobis voluit *Frambottus*; nimirum botulos habens pro animalibus, & turdos vivos tantisper clausos in ventre porci pro hujus fartura. Sed de hoc sentiat quisque quod volet; ἀμφότερι γὰρ ἡ λέξις τῶ Πολυκράτῳ. Lique re nunc igitur puto, quod initio dixeram, simul cum Petronio Petroniastrum datum esse. Hominem adeo liberalem ut possideri solus noluerit, adeo felicem ut repererit, quod secula tredecim obruerant, digito non possum ostendere; locum tamen, in quo minimum istum composuerit, jam subindicavi. Vixerunt ante annos ducentos, quæ ætate circumscribunt Codicem Traguriensem, in Italia literatores illustres plurimi, inter Venetos & Patavinos inprimis memorabiles, & de Latinæ linguæ cultu bene meriti, quos a Scardionio, Jovio, Tomasino petere quisque intertextos etiam Pello Italici Joh. Mariæ Toscani inspicere potest. In turba eorum quidni fuerint, qui Petroni linguam intelligere & imitari lepores possent? Saltem cogitemus Poggios, Aretinos, Guarinos, Vallas, Philifos, Panormitas, Beroaldos, Politianos, Picos, Barbaros, Sabellicos, Pios, Coelios, Pontanos, quibus nec acumen ingenii, nec varia eruditio defuit, nec liberalium facietiarum gratia, nec Barbarici sermonis, quem modo dedidicerant & vernacularum suavitatum Latinis interjiciendarum notitia. Et bono igitur jure injuria reputari possit, quod *Frambottus* præfatur, *ei seculo non adeo sapuisse Rom. sermonis Lautitas, ut Petroni famam assuere voluerint lucubrationibus suis eruditi Viri*. Sit ita: non citent isti *Petroni Satyricon*: quis inde sanus colligeret, etiam ignorasse? Non citant autem, quia pietatis obtentu publica conspiratione eum infamassent majores; quam tamen censuram contemserunt Grammatici, Servius, Diomedes, Acro, Priscianus, Isidorus, Fulgentius & si qui alii sunt, D. Hieronymus quoque qui cum Petronio fuisse, ejus testimonio usi, profitentur. Fortasse benignius judicavi de factore istius centonis, & præter meritum ad eorum, quos laudavi, tempora retuli. Obstat enim conjectura non minus probabilis nec absurda, videri posse, præteriti vel etiam currentis seculi factum esse, qui cum sub plurium manibus in hanc sta-

turam surrexisset, edi tandem hoc suo tempore, & seculo intemperantia literarum laboranti ac novitatis avido debuerit. Et hoc ipsum neque nos suspicari desinemus, donec de ducentis ab hinc amplius annis scripto exemplari fidem plenam nobis fecerit inventor ejus, & institor mercis Dalmaticæ *Statileus*: quod nisi fiat, proximi erimus illudi sibi, vānre sub habitu veterum mustea quædam, & fuco latebram queri existimantibus. Quod autem magnifice prædicant *lacunas plerasque, & hiatus quibus laborant vulgati Codices, egregie per hæc scripta impleri & complanari*, intra verba res tota consumpta est, nec cujusquam expectationi satisfactum. Quæ enim initio fragmenti offeruntur velut supplementa editorum, aut, ea parerga mera superamenta & inutilia περιβλήματα sunt, corrumpuntque sententiam, non adjuvant aut perficiunt; idque adparebit manifesto, si vel non recipiantur in textum, vel recepta ejiciantur. Utrunque enim reliqua concinne cohærebunt. Neque auctorem Petronium habere potest id, quod se cap. 34. ostentat; qui enim cap. 31. dixerat, *pueros Alexandrinos discubitoris aquam in manus nivatam insudisse*, quomodo dicit, quod *duo Aethiopes capillati vinum dederint in manus, aquam nemo porrexerit*? Nugæ sunt istæ, malæ memoriæ hominis & inepte risum captantis. Fortassis dicere licuerit, ea, quæ ita inter se pugnant, è duabus *indociis* (sic enim consueverunt Scriptores veteres) in unam, Criticorum qui talia colligebant inadvertentia, convenisse. Frivolum quoque istud cap. 55. *de inscriptione, de disticho Trimalcionis cum elego suo, de epigrammate*; Contra belle consonant omnia, si ista dispungantur. Stupor etiam ibidem notari potest descriptoris, qui gnomen allatam pro disticho, & pentametrum pro elego commendat; neque advertit *hæc* istam, *Distichon*, &c. in autographi margine jacuisse, ad orationis vero seriem nihil facere: Idemque alibi quoque patratum esse libere suspicari licet. Et hac igitur accessione Petronius nihil adjutus est; in reliquis, quibus decursus Cœnæ narratur, genuina scriptoris veteris & primi, à tessellis noviciis & interpolamento ludicro (lusus enim hic inprimis quæsitus est ab otiosis & facetis literatoribus) tam rerum quam verborum facile discernentur. De re lubrica & latebrosa ita censemus; quæ vero præterea dici supererat, in Scholiis, enarraturis tamen tantum obscuriora pauca, & intacta Notatoribus, commodius adparebunt. LECTORI: à quo unum hoc summopere contendimus, velit discrepantiam à judiciis aliorum nostram bene ferre, eamque non libidine dissentiendi, sed studium veri & recti interpretari. Candidis elegantibusque ingeniis hoc quicquid est operæ navavi, nec nisi hortatu talium, & in usum talium; tetricorum & trivallium non sapientium ultra quatuor partes, & nihil magis in deliciis habentium quam Latine nescire, omnem autem orationem suam barbarissimis & sollemnissimis instruere, ΟΥΔΕΙΣ ΛΟΓΟΣ, ad hæc studiorum

istas amānitates, sine quarum notitia cultuque, solidam eruditionem nullam esse, summi quique Viri judicant, velut doctrinam vagam, incertam, & supervacuum, sive ignorantia sive malitia ea est, criminantium ac contemnentium, contemtui jamdudum me paravi. Scr. Lipsiæ prid, KL, Febr. Ann. c10 IDC LXVI.

HUMANO LECTORI

Christophorus Arnold S. P. D.

BArleo si credas, qui Romanos scriptores acri subtilique ingenio & judicio percensuit, *elegantissimus Petronius* est, *epist. 132.* & *elegantiarum sub Nerone Arbitrator, homo Latini sermonis potens, epist. 60.* à quo Belgicus ille Claudianus *perstringi, verborum tumorem* & *inanes sonos, epist. 129.* diligenter monet. Nunc igitur *arrogā*, quo me vertam: Hæc enim res est, quæ cujusque animum in hac causa dubium facere possit. Estne ipsius Arbitrator, an non est? Hic se arbitrio nostro non eximet, si quidem spectatores simus elegantiarum, quas nemo facile videbit. Quanta illa depravatio & sceleritas turpificati fragmenti hujus debet videri? ingens verborum tumor est, & inflata sunt fere omnia: nec suo quodque in loco sonat aptissime. Tantum vero abest, ut negligam ista, & nimis antiqua & stulta dicam; aut illam Clarissimorum virorum operam deputem parvi preti: ut potius vel mihi saltim, si non aliis, persuadeam, quod comicæ lenitatis pater de muliere, quæ citra speciem erat & delectationem, ait in Mostellaria: *Purpura atas occultanda est; auro turpe mulieris.* Cæterum jurabo, mihi non liquere; atque ita judicatu illo solutus ero.

Interea eruditione & dignitate illustres in Galliis viros veneror, quos in Divorum epulis non de veteri solum novaque philosophia, verum de hoc ipso etiam fragmento incredibili judicio disseruisse, accepi: Cumque producta lis esset longius, Celsissimos edixisse Præfides, amplius esse dispiciendum. Hoc quoque in Germania egere docti homines, atque imprimis eruditi; quorum sententias, chartis hisce inclusas paucissimis, tandem, flagrantibus id amicis, in lucem edidi; ne perirent. Vale, humane Lector, & omnia ad tuum de Arbitro arbitrium refer.

EPISTOLÆ VARIORUM.

D E

NOVO PETRONII FRAGMENTO

A D

CHRISTOPHORUM ARNOLDUM.

Reverende &c. Domine:

NUllas abs te literas accipio, quas non exosculer, ita eruditione, & quod caput est, affectu sunt.

refertæ; atque hoc te credere obsecro, nec eapropter quid secius suspicari, quod tardius quandoque rescribo: nam ego profecto frequentiores ad te darem, modo argumentis non destituerer. In eo loco vivo, ubi --- non aliud opus aut labor est, quam in vernacula ingeniosos se facere; nec ullum verbum, nisi papavere & sesamo sparsum, aut pro suggestu, aut cum declamandum est, proferre. Ceterum commodum heri CL. Ecchellenis quid ad me perscripsit, quod scire tua omnino interest: *Legatus Venetus*, qui Romæ commoratur, Petronii codicem nactus est, nulla sui parte mutilum; ejusque editionem maturabit, quam primum Lares repetere contingeret: addit, repertum esse in obscuro *Sclavonia* angulo, & accuratè descriptum. Si quid in *Gallia* curare me voles, impera: Parisiis complures menses exigemus; & forte tum deinceps in ipsam *Hispaniam* penetrabimus. Deus te servet, & læta novi anni auspicia capere jubeat. Augustæ Taurinorum, d. 8. Decemb. 1664.

Tuus

omni observantia

Joh. Christ. Wagenfeil.

Reverende &c. Domine:

DU sane defui meo ad te scribendi officio, aliatamen omnes potius hujus intermissionis fuere causæ, quam ut vel hilum de mea in te observantia remiserim: non spero, sed confido, æquum, ac benignum me te habere judicem, itaque non utar prolixa excusatione. Ipse nosti, quanto intervallo sejungamur, quantum itinerum conficiam, & quam multa denique ex adverso mihi nascantur negotia. Cæterum ut eo pronior sis ad veniam, compenso nunc fere, quicquid antehac neglexi; & non tamen epistolam mitto, quam librum: Imo si tanti judicas has nugas, publice ab omnibus legatur sinceri hoc mei in te obsequii monumentum, & præfigatur supposititio Petronii fragmento; cujus editionem te ultro suscepturum mihi persuasi. Concepi ista summam inter festinationem & mille curas, jamque ad iter Hispanicum, quod post tertium diem (utinam auspiciato) ingressurus sum, accinctus: Quare, si quid peccatum, excusabis id tum apud te, tum alios. Debuisssem describere isthæc, sed me tempus deficit; itaque tute facies, ut tuus affectus, quod mihi deest, suppleat; & ne lituris oculi offendantur. Illud autem monendum, quod suum quoque de fragmento hoc judicium communicaturus est Amplissimus Vir, Hadrianus Valesius, epistola ad me directæ; quæ cum cæteris typis est tradenda. Nondum illam paravit, confectam tamen me absente in mandatis habent amici ilico ad te transmittere: Dabis ergo operam, ut hæc imprimis fideliter & emendate excudatur. Scribo d. 10. Februar. I utetiæ 1665. Iterum vale & salve

à Tuo

humili obsequio

Joh. Christ. Wagenfeil.

Re-

Reverende & Præclarissime Domine:

UT primum ex immani itinere, quo totum Hispaniæ ad internum mare litus, multa etiam ejus loca mediterranea, nec minus Africæ oram perlustravi, pedem paulisper figere, ac quietem captare mihi licet, ex animo salutare te festino. Spero delatum ad te interea Petronii fragmentum, cum adjuncta mea epistola, & quicquid ejus est, æqui te consuluisset bonique: obsequium enim in te meum ostentare volui, non eam, quam non habeo, eruditionem. Pervenere etiam sine dubio alteræ illæ Amplissimi Valesii, sic enim Amici scribunt fuisse ad te transmissas; earumque exemplaria communicarunt: quas tamen, tum quod insperata quædam calamitas mentem omnem pervertit, tum quod tabellaris abitum parat, nondum perlegere licuit. Sunt autem dubio procul omnia præclara, & talia, qualia esse consueverunt, quæ Valesii nobis dedere. Itaque si mearum nugarum te piget forte, pudetque, saltem eo nomine mihi debebis. quod hæc postremæ meo nomine procuratæ; nec differes publicam editionem. --- De Valesio autem reverenter loquendum, ut perpetua nobis sit tanti Viri amicitia: Caterum eum mirifice devincies, si typographus typos adhibeat elegantiores, & à mendis caveat. In Hispania magna regnat barbaries, omnes bonæ literæ hic exulant: fortunam tamen admodum propitiā habui, in erudendis è pulvere & squalore aliquid MSS. codicibus, quo nomine vehementer mihi gratulor. Sunt autem Ciceronis Officia, & alia quædam Opuscula: Pomponius Mela: Prisciani nonnulla: Hæranthii Ἀλεξανδρείας πνευματικά: & denique Historia quædam, ut inscribitur, abbreviata Hierosolymitana, scripta à Magistro Thadeo, in civitate Messane A. D. MCC XCI. Quæso te, num dispice postremi duo jam publici facti sint juris; & vale, atque me amare perge. Scrib. raptim Madriti, d. 20. Mai, 1665.

Tuus

omni obsequio cultuque

Joh. Christ. Wagenfeil, D.

V. CL.

CHRISTOPHORO ARNOLDO

JO. LUDOV. PRASCHIUS.

Quantum me delectavit Tua fides ac benevolentia. Vir excellens, in Petroniano, quod fertur, ἡ ποσειδωνία, cujus avidus sane fui, absque mora submitiendo: tantam nauseam movit stomachus mimus ipse. Equidem paratus eram, ut in nuperis indicavi, conjecturis meis, vel utcumque, si γινώσκον ἔσθαι, illustrare, vel, si minus, conarguere: jamque

adeo lecturus manum calamo armaveram. Sed mihi consilium meum, ut primum expectationem libera cœna, i. e. principium & caput ipsum considerare attentius cepi. Totum enim tuber est, etiam ubi hoc non simulat: utique si ad Arbitri genium & eloquentiæ regulam spectes. Ipsum Trimalcionem hæc scripsisse dixeris. Denique manifesto insitiva sunt, planeque, ut habet inscriptio, ἀνέκδοτα. Pro fidem hominum! ut nihil pudet? Atqui ego non tam scriptura moveor, qua curiositati imperitæ plebis illudere id genus hominum quærunt, quam quod maximis nominibus ad instruendam scenam, & injuriam velandam abutuntur: idque non tam in judiciis privatis ementiendis, quam obtinendis huic rei privilegiis. Num male, quæso, temp. sibi consulturam credis, quæ hoc monstri peperit, si in doli fabricatorem accuratius inquirendo, suam & alienam estimationem digna animadversione vindicatum iret? Quæ eo pertinent omnia, ut ne ullas expectes à me notas, aut censuram etiam explicatiorem, super re, ut ego arbitror, liquida: maxime postquam Eruditissimo Wagenfeilio fraudis argumenta quædam speciminis loco proponere, & prologorum ineptias diluere visum est. Nam quod ajunt, narrationem casus infelicitis illius vitæorum vasorum artificis, & porcum Trimalcionis aliis animalibus atque escis providum, ista continent; quæ à Job. Sarisburiensi accepimus Petroniana esse: facile vel ex Gellio scias, lib. III. Noctiam, cap. III. quæ sit vera in his talibus judicii norma. Dein, quis malit hinc efficere, non sefellit, quam, caute sefellit? Quasi legisse Sarisburiensem non queat simia; aut non idem aliis in fetibus, haud dubie subditis, usu venerit. His vel verbum addere, sit cum nugivendolo istoc pariter insanire: quem hoc magno mercaturum existimo. Nisi tu quid dissentis, Vir doctissime. Prudentissimus Kerschcherus, qui per omnia mecum facit, officiose te resalutat. Bene vale, & favere mihi persevera. D. Ratisb. a. d. 5. Jul. clo 1665.

Jam hæc enarraveram, cum ecce afferuntur mihi à Venerabili Ursino nostro hæc, quas vides, literæ: quem favere opinioni nostræ lætor. Deus & te, & illum, & Inclytum Dillherrum, & quisquis bonas literas amat, fervet redametque!

CLARISSIMO DOMINO PRASCHIO,

Amico Optimo, S. P. D.

Remitto Petronianum fragmentum, CL. Praschi, & pro communicatione ago gratias. Perlegi obiter; neque enim occupationes aliter sinebant. Scire aves, quid mihi videatur? Primum, valde corruptum est; sive descriptoris inscitia; sive auctoris studio, ut præferret aliquid ἀρχαίας χυγας, & crux poneretur Grammaticis: quos lepidus homo hic exercera.

[Z z 3.]

cere voluit, ut ad palum. Deinde indignum quidem videtur Petronii ore, quo Musæ & Sirenes federe solebant; sed festivo ejus ingenio non indignum, nisi adeo maculatum esset. Satyrica *pejoris* totum est: facitque auctor histroniam; homo non infectus, risu artifex & jocorum. Falluntur, qui Trimalchionem à Petronio introductum arbitrantur, ut solum Neronem traduceret. Seculi sui mores, & ingenium in imaginē ostendit; Regum imprimis; nam Claudii satis expresse: sed & Libertorum, qui tum soli regnabant quasi diceret Ter Reges. Id enim Trimalchionis vocabulum facete confictum. Eandem viam ingressus est auctor fragmenti, quisquis est, si non ipse Petronius. Tempora illa si quis conferat cum hac Satyra, non negabit. Servi, fortuna manu dicente, qui cretatos in urbem pedes intulerant, mox eo eversū sunt, ut dominarentur dominis suis. Opes è divite illius cornu non modio, sed trimodio affusæ. Tum luxuriosus, & perdendi pariter pereundique libido. Coci in honore, coronis digni habiti; Philosophi spreti, & tota urbe Italiaque proscripti. Stabat & obmutuerat Eloquentia; jacebant ingenue artes. *Asini volabant, Pegasi distella imponebantur.* Novæ semper voluptates quæsitæ studio, & inventæ; fastidio præsentium, & cum grandi præmio inventorum: etiam monstrosæ, ut inexperti se in beatam Utopiam, Catarum Simiarum patriam, repente delatos, non vivere & sentire, sed somnare, credere possent. Fiebant talia, qualia apud Athenarum de aurea ætate, ni fallor, legere memini; & qualia nobis narrabat in Utopia sua festivus Barnardinus. Affestabant tamen stupidissimi homines illi, docti videri: Grammatici, Philologi, Mathematici, & quid non? applaudebant miriones, & affectæ mensarum; vel serio, ut similes habent labra lactucæ; vel assentandi studio, ne dentirent dentes. Hinc *degyxiopei*, *eddyxiopei*, & tota ista loquendi sartago. Hæc per *pejorem* si non reprehendit, ridendo dicere verum amans, Petronius: tamen potuit, & vix aliter, aut magis festivo potuit. Nescio enim, an Notatio aut Character ejusmodi hominum festivius describi possit? Eadem omnia ejusdem ævi Viri Docti, *deipnosophistæ*, Seneca, Quintilianus, Tacitus, sive qui de Causis corruptæ eloquentiæ scripsit, & Satyrici Poætæ reprehenderunt. „Latentque inter sæculas istas sordes gemmæ quædam, quas Petronius pro suis agnosceret, sibi vindicaret non invidus: potuitque mala manus multa affricare, ut semper sunt in alienis libris ingeniosi, quique muscerdas suas intermiscerent alieno piperi. Verum quid quid sit; nam *deipnosophistæ* *deipnosophistæ*: non male merebitur CL. noster Arnoldus de curiose eruditio, si quamprimum excitatæ eorum expectationi satisfaciatur, lucique det hoc, qualecunque est, fragmentum: quod & ingenia acueri eorum potest, quibus eructas nugas agere, quam nihil, magis placet; & moribus seculi nostri theta nigrum præfigere.

Saturni aurea secla quis requirat?

Sunt hæc aurea; sed Neroniana.

Profecto Trimalchionis lingua loqui, ingenio sapere, & moribus vivere tralatitium sit; & quid postera dies allatura sit, etiam non præmansa lauru, facile divinabit, cui non pepo salit -- *lava sub parva mamilla.* Vale *φιδταρον κἀρα*, &c, quod facis, ama

Summo mane festinabam, 3. Non. Julias, 1665.

Tui

stadiofissimum

J. H. Ursinum.

Reverende &c. Domine:

Suaves mihi fuere literæ tuæ, & in ægritudine hæc solatio, atque adeo lenimento: Interim in sinu potius ob eas gaudere, quam prolixè respondere per valetudinem mihi licet. Valesianam epistolam haud ad te fuisse perlatam, animo discrucior; teneo sane ejus exemplar, sed quod transmittere tibi non ausim, ante auctori quam illud exhibeam, ut errores ab amanuense commissos, emendet; faciam autem id brevi: ut primum enim sanitati reconciliatus fuero, denuo petam Lutetiam. Insignis profecto est dissertatio, eruditione leporeque pariter refertissima, ac digna, quæ à te edatur. Heronis Alexandrini editionem olim promissit Franciscus Barocius, Patritius Venerus, in suis ad Heronem Mechanicum scholiis, in quæ forte nuper incidi; an id præstiterit, porto dispiciendum: & facile me certiore reddet summus Vir, Ismaël Bulialdus, qui in Thuani Museo præsidet, & amore serio me complectitur. -- Vale Patrone, & me, quod certe facis, ama.

Ser. Madriti, d. 24.

Septemb. 1665.

Tuus

omni obsequio

J. C. Wagenfeil, D.

Vir Plurimum Reverende:

Petronianum fragmentum, quod cum debita gratiarum actione remitto, & cujus usum longiorem ne ægre feras, enixe peto, lubens pellegi. De eo Excell. Ursini *τὸ πᾶν* judicio omnino assurgo, nam & mihi plane sedet, sub Trimalchionis nomine non tam Neronis personam, quam aulam, sed & *deipnosophistæ* Claudii, libertorum illius temporis typum, & egressam principale fastigium potentiam traduci. Talem etiam Zoilum suum eleganti epigrammate depingit Marialis, III. 82. ubi sub finem Malchionem appellat, in quo epigrammate multa occurrunt, quæ cum Petronianis pulchre comparari possunt. Istos seculi sui mores in hoc etiam fragmento non illepide expressit festivus sane nugator, & ingeniosus impostor; si tamen impostor, cujus factum ipse forte Petronius non designaretur pro suo agnoscere. Quamquam

quam autem CL. Wagenfeilius *notat* scripti accuratissima diligentia manifestam facere conatus sit, diffiteri tamen nequeo, videri eum quandoque nimio deprimenti studio abreptum, aliquando longius provectum fuisse. Essent certe in mundo, quia alicubi reponi possent. Cap. 38. fragmenti verba illa, *Unus servus Agamemnonis interpellavit*, quæ Italicum sapere idioma putat, quo dicimus, *Un servidore d'Agamemnon ci interrompe*, aliter capio. Hoc enim, nisi fallor, vult autor: Deliberantibus cæteris, & quid consilii caperent incertis, & quo se verterent nesciis, unus i. e. *solus* Agamemnonis servus evadendi rimam ostendit, & consilium expedit, quod reliqui sequerentur. Atque ita etiam reliqua forte loca commoda interpretatione ab Italicis, ut ita loquar, suspicione liberari possent. Legisse vel verum vel Pseudo-Arbitrum Sacras literas, quod miratur, ego inficiarer. Earum enim cognitionem Ethnicis omnino adimere velle, vel sola Ovidii Metamorphosis vetat. Sed non opus eo recurrere. Ebraismo illi, *numorum numos*, similes è profanis scriptoribus alios adduxit, si bene memini, alicubi Del Rio ad Senecam. Ad exemplum phraeos, *unus de nobis*, Tacitus dixit lib. 14. Ann. c. 35. *unam è vulgo*. Turdi & apri latere evolantes non ideo à paratis cum arundinibus aucupibus capti sunt, & inter convivas distributi, ut crudis iis vescerentur, sed ad excitandum ridiculum, & conciliandam convivis voluptatem: quemadmodum etiam in missilium sparsione vivæ aviculæ tesseri inscriptæ, Imo simile quid nec hodie insolens; & vidi ipse frigillas vel acanthidas vivas tucetæ immisissas, quæ ea aperta subito erumpentes, non sine jucunda accumbentium delectatione, triclinium pervolitarunt. Verborum monstra & nomina, ipso pene sono tremenda (qualia in vero Petronio etiamnum supersunt) me non offendunt. Erit forte aliquis in Gallia aut Suecia haruspex, qui hæc prodigia procuret. Utinam & è Batavia Hercules (Gronovius) existat, qui Augiæ stabulum purget. Sed nec illa me movent, quæ diserit de veris Petronii reliquiis, quæ in hoc fragmento tam ab omni labe immunes comparent, ut cum emendatissima editione certent. Possunt enim & illa ibidem non levioribus fortasse mendis contaminata comparere; sed cum jam tot Criticorum limam passa sint, quare inventis frugibus glandes nobis iterum apponeret, aut iis, quæ jam in mero meridie jacent, tenebras rursus & caliginem induceret editor? cui quidem ipse Wagenfeilius gratias agit ob desperatorem quorundum locorum felicissimam emendationem. Sed tu hæc tibi scripta pro candore tuo, boni, ut spero, consules; & vel hæc ex hac scribendi libertate, sinceritatem animi mei, æstimabis. Videor autem in hoc fragmento observasse, duobus locis inserta quædam esse non *arctas*, ubi in vulgata Petronii editione, nulla, quod sciam, lacunæ suspicio; unde constare possit, acumen ingenii plano huic non defuisse. Pag. 30. *Edidit Lugd.* (qua, beneficio Nob. Praschii, ad paucas

horas usus sum) hæc verba reperias: *Ceterum, ut movimus dextros gressus* &c. Cohærent illa cum præcedentibus, nullo interposito asterisco. In fragmento autem cap. 30. non incommode præposita leguntur: *His repleti voluptatibus, cum conaremur in tricliniam intrare*, exclamavit unus ex pueris, qui super hoc officium erat positus: *Dextro pede*. Sine dubio paulisper trepidavimus, ne contra præceptum aliquis nostrum limen transiret. *Ceterum, ut pariter novimus dextros gressus*, &c. Omnino videtur istud additamentum, & observatio de dextris pedibus non esse de nihilo (de qua an aliquid suboleverit interpretibus Petronianis, quorum nemo ad manus, nescio) nam mox repetit: *Retulimus ergo dextros pedes*, &c. Alter locus vulgo pag. 35. sic habet: *Dum titulos perlegimus, complofit Trimalcio manus*, &c. Heu, inquit, ergo diutius vivit! Verum est unum Opimianum præsto, &c. Quam languent hæc præ illis, prout in fragmento, quanquam hoc loco Æsculapii indigo, expressa sunt, cap. 34. Heu, inquit, ergo diutius vivit vinum, quam homuncio! quare tangomenas faciamus; vita vinum est? Verum Opimianum præsto. Sed ego patientia tua jam satisdia abusus sum. Vale ergo, mi Arnolde; & si prolixitati meæ irascaris, prolixioribus te vindica.

Ratisb. 28. Sept. Plur. Rev. Digni. Tuæ
A. C. 1665. addictissimus N. N.

Vir admodum Rever. & Doctissime:

Quæso a te, vel ignoscas responsonis meæ tarditatem, qua effectum forsitan, ut non tam segnis aut difficilis, quam ingratus, improbus, sine culpa tamen mea, videar! Delectavit me non parum, quod Schefferi, diligentiam in conspectu dare voluisti. Eam schedam ubi legi, ad Kercherum primum, sicut imperaveras, hinc ad Ursinum (expetebat enim, a te certior factus) detuli: a quo nondum recepi. Sed repetam, ut per manus N. apud quem bene nuper fuit, Tibi remittatur. Ad rem quod attinet, mediam CL. Scheffero viam, causam notarum ad mendacium totum, placuisse video. Ego sententiam non muto: nec dubito, a quo aliqua sint, omnia cōficta esse. Quod autem aliqua sint, non tam verba ac sententiæ, aut res etiam explicatæ, quam interior explicandi ratio docet: *leges*, inquam, *narrationis*, *leges satyra*, *vix paucis in hoc exercitatis hodie cognita*, *Petronio familiares: accedente naturali & inimitabili lepore, singulari denique vi iudicii ac ingenii. Itaque non inerti operis structura, non otiosus aut abruptus sermo, non involuta, obscura, molesta oratio. Nec ineptit ipse, cum ineptias aliorum ridet.* Scit modum servare, scit movere, scit elaborare & implere verbis sensus, scit nova orationis quodam assu lectorem auferre, scit occulte & callide sub civili schemate securos lacerare, scit urbanitatem flectere ad seria, locosque veluti communes, pari decore & eruditione. Sed quis paucis atque ex tempore cuncta complectatur? E diverso alter ille, somnium.

Quem

Quem si quis non odit, amet tua carmina, Mavi.
Doctiorum tamen & hoc agentium arbitrio omnia
permitto, & te, Arnolde Præclarissime, valere ac sal-
vere jubeo. Vale, & perseveranter mihi fave. D. Ra-
tisb. a. d. 11. Octob. 1665.

*Tua Dignitatis & Eruditionis
cultor officiosissimus*

J. L. Praschius.

Vir Plurimum Reverende:

Redit ecce ad dominum suum fragmentum Pe-
tronianum, cum specimine eruditissimarum no-
tarum Schefferianarum, quod ante hoc octiduum
Nob. Praschius mihi transmisit. De *Andronicis* scripti
pulchre in utramque partem differit Schefferus, sed
hæc *adunopogia* Nob. Praschio non placet, qui illud
omnino pro spurio habet; quod in familiari nuper
discursu observavi. An dicemus, quo etiam fere Cl.
Schefferus inclinare videtur, esse fragmentum istud ve-
re Petronianum, sed flagitiosa interpolatricis manus
liberalitate ignobili accessione locupletatum? Hæreo.
Tantum adscribo *re maxime Ruperti* nostri verba,
ex *Observ. in Besold. pag. 684.* editionis tuæ: *Super-
sunt in Aenea posteris, ut multi boni viri, sic etiam
nonnulli, qui Transalpinos putant carere judicandi fa-
cultate.* --- Vale, Vir maximum Reverende, &
quod facis, constanter ama

Ratisb. 2. Nov.

Totum Tuum

N. N.

1665.

Vir Plurimum Reverende:

DE Petronii fragmento nondum mihi satisfactum
est. Ferrarii sententiæ subscribere non possum.
Claustrelem eruditionem in multis transcendit illud
scriptum. Quod si etiam a te seorsim sentiam, dabis
veniam, ut spero, libertati meæ. Veritati, ait, non-
nemo, non amicitia litabo in præsens: quanquam sen-
tentiarum dissensio non est voluntatis alienatio. Ais
esse *Politici lesam, qui mores rodit hodiernos.* Sed quo-
rum mores tangit? cui vitio peculiariter insultat? quos
depectendos sibi præ aliis destringendosque sumit? cur
laryam Petronii induit? cur non aperte & nudis ver-
bis in vitia invehitur hujus seculi, quo difficile est, sa-
tyram non scribere? cur legi vult, non intelligi? quid
opus tot obsoleta motare verba, & ut alicubi Taub-
mannus jocatur, ex Saturni podice (sit venia verbo)
deprompta? Audi igitur & meum somnium. Dico esse
factum hominis mediocriter docti, & in Petronio non
persuasive versati; qui, sorte sub initium renescentium
literarum, otio vel abundanti, vel abutens, exercendi styli
causa, Petroniam sibi præ aliis imitandum elegit, & in
multis sane non infeliciter amulatus est; in plerisque, ut
nunquam par sit imitator auctori, tanquam forex suo se
iudicio preedit. Inspexit ex aliorum etiam bonorum au-

torum viridarii decerptos flosculos, & infedisse etiam in-
primis *Apuleji asino*, bene observavit *Clar. Wagenf.*
Sphalmata & tot verborum portenta, auctoris ipsius,
dum antiquitatem nimis affectat, an exscriptoris, vitio
irrepperint, haud facile dixero: quanquam in istud
proclivior sim, qui videam, commodis interpunctio-
nibus & distinctionibus non parum juvari posse, quod ali-
cubi jam feliciter præstitit *Schefferus*, &c.

Ratisb. 25. Nov.

Pl. Rev. Dign. Tuæ

1665.

addictissimus N. N.

JOANNES BOSCHIUS
LECTORI S.

Non minus elegans, quam vera est oratio, omni-
um ore satis trita: *Benignum & ingenuus patoris
plenum est, sateri per quos profeceris.* Quare me, non
abs re fore tacturum existimo, si Te humanissime Le-
ctor, de instituto hoc nostro certior reddidero. Præ-
stantissimus THEODORUS HILLENSBERGIUS
J. C. Tornæianam editionem concessit, quinto & se-
ptuagesimo superioris seculi anno sex exemplarium
ope procuratam. Ad cujus oram trium Codicum MSS.
collationes adscripserat Nob. Janus Douša Pater, vi-
delicet Memmii, Pithoei, & Veteris cujusdam. Illustri
Legatus NICOLAUS HEINSIUS Paëtianam nobis
editionem dono dedit, in qua nonnullas veteris scripti
exemplar variantes lectiones notaverat Janus Douša
Filius. Clarissimus Vir FREDERICUS SPANHEMI-
US F. F. Lugduno Batavorum a Bibliotheca nobis u-
tendum humanissime præbuit Codicem, propria Jo-
sephi Scaligeri manu ex optimo Cujacii illo descri-
ptum, cujus margini varias aliorum duorum veterum
lectiones adscripserat Vir magnus. Viginti præterea
editionibus usus sum, inter quas Christophori Planti-
ni illa, cum scripto libro collata. Has omnes non tra-
latitia diligentia contuli, ut cæteris nostra emendatio
prodiret editio. In textu Religiose versatus sum, scri-
ptorum utique codicum lectionem secutus, nisi quan-
do in iis nullus satis commodus verborum sensus, quod
tunc in Notis annotavi. Satyricon illud vetus in Ca-
pita secundum Joannis Merceri editionem divisimus:
& suis locis peculiari caractere, Traguriense Fragmentum
inseruimus, prout in editione Celeberrimi, dum
viveret, Typographi Joannis Blaevii legitur. Glossa-
rium denique vetus subjecimus. Accipe ergo prope-
ratum potius quam elaboratum opus, quod curis no-
stris secundis cultius dabo, si modo me perennare ve-
lit is, qui supra nos negotium curat. Habes hic, in-
quam, mi lector, breves nostras in Petronium Notas,
quæ, si placebunt, letabor; sin autem minus, satis e-
runt longæ. Si ullo in loco erravi, comiter errantem
doce, & memento nostrum neminem non peccare,
quoniam homines sumus, non Dii. Vale multum.

FINIS

INDEX